

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ:
ΤΟ «ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ» FC ST. PAULI

Του Ιωάννη Χ. Κουλουμπού

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υποβάλλεται στο καθηγητικό σώμα για τη μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων απόκτησης Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην «Σύγχρονη Αθλητική Επικοινωνία, Δημοσιογραφία και Φωτοειδησιογραφία» του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού του Παν/μίου Πελοποννήσου

Σπάρτη
2023

Εγκεκριμένο από την Εξεταστική Επιτροπή :

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια : Παναγιώτα Αντωνοπούλου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια : Ουρανία Βρόντου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια : Βάσω Αυγερινού

**UNIVERSITY OF PELOPONNESE
FACULTY OF HUMAN MOVEMENT AND QUALITY OF LIFE
DEPARTMENT OF SPORTS MANAGEMENT**

**SPORTS ACTIVISM:
THE "PHENOMENON" FC ST. PAULI**

By Ioannis C. Kouloumpos

**A Dissertation submitted to the Department of Sports Organization & Management
of University of Peloponnese in Partial Fulfillment of Requirements for the Degree
Master of Science in Modern Sport Communication, Journalism and Photo Press**

**Sparta
2023**

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 18 (Λόγοι και διαδικασία διαγραφής από το ΠΜΣ) του Κανονισμού Λειτουργίας Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, δηλώνω υπεύθυνα ότι για τη συγγραφή της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής μου Εργασίας (ΜΔΕ) δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Ημερομηνία: 17/11/2023

Ο Δηλών

Κουλουμπός Ιωάννης

Copyright © Ιωάννης Χ. Κουλουμπός, 2023

Με επιφύλαξη κάθε δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ιωάννης Χ. Κουλουμπός:

ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ:

ΤΟ «ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ» FC ST. PAULI

(Με την επίβλεψη της κα. Παναγιώτας Αντωνοπούλου)

Η εργασία αυτή αποτελεί ερευνητική μελέτη, που πραγματεύεται το φαινόμενο του αθλητικού ακτιβισμού και καλύπτει χρονολογικά το φάσμα από την εμφάνιση των πρώτων κοινωνικών κινημάτων, μέχρι και σήμερα. Στο πλαίσιο της χαρτογράφησης του αθλητικού τοπίου και ειδικότερα του ποδοσφαιρικού χώρου, επιχειρείται η προσέγγιση της γερμανικής ομάδας FC St. Pauli, που μετέχει στη δεύτερη κατηγορία της Γερμανίας. Σκοπός της έρευνας, είναι η ενδεδειγμένη ανάλυση των κοινωνικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών του σωματείου, του αξιακού του κώδικα, της αθλητικής και κοινωνικοπολιτικής δράσης του, των στάσεων σε έμφυλα ζητήματα, των μορφών επικοινωνίας και συλλογικής έκφρασης και γενικότερα όλων όσων πρεσβεύει, ώστε να αναδειχθεί το ποδόσφαιρο ως ένας ισχυρός παράγοντας για την επίτευξη θετικών κοινωνικών αλλαγών, δίνοντας το έναυσμα για έναν κόσμο με περισσότερη δικαιοσύνη και λιγότερες αυθαιρεσίες. Χρησιμοποιώντας τη δύναμη της δημοφιλίας του, το λαοφιλέστερο άθλημα στον πλανήτη, μπορεί να εργαλειοποιηθεί για την αποδόμηση των κερδοσκοπικών πρακτικών και να διαφοροποιηθεί από την εμπορευματοποιημένη σύγχρονη εκδοχή του, ώστε να γίνει εφικτή η επανάκτηση του αθλήματος από την εργατική τάξη, επιστρέφοντας στις προπατορικές ρίζες του. Ουσιαστικά, επιδιώκεται μια διαφορετική προσέγγιση στον χώρο του αθλητισμού με περιεχόμενο, όπου δίνεται έμφαση στις κοινωνικές δράσεις, έναντι των εταιρικών συμφερόντων. Η FCSP αποτελεί μία εναλλακτική πρόταση με χορτάρινο υπόβαθρο, η οποία στοχεύει να υποκαταστήσει ένα υπολειμματικό κοινωνικό κράτος, να αναδείξει τον ταξικό χαρακτήρα του σπορ, ενώ ταυτόχρονα μεριμνά για τις μειονότητες και τους κοινωνικά αδύναμους, αλλάζοντας ριζικά την οπτική γωνία θεώρησης των πραγμάτων. Η μοντερνοποίηση του ποδοσφαίρου ανέδειξε μία βιομηχανία δισεκατομμυρίων, ενώ η επαγγελματοποίηση και η εμπορευματοποίηση διαμόρφωσαν το στάτους του αθλήματος σε παγκόσμια κλίμακα. Παρά τους μετασχηματισμούς στη σύγχρονη εποχή, την εισροή κεφαλαίων, την είσοδο επιχειρηματικών κολοσσών και την πολιτική διαφθορά, το δημοφιλέστερο άθλημα της ανθρωπότητας καταφέρνει να διατηρεί την επαναστατική πτυχή του και να αναδεικνύεται σε πλατφόρμα πολιτικής και κοινωνικής διαμαρτυρίας για την επίτευξη αλλαγών. Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να κατανοήσει την οικειοποίηση του αθλητισμού ως ένα πεδίο αλληλεγγύης, κοινωνικής αφύπνισης, κινητοποίησης και αντίστασης ενάντια στην άκρατη εμπορευματοποίηση, στον φασισμό, στον ρατσισμό και στην καταπίεση, παραθέτοντας εναλλακτικές μορφές κοινωνικής συγκρότησης και τρόπου

ζωής. Η εργασία βασίζεται στην ποιοτική έρευνα, αξιοποιώντας την μεθοδολογία της μελέτης περίπτωσης της ποδοσφαιρικής ομάδας FC St. Pauli. Η μελέτη αξιοποίησε ερευνητικό υλικό κειμένων και αναρτήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, fanzines και οπαδικές ιστοσελίδες, πληροφορίες και δεδομένα που προήλθαν από επιτόπια παρατήρηση και κατ' ιδίαν συνεντεύξεις με μέλη του συνδέσμου St. Pauli Chania club. Από τα αποτελέσματα της ερευνητικής προσπάθειας, προέκυψε ότι το αυτοοργανωμένο αθλητικό σωματείο συνδέεται με μορφές συλλογικής διαμαρτυρίας και πολιτικού ακτιβισμού, ενσαρκώνοντας χαρακτηριστικά κοινωνικού κινήματος, που διεκδικεί αλλαγές τόσο στο ποδόσφαιρο, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο και προσδοκεί την ανατροπή του καπιταλιστικού μοντέλου και της νεοφιλελεύθερης λογικής, που διέπει την ελεύθερη αγορά της παγκοσμιοποίησης. Προβάλλεται ένα εναλλακτικό μοντέλο εκδημοκρατισμού και συμμετοχικότητας, μη ιεραρχικό και με οριζόντιες μορφές οργάνωσης, το οποίο δεν διστάζει να συγκρουστεί με την ηγεμονία, θέτοντας ζητήματα ανισοτήτων, διακρίσεων, ξενοφοβίας, αλληλεγγύης, αντιφασισμού, άμεσης δημοκρατίας και κοινωνικής δικαιοσύνης σε αθλητικό φόντο. Η «στρογγυλή θεά» εξακολουθεί να συναρπάζει τα πλήθη, επαληθεύοντας την αντίληψη του Μπομπ Μάρλεϊ: *«Το ποδόσφαιρο είναι ελευθερία»*.

Λέξεις-κλειδιά

αθλητικός ακτιβισμός, αλληλεγγύη, ανθρώπινα δικαιώματα, αντιρατσισμός, αντιφασισμός, αυτοοργάνωση, ελευθερία έκφρασης, εμπορευματοποίηση, έμφυλα στερεότυπα, κοινωνική δικαιοσύνη, κοινωνικά κινήματα

ABSTRACT

Ioannis C. Kouloumpos:

SPORTS ACTIVISM:

THE FC ST. PAULI "PHENOMENON"

(Under the supervision of Ms Panagiota Antonopoulou, Associate Professor)

This paper is a research study, discussing the phenomenon of sports activism, covering the chronological period from the emergence of the first social movements until today. In the context of mapping the sporting landscape and the football field in particular, an attempt is made to approach the German team FC St. Pauli, which is part of the second division in Germany. The aim of the research is to thoroughly analyse the social and cultural characteristics of the club, its value code, its sporting and socio-political action, its attitudes towards gender issues, its forms of communication and collective expression and, in general, everything it stands for, in order to highlight football as a powerful factor for achieving positive social change and providing a trigger towards a world with more justice and less arbitrariness. Using the power of its popularity, the most popular sport on the planet can be used as an instrument to disrupt speculative practices; it can also differentiate itself from its commercialized modern version by returning to its ancestral roots, so that the working class may reclaim the sport. In essence, a different approach is being sought in the field of sport, with a content that emphasises social actions over corporate interests. The FCSP is a grassroots alternative that aims to substitute a residual welfare state, highlighting the class nature of sport, while at the same time caring for minorities and the socially disadvantaged, radically changing the angle of looking at things. Football's modernisation has given rise to a billion-sized industry, while

professionalisation and commercialisation have shaped the sport's status on a global scale. Despite the transformations experienced during the modern era, the influx of capital, the entry of business giants and political corruption, humanity's most popular sport manages to retain its revolutionary aspect and emerge as a platform for political and social protest, to achieve change. This study attempts to understand the appropriation of sport as a field of solidarity, social awakening, mobilisation and resistance against unbridled commercialisation, fascism, racism and oppression, by presenting alternative forms of social organisation and lifestyle. The study is based on qualitative research, making use of the case study methodology in the case of the FC St. Pauli football team. Research material, consisting of texts and social media posts, fanzines and fan websites, information and data obtained from field observation and face-to-face interviews with members of the St. Pauli Chania club association, were used in the study. From the results of the research effort, it emerged that the self-organized sports club is associated with forms of collective protest and political activism, embodying characteristics of a social movement that demands changes both in football and at the social level and aspires to overturn the capitalist model and the neoliberal logic that governs the free market of globalisation. It puts forward an alternative model of democratisation and participation, non-hierarchical and having horizontal forms of organisation; this model does not hesitate to confront hegemony, raising the issues of inequality, discrimination, xenophobia, solidarity, anti-fascism, direct democracy and social justice on a sporting background. The "round goddess" continues to fascinate crowds, corroborating Bob Marley's notion that *"football is freedom"*.

Keywords

anti-fascism, anti-racism, commercialisation, freedom of expression, gender stereotypes, human rights, self-organisation, social justice, social movements, solidarity, sports activism

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις βαθύτατες ευχαριστίες μου σε όλους όσοι συνέβαλαν με τον δικό τους ξεχωριστό τρόπο στην εκπόνησή της.

Αν και η λέξη «ευχαριστώ» μοιάζει μικρή για να περικλύσει την ευγνωμοσύνη που νιώθω, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κα. Παναγιώτα Αντωνοπούλου, για την αμέριστη υποστήριξή της τόσο σε επιστημονικό, όσο και σε ανθρώπινο επίπεδο.

Επίσης, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στα άτομα του FC St. Pauli Club Chania για την εμπιστοσύνη, την φιλοξενία και την αφιέρωση του χρόνου τους συμβάλλοντας καθοριστικά με τις απαντήσεις τους σε κρίσιμα ερευνητικά ερωτήματα.

Κλείνοντας, δεν θα μπορούσα να παραλείψω τους αγαπημένους μου ανθρώπους (γονείς, φίλους), οι οποίοι στάθηκαν στο πλευρό μου ηθικά και ψυχολογικά, μετατρέποντας τα εμπόδια σε εναλλακτικές διαδρομές σκέψης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
Κεφ.1 ΟΤΑΝ Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΟΝ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟ	9
1.1 Οι αθλητές που στάθηκαν απέναντι στο ρατσισμό	20
1.1.1 Jesse Owens: Ορθώνοντας ανάστημα	22
1.1.2 Jackie Robinson: Ο πρώτος έγχρωμος αθλητής στο MLB.....	23
1.1.3 Muhammad Ali: Ενώπιον του κατεστημένου	26
1.1.4 John Carlos - Tommie Smith: Συμβολική κίνηση με αντίκτυπο	28
1.1.5 Althea Gibson: Μια βασίλισσα που δεν χρειάζεται στέμμα.....	30
1.1.6 Billie Jean King: Επαναστάτρια με... αιτία	31
1.1.7 Arthur Ashe: Δεινός αθλητής, δεινότερος ακτιβιστής.....	32
1.1.8 Martina Navratilova: Σερβίς ισότητας.....	34
1.1.9 Kareem Abdul-Jabaar: Οραματιστής κοινωνικών αλλαγών.....	36
1.1.10 Bill Russell: Μεγάλος παίκτης, μεγαλύτερος άνθρωπος.....	38
1.1.11 Mahmoud Abdul-Rauf: Σιωπηλή προσευχή.....	39
1.2 Σύγχρονοι εκφραστές του αθλητικού ακτιβισμού.....	41
1.2.1 LeBron James: Σκοράρει (και) στον ακτιβισμό	42
1.2.2 Simone Biles: Έμφαση στις κοινωνικές ευαισθησίες.....	43
1.2.3 Naomi Osaka: Η ανθρώπινη πλευρά του αθλητισμού.....	44
1.2.4 Brittney Griner: Στο πλευρό της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας.....	45
1.2.5 Colin Kaepernick: Γονατίζοντας για την φυλετική ανισότητα.....	47
1.2.6 Megan Rapinoe: Υπέρ της ισότητας των φύλων.....	50
1.3 Αθλητισμός και παγκοσμιοποίηση.....	53
Κεφ. 2 ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ	56

2.1 Ποδόσφαιρο: Το παιχνίδι των λαών.....	56
2.2 Game changers	62
2.2.1 Σαντιό Μανέ: Η φωτεινή πλευρά του ποδοσφαίρου	62
2.2.2 Μάρκους Ράσφορντ: Γιατί αν γλιτώσει το παιδί, υπάρχει ελπίδα.....	64
2.2.3 Ντιντιέ Ντρογκμπά: Όταν η μπάλα νικάει τις σφαίρες	65
2.2.4 Ραχίμ Στέρλινγκ: «Κόκκινη κάρτα» στο ρατσισμό	66
2.2.5 Ερίκ Καντονά: Ο αθεράπευτα ρομαντικός των γηπέδων	68
2.2.6 Άλισον Μπέκερ: «Φύλακας άγγελος» παιδιών με ασθένειες.....	69
2.2.7 Έκτορ Μπεγιερίν: Η δύναμη της ενσυναίσθησης	69
2.2.8 Λούκα Μόντριτς: Αλληλεγγύη στους πρόσφυγες	70
2.2.9 Μόρτεν Θόρσμπι: Πρωτοβουλίες για την κλιματική αλλαγή	71
2.2.10 Χουάν Μάτα: Μαθήματα αλτρουισμού και ανιδιοτέλειας.....	72
2.2.11 Κέβιν Πρινς Μπόατενγκ - Ζερόμ Μπόατενγκ: Brothers in arms	73
2.2.12 Χόουπ Σόλο: Ελπίδα ενδυνάμωσης των γυναικών	74
2.2.13 Last, but not least.....	76
2.3 Against Modern Football: Το ποδόσφαιρο από διαφορετική οπτική γωνία.....	77
2.3.1 Χείζελ: Ο τελικός του πένθους.....	79
2.3.2 Η τραγωδία του «Χίλσμπορο»	80
2.3.3 Η ισχυροποίηση του κινήματος AMF	82
2.3.4 Η κουλτούρα του fanzine	86
2.3.5 Στα άδυτα του οπαδισμού.....	92
2.4 Ποδόσφαιρο και παγκοσμιοποίηση.....	94
2.4.1 Η ειδωλολατρία της «στρογγυλής θεάς» και οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης....	95
2.4.2 Το... μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό.....	97
2.4.3 Υπόθεση Μποσμάν: Ένα μικρό βήμα για τους παίκτες, ένα μεγάλο βήμα για το σπορ	98

ΚΕΦ. 3 FCSP: ΤΑΚΛΙΝ ΣΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ, ΓΚΟΛ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	100
3.1 Τα πρώιμα χρόνια: No man’s land	104
3.2 Η μετάβαση από συνοικιακή ομάδα σε “cult” φαινόμενο	107
3.3 Η συμβολή του Hafenstrabe Bloc	113
3.4 Μία ομάδα, δύο σήματα	117
3.5 Η δράση φέρνει αντίδραση.....	121
3.6 Και εγένετο “Millerntor Roar”	123
3.7 Ριζοσπαστικές κερκίδες αλληλεγγύης.....	128
3.8 FCSP - Celtic: Μια δοκιμασμένη φιλία, ανθεκτική στο χρόνο	132
3.9 Retter: Σανίδα σωτηρίας με οπαδική σφραγίδα	139
3.10 VIVA CON AQUA: Άσβεστη δίψα για κοινωνική προσφορά.....	142
3.11 Αιωνόβια στη Bundesliga.....	144
3.12 Social Romantics: Η φαντασία στην εξουσία	146
3.13 Ultras: Αμφιλεγόμενη οπαδική υποκουλτούρα	154
3.14 Ο σύλλογος που καταργεί τα σύνορα.....	159
3.15 Το ποδόσφαιρο δεν έχει φύλο	162
3.16 Διαφορετικότητα σε punk υπόκρουση	166
3.17 Η λαϊκή δημοκρατία της St. Pauli	170
3.18 FC Lampedusa: Κανείς δεν είναι παράνομος.....	172
3.19 Ο παράδρομος της εμπορικότητας, ο μονόδρομος της ταυτότητας και οι αναπόφευκτες συγκρούσεις.....	178
3.20 Ενάντια στον εκμοντερνισμό του ποδοσφαίρου	187
3.21 Do It Yourself: Με γνώμονα την οικολογική συνείδηση	195
3.22 Η FCSP ως τρομοκρατική απειλή	196
3.23 Η ελληνική διασύνδεση.....	197
3.24 Βίλχελμ Κοχ - Ότο Βολφ: Παρελθόν ναζιστικής απόχρωσης.....	200

3.25 CSR: Ποδόσφαιρο κοινωνικής ανταποδοτικότητας.....	201
3.26 Επιχειρηματικό μοντέλο: Power to the people.....	206
Κεφ.4 ΕΡΕΥΝΑ SANKT PAULI CHANIA CLUB	214
4.1 Μεθοδολογία έρευνας	214
4.2 The world is not enough.....	220
4.3 Επιτόπια παρατήρηση	221
4.4 Συνεντεύξεις.....	223
Κεφ. 5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	239
5.1 Προτάσεις.....	250

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ Κ' ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

ACAB	All Colours Are Beautiful
ACAB	All Cops Are Bastards
A.E.K.	Αθλητική Ένωση Κωνσταντινουπόλεως
AFM	Abteilung Fordernde Mitglieder (Active Support Members Department)
AGIM	Arbeitsgemeinschaft Interessierter Mitglieder (Interested Members Group)
AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome
AMF	Against Modern Football
BAME	Black, Asian and Minority Ethnic
BBC	British Broadcasting Corporation
CAS	Court of Arbitration for Sport
COVID -19	coronavirus disease 2019
CSR	Corporate Social Responsibility
DA	Deutsche Alternative (German Alternative)
DFB	Deutscher Fußball-Bund (German Football Association)
DFL	Deutsche Fußball Liga (German Football League)
DIY	Do It Yourself
ΔΟΕ	Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή
DNA	Deoxyribonucleic Acid
DVU	Deutsches Volksunion (German People's Union)

E.E.	Ευρωπαϊκή Ένωση
EKE	Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη
FA Cup	Football Association Challenge Cup
FARE	Football Against Racism in Europe
FCSP	Football Club Sankt Pauli
FIFA	Fédération internationale de football association
FIFI Wild Cup	Federation of International Football Independents Wild Cup
Gen Z	Generaration Z
HIV	Human Immunodeficiency Virus
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
HSV	Hamburger Sport-Verein (SV Hamburg, football club)
IAAF	International Association of Athletics Federations
IQ	Intelligence Quotient
LGBTQ	Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Queer
ΛΟΑΤΚΙ	Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφιφυλόφιλοι, Τρανς, Κουίρ, Ίντερσεξ
LPGA	Ladies Professional Golf Association
MKO	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
MLB	Major League Baseball
M.M.E.	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
MMM	Μέσα Μαζικής Μεταφοράς

MVP	Most Valuable Player
NAACP	National Association for the Advancement of Colored People
NBA	National Basketball Association
NFL	National Football League
NPD	Nationaldemokratische Partei Deutschlands (National Democratic Party of Germany)
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (National Socialist German Workers' Party)
ΟΑ	Ολυμπιακοί Αγώνες
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
PETA	People for the Ethical Treatment of Animals
PKK	Kurdistan Workers' Party
Π.Ο.Υ	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
ΠΣΖ	Παρί Σεν Ζερμέν
Π.χ.	Παραδείγματος χάριν
RAF	Rote Armee Fraktion (Red Army Fraction)
SAGA	Siedlungs-Aktiengesellschaft Altona (κατασκευαστική εταιρεία)
σ.σ.	σημείωση συντάκτη
St. Pauli	Sankt Pauli
UDHR	Universal Declaration of Human Rights
UEFA	Union of European Football Associations

UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
U.S. Open	United States Open Tennis Championships
USP	Ultra Sankt Pauli 2002 (Association of St. Pauli fan crews)
VIP	Very Important Person
WNBA	Women's National Basketball Association
WTA	Women's Tennis Association

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Το σκοτάδι δεν μπορεί να διώξει το σκοτάδι, μόνο το φως μπορεί να το κάνει αυτό. Το μίσος δεν μπορεί να διώξει το μίσος, μόνο η αγάπη μπορεί να το κάνει αυτό», Μάρτιν Λούθερ Κινγκ Jr.

Ο ακτιβισμός αριθμεί περίπου έναν αιώνα ζωής, τουλάχιστον με την τρέχουσα σημασιολογική έννοια της λέξης και αποτελεί όρο της κοινωνικής πολιτικής φιλοσοφίας. Αποδόθηκε από τον γαλλικό όρο “activisme”, που προέρχεται από το ρήμα ενεργώ. Έλκει τις ρίζες του στη ρεαλιστική σκέψη και στον εθελοντισμό. Ο όρος αυτός δεν περιορίζεται μονάχα στη θεωρητική αντίληψη του ανθρώπου για τον κόσμο γύρω του, αλλά παράλληλα εκφράζει τη θέλησή του να τον διαμορφώσει ανάλογα με τις επιθυμίες του, αναλαμβάνοντας δράση.

Η έννοια του ακτιβισμού είναι πολυσχιδής, ενώ σε πολλές περιπτώσεις τα όριά του θεωρούνται δυσδιάκριτα. Οι φιλανθρωπικές δράσεις και η συμμετοχή αθλητών στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε ζητήματα που αφορούν το κοινωνικό σύνολο αποτελούν κομμάτι του. Επίσης, ακτιβιστική χροιά ενέχεται στη χρηματοδότηση υποτροφιών πανεπιστημιακών σπουδών με επωφελούμενους φοιτητές που προέρχονται από υποβαθμισμένες περιοχές και είναι ασθενέστεροι οικονομικά (Balsam & Miller, 2018). Ωστόσο, αυτού του είδους οι πρακτικές προσομοιάζουν στο κίνημα του εθελοντισμού, με αποτέλεσμα να θεωρείται απαραίτητος ο διαχωρισμός των εννοιών της φιλανθρωπίας και του πολιτικού ακτιβισμού. Κατ' επέκταση ο ακτιβισμός παραπέμπει σε δράσεις που θέτουν στο επίκεντρο διεκδικήσεις που κοινοποιούνται σε εκείνους που κατέχουν θέσεις εξουσίας, προσδοκώντας θετικές αλλαγές. Παράλληλα, οι κινητοποιήσεις αυτές ενδέχεται να μην γίνουν κοινωνικά αποδεκτές, ενώ οι αθλητές αναλαμβάνουν το ρίσκο της κατάθεσης της προσωπικής τους γνώμης, αντιμετωπίζοντας τον κίνδυνο εκτροχιασμού και κατάρρευσης της καριέρας τους. Ειδικότερα, οι περισσότερο καταξιωμένοι και δημοφιλείς αθλητές έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε φορείς κοινωνικών αλλαγών (Smith, 2019).

Ο ακτιβισμός ήταν παρών σε όλη την ιστορία, σε κάθε είδους πολιτικό σύστημα. Διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο στον τερματισμό της δουλείας, στην αμφισβήτηση απολυταρχικών πολιτευμάτων, στη μάχη ενάντια στην εργασιακή εκμετάλλευση, στην προστασία του περιβάλλοντος, στην προώθηση της ισότητας των δύο φύλων, στην καταπολέμηση του ρατσισμού και σε άλλα σημαντικά ζητήματα (Martin, 2007). Στη σύγχρονη εποχή, οι εκδηλώσεις ακτιβισμού αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, την προστασία του περιβάλλοντος, τα εργασιακά, την παιδεία κ.α. Οι τρόποι έκφρασης περιλαμβάνουν πορείες, απεργίες, υπαίθριες συναυλίες, καθαρισμούς, αναδασώσεις.

Παρά τις πολλές εκφάνσεις του ακτιβισμού, η παρούσα εργασία θα εστιάσει στα ανθρώπινα δικαιώματα και θα επιχειρήσει να ξετυλίξει το κουβάρι του αθλητικού ακτιβισμού στις μέρες μας, μέσα από μια ενδοσκοπική ματιά στη FC Sankt Pauli. Πρόκειται για έναν γερμανικό ποδοσφαιρικό σύλλογο, που αγωνίζεται στη δεύτερη κατηγορία και δεν περιορίζεται μονάχα σε όσα εκτυλίσσονται εντός των τεσσάρων γραμμών του αγωνιστικού χώρου, αλλά φημίζεται για τις συλλογικές δράσεις και το κοινωνικό του έργο, ξεπερνώντας τα στενά όρια του αθλήματος.

Σκοπός της έρευνας, μέσα από την ενδελεχή μελέτη των κοινωνικών, πολιτικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών του club, τον αξιακό του κώδικα, τις αθλητικές και κοινωνικές του πρωτοβουλίες και τη στάση που επιδεικνύει απέναντι σε θέματα καταπίεσης, φυλετικών διακρίσεων, ομοφοβίας, σεξισμού και ρατσισμού, είναι η ανάδειξη ενός βιώσιμου εναλλακτικού ποδοσφαιρικού μοντέλου και ο επαναπροσδιορισμός της έννοιας ενός συλλόγου, ο οποίος με εφιαλτήριο το χορτάρι, θα αντιμάχεται κάθε μορφή αδικίας και διακρίσεων, δείχνοντας αλληλεγγύη με «σύμμαχο» τον 12ο παίκτη, τους οπαδούς. Μεταξύ των στόχων της έρευνας είναι να αποτυπωθούν οι ιδιαίτερες ιστορικές συνθήκες κατά τις οποίες αθλητές συμμετέχουν ενεργά στο δημόσιο διάλογο με διακύβευμα κρίσιμα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα της κάθε εποχής. Το κομβικό ερώτημα που τίθεται μέχρι και σήμερα είναι το κατά πόσον οι αθλητές δικαιούνται να διατυπώνουν απόψεις εντός τέτοιων ζητημάτων και κυριότερα να εκφράζουν αντιρρήσεις, να διαμαρτύρονται και να αντιστέκονται είτε ατομικά, είτε συλλογικά.

Ο αθλητισμός αλληλεπιδρά τόσο με την κοινωνική, όσο και με την πολιτική διάσταση στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Το ποδόσφαιρο, που θεωρείται το πιο δημοφιλές άθλημα στην υδρόγειο, κάνει αυτές τις αλληλεπιδράσεις ακόμη πιο διακριτές (Navarro & Brey, 2012). Χρησιμοποιείται ως μέσο κοινωνικής αφύπνισης, αντίστασης στην κυρίαρχη ιδεολογία, έκφρασης κοινωνικής διαμαρτυρίας και πολιτικής ανυπακοής, με τη St. Pauli να ενσαρκώνει μια διαφορετική προσέγγιση αυτοοργάνωσης, απορρίπτοντας την εμπορευματοποίηση του αθλητισμού και τη μετατροπή του σε προσοδοφόρο προϊόν. Η παρούσα έρευνα πραγματεύεται το φαινόμενο του αθλητικού ακτιβισμού και ειδικότερα στο πεδίο του ποδοσφαίρου. Επιχειρείται η προσέγγιση του γερμανικού συλλόγου St. Pauli, ως μελέτη περίπτωσης. Πρόκειται για μία ομάδα που αντιστέκεται στις επιταγές του σύγχρονου ποδοσφαίρου και διατηρεί τον αντικομοφορμιστικό και αντισυστημικό χαρακτήρα της, μένοντας πιστή στις αξίες του αντιφασισμού και του αντιρατσισμού, τις οποίες εμφύσησαν οι οπαδοί της, με την ομάδα να τις υιοθετεί όχι μονάχα σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά με δράσεις που ξεπερνούν τα στενά ποδοσφαιρικά όρια και εκτείνονται σε κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο. Μέσα από την ανάλυση των δράσεων του κλαμπ, δίνεται έμφαση στα κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά, στο αξιακό σύστημα, στις στάσεις σε έμφυλα ζητήματα, καθώς και την μετατροπή του αθλήματος σε πεδίο διεκδικήσεων, έκφρασης, σύγκρουσης με αντικρουόμενα συμφέροντα και αντιπαράθεσης με τα διοικητικά όργανα του ποδοσφαίρου, τον κρατικό μηχανισμό και τις δυνάμεις καταστολής. Πιο συγκεκριμένα, η προβληματική της έρευνα περιστρέφεται γύρω από τα εξής βασικά ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποια είναι τα κίνητρα για την ενεργή συμμετοχή ενός φιλάθλου σε μία ομάδα όπως η FCSP;
- Ποιες μεθόδους και τακτικές ακολουθούν τα μέλη της ομάδας, προκειμένου να επικοινωνήσουν την ιδεολογία τους;
- Ποιοι είναι οι παράγοντες που -πιθανώς- δυσχεραίνουν το εγχείρημα αυτό;
- Μπορεί ένας σύλλογος, που δεν έχει να επιδείξει τίτλους και διακρίσεις στο παλμαρέ του, να προσελκύσει υποστηρικτές με το ιδεολογικό του υπόβαθρο και να αφήσει το στίγμα του στο ποδοσφαιρικό στερέωμα;

-Η ιδεολογική ταυτότητα της St. Pauli κινδυνεύει από τις επιταγές της διαφήμισης και του μάρκετινγκ;

-Ποιες είναι οι θέσεις των οπαδών του γερμανικού συλλόγου σε θέματα ρατσισμού, ομοφοβίας και έμφυλων στερεοτύπων και τι είδους πρακτικές εφαρμόζουν;

-Πόσο διαφοροποιείται η ατμόσφαιρα στο γήπεδο ενός τέτοιου συλλόγου, συγκριτικά με άλλους;

-Ποια είναι η στρατηγική που χαράσσει ο σύλλογος, όσον αφορά την οργανωτική του δομή και πώς διαφοροποιείται συγκριτικά με άλλους;

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται η ανάδειξη του αθλητισμού ως πεδίου έκφρασης, διεκδικήσεων, πολιτικής σύγκρουσης και αντιπαράθεσης (Ραπίδης, 2022). Η εμφάνιση κοινωνικών κινήματων της δεκαετίας του 1960, όπως το “Black Power” και το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα επηρέασαν καταλυτικά τη στάση των αθλητών σε ζητήματα που ξεπερνούν την αθλητική διάσταση και αφορούν το σύνολο της κοινωνίας. Παρατίθενται παραδείγματα αθλητών, οι οποίοι απήφισαν τις συνέπειες, αμφισβήτησαν την κυρίαρχη αντίληψη ότι ο αθλητισμός δεν πρέπει να συγχέεται με την πολιτική και σε πολλές περιπτώσεις πλήρωσαν το τίμημα με το πρόωρο τέλος της καριέρας τους. *«Η δύναμη δεν προέρχεται από την φυσική ικανότητα, αλλά από μια αδάμαστη θέληση»*, έλεγε ο Μαχάτμα Γκάντι, με τον Jesse Owens να γκρεμίζει τον μύθο της λευκής υπεροχής που έχτιζε ο Αδόλφος Χίτλερ, κρεμώντας στο λαιμό 4 χρυσά μετάλλια στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1936 στο Βερολίνο. Ο Αμερικανός δρομέας τάχθηκε ενάντια στον ρατσισμό και τις φυλετικές διακρίσεις, ωστόσο δεν έλαβε την αναγνώριση που του άξιζε από τους συμπατριώτες του, αντιμετωπίζοντας πληθώρα οικονομικών δυσχερειών στην πορεία της ζωής του. Το 1966 ο θρύλος των ρινγκ, Μοχάμεντ Άλι, αρνήθηκε να ενταχθεί στον αμερικανικό στρατό και να πολεμήσει στο Βιετνάμ, με συνέπεια να του επιβληθεί 5ετής ποινή φυλάκισης και πρόστιμο 10.000 δολαρίων. Έγινε ο πρώτος αθλητής-σταρ που δεν περπάτησε στο ασφαλές μονοπάτι της σιωπής, αλλά διέσχισε τον δύσβατο δρόμο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ισότητας. Μπορεί να του αφαιρέθηκε ο τίτλος των βαρέων βαρών, όμως αναδείχθηκε πρωταθλητής των κοινωνικών δικαιωμάτων και αποτέλεσε πρότυπο, αφού δεν φοβήθηκε να εκφράσει ανοιχτά τις πολιτικές του πεποιθήσεις και να θυσιάσει την καριέρα του στο βωμό της δικής του αλήθειας. Το 1968 οι Tommie Smith και John Carlos προχώρησαν σε μία ιδιαίτερα τολμηρή κίνηση

περιφρόνησης στους Ολυμπιακούς Αγώνες, που άντεξε στο χρόνο. Κατά την διάρκεια της ανάκρουσης του αμερικανικού εθνικού ύμνου, οι δύο Αφροαμερικανοί σπρίντερ με σκυμμένα κεφάλια ύψωσαν στον μεξικανικό ουρανό τις σφιγμένες γροθιές τους, χαιρετίζοντας με μαύρα γάντια την «Μαύρη Δύναμη» και δηλώνοντας από το βάθρο την αντίθεσή τους στον φυλετικό διαχωρισμό. Φυσικά, πλήρωσαν τις συνέπειες των πράξεών τους με το νόμισμα της εκδίωξης από την Ολυμπιάδα του Μεξικού, ενώ οι οικογένειές τους δέχθηκαν απειλητικά μηνύματα για τη ζωή τους και οι ίδιοι αντιμετώπισαν στην πορεία δυσκολίες εύρεσης εργασίας εκτός αθλητισμού. Το «ιερό τέρας» των κορτ, η Martina Navratilova, υπήρξε υπέρμαχη των δικαιωμάτων των ομοφυλοφίλων, σε μια εποχή που θεωρούταν ταμπού. Στο απόγειο της καριέρας της, η Τσέχα τενίστρια παραδέχθηκε τις σεξουαλικές της προτιμήσεις και φώτισε το σκοτάδι των gay αθλητών, ρίχνοντας το... μπαλάκι στην πολιτεία. Το 2016, ο Colin Kaepernick επέλεξε να γονατίσει κατά την διάρκεια του εθνικού ύμνου των ΗΠΑ, σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την φυλετική αδικία και την αστυνομική βία που υφίστανται οι μαύροι από τις δυνάμεις καταστολής της χώρας. Ο αστέρας του NFL και των San Francisco 49ers, με αυτή του την πρωτοβουλία, υπέγραψε και την «καταδίκη» της καριέρας του. Με άνωθεν εντολή του Ντόναλντ Τραμπ, δεν βρήκε ξανά ομάδα, σηματοδοτώντας το τέλος της (σύντομης) καριέρας του, ύστερα από την πολιτική θύελλα που ξέσπασε και τον κοινωνικό αντίκτυπο που δημιούργησε.

Στο δεύτερο κεφάλαιο δίνεται έμφαση στον ποδοσφαιρικό ακτιβισμό, με την παράθεση παικτών που δεν περιορίζονται μονάχα στα καθαρά ποδοσφαιρικά καθήκοντά τους, αλλά χρησιμοποιούν το άθλημα για να προωθήσουν θετικές αλλαγές και να ευαισθητοποιήσουν την κοινωνία σε καίρια ζητήματα. Το ποδόσφαιρο και η πολιτική μοιάζουν με συγκοινωνούντα δοχεία και η εμφάνιση του κινήματος “Against Modern Football” προκύπτει ως ανάγκη επαναδιαμόρφωσης του χορτάρινου σκηνικού, όπου ο ρομαντισμός των ποδοσφαιρικών χρόνων της αθωότητας έχει πια αντικατασταθεί από τις επιταγές της σύγχρονης εκδοχής του σπορ, τοποθετώντας στο επίκεντρο των επιδιώξεων τον καταναλωτισμό και την εμπορευματοποίηση. Οι τραγωδίες του “Χείζελ” και του “Χίλσμπορο” ήταν ορισμένα από τα αίτια που οδήγησαν στον σχηματισμό του κινήματος AMF, ενώ γίνεται αναφορά στην κουλτούρα του fanzine.

Στο τρίτο κεφάλαιο φιλοτεχνείται το προφίλ της FCSP, από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής της, μέχρι και σήμερα. Ειδικότερα, κατά την δεκαετία των 1980's διαπιστώνεται η μεταστροφή από συνοικιακό σωματείο σε παγκόσμια μάρκα, που προσελκύει υποστηρικτές από κάθε άκρη του πλανήτη, λόγω της ιδεολογίας και των αξιών που προσβέβει. Ταυτόχρονα, εκτός από τα ιστορικά γεγονότα που καθόρισαν το dna του γερμανικού συλλόγου, παρουσιάζεται η ταυτότητα των οπαδών του, οι οποίοι διακρίνονται για την αφοσίωσή τους στους σκοπούς του κλαμπ, ενώ αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και διοργανώνουν εκστρατείες και δράσεις για να αντιταχθούν στον εξευγενισμό της κοινότητας και να καταπολεμήσουν τον ρατσισμό, τον φασισμό και κάθε είδους διάκριση. Η σύνδεση με την τοπική κοινότητα διαπνέει τον σύλλογο, ενώ η εμφάνιση του κινήματος καταληψιών της Haffenstrasse αναδεικνύεται σε κεντρικό πυλώνα του ποδοσφαιρικού οικοδομήματος της FCSP. Ακόμα, η αυτοργανωμένη οπαδική βάση -αν και ποικιλόμορφη- καταφέρνει να επανακτήσει τον έλεγχο του συλλόγου, ο οποίος διαφοροποιείται από τους ανταγωνιστές του, καθώς ενέχει στοιχεία δημοκρατισμού και υιοθετεί τη συμμετοχικότητα ως μοντέλο δομής, παρέχοντας το δικαίωμα ψήφου στα μέλη. Ξεχωρίζουν -μεταξύ άλλων- δράσεις, όπως το “Viva con Aqua”, το “Fifi Wild Cup” και η δημιουργία της FC Lampedusa, η οποία αποτελεί το “καταφύγιο” των προσφύγων και των μειονοτικών ομάδων. Γίνεται ειδική μνεία στο σήμα κατατεθέν της ομάδας, την πειρατική σημαία Jolly Roger, η οποία αρκετές φορές έχει εξελιχθεί σε αντικείμενο διαμάχης και συγκρούσεων ανάμεσα στους φίλους του κλαμπ. Παράλληλα, αναπτύσσονται στενοί δεσμοί με άλλους συλλόγους, όπως η Σέλτικ, η Λιβόρνο και η Ράγιο Βαγιεκάνο, με τα σημάδια του διεθνισμού να είναι έκδηλα. Η σύνδεση με την εργατική τάξη, την πανκ μουσική και τις υποκουλτούρες της underground σκηνης γαλούχησαν την ομάδα από το Αμβούργο, ενώ καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε ο μετασχηματισμός της γύρω περιοχής.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, οι προβολείς στρέφονται στην ερευνητική προσέγγιση της FCSP, μέσω του επίσημα αναγνωρισμένου Chania club Sankt Pauli. Τρία μέλη του συνδέσμου “ανακρίνονται” διεξοδικά, με φόντο τα νοήματα που συνειρμικά προκύπτουν από την υποστήριξη ενός συλλόγου που εδρεύει στο εξωτερικό και υπερασπίζεται πανανθρώπινες έννοιες. Τέλος, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας και εξάγονται

συμπεράσματα, τόσο συνολικά για τον αθλητικό ακτιβισμό, όσο και για τον ίδιο το σύλλογο και την ιδιοσυγκρασία του.

Όπως είχε πει και ο “ιπτάμενος Ολλανδός”, Γιόχαν Κρόιφ: “*Το ποδόσφαιρο είναι απλό, όμως δεν υπάρχει τίποτα πιο πολύπλοκο από το να παίζεις απλό ποδόσφαιρο*”. Ακόμα κι ένα απλό παιχνίδι μπορεί να εξελιχθεί σε πολιτισμική αρένα, όπου αντιμάχονται συστήματα, συμφέροντα και ιδεολογίες. Εδώ και χρόνια, το ποδόσφαιρο κατά ένα μεγάλο βαθμό έχει μετατραπεί σε εμπόρευμα, οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι σε ανώνυμες εταιρείες, ενώ οι φίλαθλοι σε μάζα που υπερασπίζεται πολιτικά και επιχειρηματικά συμφέροντα. Οι ενδείξεις αυτές διαμορφώνουν πρόσφορο έδαφος για εκδηλώσεις ναζιστικών, ρατσιστικών, σεξιστικών και μισαλλόδοξων συμπεριφορών, όπου κυριαρχούν σημαίες με σβάστικες και εθνικιστικά σύμβολα. Σε περιόδους καπιταλιστικής κρίσης, το ποδόσφαιρο επιστρατεύεται τυλιγμένο με τον μανδύα του όπιου του λαού, με τις οπαδικές αντιπαραθέσεις να παρέχουν το κατάλληλο άλλοθι στην αστυνομοκρατία, ενώ επιχειρείται η συντηρητικοποίηση της κοινής γνώμης. Η παρούσα μελέτη είναι μια πυξίδα που προσανατολίζεται προς την κατεύθυνση της διεκδίκησης της χαμένης ομορφιάς του παιχνιδιού, με την ποδοσφαιρική σκιαγράφιση να εξαρτάται από τη διαμόρφωση κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών προεκτάσεων. Η απελευθέρωση του ποδοσφαίρου από τα καπιταλιστικά δεσμά συνεπάγεται με την επιστροφή στις ρίζες του, τη λαϊκότητα, τον σεβασμό, την ισότητα, την αλληλεγγύη, την ομαδικότητα. Η ανάδειξη του οπαδικού κινήματος ενάντια στο σύγχρονο ποδόσφαιρο και η διαμόρφωση μιας νέας οπαδικής κουλτούρας από τα κάτω, μπορεί να συμβάλλει στη συνειδητοποίηση ότι ένας άλλος ποδοσφαιρικός κόσμος είναι εφικτός.

Τέλος, αναφορικά με τους περιορισμούς της έρευνας, η δυσκολία έγκειται στην προέλευση της St. Pauli, καθώς πρόκειται για έναν σύλλογο που εδρεύει στο Αμβούργο και αγωνίζεται στο γερμανικό πρωτάθλημα. Αρκετές πηγές ήταν στην γερμανική γλώσσα, γεγονός που δυσχεραίνει την μεταφραστική τους επαλήθευση. Ακόμη, για να μελετηθούν ορισμένα άρθρα σε ιστοσελίδες ήταν αναγκαία η συνδρομή, προκειμένου να επιτευχθεί η πρόσβαση. Ένας μεθοδολογικός περιορισμός που προέκυψε, σχετίζεται με το περιορισμένο δείγμα συμμετοχής ατόμων, με αποτέλεσμα να μην επιλεγθεί η ποσοτική έρευνα, καθώς οι στατιστικές δοκιμές απαιτούν συνήθως διευρυμένο μέγεθος δείγματος, ώστε να διασφαλιστεί ο πλουραλισμός των απόψεων και η δικαιότερη

αντιπροσώπευση. Επίσης, το ζήτημα της περιορισμένης πρόσβασης σε στοχευμένους ερωτώμενους ήταν αποτρεπτικό για τη διεξαγωγή συνεντεύξεων με επίσημους εκπροσώπους της St. Pauli, καθώς χρειαζόταν ειδική άδεια για την επικοινωνία με προπονητές, παίκτες και στελέχη του γερμανικού συλλόγου. Πάρα ταύτα, οι συνεντεύξεις με μέλη του επίσημου συνδέσμου της St. Pauli στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στα Χανιά ήταν καθοριστικής σημασίας για την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των ευρημάτων.

Κεφ.1 ΟΤΑΝ Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΟΝ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟ

Ο αθλητικός ακτιβισμός αποτελεί διαχρονικό φαινόμενο. Ετυμολογικά, η έννοια αναφέρεται στη χρησιμοποίηση του αθλητισμού ως πλατφόρμας για την προώθηση σημαντικών κοινωνικοπολιτικών ζητημάτων. Προσωπικότητες από τον αθλητικό χώρο ρίχνονται στον στίβο μάχης και εμπλέκονται σκόπιμα σε έναν διαφορετικό αγώνα, που δεν σχετίζεται με αθλητικά επιτεύγματα και ρεκόρ, αλλά εμπεριέχει την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε καίρια θέματα, όπως η καταπολέμηση κάθε είδους διακρίσεων, η υποστήριξη της ισότητας των φύλων, η κοινωνική δικαιοσύνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η περιβαλλοντική βιωσιμότητα και η κλιματική αλλαγή. Διαμαρτυρίες, μποϊκοτάζ, καμπάνιες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και φιλανθρωπίες είναι μονάχα μερικές από τις διάφορες μορφές που έχει τη δυνατότητα να ενσαρκώσει ο αθλητικός ακτιβισμός.

Ο αθλητικός ακτιβισμός δεν αποτελεί νεοσύστατη έννοια, ούτε πρωτοεμφανίστηκε στις μέρες μας. Ωστόσο, σήμερα είναι πιο επίκαιρος από ποτέ άλλοτε. Οι τρόποι που επιλέγουν αθλητές και αθλητικές οργανώσεις να βάλουν το λιθαράκι τους για ένα καλύτερο και δικαιότερο αύριο ποικίλλουν. Στη «φαρέτρα» τους διαθέτουν δύο εξαιρετικής σημασίας συμμαχούς στο πλευρό τους. Ο λόγος για τα social media και τα brands. Δύνανται να χρησιμοποιήσουν τη δύναμη του ηλεκτρολογίου μέσω των προσωπικών τους λογαριασμών στα κοινωνικά δίκτυα, προκειμένου να ασκήσουν επιρροή και να επιστήσουν την προσοχή σε λανθάνοντα θέματα που χρήζουν διορθώσεων. Με αυτόν τον τρόπο, η φωνή τους αποκτά δύναμη. Επιπλέον, μπορούν να κινητοποιήσουν τον κόσμο για θετική αλλαγή, μέσω της επιλογής να φορέσουν κάποιο t-shirt που θα απεικονίζει ένα σύμβολο ή ένα σύνθημα σχετικό με τον σκοπό που καλούνται να θίξουν. Ο ακτιβισμός των αθλητών γίνεται όλο και πιο σημαντικός τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας της ανόδου των social media και της αυξανόμενης πολιτικοποίησης του αθλητισμού. Οι αθλητές έχουν μια μοναδική πλατφόρμα για να μιλήσουν για κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα και ο ακτιβισμός τους μπορεί να επηρεάσει την κοινή γνώμη και την πολιτική σφαίρα (Carrington, 2018).

Ένα ακόμη «όπλο» στην προσπάθειά τους για την ανάδειξη κοινωνικών προβλημάτων, αποτελεί η συμμετοχή σε διαδηλώσεις, συγκεντρώσεις και πορείες. Επίσης, αρκετοί αθλητές επιλέγουν να βαδίσουν στο δρόμο των δωρεών σε ιδρύματα για καλό σκοπό. Επιπρόσθετα, η συγκάλεση συνεντεύξεων Τύπου, όπως και οι δημοσιογραφικές συνεντεύξεις παρέχουν το βήμα για να ακουστούν και να εμπνεύσουν, ώστε να προάγουν θετική αλλαγή. Εξάλλου, το αθλητικό ιδεώδες είναι συνυφασμένο με τη συμπερίληψη και τον αποκλεισμό κάθε λογής διακρίσεων, ενώ η εμφάνιση του Παραολυμπιακού κινήματος έχει εξελιχθεί ως μία εκ των σπουδαιότερων κατακτήσεων σύσσωμου του αθλητικού κινήματος, καθώς προβάλλει με θετικό τρόπο την ανάδειξη ιδιαιτεροτήτων.

Ο αθλητισμός δεν είναι απλώς μια ουδέτερη μορφή ψυχαγωγίας ή ανταγωνισμού, αλλά αντιθέτως είναι βαθιά συνυφασμένος με ευρύτερες κοινωνικές δομές και δυναμική εξουσίας. Σύμφωνα με την άποψη του Dave Zirin (2010), τα αθλήματα έχουν χρησιμοποιηθεί κατά κόρον ως εργαλείο εξουσίας κατά την διάρκεια της ιστορίας. Τονίζει ότι ο αθλητισμός έχει εργαλειοποιηθεί για την ενίσχυση κοινωνικών ιεραρχιών και ανισοτήτων, είτε μέσω του αποκλεισμού των γυναικών και των έγχρωμων, είτε μέσω της εξύμνησης υπερανδρικών προτύπων. Πάρα ταύτα, υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα του Κινήματος Πολιτικών Δικαιωμάτων της δεκαετίας του '60 στιγμές, αλλά και την ανοδική πορεία του αθλητικού ακτιβισμού στη σημερινή εποχή, όπου αθλητές και αθλητικά κινήματα αμφισβήτησαν αυτές τις δομές.

Ο αθλητισμός έχει χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο πολιτικής προπαγάνδας, τόσο σε εσωτερικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, αλλά και ως εργαλείο για πολιτικό κέρδος. Ο ρόλος του αθλητισμού επαναπροσδιορίστηκε με αφορμή το Κίνημα Πολιτικών Δικαιωμάτων, προβλήθηκε ως εργαλείο προπαγάνδας κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, ενώ ενεπλάκη με την πολιτική, διαμορφώνοντας το προφίλ των Ολυμπιακών Αγώνων. Ειρήσθω εν παρόδω, ο αθλητισμός έχει χρησιμοποιηθεί για την προώθηση της εθνικής ταυτότητας και υπερηφάνειας, ως τρόπος προώθησης της αίσθησης εθνικής ενότητας, γεγονός που οδήγησε στην «καπηλεία» του από πολιτικούς και κυβερνήσεις, προκειμένου να προωθήσουν τις δικές τους ατζέντες συμφερόντων (Young, 2019).

Όμως, ο αθλητισμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως εργαλείο για την προώθηση της ανάπτυξης και της ειρήνης στον πλανήτη, καθώς έχει την ικανότητα να φέρνει πιο κοντά τους ανθρώπους και να γεφυρώνει το χάσμα των μεταξύ τους διαφορών, διότι αποτελεί μια παγκόσμια γλώσσα που δεν γνωρίζει από σύνορα. Επιπρόσθετα, αξιοποιώντας τη δυναμική και την απήχηση του αθλητισμού, είναι εφικτή η ανάδειξη αξιών, όπως η ομαδική εργασία, ο σεβασμός και το δίκαιο παιχνίδι, χαρακτηριστικά τα οποία μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των κοινοτήτων. Επιπλέον, μπορεί επίσης να συνεισφέρει στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κοινότητες, δίνοντας προτεραιότητα σε θέματα υγείας και εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα «Grassroots Soccer» στην Αφρική, που χρησιμοποιεί το ποδόσφαιρο για την εκπαίδευση των νέων σχετικά με την ευαισθητοποίηση και πρόληψη της ασθένειας HIV στη «Μαύρη Ήπειρο» και το πρόγραμμα «Play for Change» στη Βραζιλία, το οποίο χρησιμοποιεί τον αθλητισμό για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και τη μείωση της βίας σε μειονεκτούσες κοινότητες, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Παρόλο που ο αθλητισμός μπορεί να διαδραματίσει θετικό ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης και την οικοδόμηση της ειρήνης, ταυτόχρονα μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για την προώθηση πολιτικοοικονομικών συμφερόντων ισχυρών παραγόντων, όπως οι κυβερνήσεις και οι εταιρείες (Giulianotti, 2012). Ο αθλητισμός έχει χρησιμοποιηθεί για εκ διαμέτρου αντίθετα πράγματα, από την προώθηση της παγκόσμιας αλληλεγγύης, μέχρι την πρόκληση παγκόσμιων ανισοτήτων, αλλά και την κινητοποίηση κοινωνικών κινημάτων ανά τον κόσμο (Harvey, Horne, Safai, 2012).

Τα τελευταία χρόνια, ο αθλητικός ακτιβισμός έχει κερδίσει έδαφος καταλαμβάνοντας ολοένα και περισσότερο χώρο του αθλητικού τοπίου, καθώς αθλητές και οργανισμοί προτάσσουν τη φήμη τους, ώστε να συνεισφέρουν σε αλλαγές με θετικό αντίκτυπο, συμπαρασύροντας κι άλλους να συνδράμουν σε κοινωνικά και πολιτικά αίτια. Άλλωστε, δεν είναι απλά μια μορφή ψυχαγωγίας, αλλά μια αντανάκλαση της κοινωνίας και μια αρένα πολιτικής πάλης, καθώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο αντίστασης και κοινωνικής αλλαγής και να υποστηρίξει αθλητές, που είναι πρόθυμοι να πάρουν θέση ενάντια στην αδικία (Zirgin, 2005). Αυτό προϋποθέτει την ωρίμανση των επωνυμιών, με τις μάρκες να τοποθετούν στον κεντρικό πυρήνα τους κοινωνικούς σκοπούς. Είναι

χαρακτηριστικό πως εταιρείες, οργανισμοί, σύλλογοι και ομοσπονδίες ενώνουν τις δυνάμεις τους για την επίτευξη ενός υποσχόμενου μέλλοντος, όπου ο άνθρωπος και οι ανάγκες του βρίσκονται στο επίκεντρο. Πλέον, αναπτύσσουν εξειδικευμένα τμήματα, τα οποία ασχολούνται αποκλειστικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, ενώ τα διοικητικά αθλητικά όργανα επιστρατεύονται στον αγώνα για την υποστήριξη της ελεύθερης έκφρασης και της συμμετοχής, διαδραματίζοντας σημαίνοντα ρόλο. Ουσιαστικά, διαπιστώνεται μία μεταστροφή σε επιφανή brands και οργανισμούς, καθώς αφουγκράζονται τους χτύπους της καρδιάς των αθλητών και της ευρύτερης κοινωνίας και γίνονται αρωγοί στην απόπειρα ανατροπής σκηνικού, μετατρέποντας σε προτεραιότητα έννοιες που παρελθοντικά βρίσκονταν στην αφάνεια.

Σε αυτό το σημείο, τίθεται το εξής ερώτημα. Η ακτιβιστική δράση των αθλητών ωθεί τα brands να συμπορευτούν στον κοινωνικό αγώνα, αναλαμβάνοντας -πιθανότατα- το ενδεχόμενο κόστος, ή η απελευθέρωση των αθλητών προσελκύεται από την ωρίμανση των μαρκών και την αλλαγή της οπτικής τους γωνίας;

Αν και οι ιδιοκτήτες ομάδων, αλλά και οι αθλητικές διοργανώσεις ανταποκρίθηκαν στο ακτιβιστικό κάλεσμα των αθλητών, ορισμένοι ήταν υποστηρικτικοί, ενώ κάποιοι άλλοι επιχείρησαν να φιμώσουν ή ακόμα και να τιμωρήσουν τους αθλητές που τόλμησαν να μιλήσουν ανοιχτά. Το γεγονός αυτό αντανάκλα μια μεγαλύτερη κοινωνική αλλαγή, καθώς οι εταιρείες και τα ιδρύματα συνειδητοποίησαν ότι έπρεπε να εφεύρουν τρόπους προσαρμογής στις απαιτήσεις για κοινωνική δικαιοσύνη.

Στο παρελθόν, ένας μεγάλος αριθμός αθλητών «πλήρωσε» το κόστος των απόψεών του, με το αντίτιμο του πρόωρου τερματισμού της καριέρας τους. Ιερά τέρατα του παγκόσμιου αθλητικού στερεώματος, σε κρίσιμες καμπές της ιστορίας, διάλεξαν τη δύσκολη διαδρομή, αυτή της μετωπικής σύγκρουσης με τα συμφέροντα, αξιοποιώντας την δημοφιλία τους και παίρνοντας δημόσια θέση, ώστε να επιφέρουν ένα καίριο πλήγμα ενάντια στο σύστημα και τις αδικίες του, παρά την πυροδότηση αρνητικών αντιδράσεων. Οι συνέπειες των πράξεών τους, έθεσαν ανεπανόρθωτα στο περιθώριο την αθλητική

σταδιοδρομία τους, ενώ αρκετοί συναθλητές τους αποθαρρύνθηκαν, διστάζοντας να πάρουν θέση και να ρισκάρουν την καριέρα τους.

Ο ακτιβισμός των αθλητών έχει τη δύναμη να επιφέρει πραγματικές αλλαγές στην κοινωνία, αλλά παράλληλα ενέχει κινδύνους, όπως αντιδράσεις που προέρχονται από οπαδούς και χορηγούς, αλλά μπορεί να προξενήσει ανυπολόγιστη ζημιά στην καριέρα των αθλητών. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αθλητές-ακτιβιστές είναι καθημερινές, αφού πιθανώς να λάβουν δυσμενή κριτική και να σχολιαστούν αρνητικά από τους θαυμαστές, ενώ κινδυνεύουν να απολέσουν χορηγούς (Ogden, Nathan Rosen, 2021).

Η αθλητική βιομηχανία επιδίωξε να συμμετάσχει και να περιορίσει εν μέρει τον ακτιβισμό των αθλητών, μέσω διαφόρων μηχανισμών, όπως η εταιρική χορηγία και η σύναψη εμπορικών συνεργασιών με αθλητικό υπόβαθρο (King, Leonard, 2018). Αποτελεί πρόκληση για τους αθλητές-ακτιβιστές να παραμείνουν πιστοί στις ιδέες τους, διότι ελλοχεύει ο κίνδυνος του περιορισμού της δράσης τους από εμπορικά συμφέροντα, ενώ εκείνοι που εκφράζουν δημοσίως τη γνώμη τους ίσως βρεθούν στο μάτι του Κυκλώνα και δεν αποκλείεται να δεχθούν «αντίποινα» (Hartmann, 2019). Όταν οι αθλητές επιλέγουν να μιλήσουν ανοιχτά για αμφιλεγόμενα ζητήματα, διακινδυνεύουν την ίδια τους την καριέρα, αφού ίσως εισπράξουν αρνητικές αντιδράσεις από οπαδούς και χορηγούς (Carrington, 2018).

Η σταδιακή εμπορευματοποίηση του αθλητισμού ως καταναλωτικό προϊόν ψυχαγωγίας και διασκέδασης των μαζών κατά τις δεκαετίες των '80 και '90, οδήγησε την συντριπτική πλειοψηφία των αθλητών να υιοθετήσουν μια ουδέτερη στάση, καθώς κυριαρχούσε η αντίληψη ότι η προσέλκυση χορηγών και η σύναψη εμπορικών συνεργασιών σήμαινε ταυτοχρόνως την αποχή από την κοινωνική και πολιτική σφαίρα των ενδιαφερόντων τους. Όφειλαν να είναι προσηλωμένοι αποκλειστικά στον αθλητικό τους ρόλο και όχι να εκφράζουν τη γνώμη τους σε ζητήματα που δεν άπτονται της επαγγελματικής τους ιδιότητας. Ωστόσο, το γεγονός αυτό έρχεται σε αντιδιαστολή με το σήμερα. Οι αθλητές, ειδικότερα εκείνοι που απολαμβάνουν ευρύτερης κοινωνικής

αναγνώρισης και αποδοχής, έχουν την (ηθική) υποχρέωση να δίνουν το παράδειγμα και να αποτελούν πρότυπα συμπεριφοράς, αφού ο απώτερος σκοπός του αθλητισμού εξακολουθεί να θεωρείται η αποδοχή όλων των ανθρώπων και όχι μιας μεμονωμένης μερίδας που πληροί προαποφασισμένα κριτήρια.

Αναμφίβολα, αθλητισμός και ακτιβισμός διασταυρώνονται, γεγονός που καταδεικνύει όχι μόνο την επιδραστικότητα του αθλητισμού στην κοινωνία, αλλά επιπλέον τη δυνατότητα των αθλητών να αποτελέσουν ισχυροί παράγοντες αλλαγής. Οι αθλητές καταλαμβάνουν μια μοναδική θέση επιρροής στην κοινωνία, που συνεπάγεται με την ευθύνη να χρησιμοποιήσουν αυτή την πλατφόρμα για να πραγματοποιήσουν αλλαγές με θετικό πρόσημο (Thomas, 2018). Καθήκον των αθλητών είναι να στέκονται απέναντι και να εκδηλώνουν την αντίθεσή τους σε κάθε είδος διάκριση, ώστε να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης και διάδοσης θετικών μηνυμάτων, σε ένα αθλητικό ταξίδι με προορισμό την ευημερία.

Οριοθετείται ένα περιοριστικό πλαίσιο συμπεριφορών για τους αθλητές, οι οποίοι οφείλουν να μην υπερβαίνουν τα όρια της αθλητικής τους υπόστασης και να συμμορφώνονται με τους κανόνες που θεσπίζονται από φορείς με παγκόσμια ισχύ. Οι θεμελιώδεις αρχές διαμορφώνονται και προστατεύονται με θεσμικό τρόπο από ένα σύστημα διατάξεων που είναι καταγεγραμμένο στα επίσημα εγχειρίδια και στις αποφάσεις αθλητικών οργανισμών, όπως η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή, οι τοπικές Εθνικές Ολυμπιακές Επιτροπές, καθώς και οι Διεθνείς και Εγχώριες Ομοσπονδίες. Ταυτόχρονα, κομβικό ρόλο διαδραματίζει το Αθλητικό Δίκαιο και το διεθνές Αθλητικό Διαιτητικό Δικαστήριο (CAS) (Schwab, 2018).

Εξέχουσα σημασία θεωρείται η αυτονομία που απολαμβάνουν το Αθλητικό Δίκαιο και οι κανονισμοί των φορέων του αθλητισμού, κερδίζοντας την ανεξαρτησία από τα νομικά συστήματα της εκάστοτε χώρας. Λόγου χάρη, το αυτοδιοίκητο των Διεθνών Ομοσπονδιών, όπως οι FIFA και UEFA, διαθέτουν μεγάλη ισχύ κατοχυρώνοντας την υπεροχή των αθλητικών κανόνων έναντι του νομικού καθεστώτος μιας χώρας, όταν προκύπτουν διαφορές και δισεπίλυτα ζητήματα (Schwab, 2018).

Είναι σαφές πως οι κανονισμοί που εφαρμόζονται στο αθλητικό οικοσύστημα περιλαμβάνουν συγκεκριμένους περιορισμούς, με απώτερο στόχο την εξάλειψη των φαινομένων διαμαρτυρίας, ακόμα κι αν θέτουν στο επίκεντρο τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το Ολυμπιακό κίνημα ασπάζεται και υιοθετεί αυτές τις αντιλήψεις, γεγονός που καταδεικνύεται από τη σαφήνεια των κανονισμών των Ο.Α και ειδικότερα το άρθρο 50 του καταστατικού της ΔΟΕ, που αφορά τους αθλητές: *«Δεν επιτρέπεται κανενός είδους πολιτική, θρησκευτική, φυλετική διαμαρτυρία ή προπαγάνδα σε οποιοδήποτε στάδιο, εγκατάσταση ή άλλους Ολυμπιακούς χώρους»* (ΔΟΕ, Καταστατικό, Άρθρο 50).

Το εξιδανικευμένο αθλητικό ιδεολογικό υπόβαθρο, που προβάλλεται από την αναβίωση των ΟΑ και τον μετασχηματισμό των σπορ στη σύγχρονη εκδοχή τους, ταυτίζεται με την πολιτική ουδετερότητα και εξιστορείται στον πυρήνα του παγκόσμιου αθλητικού αφηγήματος, εξασφαλίζοντας ευρύτατη κοινωνική αποδοχή. Τα πανανθρώπινα ιδανικά της ειρήνης, της συμφιλίωσης των λαών, του σεβασμού και της ευγενούς άμιλλας συνθέτουν ένα σκηνικό υγιούς ανταγωνισμού, μετατρέποντας τον αθλητισμό σε μια δραστηριότητα που ενέχει στοιχεία γιορτής, όπου οι άνθρωποι αφήνουν στην άκρη τις διαφορές τους και επικεντρώνονται σε όσα τους ενώνουν, με την αλληλεγγύη, την αξιοπρέπεια και την κατανόηση να αποτελούν προτεραιότητες, ώστε να απεμπλακούν από αντιπαραθέσεις με πολιτικά αίτια (Schwab, 2018).

Το επιχείρημα της διασφάλισης της ουδετερότητας εξώθησε την πλειονότητα των αθλητών να ενστερνιστεί έναν κώδικα συμπεριφοράς, που διαπνέεται από ένα καθεστώς κοινωνικής αποσύνδεσης από τον πραγματικό κόσμο και αποφυγής λήψης θέσης σε σημαντικά ζητήματα. Εάν δεν τηρηθεί αυτή η στάση, τότε ελλοχεύει ο κίνδυνος πρόκλησης ρωγμών στο αθλητικό οικοδόμημα. Οι αθλητές που θα επιλέξουν τη σύγκρουση με την κυρίαρχη ιδεολογία και τις ηγεμονικές αρχές, αντιμετωπίζονται με τιμωρητική διάθεση και πολλές φορές υφίστανται τις οδυνηρές συνέπειες των πράξεών τους. Αφαίρεση μεταλλίων, τερματισμός χορηγικών συμφωνιών και χρηματικές απώλειες είναι ορισμένες από τις επιπτώσεις μιας ανεπιθύμητης ενέργειάς τους, με αποτέλεσμα να δρουν αποτρεπτικά όσον αφορά τη συμμετοχή τους σε ακτιβιστική δράση και την αποστασιοποίησή τους από κοινωνικά θέματα (Scheidler, 2020).

Αν και υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις, ο κανόνας συνήθως επιβεβαιώνεται. Η συντριπτική πλειοψηφία των αθλητών συντάσσεται με τους κυρίαρχους αθλητικούς φορείς, καταπνίγοντας το όποιο ψήγμα διαμαρτυρίας κατοικεί μέσα τους. Σε αντίθετη περίπτωση, ριψοκινδυνεύουν να υποστούν βαρύτατες συνέπειες στην αθλητική τους σταδιοδρομία. Η πολιτική ουδετερότητα αποκτά διαχρονική αξία που υιοθετείται πλήρως από τα ισχυρά κέντρα εξουσίας και τους κορυφαίους αθλητικούς θεσμούς, όπως η FIFA και η ΔΟΕ (Kilcline, 2017).

Παρά τις κυρώσεις, το δικαίωμα στον πολιτικό ακτιβισμό μέσω του αθλητισμού δεν παύει να υφίσταται. Εξάλλου, το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης και γνώμης αναγράφεται ξεκάθαρα στην Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (UDHR). Η έπαρση της σημαίας και η ανάκρουση του εθνικού ύμνου έρχεται σε αντίφαση με την πολιτική ουδετερότητα που αντιπροσωπεύουν οι αξίες του Ολυμπισμού (Schwab, 2018).

Το γεγονός ότι ο αθλητισμός δεν εκλαμβάνεται ως πολιτικό πεδίο, έρχεται σε αντιδιαστολή με τον εμπορευματοποιημένο του χαρακτήρα. Οι αθλητικές δραστηριότητες διέπονται από πολιτικά ζητήματα, καθώς σχετίζονται με συναλλαγές οικονομικού περιεχομένου (Kaufman & Wolff, 2010).

Οι παγιωμένες αντιλήψεις και τα στερεοτυπικά πρότυπα δεν έχουν εξαλειφθεί ακόμα. Αυτό φαίνεται και από την Επιτροπή Αθλητών της ΔΟΕ, η οποία εμφανίζεται απρόθυμη να προβεί σε αλλαγές όσον αφορά το σύστημα αξιών της και να εναρμονιστεί με την μερίδα των αθλητών που επιδιώκουν επιτακτικά αλλαγές. Καίριας σημασίας θεωρείται το άρθρο 11, που αναφέρεται στην “ελευθερία έκφρασης” (IOC Athletes’ Rights and Responsibilities Declaration), με τους αθλητές να έχουν τη δυνατότητα να μιλήσουν για θέματα που τους απασχολούν σε συνεντεύξεις Τύπου, μεικτές ζώνες και μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Άλλωστε, τον Ιανουάριο του 2020 η Επιτροπή Αθλητών εξέδωσε ανακοίνωση, υπογραμμίζοντας το άρθρο 50 του καταστατικού της ΔΟΕ, που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση: *«Είναι θεμελιώδης αρχή ότι ο αθλητισμός πρέπει να είναι ουδέτερος και να διαχωρίζεται από πολιτικές, θρησκευτικές ή οποιοδήποτε άλλου είδους παρεμβολές. Συγκεκριμένα, το επίκεντρο του παιχνιδιού και των συναφών τελετών πρέπει*

να είναι στον εορτασμό της απόδοσης των αθλητών και στην προβολή του αθλητισμού και των αξιών του» (Επιτροπή Αθλητών ΔΟΕ, Ιανουάριος 2020). Η στάση αυτή ενισχύεται από την επίσημη θέση του προέδρου της ΔΟΕ, Thomas Bach, ο οποίος ισχυρίζεται πως οι ΟΑ πρέπει να μην σχετίζονται με πολιτικές διαμάχες. Στην αντίπερα όχθη, το κίνημα Global Athlete τάσσεται υπέρ της αλλαγής των διατάξεων του καταστατικού των ΟΑ, καθώς θεωρεί ότι οι αθλητικοί κανόνες δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, στοχεύοντας σε ριζικές τομές στον χώρο του αθλητισμού.

Είναι ευρέως διαδεδομένη στους κόλπους της αριστεράς, συμπεριλαμβανομένου του διακεκριμένου γλωσσολόγου και φιλόσοφου, Noam Chomsky, η άποψη ότι ο αθλητισμός έχει εφευρεθεί για να εξυπηρετεί τα συμφέροντα του καπιταλισμού, μέσω της ψυχαγωγικής του ιδιότητας και χρησιμοποιείται ως μέσο πειθάρχησης της εργατικής τάξης. Ειρήσθω εν παρόδω, ο Marc Perelman, Γάλλος ακαδημαϊκός, αποστρέφεται τον αθλητισμό με παρεμφερή τρόπο όπως ο Καρλ Μαρξ απεχθανόταν τη θρησκεία, θεωρώντας πως αντιστοιχούσε με το όπιο του λαού. Παρόλο που ο Μαρξ αντιλαμβανόταν πως οι άνθρωποι αναζητούσαν μια διαφυγή βρίσκοντας καταφύγιο σε έναν άκαρδο κόσμο, ο Πέρελμαν από την άλλη πλευρά, υποστήριζε ότι ο αθλητισμός δεν έχει ιδιαίτερη αξία, καθώς θεωρούσε πως δεν υπήρχαν μεταρρυθμιστικές δυνατότητες ανάκτησής του. Όμως, η απόρριψη του αθλητισμού ως οπιούχο ναρκωτικό αποτυγχάνει να επεξηγήσει επαρκώς τα αίτια της δημοφιλίας του. Εξάλλου, ο αθλητισμός μπορεί να αναδείξει πτυχές αρνητικών χαρακτηριστικών της ανθρώπινης συμπεριφοράς που συνδέονται με το καπιταλιστικό σύστημα, όπως ο ρατσισμός, ο σεξισμός, η ομοφοβία, ο εθνικισμός και ο μιλιταρισμός. Η κάλυψη των μίντια σε σημαντικά αθλητικά γεγονότα ενδεχομένως να αποπολιτικοποιεί και να εκτρέπει τους ανθρώπους από την πολιτική δραστηριότητα, ελαχιστοποιώντας τις ελπίδες αμφισβήτησης της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων και αναδεικνύοντας συνάμα τον ξεκάθαρα πολιτικό ρόλο του αθλητισμού (Dart, 2018).

Η άποψη ότι ο αθλητισμός και η πολιτική πρέπει να μην συγχέονται δεν είναι μια ρεαλιστική προσδοκία, αφού ο αθλητισμός ήταν πάντοτε συνυφασμένος με την κοινωνία, ενώ οι αθλητές θεωρούνται συχνά πρότυπα και ηγέτες στις κοινότητές τους, με συνέπεια

να βγαίνουν μπροστά, ώστε να μιλήσουν για θέματα που τους απασχολούν. Ωστόσο, προκύπτουν ηθικά διλήμματα, όταν οι αθλητές συμμετέχουν σε ακτιβισμό. Υπάρχουν επικριτές, που πιστεύουν ότι οι αθλητές δεν πρέπει να χρησιμοποιούν την πλατφόρμα τους για να προωθήσουν πολιτικούς σκοπούς, διότι κάτι τέτοιο ενδεχομένως να αποξενώσει τους οπαδούς ή να αποσπάσει την προσοχή από την επίδοση στο άθλημα.

Παρά το ότι ο ακτιβισμός αποσκοπεί στην προώθηση θετικών αλλαγών για την πλειοψηφία και επιδιώκει την κοινωνική δικαιοσύνη, συχνά επιφορτίζεται με αρνητικό πρόσημο (Kaufman & Wolff, 2010). Όμως, οι αθλητές έχουν ηθική υποχρέωση να χρησιμοποιούν την πλατφόρμα τους, για να αντιμετωπίσουν σημαντικά κοινωνικά ζητήματα, ιδιαιτέρως εάν έχουν προσωπική εμπειρία σε αυτά τα θέματα ή ανήκουν σε μια περιθωριοποιημένη ομάδα. Ο αθλητικός ακτιβισμός συχνά καθοδηγείται από αθλητές που προέρχονται από περιθωριοποιημένες κοινότητες, οι οποίοι αγωνίζονται για τα δικά τους δικαιώματα και κατ' επέκταση για τα δικαιώματα των κοινοτήτων τους (Carrington, 2018).

Ο ακτιβισμός των αθλητών έχει εξελιχθεί σε μια σημαντική μορφή κοινωνικής και πολιτικής διαμαρτυρίας, ιδιαίτερα στην εποχή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και της παγκοσμιοποίησης του αθλητισμού (Hartmann, 2019). Η εμφάνιση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης επέτρεψε στους αθλητές με ακτιβιστική δράση να προσελκύσουν θαυμαστές, να έχουν άμεση επικοινωνία μαζί τους και να μοιραστούν τις απόψεις τους για πλειάδα κοινωνικών θεμάτων. Στη σημερινή εποχή, οι πρωταγωνιστές των σπορ αποτελούν παράλληλα και influencers, καθώς όταν το απαιτούν οι περιστάσεις, παίρνουν δημόσια θέση και επωμίζονται το βάρος της ευθύνης που τους αναλογεί. Διατηρούν μια μοναδική πλατφόρμα στη διάθεσή τους και η φωνή τους μπορεί να εισακουστεί, επηρεάζοντας μια μεγάλη μερίδα κοινού. Όπως επισημαίνει ο David Goldblatt, κοινωνιολόγος και συγγραφέας του βιβλίου “The Age of Football: The Global Game in the Twenty-first Century”, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συνθέτουν παράγοντα απελευθέρωσης των αθλητών, οι οποίοι οπλίζονται με περισσότερο θάρρος, ώστε να μιλήσουν ανοιχτά, καθώς θωρακίζονται με περισσότερη αυτοπεποίθηση και λιγότερο φόβο για τις συνέπειες των λεγόμενών τους (Lewis, 2020).

Τα αστέρια του παγκόσμιου αθλητισμού φωτίζουν τις μάχες για ισότητα και σεβασμό τόσο εντός, όσο και εκτός γηπέδων και αποδεικνύουν μέσω του ακτιβισμού τους, που δεν γνωρίζει από σύνορα και καταργεί τις διαχωριστικές γραμμές, ότι θα πρέπει να εκλαμβάνονται ως πολίτες με συνείδηση και κριτική σκοπιά απέναντι στην εξουσία, πιέζοντας για έναν κόσμο ισοτιμίας, ισονομίας και δίχως διακρίσεις. Πάντως, η πραγματική ισότητα δεν μπορεί να επιτευχθεί μονάχα μέσω της νομοθεσίας. Αντιθέτως, είναι απαραίτητη μια αλλαγή στις πολιτιστικές συμπεριφορές και μια προθυμία να αντιμετωπιστούν δυσάρεστες αλήθειες. Επομένως, απαιτείται ένα επίπεδο θάρρους και ειλικρίνειας που συχνά εκλείπει από τον δημόσιο λόγο (Abdul-Jabbar, 2016).

Αναμφίβολα, η ταυτότητα του αθλητή τροποποιήθηκε στο πέρασμα των χρόνων. Εξάλλου, ο αθλητισμός μετατράπηκε από μία ψυχαγωγική δραστηριότητα σε εμπορευματοποιημένη βιομηχανία θεάματος, όπου στο επίκεντρο βρίσκεται η τηλεοπτική κάλυψη. Όμως, η εξιδανίκευση του αθλητισμού και κατ' επέκταση του ρόλου των αθλητών δεν έχει διαφοροποιηθεί πλήρως. Κοινός παρονομαστής που συνδέει το παρελθόν με το παρόν, θεωρείται η προσήλωση των αθλητών στις αγωνιστικές τους υποχρεώσεις, οι οποίες γίνονται ολοένα και πιο πιεστικές στην εποχή του σύγχρονου αθλητισμού των ανειλημμένων υποχρεώσεων (Ζαϊμάκης, 2013).

Η πολιτική υπόσταση του αθλητή θυσιάζεται στον σύγχρονο αθλητικό βωμό. Κυρίαρχη θεωρείται η αντίληψη ότι ένας αθλητής οφείλει να αγωνίζεται και ταυτόχρονα να παραμένει αμέτοχος και να σιωπά σε ζητήματα που άπτονται της κοινωνίας, αφού πρόκειται για ζητήματα που θεωρούνται εκτός δικαιοδοσίας του. Αντίθετα, σε άλλους εργασιακούς τομείς δεν παρατηρείται αυτό το φαινόμενο, αφού ο εκάστοτε εργαζόμενος διατηρεί αναφαίρετο το δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου. Ουσιαστικά, ο αθλητής χάνει τη φωνή του και μαζί την ιδιότητα του συνειδητοποιημένου πολίτη, ο οποίος παίρνει μέρος στα κοινά και εκφράζει απερίσπαστα τη γνώμη του (Kaufman & Wolff, 2010).

Η αναγνωρισιμότητα, το κύρος και η απήχηση που απολαμβάνουν οι αθλητές, είναι αντιστρόφως ανάλογη με το δικαίωμά τους στη διαμαρτυρία συγκριτικά με άλλους κλάδους, όπου το προνόμιο της ελευθερίας έκφρασης δεν αποτελεί αντικείμενο

επικρίσεων (Kaufman & Wolff, 2010). Συνεπώς, ο αθλητής υφίσταται περιορισμούς, οι οποίοι δεν συνάδουν με το αθλητικό ιδεώδες και τις αξίες που προάγει (Kaufman & Wolff, 2010).

Η ρήση του εμβληματικού υπέρμαχου της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, Νέλσον Μαντέλα, αποτυπώνει εύγλωττα το μεγαλείο και την ισχύ του αθλητισμού πάνω στην κοινωνία: *«Ο αθλητισμός έχει τη δύναμη να αλλάξει τον πλανήτη, έχει τη δύναμη να εμπνεύσει και να ενώσει τους ανθρώπους με τρόπο που ελάχιστοι μπορούν».*

1.1 Οι αθλητές που στάθηκαν απέναντι στο ρατσισμό

Ο δρόμος μπορεί να μην ήταν στρωμένος με ροδοπέταλα, όμως τα αγκάθια συμβολίζουν άτυπα τις δύσκολες συνθήκες που αντιμετώπισαν -και αντιμετωπίζουν ακόμα- οι αθλητές στην επιδίωξή τους να αντιταχθούν στην ασχήμια αυτού του κόσμου. Διαμαρτυρίες για τον φυλετικό διαχωρισμό, τις σεξουαλικές προτιμήσεις και άλλες αιτίες ευδοκίμησαν με την πάροδο των χρόνων. Αν και το υπόβαθρο, όπως και οι καταβολές των αθλητών διαφέρουν, όλες οι συνισταμένες έχουν έναν κοινό παρονομαστή. Τον αδιάκοπο αγώνα για δικαιοσύνη.

Έγχρωμες αθλήτριες, όπως η τενίστρια Serena Williams και η σπρίντερ στίβου Allyson Felix χρησιμοποίησαν την πλατφόρμα τους για να υποστηρίξουν σθεναρά την κοινωνική δικαιοσύνη και να αμφισβητήσουν στερεότυπα και διακρίσεις βάσει φυλής και φύλου. Αθλητικοί οργανισμοί, προπονητές και παράγοντες θα πρέπει να εργαστούν σκληρά και συντεταγμένα, ώστε να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον πιο περιεκτικό και δίκαιο για όλους ανεξαιρέτως τους αθλητές, ιδιαίτερα εκείνους που είναι στοχοποιημένοι και περιθωριοποιημένοι λόγω της φυλής και του φύλου (Carter-Francioue, Harrison, 2019).

Ο αθλητισμός αποτέλεσε μία διέξοδο για τις περιθωριοποιημένες ομάδες, προκειμένου να αποκτήσουν αποδοχή και αναγνώριση, χρησιμοποιώντας την πλατφόρμα τους για να παλέψουν ενάντια σε κοινωνικές αδικίες. Οι αθλητές αυτοί είχαν παράλληλα και την

ιδιότητα των κοινωνικών ακτιβιστών, που χρησιμοποίησαν την πλατφόρμα τους για να επιστήσουν την προσοχή σε ζητήματα όπως ο ρατσισμός, η φτώχεια και η ανισότητα. Δεν αρκούνται πλέον στο να κάνουν απλώς το άθλημά τους και ύστερα να αποτραβιούνται από τα φώτα της δημοσιότητας. Το γεγονός αυτό αντιπροσωπεύει μια θεμελιώδη αλλαγή στον κοινωνικό ρόλο του αθλητή και σηματοδοτεί την γέννηση ενός νέου είδους αθλητικού ήρωα. Η ολοένα αυξανόμενη δύναμη και η επιρροή των αθλητών, τους έχει μετατρέψει σε παγκόσμια είδωλα.

Η παγκόσμια τηλεοπτική μετάδοση μετέτρεψε τους αθλητές από απλούς διαγωνιζόμενους σε καταναλωτικά προϊόντα. Οι αθλητές υφίστανται αφόρητες πιέσεις, καθώς κατακλύζονται από εταιρείες, χορηγούς, ΜΜΕ, με συνέπεια να κάμπτονται οι αντιστάσεις τους και πολλές φορές να εξαναγκάζονται σε μια άτυπη “εκεχειρία” (Vigarello, 2004).

Η σημασία του ακτιβισμού των αθλητών έγκειται στο ότι έχει τη δυνατότητα να αμφισβητήσει κυρίαρχες αφηγήσεις για τη φυλή, το φύλο, τη σεξουαλικότητα και την εξουσία και να εμπνεύσει κοινωνική αλλαγή. Παρελθοντικά, οι έγχρωμες αθλήτριες ήταν ιστορικά στην πρώτη γραμμή των κινημάτων κοινωνικής δικαιοσύνης, ενώ στις μέρες μας οι αθλητές και οι αθλήτριες της κοινότητας LGBTQ πρωτοστατούν στην ακτιβιστική δράση και την ενδυνάμωση των γυναικών (Hartmann, 2019).

Οι αθλητές είναι κάτι περισσότερο από το άθλημα που εκπροσωπούν, καθώς βρίσκονται σε θέση να διαμορφώσουν την κοινή γνώμη και να προωθήσουν την κοινωνική αλλαγή (Hartmann, 2019). Γιγαντώθηκαν χάρη στους θαυμαστές τους και πλέον η φωνή τους έχει αποκτήσει βαρύτητα.

Αναφορικά με τον αντίκτυπο των νέων τεχνολογικών μέσων στον αθλητισμό, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, καθώς και οι πλατφόρμες ροής, αλλάζουν τον τρόπο που καταναλώνουν οι φίλαθλοι τα αθλήματα και αυτό έχει μεγάλη επίδραση στον ευρύτερο κλάδο συνολικά. Ξεχωριστή σημασία έχει ο ρόλος των ΜΜΕ, όσον αφορά τη διαμόρφωση των αντιλήψεων του κοινού για τον ακτιβισμό των αθλητών. Σε πολλές περιπτώσεις, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είθισται να παρουσιάζουν τους αθλητές-ακτιβιστές ως διχαστικούς και αντιπατριώτες. Η συγκεκριμένη απεικόνιση έχει

χρησιμοποιηθεί για να φιμώσει και να περιθωριοποιήσει τους αθλητές που συζητούν ανοιχτά για αμφιλεγόμενα ζητήματα (Hartmann, 2019).

Στις ενότητες που ακολουθούν παρατίθενται ορισμένες περιπτώσεις αθλητών, που έχουν απασχολήσει τη δημόσια σφαίρα με τη συμμετοχή τους σε κινήματα και την ακτιβιστική τους δράση, επιλέγοντας το δρόμο της σύγκρουσης με τους φορείς εξουσίας. Πρόκειται για μια αναδρομή που περιλαμβάνει εξέχουσες προσωπικότητες από τον χώρο του αθλητισμού, που έθεσαν τον εαυτό τους σε δεύτερη μοίρα, ώστε να υπερασπιστούν τα ιδανικά τους, αγνοώντας τις επιπτώσεις στην καριέρα τους, καθώς και το προσωπικό κόστος.

1.1.1 Jesse Owens: Ορθώνοντας ανάστημα

Το ημερολόγιο έδειχνε 1936. Ο θρυλικός Jesse Owens κρεμούσε 4 ολόχρυσα μετάλλια στο λαιμό του στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Βερολίνου, γκρεμίζοντας 2 παγκόσμια ρεκόρ και μαζί τον μύθο της λευκής υπεροχής που με τόσο ζήλο έχτιζε ο ηγέτης της ναζιστικής Γερμανίας, Αδόλφος Χίτλερ (Lazzeretti, 2023). Ο Φίρερ είχε σπεύσει να καταδικάσει τις ΗΠΑ για το γεγονός ότι συμπεριέλαβε στην ολυμπιακή της αποστολή έγχρωμους αθλητές.

Ο αθλητισμός έχει χρησιμοποιηθεί για την προώθηση της εθνικής ταυτότητας και υπερηφάνειας, με σκοπό να δημιουργήσει μια ψευδή αίσθηση εθνικής ενότητας, με συνέπεια να γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης από πολιτικούς και κυβερνήσεις, που επιθυμούν να προωθήσουν τις δικές τους ατζέντες (Young, 2019).

Μπορεί ο Γερμανός δικτάτορας να αρνήθηκε την καθιερωμένη χειραψία της νίκης, ωστόσο εκείνο που ενόχλησε περισσότερο τον Αμερικανό αθλητή ήταν η περιφρονητική στάση από τον πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών, Franklin Roosevelt, ο οποίος δεν μπόρεσε να στείλει ούτε καν τηλεγράφημα, πόσω μάλλον να τον υποδεχθεί -ως είθισται σε παρόμοιες περιπτώσεις- στον Λευκό Οίκο (Πετρίτη, 2018).

Ο Owens όρθωσε το ανάστημά του απέναντι στη ναζιστική προπαγάνδα, που προωθούσε την φυλετική ανωτερότητα της «Άριας φυλής». Η ασύλληπτη επιτυχία του επί γερμανικού εδάφους και η θέση του ως μαύρος αθλητής σε μια διαχωρισμένη Αμερική, τον μετέτρεψαν σε εξέχουσα μορφή του Κινήματος των Πολιτικών Δικαιωμάτων, ενώ το παράδειγμά του ενέπνευσε μεταγενέστερες γενιές Αφροαμερικανών αθλητών, να χρησιμοποιήσουν την πλατφόρμα τους για να μιλήσουν κατά του ρατσισμού και των διακρίσεων.

Παρά τα αθλητικά του επιτεύγματα, ο Owens δεν έλαβε ποτέ την αναγνώριση που του άρμοζε στην πατρίδα του, καθώς εξακολούθησε να υφίσταται κακομεταχείριση και να αντιμετωπίζει οικονομικές δυσχέρειες, σε μία χώρα διχασμένη που έκρινε τους ανθρώπους με βάση το χρώμα του δέρματος, ενισχύοντας τη φυλετική ανισότητα (Lazzeretti, 2023).

Μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες, συνέχισε τον αγώνα του για την υποστήριξη των πολιτικών δικαιωμάτων και χρησιμοποίησε την επιτυχία του και την προβολή του, για να ανοίξει το δρόμο για περισσότερες ευκαιρίες στους Αφροαμερικανούς αθλητές. Όπως έλεγε: *«ο μόνος δεσμός που αξίζει κάτι ανάμεσα στους ανθρώπους, είναι η ανθρωπιά τους»...*

1.1.2 Jackie Robinson: Ο πρώτος έγχρωμος αθλητής στο MLB

Ανεξίτηλα χαραγμένη θα μείνει η 15η Απριλίου του μακρινού 1947. Η αιτία έχει ονοματεπώνυμο: Jackie Robinson. Ήταν ο πρώτος Αφροαμερικανός αθλητής που έλαβε μέρος σε αγώνα του Major League Baseball (MLB) με τη φανέλα των Brooklyn Dodgers, καταφέρνοντας να σπάσει τους χρωματικούς φραγμούς ενός πρωταθλήματος που έμοιαζε -μέχρι τότε- άφθαρτο.

Πρόκειται για έναν από τους μεγαλύτερους και πιο δημοφιλείς παίκτες όλων των εποχών στο Baseball. Κατά την διάρκεια της πολυετούς καριέρας του στα αμερικανικά γήπεδα, αναδείχθηκε καλύτερος πρωτοεμφανιζόμενος (Rookie of the Year, 1947), στέφθηκε πρωταθλητής (1955), κατέκτησε το βραβείο του πολυτιμότερου παίκτη (MVP, 1949), ψηφίστηκε 6 φορές All-Star, ενώ επιλέχθηκε ως μέλος στην ομάδα του αιώνα.

Για όλους αυτούς τους λόγους, η διοργανώτρια αρχή του MLB πήρε την απόφαση να τον τιμήσει, αποσύροντας την εμβληματική φανέλα με το No42 σε όλες τις ομάδες που πέρασε, κάτι που δεν έχει ξαναγίνει στα χρονικά του παιχνιδιού. Επιπρόσθετα, το MLB ονόμασε την 15η Απριλίου ως «Ημέρα Jackie Robinson», με τους παίκτες να αποτίουν φόρο τιμής, φορώντας το No42 στην πλάτη τη συγκεκριμένη ημερομηνία.

Καθ' όλη την αθλητική σταδιοδρομία του βίωσε τον φυλετικό ρατσισμό και έγινε αποδέκτης ρατσιστικών επιθέσεων, τόσο εντός όσο κι εκτός αγωνιστικών χώρων, όμως οι κακοποιητικές συμπεριφορές δεν κατάφεραν να τον λυγίσουν. Παρέμεινε αμετακίνητος στις αξίες και τα ιδανικά που πρέσβευε, ενώ πάλεψε με αξιοπρέπεια ενάντια σε κάθε μορφή αδικίας.

Οι έγχρωμοι αθλητές έχουν χρησιμοποιηθεί συχνά ως σύμβολα του αμερικανικού πατριωτισμού, παρόλο που οι εμπειρίες τους έχουν διαμορφωθεί από τον ρατσισμό, την ανισότητα και τις διακρίσεις. Ο ακτιβισμός τους εντός και εκτός γηπέδου ανάγκασε τους Αμερικανούς να αντιμετωπίσουν ζητήματα φυλής, πολιτικής και πατριωτισμού. Οι κριτικές που έχουν αντιμετωπίσει αυτοί οι αθλητές για τον ακτιβισμό τους από τα ΜΜΕ και τους πολιτικούς θιασώτες του συντηρητισμού, έχει τις ρίζες της στο αφήγημα της λευκής υπεροχής, συμβάλλοντας καθοριστικά σε μια διχασμένη Αμερική (Bryant, 2018).

Είναι πολλοί εκείνοι που διακατέχονται από πατριωτικά αισθήματα και υποστηρίζουν πως οι αθλητές είναι προτιμότερο να ασχολούνται με το άθλημά τους, παρά με τα κοινά. Αυτή η άποψη υποβιβάζει σε πνευματικό επίπεδο τους αθλητές, καθώς τους κατατάσσει σε μια υποδεέστερη ομάδα ανθρώπων που υπολείπονται κριτικής και πολιτικής σκέψης. Επιπλέον, διακρίνεται ένα ρατσιστικό υπόβαθρο που ενισχύει τα φυλετικά στερεότυπα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα προκαταλήψεων αποτελούν οι έγχρωμοι αθλητές, οι οποίοι θεωρούνται ικανότεροι σε αθλητικότητα, σε αντίθεση με τους λευκούς που υπερτερούν σε πνευματικά προσόντα. Αυτή η στερεοτυπική αντίληψη κατηγοριοποιεί τους μαύρους ως πολίτες με ροπή προς εγκληματικές συμπεριφορές (Sarver Coombs & Cassilo, 2017).

Ύστερα από την απόσυρσή του από την ενεργό δράση, το 1956, ο επονομαζόμενος και ως «έγχρωμος κομήτης» αφιερώθηκε στον αγώνα του Κινήματος των Πολιτικών Δικαιωμάτων στο πλευρό του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ. Οι φλογερές ομιλίες του άναψαν τη φλόγα της πίεσης για ενσωμάτωση των Αφροαμερικανών στη διοικητική δομή του μπέιζμπολ, αμφισβητώντας τον φυλετικό διαχωρισμό και τις διακρίσεις στον αθλητισμό. Η δράση του δεν περιορίστηκε μονάχα στα αθλητικά δρώμενα, αλλά διεκδίκησε καλύτερες συνθήκες στην παιδεία, τη στέγαση και άλλους νευραλγικούς τομείς της αμερικανικής κοινωνίας. Στο στόχαστρό του βρέθηκε-μεταξύ άλλων- η αστυνομική βία, ζητώντας επιτακτικά μεταρρυθμίσεις, με διακύβευμα την ανατροπή του υπάρχοντος status quo.

Αυτού του είδους οι αθλητές ήταν ταυτόχρονα κοινωνικοί ακτιβιστές, που χρησιμοποίησαν την πλατφόρμα τους για να καταπολεμήσουν ζητήματα όπως ο ρατσισμός, η φτώχεια και η ανισότητα.

Διατέλεσε μέλος του συμβουλίου της Εθνικής Ένωσης για την Προαγωγή των Έγχρωμων Ανθρώπων (NAACP) στις ΗΠΑ . Ως επιστέγασμα των προσπαθειών του, έλαβε το Προεδρικό Μετάλλιο της Ελευθερίας, καθώς και το Μετάλλιο του Κογκρέσου.

Ο αθλητικός αναλυτής και συγγραφέας, Ken Reed, έπλεξε το εγκώμιο του Robinson, αναφέροντας για κείνον: *«ίσως ο πιο διάσημος και ισχυρός Αφρο-Αμερικανός κοινωνικός ακτιβιστής στη μάχη κατά της ανισότητας στο χώρο του αθλητισμού»* (Πετρίτη, 2018).

Ο ακτιβισμός του Robinson άνοιξε διάπλατα τις πόρτες για άλλους έγχρωμους αθλητές, με την κληρονομιά του να γιορτάζεται μέχρι και σήμερα. Εξάλλου, όπως έλεγε και ο ίδιος: *«μια ζωή δεν είναι σημαντική, εκτός κι αν έχει επίδραση στις ζωές των άλλων»...*

1.1.3 Muhammad Ali: Εναντία στο κατεστημένο

Το 1942, στο Λούισβιλ του Κεντάκι, ήρθε στη ζωή ένας από τους μεγαλύτερους πυγμαχούς όλων των εποχών. Ο λόγος για τον Κάσιους Κλέι, ο οποίος ξεκίνησε να ασχολείται με την πυγμαχία σε ηλικία 12 ετών. Αφησε ανεξίτηλη τη σφραγίδα του στα ρινγκ, καθώς στέφθηκε τρεις φορές παγκόσμιος πρωταθλητής βαρέων βαρών, ενώ το 1960 αναδείχθηκε χρυσός ολυμπιονίκης στη Ρώμη. Γεννημένος νικητής, κέρδισε τους 56 από τους 61 συνολικά αγώνες που έδωσε, στέλνοντας τους αντιπάλους του στο... καναβάτσο (Πετρίτη, 2018).

Το εκπληκτικό ρεκόρ νικών του ωχριά μπροστά σε όσα υπερασπίστηκε. Θεωρείται ο σπουδαιότερος εκπρόσωπος του αθλητικού ακτιβισμού και ο πρώτος μεγάλος αστέρας που καταπιάστηκε με κοινωνικά ζητήματα, αμφισβητώντας το υπάρχων status quo. Κανενός άλλου αθλητή η φωνή δεν αποδείχθηκε τόσο επιδραστική, όσο η δική του. Δεν φοβόταν να αρθρώσει τη γνώμη του, ακόμα και όταν ερχόταν σε σύγκρουση με την κοινή πεποίθηση.

Το 1961, ο Κάσιους Κλέι προσηλυτίστηκε στη μουσουλμανική πίστη και τις αρχές του Έθνους του Ισλάμ, αλλάζοντας το όνομά του σε Μοχάμεντ Άλι, γεγονός που παρέπεμπε σε απόρριψη του ονόματος των σκλάβων. Συνδεόταν με προσωπική φιλία με τον Μάλκολμ Χ, ο οποίος ήταν και μέντοράς του.

Το 1966 αρνήθηκε να στρατολογηθεί στον πόλεμο του Βιετνάμ, επικαλούμενος τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις και την αντίθεσή του στη λογική του πολέμου. Η συγκεκριμένη απόφασή του Άλι θεωρείται η διασημότερη περίπτωση μεμονωμένου αθλητή, που κάνει μια σημαντική δήλωση πολιτικού χαρακτήρα. *«Για ποιο λόγο μου ζητούν να φορέσω τη στρατιωτική στολή και να διανύσω 10.000 μίλια για να ρίξω βόμβες και σφαίρες στους πολίτες του Βιετνάμ, όταν οι αποκαλούμενοι ως Νέγροι στο Λούισβιλ στερούνται τα απλά, ανθρώπινα δικαιώματά τους και τους συμπεριφέρονται σαν να ήταν σκυλιά;»*, διερωτόταν (Reifsnnyder, 2018).

Η απόφαση να μην πολεμήσει στο Βιετνάμ είχε μεγάλο προσωπικό κόστος, αφού λίγο έλειψε να του στοιχίσει την καριέρα. Του αφαιρέθηκαν οι τίτλοι της πυγμαχίας, ενώ αποκλείστηκε από το άθλημα για περίπου τρία χρόνια (Vooris, 2010). Σα να μην έφταναν όλα αυτά, βρέθηκε στο στόχαστρο για φοροδιαφυγή, κατηγορία από την οποία θα απαλλασσόταν μετέπειτα.

Κατά την δεκαετία του 1960, συμμετείχε ενεργά στο κίνημα των πολιτικών δικαιωμάτων, αλλά και στο αντιπολεμικό κίνημα. Άσκησε δημόσια κριτική κατά του ρατσισμού, των αδικιών και των ανισοτήτων, με αποτέλεσμα να μετατραπεί σε σύμβολο αντίστασης, ενώ δεν παρέλειψε να εναντιωθεί στις πολιτικές που εφάρμοζε η αμερικανική κυβέρνηση. Υπέρμαχος της κοινωνικής δικαιοσύνης, παρέμεινε σταθερός στο σύστημα αξιών του σε όλη του τη ζωή.

Ήρωας στη συνείδηση πολλών, ο Άλι υπήρξε ρομαντικό πρότυπο ιδεαλισμού. Ένθερμος υποστηρικτής της διευθέτησης του παλαιστινιακού ζητήματος, πραγματοποίησε πολλά ταξίδια στη Μέση Ανατολή, για να συναντηθεί από κοντά με ηγέτες χωρών και να δείξει την αλληλεγγύη του στον λαό της Παλαιστίνης.

Ο ακτιβισμός του Άλι είχε βαθύ αντίκτυπο στην αμερικανική κοινωνία, ενέπνευσε αναρίθμητους ανθρώπους να δώσουν μάχη για τα δικαιώματά τους και παρόλο που αντιμετωπίστηκε με σκεπτικισμό και περιφρονητική διάθεση από τους επικριτές του - λόγω της πίστης του στο Ισλάμ- οι γροθιές του ήταν το ίδιο καταστροφικές κι εκτός ρινγκ, χτυπώντας το κατεστημένο.

Η κληρονομιά του Ali ξεπερνά τα αθλητικά του επιτεύγματα, ενώ μετατράπηκε σε ήρωα του αντιπολεμικού κινήματος και εδραιώθηκε με τη στάση που επέδειξε ως εξέχουσα φυσιογνωμία επιρροής για το κίνημα των πολιτικών δικαιωμάτων. Χρησιμοποίησε ως όπλο τη φήμη του, ώστε να τραβήξει την προσοχή σε θέματα φυλετικής ανισότητας, φτώχειας και αδικίας, ενώ ενέπνευσε κι άλλους αθλητές να πάρουν θέση σε σημαντικά ζητήματα.

Άνοιξε το δρόμο για τους αθλητές, προκειμένου να χρησιμοποιήσουν την πλατφόρμα τους και να επιστήσουν την προσοχή σε σημαντικά θέματα που έχριζαν επαναπροσδιορισμό σκέψης. Το σπουδαιότερο, όμως, επίτευγμά του ήταν πως κατόρθωσε από περιφρονημένος ριζοσπάστης να εξελιχθεί σε πρωταθλητή κοινωνικού ακτιβισμού, κερδίζοντας μία θέση στην αιωνιότητα και αφήνοντας πίσω του ένα κληροδότημα για τις μελλοντικές γενεές. Ο ακτιβισμός του Άλι έθεσε τις βάσεις για τους μελλοντικούς αθλητές, ώστε να χρησιμοποιήσουν την πλατφόρμα τους για να διορθώσουν τα κακώς κείμενα πολιτικής φύσεως (Reifsnnyder, 2018).

Όπως έλεγε και ο Άλι: *«Το αδύνατο είναι απλά μια λέξη που πετούν οι μικροί άνθρωποι, που βρίσκουν ευκολότερο να ζουν στον κόσμο που τους δόθηκε, παρά να εξερευνήσουν τη δύναμη που διαθέτουν για να τον αλλάξουν. Το αδύνατο δεν είναι γεγονός. Είναι μια άποψη. Το αδύνατο είναι δυνατότητα. Το αδύνατο είναι προσωρινό. Το αδύνατο είναι το τίποτα»...*

1.1.4 John Carlos - Tommie Smith: Συμβολική κίνηση με αντίκτυπο

Ένα από τα πιο αξιομνημόνευτα και συνάμα αμφιλεγόμενα ραντεβού στην ιστορία του αθλητισμού και της διασταύρωσης με τα πολιτικά δικαιώματα έλαβε χώρα στο πόντιουμ των μεταλλίων, κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων του 1968, στην Πόλη του Μεξικού.

Ο Αμερικανός δρομέας ταχύτητας, Tommie Smith πραγματοποιούσε μία ολόχρυση κούρσα, καθώς έκοβε πρώτος το νήμα στα 200μ. και ο συναθλητής και συμπατριώτης του, John Carlos, τερμάτιζε στην τρίτη θέση, συμπληρώνοντας το βάθρο ως χάλκινος Ολυμπιονίκης.

Κατά τη διάρκεια της απονομής των μεταλλίων, οι δύο Αμερικανοί αθλητές προχώρησαν σε σιωπηλή διαμαρτυρία, καθώς με σκυμμένα κεφάλια, φόρεσαν μαύρα γάντια και αντί να βάλουν τα χέρια τους στην καρδιά, ύψωσαν τις σφιγμένες γροθιές τους στον ουρανό,

σε μία από τις διασημότερες εικόνες στα αθλητικά χρονικά. Η συμβολική τους κίνηση απηχούσε τον «χαιρετισμό της Μαύρης Δύναμης» και τον αγώνα για τα πολιτικά δικαιώματα των Αφροαμερικανών. Παράλληλα, η κίνηση να φορέσουν μαύρες κάλτσες δίχως παπούτσια μεταφράστηκε ως ανάδειξη της φτώχειας από την οποία υπέφεραν οι έγχρωμοι πολίτες, ενώ το μαύρο μαντήλι γύρω από το λαιμό του Tommie Smith, αντιπροσώπευε τη μαύρη υπερηφάνεια. Ήταν μια ισχυρή δήλωση αλληλεγγύης προς το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων και το κίνημα των Πολιτικών Δικαιωμάτων. Το Κίνημα Πολιτικών Δικαιωμάτων, καθώς και η πολεμική σύρραξη του Βιετνάμ, στάθηκαν κύριες αφορμές που ώθησαν τους Carlos και Smith να προχωρήσουν σε πολιτική δήλωση στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1968 (Zirin, 2011).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι ο λευκός σπρίντερ από την Αυστραλία, Peter Norman, που κατέκτησε το αργυρό μετάλλιο στην κούρσα των 200μ. δεν κλήθηκε έκτοτε στην εθνική ομάδα, ως αντίποινο για τη στάση του να υποστηρίζει τους Carlos και Smith από το βάθρο (Campbell, 2021).

Η διαμαρτυρία των Carlos και Smith αποδοκιμάστηκε ευρέως, ενώ η ΔΟΕ τους απέκλεισε από την ομάδα των ΗΠΑ και τους αγώνες, απαγορεύοντάς τους ταυτόχρονα την είσοδο στο Ολυμπιακό Χωριό. Η χειρονομία τους να διαμαρτυρηθούν για την άνιση μεταχείριση των Αφροαμερικανών και άλλων μειονοτήτων, συκοφαντήθηκε από τα ΜΜΕ της χώρας, με τους ίδιους να δέχονται απειλές ακόμα και κατά της ζωής τους.

Η χρήση της Ολυμπιακής πλατφόρμας για να εκφράσουν τη διαμαρτυρία τους, εξακολουθεί να εμπνέει τις επόμενες γενιές αθλητών-ακτιβιστών και να προκαλεί συζητήσεις, παρά το γεγονός ότι έχει περάσει μισός αιώνας και πλέον από το αποκαλούμενο «Black Power Salute».

Σύμφωνα με το Sports Illustrated, η φωτογραφία της διαμαρτυρίας τους ήταν η περισσότερο αναπαραγόμενη εικόνα στην ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων (Vooris, 2010). Ακόμα και σήμερα, η διαμαρτυρία των δύο αθλητών αναγνωρίζεται ευρέως ως σύμβολο αντίστασης και αλληλεγγύης ενάντια στο ρατσισμό και την αδικία.

1.1.5 Althea Gibson: Μια βασίλισσα που δεν χρειάζεται στέμμα

Ίσως καμία αθλήτρια δεν χρειάστηκε να υπερπηδήσει περισσότερα εμπόδια για να εκπληρώσει το παιδικό της όνειρο να γίνει πρωταθλήτρια. Η Althea Gibson έπρεπε να διασχίσει το σκοτάδι της Αβύσσου των φυλετικών διακρίσεων, προκειμένου να κατορθώσει να δει το φως των αστεριών. Και το έκανε με τον δικό της μοναδικό τρόπο. Διαλύοντας κάθε περιορισμό της εποχής της.

Μέχρι το 1950 η συμμετοχή Αφροαμερικανής τενίστριας στο US Open φάνταζε παντελώς ανέφικτη. Όμως, η Althea Gibson έσκισε τη σελίδα του λεξικού των αρνήσεων, καθώς έγινε η πρώτη έγχρωμη τενίστρια που πάτησε σε ταρτάν Αμερικανικού Όπεν. Σε αυτό συνέβαλε καταλυτικά η συναθλήτριά της και τετράκις πρωταθλήτρια, Alice Marble, η οποία με επιστολή της ζήτησε επιτακτικά την πρόσκληση της Gibson στο τουρνουά. Τελικά, τα λόγια της έπιασαν τόπο, κάμπτοντας τις αντιρρήσεις της διοργανώτριας αρχής, με αποτέλεσμα να χορηγηθεί η άδεια για τη συμμετοχή της Gibson, η οποία σέρβιρε για πρώτη φορά στο Εθνικό Πρωτάθλημα των ΗΠΑ (Wulf, 2019).

Την επόμενη χρονιά, η Gibson κατεδάφισε ένα ακόμα τείχος από... φιλέ, καθώς έγινε η πρώτη που πάτησε σε γρασίδι του Wimbledon (Lazzeretti, 2023). Το 1957 ήταν η πρώτη Αφροαμερικανή που κέρδιζε τίτλο Grand Slam, ενώ την επόμενη χρονιά πέτυχε το πολυπόθητο back 2 back και πιστοποίησε την ανωτερότητά της εντός κορτ, κατακτώντας τον δεύτερο συνεχόμενο τίτλο της στο τουρνουά Wimbledon και ανοίγοντας παράλληλα τον δρόμο που ήταν φραγμένος για μελλοντικές γενιές τενιστών, όπως ο Arthur Ashe και οι αδελφές Williams.

Γεννημένη στην κομητεία Clarendon της Νότιας Καρολίνας και μεγαλωμένη στην κακόφημη περιοχή του Χάρλεμ της Νέας Υόρκης, η Gibson από μικρή ηλικία βίωσε στο... πετσί της τον ρατσισμό σε μία ταραγμένη περίοδο της αμερικανικής ιστορίας, γεγονός που συνέβαλε στην πνευματική της ενδυνάμωση. Μεσουράνησε στα 1950's και

1960's, αποδεικνύοντας πως οι έγχρωμοι αθλητές αξίζουν να αγωνίζονται στο υψηλότερο επίπεδο.

Το 1964 ήταν η χρονιά που επέκτεινε το μεγαλείο της. Η Gibson έγραφε με χρυσά γράμματα το όνομά της στο πάνθεον του αθλητικού ακτιβισμού, καθώς αποχωριζόταν την αγαπημένη της ρακέτα, για να πιάσει το μπάστον και να δοκιμάσει τις δυνάμεις της στο -έως τότε ανδροκρατούμενο και ελιτίστικο- άθλημα του γκολφ. Είχε φτάσει η ώρα να σπάσει ένα ακόμη στερεότυπο. Έγινε η πρώτη Αφροαμερικανή που συμμετείχε στο Γυναικείο Επαγγελματικό Γκολφ (LPGA).

Εν κατακλείδι, η Althea Gibson χάραξε την δική της ξεχωριστή διαδρομή στα σπορ. Σε όλη την καριέρα της αγωνίστηκε για να καταπολεμήσει τις ανισότητες και να προωθήσει την ενσωμάτωση. Χρησιμοποίησε την πλατφόρμα της για την υπεράσπιση των πολιτικών δικαιωμάτων και υπήρξε ακτιβιστικό πρότυπο για τις νεότερες γενιές αθλητών, αποσκοπώντας στην ευρύτερη αποδοχή των μειονοτήτων. Όπως έλεγε: *«Στο πεδίο των σπορ είσαι λίγο ή πολύ αποδεκτός γι' αυτό που κάνεις, παρά γι' αυτό που είσαι»*.

1.1.6 Billie Jean King: Επαναστάτρια με... αιτία

Το τένις χρωστάει περισσότερα στην Billie Jean King, από ότι εκείνη στο τένις. Οι νίκες της εντός κορτ δεν συγκρίνονται με αυτές που πέτυχε εκτός αγωνιστικού χώρου. Στην ιστορία θα μείνει ο περίφημος αγώνας της ενάντια στον πρωταθλητή Bobby Riggs, λεγόμενος και ως «Battle of the Sexes» (σ.σ.: Η μάχη των Φύλων). Στις 20 Σεπτεμβρίου του 1973, η Billie Jean King κατατροπώνει τον Bobby Riggs, που υποτιμούσε τις γυναίκες, θεωρώντας πως είναι κατώτερες αθλήτριες.

Η King έδωσε την απάντησή της στο κορτ, επικρατώντας του αντιπάλου της στο κατάμεστο από 30.000 κόσμο Houston Astrodome (Whitener, 2021) και απέδειξε με την ρακέτα της ότι το γυναικείο φύλο δεν έχει να ζηλέψει τίποτα και μπορεί να σταθεί επάξια στο υψηλότερο αθλητικό επίπεδο.

Η νίκη της αποτέλεσε μια καθοριστική στιγμή για το φεμινιστικό κίνημα της εποχής, ενώ παράλληλα ήταν σημείο καμπής για το γυναικείο τένις, καθώς σήμανε το άνοιγμα του δρόμου για ίσες αμοιβές στο άθλημα και για τα δύο φύλα. Σε όλη την καριέρα της, υπήρξε υπέρμαχη της ισότητας των φύλων και αποτελεί έναν από τους κύριους λόγους που οι γυναίκες αμείβονται ισόποσα με τους άνδρες στην αντισφαίριση (Reifsnnyder, 2018).

Το 1973, ηγήθηκε στη συγκρότηση της Ένωσης Γυναικών Αντισφαίρισης (WTA), που ιδρύθηκε με σκοπό την προώθηση και την προάσπιση των συμφερόντων των γυναικών. Η παρουσία της Κινγκ ως προέδρου ήταν καθοριστική, ώστε το διοικητικό όργανο του τένις να διαπραγματευτεί ευνοϊκότερους όρους, όσον αφορά τα χρηματικά βραβεία για τις γυναίκες, ενώ κατόρθωσε να στρέψει τους προβολείς της δημοσιότητας στο γυναικείο τένις.

Αφού «κρέμασε» τη ρακέτα της, η Κινγκ ασχολήθηκε ενεργά με τα δικαιώματα της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας, ενώ έγινε μία από τις πρώτες αθλήτριες που παραδέχθηκε την ομοφυλοφιλία της, το 1981, εστιάζοντας στην προώθηση της αποδοχής και της ένταξης στον αθλητισμό και την κοινωνία.

Την τροπαιοθήκη της κοσμούν -μεταξύ άλλων- 12 τίτλοι Grand Slam, ενώ το 1972 ήταν μια μαγική χρονιά, αφού κατέκτησε το Γαλλικό Όπεν, το Γουίμπλεντον και το Αμερικανικό Όπεν. Όπως συνήθιζε να λέει: *«ένας πρωταθλητής φοβάται μην χάσει. Όλοι οι άλλοι φοβούνται να νικήσουν»*.

1.1.7 Arthur Ashe: Δεινός αθλητής, δεινότερος ακτιβιστής

«Αν τρέμεις από αγανάκτηση για κάθε αδικία, τότε είσαι σύντροφός μου». Η ρήση αυτή ανήκει στον Ερνέστο Τσε Γκεβέρα, ωστόσο τα λόγια του Αργεντινού επαναστάτη, θα μπορούσαν κάλλιστα να έχουν ειπωθεί από τον Άρθουρ Ας. Ο θρυλικός τενίστας δεν

παρέδωσε μονάχα μαθήματα για το πώς παίζεται το άθλημα, αλλά δίδαξε κοινωνικό και πολιτικό ακτιβισμό.

Ο Άρθουρ Ας πάλεψε σε όλη του τη ζωή για φυλετική και κοινωνική δικαιοσύνη, χρησιμοποιώντας την πλατφόρμα της αντισφαίρισης, για να αμφισβητήσει το σύστημα και να προσφέρει απλόχερα λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι περιθωριοποιημένες κοινότητες. Έκανε έρανο για να συγκεντρωθούν εκατ. δολάρια για λογαριασμό του ιδρύματος United Negro College Fund, ενώ προχώρησε στην ίδρυση της Αφροαμερικάνικης Αθλητικής Ένωσης (Πετρίτη, 2018). Επίσης, συμμετείχε σε πολλές οργανώσεις και κινήματα, όπως το South Christian Leadership Conference, το NAACP και το Legal Defence and Educational Fund. Ακόμη, αντιτάχθηκε στον πόλεμο του Βιετνάμ, επικρίνοντας σφόδρα την αμερικανική εξωτερική πολιτική. Ξεχωριστή βαρύτητα αποκτά η άρνησή του να αγωνιστεί σε τουρνουά τένις στη Νότια Αφρική, στέλνοντας με τη στάση του ένα ηχηρό μήνυμα κατά των αδικιών του απαρτχάιντ, που απαγόρευε ρητά τη συμμετοχή μαύρων αθλητών της χώρας και παρείχε το αποκλειστικό προνόμιο σε λευκούς. Ο ρόλος που επιτέλεσε ο αθλητισμός στον σχηματισμό του κινήματος κατά του απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική αποδείχθηκε ιδιαίτερος σημαντικός, αφού προώθησε την παγκόσμια αλληλεγγύη και τροφοδότησε την κινητοποίηση παγκόσμιων κοινωνικών κινήματων (Harvey, Home, Safai, 2012). Μάλιστα, οι αμερικανικές αρχές προχώρησαν στη σύλληψη του Ας, λόγω της διαμαρτυρίας του για την κακομεταχείριση των προσφύγων που προέρχονταν από την Αϊτή (Wulf, 2019).

Το 1988 προσβλήθηκε από AIDS, γεγονός που ενίσχυσε τις ευαισθησίες του στον τομέα της υγείας και τον κινητοποίησε, ώστε να δημιουργήσει το Κέντρο Εκμάθησης Arthur Ashe, το οποίο συνεχίζει μέχρι και σήμερα να χρηματοδοτεί πληθώρα ερευνητικών προγραμμάτων που σχετίζονται με την διάγνωση και τη θεραπεία της ασθένειας, βοηθώντας άλλους συνανθρώπους του (Whitener, 2021). Η νόσος αυτή ήταν η αιτία που έκλεισε μια για πάντα τα μάτια του το 1993, όμως παραμένει ολοζώντανος στις καρδιές όλων όσων αγαπούν το τένις και νοιάζονται για το καλό της ανθρωπότητας.

Πρωτοπόρος στο άθλημά του, ο Ασ το 1963 έγινε ο πρώτος έγχρωμος τενίστας που θα εκπροσωπούσε τις Ηνωμένες Πολιτείες στο τουρνουά Davis Cup. Ακόμα, υπήρξε ο πρώτος Αφροαμερικανός που αναδείχθηκε Νο1, καταλαμβάνοντας την κορυφή της παγκόσμιας κατάταξης του ταμπλό. Κέρδισε 3 τίτλους Grand Slam στο μονό και 2 στο διπλό. Στο παλμαρέ του βρίσκονται καταχωρημένα τα τρόπαια του Αυστραλιανού Όπεν, του Γουίμπλεντον και φυσικά του Αμερικανικού Όπεν. Αξίζει να σημειωθεί ότι το όνομά του δόθηκε στο κεντρικό στάδιο του US Open.

Ο άλλοτε πρόεδρος των ΗΠΑ, Μπαράκ Ομπάμα, κατέταξε τον κατέταξε παρέα με τον Μοχάμεντ Άλι ως τις αθλητικές προσωπικότητες που θαύμαζε περισσότερο (Lizzeretti, 2023). Για τον Ασ η επιτυχία ήταν ένα ταξίδι κι όχι προορισμός, με τον ίδιο τρόπο που οι πράξεις είναι συχνά σημαντικότερες από το τελικό αποτέλεσμα.

1.1.8 Martina Navratilova: Σερβίς ισότητας

Ήθελε μόνο να παίξει. Δεν ήταν δουλειά. Ήταν φιλοδοξία. Το τένις της έδωσε ψυχή. Κι εκείνη το ανταπέδωσε. Ο λόγος για την Μαρτίνα Ναβρατίλοβα, μία από τις καλύτερες παίκτες που γνώρισε ποτέ ο κόσμος της αντισφαίρισης. Οι αριθμοί σπανίως λανθάνουν, με την στατιστική να καταδεικνύει την απόλυτη κυριαρχία της στα κορτ. Γεύτηκε το νέκταρ της επιτυχίας 59 τίτλων συνολικά, με τη συλλογή τροπαίων να γίνεται το αγαπημένο της... χόμπι.

Άξιο αναφοράς, το γεγονός ότι είναι η μοναδική τενίστρια που κατάφερε να παραμείνει στο Νο1 του παγκόσμιου ταμπλό για περισσότερες από 200 εβδομάδες σε μονά (332 εβδομάδες) και διπλά (237 εβδομάδες).

Εάν εντός αγωνιστικών χώρων πιστοποίησε πως είναι μεγάλη αθλήτρια, τότε εκτός των τεσσάρων γραμμών απέδειξε πως είναι σπουδαίος άνθρωπος, καθώς υπήρξε ειλικρινής ακτιβίστρια όχι μόνο κατά τη διάρκεια της καριέρας της, αλλά και μετά το πέρας της. Το αθλητικό «θαύμα» της Τσεχοσλοβακίας ξεχωρίζει για τη στάση ζωής της που

μεταφράζεται σε αγώνα κοινωνικής δικαιοσύνης. Υπέρμαχη των δικαιωμάτων των μη προνομιούχων παιδιών και κατά της κακομεταχείρισης των ζώων.

Ενώ οι περισσότεροι κρύβονταν τη δεκαετία του 1980, εκείνη βγήκε μπροστά και με δηλώσεις της παραδέχθηκε ότι είναι λεσβία. Η αποκάλυψη του σεξουαλικού της προσανατολισμού -και μάλιστα στο απόγειο της δόξας της- την έφερε αντιμέτωπη με σκληρή κριτική. Δέχθηκε «πόλεμο» από τα μίντια και αποδοκιμάστηκε έντονα από τους επικριτές της, όμως δεν πτοήθηκε και ρίχθηκε στη μάχη για έναν καλύτερο κόσμο, όπου η ομοφοβία δεν θα χωρούσε. Εξάλλου, οι ετικέτες είναι για αρχειοθέτηση ή για ρούχα, δεν είναι για ανθρώπους, όπως συνήθιζε να λέει.

Αδιάφορη να ζήσει μια φυσιολογική ζωή, γιατί πολύ απλά το φυσιολογικό δεν περικλείεται ερμηνευτικά. Μέχρι και σήμερα παλεύει για τα δικαιώματα των τρανς, που μετέχουν σε γυναικεία αθλήματα, διοργανώνοντας εκστρατείες. Το 2019, μέσω επιστολής που περιείχε την υπογραφή πολλών σημαντικών προσωπικοτήτων του αθλητισμού, καλούσε τη ΔΟΕ να επιληφθεί και να διασφαλίσει ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Τόκιο (2020) θα διεξαχθούν δίχως αποκλεισμούς αθλητών λόγω σεξουαλικών προτιμήσεων, αλλά θα αγκαλιάσουν την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα αθλητών και φιλάθλων.

Εκτός από την ισότητα των φύλων, η Ναβρατίλοβα καταφέρθηκε πολλές φορές ενάντια στη μισθολογική ανισότητα ανδρών και γυναικών. Μάλιστα, το 2018 ανήκε στο γκρουπ παρελθοντικών σταρ του τένις, που ζήτησαν από το Γουίμπλεντον να επαναπροσδιορίσει την προσφιλή πρακτική του να ανταμείβει με μεγαλύτερο χρηματικό έπαθλο τους άνδρες, συγκριτικά με τις γυναίκες.

Η ακτιβιστική δράση της Ναβρατίλοβα επεκτείνεται και στον τομέα της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς αποτελεί ένθερμη υποστηρίκτρια της Διεθνούς Αμνηστίας. Επίσης, συμμετέχει ενεργά στις προσπάθειες για προστασία του περιβάλλοντος και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Παράλληλα, είναι ευαισθητοποιημένη στην έρευνα για τη νόσο HIV (Lazzeretti, 2023).

«Όποιος λέει ότι η νίκη ή η ήττα δεν είναι αυτό που μετράει, τότε πιθανότατα είναι χαμένος», είναι το μόντο της Μαρτίνα Ναβρατίλοβα, η οποία το αποδεικνύει εμπράκτως, με τη νοοτροπία νικήτριας που την διακατέχει εντός κι εκτός ταρτάν.

1.1.9 Kareem Abdul-Jabaar: Οραματιστής κοινωνικών αλλαγών

Θα μείνει στα κιτάπια της ιστορίας ως ένας από τους μεγαλύτερους μπασκετμπολίστες που έχουν παίξει ποτέ το άθλημα. Το NBA χρωστάει λίγη από τη μαγεία του στον Καρίμ Αμπντούλ Τζαμπάρ, ο οποίος μεγαλούργησε στα παρκέ για δύο δεκαετίες, με απολογισμό 6 δαχτυλίδια πρωταθλητή, ενώ έσπασε το φράγμα των 38.000 πόντων στη λαμπερή καριέρα του. Σήμα κατατεθέν, η ραβέρσα του, το αποκαλούμενο skyhook, μια κίνηση δύσκολα αντιμετωπίσιμη από τους αντιπάλους. Επιφανές μέλος των Λος Άντζελες Λέικερς και της παρέας του Μάτζικ Τζόνσον, που υπήρξαν θιασώτες του «showtime» στην αντίπερα όχθη του Ατλαντικού. Το τοτέμ των «λιμνανθρώπων» διέθετε υψηλό μπασκετικό IQ και είχε έφεση σε ριμπάουντ και μπλοκ, ενώ φόρτωνε με πόντους τα αντίπαλα καλάθια, σκοράροντας με κάθε πιθανό και απίθανο τρόπο. Όσο πολυμήχανος ήταν εντός των τεσσάρων γραμμών, άλλο τόσο ήταν κι εκτός γηπέδων, ξεχωρίζοντας για την ακτιβιστική του δράση και την ειλικρίνεια των πολιτικών του θέσεων.

Το 1967 ήταν ο μοναδικός αθλητής κολεγίου που συμμετείχε στη Σύνοδο Κορυφής του Κλίβελαντ, όπου έσμιξε με άλλους διακεκριμένους έγχρωμους αθλητές, για να υποστηρίξουν την απόφαση του Μοχάμεντ Άλι να αρνηθεί να πολεμήσει στο Βιετνάμ, ενώ ένα χρόνο αργότερα μοιχόταρε τη συμμετοχή του στους Ολυμπιακούς Αγώνες, ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την άνιση αντιμετώπιση των Αφροαμερικανών από το κράτος, σε μία ταραγμένη εποχή για τις ΗΠΑ, όπου μαίνονταν οι φυλετικές διαμάχες (Whitener, 2021). Την ίδια χρονιά, πρωτοστάτησε στις διαμαρτυρίες που έλαβαν χώρα, μετά τη δολοφονία του ηγέτη του Κινήματος για τα Πολιτικά Δικαιώματα των Αφροαμερικανών, Μάρτιν Λούθερ Κινγκ.

Εντάχθηκε στους κόλπους του Κόμματος των Μαύρων Πάνθηρων αποσκοπώντας στην προώθηση των πολιτικών δικαιωμάτων, αλλά και την εξάλειψη της αστυνομικής βίας. Όντας υπέρμαχος της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, συνεργάστηκε με τα Ηνωμένα Έθνη για την προώθηση της πολιτιστικής κατανόησης. Επίσης, αν και τον συνέδεαν φιλικοί δεσμοί με την ηγετική μορφή του Ισλάμ, Μάλκολμ Χ, τελικά αρνήθηκε την πρότασή του να γίνει ενεργό μέλος του σχηματισμού. Η πραγματική ισότητα είναι αδύνατον να επιτευχθεί μόνο με νομοθετικά μέσα, αλλά απαιτείται μια στροφή στις πολιτιστικές συμπεριφορές και μια προθυμία για την αντιμετώπιση δυσάρεστων αληθειών, ωστόσο έννοιες όπως το θάρρος και η ειλικρίνεια δυστυχώς απουσιάζουν συνήθως από το λεξικό του δημόσιου λόγου, αποτυγχάνοντας να προσφέρουν ένα νέο όραμα ισότητας που υπερβαίνει το μαύρο και το άσπρο (Abdul-Jabbar, 2016).

Αν και η «πορτοκαλί θεά» ήταν η μεγάλη του αγάπη, ο Τζαμπάρ πάντοτε επιδείκνυε ιδιαίτερο ζήλο για τα κοινωνικά ζητήματα και φρόντιζε να τάσσεται στο πλευρό των αδυνάτων. Υπέρμαχος των δικαιωμάτων της ισότητας, της φυλής, της θρησκείας και της πίστης. Το 1971 βάδισε στα χνάρια του φίλου του, Μοχάμεντ Άλι, αλλάζοντας το όνομά του. Ο Lew Alcindor είχε προσχωρήσει στη μουσουλμανική πίστη και πλέον λεγόταν Καρίμ Αμπντούλ-Τζαμπάρ (Lazzeretti, 2023). Ο λόγος που προχώρησε σε αυτή την κίνηση, ήταν για να εκφράσει τη συμπαράστασή του στους σκλάβους που μετανάστευσαν στην Αμερική και δήλωναν μουσουλμάνοι. Η απόφαση να ασπαστεί το Κοράνι ήταν μια ισχυρή δήλωση ανεξαρτησίας, που έθεσε σε κίνδυνο την καριέρα του, ενώ είχε και προσωπικό κόστος, αφού πλήγηκε το δημόσιο προφίλ και η εικόνα του «κηλιδώθηκε» σε πολλές περιοχές των ΗΠΑ και κυρίως σε πολιτείες όπου οι λευκοί ήταν πλειοψηφία.

Ο Τζαμπάρ εκτός από την ιδιότητά του ως αθλητής, είχε ταλέντο και ως συγγραφέας, καθώς δεν δίστασε να γράψει βιβλία για την αμερικανική ιστορία και να εκφράσει ανοιχτά τη γνώμη του σε καίρια κοινωνικά ζητήματα και να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες σχετικά με τις μουσουλμανικές πεποιθήσεις και την ισλαμική κουλτούρα. Το Νοέμβριο του 2019 ανακοίνωσε πως πάσχει από λευχαιμία, όμως βγήκε νικητής από αυτή τη δύσκολη μάχη και δύο χρόνια αργότερα θεραπεύτηκε από την ασθένεια.

Μέχρι και σήμερα, το πάθος του Τζαμπάρ για τις κοινωνικές αδικίες παραμένει άσβεστο και διατηρείται αναλλοίωτο στο χρόνο. Το 2016 έλαβε από τον Μπαράκ Ομπάμα το Προεδρικό Μετάλλιο Τιμής, ως ένδειξη σεβασμού για την προσφορά του.

Άλλωστε, «δεν μπορείς να νικήσεις, εάν πρώτα δεν μάθεις να χάνεις», έλεγε ο Τζαμπάρ, ο οποίος αφιέρωσε τη ζωή του στον αγώνα για έναν καλύτερο και δικαιότερο κόσμο και στο τέλος δικαιώθηκε, κερδίζοντας την εκτίμηση και το σεβασμό...

1.1.10 Bill Russell: Μεγάλος παίκτης, μεγαλύτερος άνθρωπος

Ήταν η επιτομή του αμερικανικού ονείρου. Αν και οι πιθανότητες ήταν εναντίον του, εκείνος κατόρθωσε να ξεφύγει από το γκέτο και την φτώχεια και να αναδειχθεί σε έναν εκ των κορυφαίων ψηλών στην ιστορία του NBA. Δεν ήταν εύκολο. Απαιτούσε σκληρή δουλειά, πειθαρχία και προσωπικές θυσίες. Ο λόγος για τον Μπιλ Ράσελ, ο οποίος παρά τις αντιξοότητες που συνάντησε, μετέτρεψε το όνειρό του σε πραγματικότητα, αγγίζοντας την κορυφή σε οτιδήποτε κι αν καταπιάστηκε. Λένε πως είναι δυσκολότερο να διατηρηθείς στην κορυφή, απ' ό,τι να την κατακτήσεις. Κι εκείνος τα κατάφερε. Όχι μόνο στο γήπεδο του μπάσκετ, αλλά και σε αυτό της ζωής.

Απόλυτος κυρίαρχος στα παρκέ του καλύτερου πρωταθλήματος στον πλανήτη, ήταν μία από τις κύριες αιτίες για την δημιουργία της δυναστείας των Μπόστον Σέλτικς. Μόνο τυχαίος δεν είναι ο απολογισμός των 11 πρωταθλημάτων, των 5 βραβείων MVP και των 12 συμμετοχών σε All-Star Game. Η παρουσία του στη ρακέτα αποτελούσε φόβητρο, καθώς σκέπαζε τα καλάθια, ενώ η άμυνα που έπαιζε ήταν σεμιναριακού τύπου. Έγινε ο πρώτος Αφροαμερικανός προπονητής ανεξαρτήτως αθλήματος, αλλά και ο πρώτος που... έσπασε το ρόδι της κατάκτησης τίτλου ως head coach.

Δεν καλλιέργησε μόνο τις μπασκετικές του ικανότητές του, αλλά ανέπτυξε σε μεγάλο βαθμό και τις κοινωνικές του ευαισθησίες, όντας ένθερμος υποστηρικτής των

ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειλικρινής υπέρμαχος της ενσωμάτωσης. Ήταν μέλος στο κόμμα των Μαύρων Πανθήρων, παρέχοντας αμέριστη οικονομική βοήθεια. Ανήκε στο γκρουπ επιφανών αθλητών που στήριξαν δημόσια την απόφαση του Μοχάμεντ Άλι να απαρνηθεί την στρατιωτική θητεία και κατ' επέκταση να πολεμήσει στο Βιετνάμ. Επίσης, το 1963 ένωσε τη φωνή του με άλλους ακτιβιστές, απαιτώντας φυλετική ισότητα και τερματισμό των διακρίσεων στην Πορεία της Ουάσιγκτον.

Οι δημόσιες θέσεις που εξέφρασε υπέρ του Κινήματος των Πολιτικών Δικαιωμάτων του στέρησε την πλήρη αποδοχή του κόσμου και μετρίασε τη λατρεία των απανταχού φίλων του μπάσκετ, καθώς δεν ακολούθησε την... πεπατημένη, που ήθελε τους αθλητές εκείνης της εποχής να μην εκφέρουν γνώμη για πολιτικά ζητήματα, προτιμώντας τη σιωπή. Ο Ράσελ, όμως, διάλεξε τον συγκρουσιακό δρόμο και δεν παρέκκλινε της πορείας του μέχρι τα βαθιά γεράματα. Το 2011 έλαβε την ύψιστη τιμή, καθώς του απονεμήθηκε το Προεδρικό Μετάλλιο της Ελευθερίας (Lazzeretti, 2023).

Το πιο σημαντικό κριτήριο για την ανάδειξη της σπουδαιότητας ενός παίκτη δεν είναι το πόσο καλός ήταν, αλλά το πόσο καλύτερους έκανε τους συμπαίκτες του με τον αλτρουισμό του. Και η επιρροή του Μπιλ Ράσελ ξεπέρασε τα στενά όρια του μπάσκετ, αφού με την ανιδιοτέλεια και την ενσυναίσθηση που επέδειξε, μεταλλάχθηκε σε ακτιβιστή με όλη τη σημασία της λέξης.

1.1.11 Mahmoud Abdul-Rauf: Σιωπηλή προσευχή

Όλα συνωμοτούσαν πως ο Κρις Γουέιν Τζάκσον θα πραγματοποιούσε λαμπρή πορεία στο μπάσκετ, όμως οι ελπίδες διαψεύστηκαν και η καριέρα του έμεινε ανολοκλήρωτη. Επιλέχθηκε στο Νο3 του ντραφτ από τους Νάγκετς το 1990 ως δεινός σκόρερ με φαρμακερό σουτ, όμως μία κίνησή του 6 χρόνια αργότερα, αρκούσε ώστε το άστρο του σταδιακά να ξεθωριάσει (Vooris, 2010).

Στην παρθενική του σεζόν με τη φανέλα των «Σβόλων», ο Τζάκσον επέλεξε να ασπαστεί το Ισλάμ, αλλάζοντας το όνομά του σε Μαχμούντ Αμπντούλ-Ραούφ. Το 1996, ο πόιντ γκαρντ της ομάδας από το Κολοράντο προσέλκυσε τα φλας της δημοσιότητας και ως επακόλουθο την προσοχή των μίντια, ύστερα από την απόφασή του να αρνηθεί την υποστήριξη στον εθνικό ύμνο των ΗΠΑ, καθώς θεωρούσε πως η αμερικανική σημαία αντιπροσώπευε την καταπίεση και την αδικία (Whitener, 2021), ενώ παράλληλα ερχόταν σε σύγκρουση με τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις.

Αυτή η σημαδιακή κίνηση είχε ολέθριες συνέπειες για τον Αμπντούλ-Ραούφ, καθώς ο κομισάριος του NBA, Ντέιβιντ Στερν, αποφάσισε να τον αποβάλει για ένα παιχνίδι και να του επιβληθεί πρόστιμο ύψους 31.000 δολαρίων. Τελικά, ο άσος του Ντένβερ κατέληξε σε συμβιβασμό με το NBA. Θα δεχόταν να υποστηρίξει τον εθνικό ύμνο, με την προϋπόθεση ότι θα του επιτρεπόταν να σκύνει το κεφάλι, να κλείσει τα μάτια και να απαγγείλει μια μουσουλμανική προσευχή (Wulf, 2019).

Η απόφασή του πυροδότησε ακραίες αντιδράσεις και μένος εναντίον του σε εθνικό επίπεδο, αφού οι θέσεις του χρωματίστηκαν ως αντιαμερικανικές, ενώ κάποιοι θερμόαιμοι το 2001 έβαλαν φωτιά στην οικεία που διατηρούσε στο Μισισσιπή (Wulf, 2019).

Οι μέρες της αφθονίας του στον μαγικό κόσμο του NBA ήταν μετρημένες. Η συντριπτική πλειοψηφία των ομάδων δεν ήθελαν να σχετίζονται με έναν αμφιλεγόμενο παίκτη. Ήταν η αρχή του τέλους για τον Αμπντούλ-Ραούφ, ο οποίος δεν έμελλε να μακροημερεύσει, αφού άντεξε τρεις ακόμη σεζόν στο NBA και μόλις 62 αγώνες, προτού αποφασίσει να δοκιμάσει την τύχη του μακριά από την αμερικανική ήπειρο. Μάλιστα, τη σεζόν 2006/07, ο βραχύσωμος playmaker (1.85μ.) γνώρισε την ελληνική μπασκετική πραγματικότητα, φορώντας τη φανέλα του Άρη.

Ξέχωρα από τη στάση του απέναντι στον εθνικό ύμνο των ΗΠΑ, εκδήλωσε την αμέριστη συμπαράστασή του σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως αυθεντικός ακτιβιστής. Αντιτάχθηκε στην αστυνομική βία και τον φυλετικό διαχωρισμό,

ενώ εξέφρασε την αλληλεγγύη του προς τους Παλαιστίνιους, κατηγορώντας την κυβέρνηση του Ισραήλ για την μεταχείρισή τους. Επιπρόσθετα, έλαβε μέρος σε πληθώρα ανθρωπιστικών ενεργειών, όπως η παροχή βοήθειας σε Σύρους πρόσφυγες και η κατασκευή σχολείων σε περιοχές της Δυτικής Αφρικής.

1.2 Σύγχρονοι εκφραστές του αθλητικού ακτιβισμού

Όπως υποστηρίζει η πρώην πρόεδρος του WNBA, Lisa Borders, τα ιδανικά της ισότητας, της δικαιοσύνης και της ελευθερίας καταστρατηγούνται στον χώρο του αθλητισμού, προτείνοντας μια αναθεωρημένη μορφή αθλητικού ακτιβισμού, η οποία θα διακατέχεται από μια πολιτική θεώρηση προς όφελος της κοινωνίας, με κύριο χαρακτηριστικό τη συνύπαρξη κανόνων και δικαιωμάτων διαμαρτυρίας, όπου δίνεται έμφαση στην ενδυνάμωση μειονοτικών και περιθωριοποιημένων ομάδων (Balsam & Miller, 2018).

Ο αθλητισμός έχει τη δύναμη να ενισχύει τους δεσμούς ανάμεσα στους ανθρώπους, θίγοντας σπουδαία κοινωνικά ζητήματα που περικλείουν το φύλο, τη φυλή, τη θρησκεία. Οι αξίες του αλληλοσεβασμού, της αλληλεγγύης και της συνεργασίας προάγονται μέσω του αθλητισμού, ώστε να επωφεληθεί το κοινωνικό σύνολο. Η νίκη με κάθε κόστος δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά θα πρέπει να κυριαρχούν έννοιες, όπως η δικαιοσύνη και η ισότητα. Η συμμετοχικότητα και η συμπερίληψη μπορούν να μεταδώσουν μηνύματα κοινωνικού και ανθρωπιστικού περιεχομένου, ώστε να επιτευχθούν θετικές αλλαγές με ενίσχυση των δημοκρατικών διαδικασιών (Kaufman & Wolff, 2010).

Όπως υποστηρίζει η διευθύνουσα σύμβουλος του Κέντρου για τον Αθλητισμό και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Mary Harvey, ο σεβασμός στην ελευθερία της έκφρασης αποτελεί πρωταρχικό στόχο: *«Τα αθλητικά πρωταθλήματα έχουν έναν δύσκολο, αλλά κρίσιμο ρόλο να διαδραματίσουν στην υποστήριξη των αθλητών που υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Είναι καιρός να αντιμετωπίσουμε τους αθλητές που μιλούν ανοιχτά γι' αυτό που είναι»* (Read, 2022).

1.2.1 LeBron James: Σκοράρει (και) στον ακτιβισμό

Ο LeBron James αρέσκεται -εκτός από το να σκοράρει ακατάπαυστα στο NBA- στο να χρησιμοποιεί την πλατφόρμα του αθλητισμού, προκειμένου να υπερασπίζεται αιτίες όπως η φυλετική δικαιοσύνη, η εκπαίδευση, οι αστυνομικές μεταρρυθμίσεις και τα δικαιώματα της ψήφου. Άλλωστε, οι αθλητές κατέχουν μια μοναδική θέση επιρροής στην κοινωνία και οφείλουν να αναλάβουν το βάρος της ευθύνης μέσω της χρήσης της πλατφόρμας τους, προκειμένου να παλέψουν για την εκπλήρωση θετικών αλλαγών (Thomas, 2018).

Οι εμφύλιες αναταραχές βρίσκονται και πάλι στο επίκεντρο, μετά την εποχή των 1960's, με τον αποκαλούμενο «Βασιλιά» να δηλώνει «παρών» με κάθε τρόπο στην διεκδίκηση ενός καλύτερου μέλλοντος με ίσες ευκαιρίες για όλους, ανεξάρτητα από το χρώμα του δέρματος ή άλλους παράγοντες.

Το 2012, ο τότε σούπερ σταρ των Μαϊάμι Χιτ και οι συμπαίκτες του φόρεσαν κουκούλα, σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τον άδικο θάνατο του 17χρονου Αφροαμερικανού Τρέββορ Μάρτιν, που έχασε τη ζωή του από πυροβολισμούς στη Φλόριντα (Lazzeretti, 2023). Ο ΛεΜπρόν χρησιμοποίησε τις πλατφόρμες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να πείσει τις δικαστικές αρχές να διερευνήσουν εξονυχιστικά την υπόθεση.

Το 2014 φόρεσε t-shirt με το μήνυμα «I can't breathe», ως ένδειξη διαμαρτυρίας για τον μαρτυρικό θάνατο του Έρικ Γκάρνερ από ασφυξία στα χέρια της αστυνομίας της Νέας Υόρκης. Η φράση «Δεν μπορώ να αναπνεύσω», ήταν τα τελευταία λόγια του Γκάρνερ. Έναν χρόνο αργότερα, ο Τζέιμς ζήτησε νομοθετικές μεταρρυθμίσεις όσον αφορά την οπλοχρησία, με αφορμή ένα βρέφος που άφησε την τελευταία του πνοή από πυροβολισμούς στο Κλίβελαντ (Lazzeretti, 2023).

Το 2020, κατά την περίοδο των προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ, παρακίνησε τους πολίτες να ασκήσουν το αναφαίρετο δικαίωμα τους να προσέλθουν στις κάλπες, ενώ ήταν εκ των εμπνευστών για την ίδρυση του «More Than A Vote», μιας οργάνωσης που στόχευε στην καταπολέμηση του φαινομένου καταστολής ψηφοφόρων, καθώς και στην

αύξηση της εκλογικής προσέλευσης στις κοινότητες των έγχρωμων (Whitener, 2021). Αθλητισμός και πολιτική διασταυρώνονται, με ιδιαίτερη έμφαση στη γέννηση κινημάτων διαμαρτυρίας, αναδεικνύοντας τη χρήση του αθλητισμού ως μέσου πολιτικής έκφρασης (Dart, Wagg, 2016).

Επίσης, ο «King James» είναι ενεργός και στον τομέα της εκπαίδευσης. Μάλιστα, ίδρυσε στη γενέτειρά του, το Akron του Οχάιο, το σχολείο «I Promise», το οποίο έχει ως αποστολή να παρέχει δωρεάν μόρφωση στους προβληματικούς νέους, αλλά και άλλες μορφές υποστήριξης όπως γεύματα, μεταφορά και πρόσβαση σε συμβούλους.

Το μότο που συνοδεύει τον ΛεΜπρόν: *«μην φοβάσαι την αποτυχία, γιατί αυτός είναι ο τρόπος να πετύχεις»*, βρίσκει εφαρμογή στον αθλητικό του ακτιβισμό, ενώ γίνεται πηγή έμπνευσης, ώστε να ακολουθήσουν κι άλλοι αθλητές το παράδειγμά του.

1.2.2 Simone Biles: Έμφαση στις κοινωνικές ευαισθησίες

Αποτελεί «φαινόμενο» στον μικρόκοσμο της γυμναστικής, ενώ το πρώτο σκαλί του βάθρου μοιάζει με... ρουτίνα για τη Σιμόν Μπάιλς, η οποία έχει κερδίσει επάξια μία ξεχωριστή θέση στις καρδιές των φίλων του αθλητισμού, όχι μόνο για τις επιδόσεις της, αλλά και για το θάρρος της να εκφράζει αλήθειες, που είναι δύσκολο να ειπωθούν.

Η κατάκτηση μεταλλίων σε Παγκόσμια Πρωταθλήματα έχει αναχθεί σε προσφιλή συνήθεια για την Αμερικανίδα αθλήτρια, καθώς από το 2013 που πήρε το... βάπτισμα του πυρός στο διεθνές γυμναστικό στερέωμα, αριθμεί 25 -εκ των οποίων 19 χρυσά- ενώ το 2016 σάρωσε τα χρυσά μετάλλια (4) στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Ρίο. Όμως, μια τετραετία μετέπειτα, οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Τόκιο δεν έμοιαζαν με γύρο θριάμβου για την Τεξανή, αλλά με μάχη επιβίωσης κόντρα σε αόρατους εχθρούς, όπως το έντονο στρες και η ψυχοφθόρα πίεση του πρωταθλητισμού.

«Οι ασκήσεις εδάφους είναι ένα τρόπος για να εκφράσεις την προσωπικότητά σου», έχει δηλώσει στο παρελθόν η Μπάιλς, η οποία απέτυχε να ξεδιπλώσει το ταλέντο της στο Τόκιο, αφού αποσύρθηκε από την πλειοψηφία των αγώνων στο Τόκιο, δίνοντας προτεραιότητα στην ψυχική της υγεία. Η κίνησή της αυτή έδωσε τροφή για αρνητικά σχόλια στον αθλητικό περίγυρο, όμως η Μπάιλς χρησιμοποίησε αυτή την κριτική ως αφορμή για να μιλήσει για τους προσωπικούς της δαίμονες και να ευαισθητοποιήσει σε θέματα ψυχικής υγείας, άγχους και κατάθλιψης που αντιμετωπίζουν συχνά οι αθλητές.

Επίσης, η 26χρονη αθλήτρια έχει χρησιμοποιήσει την πλατφόρμα της για να πάρει θέση σε ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης και φυλετικής ισότητας, υποστηρίζοντας το κίνημα Black Lives Matter. Ακόμη, έχει επιστήσει την προσοχή όσον αφορά την σεξουαλική κακοποίηση που έχουν υποστεί αθλητές, μη διστάζοντας να αναφερθεί στο προσωπικό δράμα που βίωσε, όταν υπήρξε θύμα και η ίδια από τον πρώην γιατρό της ομάδας Γυμναστικής των ΗΠΑ, Larry Nassar. Επιπρόσθετα, έχει ιδρύσει το Simone Biles Legacy Fund, το οποίο προσφέρει οικονομική στήριξη σε διάφορους οργανισμούς που δραστηριοποιούνται για παιδιά ανάδοχων οικογενειών. Τέλος, διατηρεί συνεργασία με την εταιρεία αθλητικής ένδυσης Athleta, με σκοπό την προώθηση της θετικότητας του σώματος και την αθλητική ένταξη.

1.2.3 Naomi Osaka: Η ανθρώπινη πλευρά του αθλητισμού

Η Naomi Osaka αποτελεί έναν από τους κύριους λόγους για να παρακολουθήσει κάποιος έναν αγώνα γυναικείου τένις. Όχι μόνο για τις αγωνιστικές της αρετές, αλλά περισσότερο για τα πεπραγμένα της εκτός κορτ. Με καταγωγή από την Ιαπωνία και αμερικανική υπηκοότητα, η Osaka στο ξεκίνημά της θεωρήθηκε το επόμενο μεγάλο αστέρι που θα λάμψει στην παγκόσμια αντισφαίριση. Με 2 κατακτήσεις Australian Open (2019, 2021) και ισάριθμες σε US Open (2018, 2020), η 25χρονη, πλέον, τενίστρια από το Νο1 της κατάταξης το 2019, έχει κατακυλήσει στο Νο 429 σήμερα, ωστόσο διατηρείται στον... αφρό της επικαιρότητας για την ακτιβιστική δράση που επιδεικνύει.

Δηλώνει φανατική υποστηρίκτρια του κινήματος Black Lives Matter. Το 2020, κατά την διάρκεια του US Open, φόρεσε μάσκες με τα ονόματα -μεταξύ άλλων- των Breonna Taylor, Trayvon Martin και George Floyd, προκειμένου να θίξει την αστυνομική κατάχρηση βίας που μαστίζει την κοινωνία, καθώς και τον συστημικό ρατσισμό. Ο αθλητισμός έχει τη δύναμη να κινήσει τους τροχούς για την επίτευξη της κοινωνικής αλλαγής, με τους αθλητές να συνδράμουν αποφασιστικά σε πολλά σημαντικά κοινωνικά κινήματα κάθε εποχής, από το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα των 1960s, μέχρι το κίνημα Black Lives Matter στις μέρες μας (Ogden, Nathan Rosen, 2021).

Επίσης, ακολούθησε το μονοπάτι που χάραξε η Simone Biles, καθώς αποσύρθηκε από τα ημιτελικά του τουρνουά Western & Southern Open, αφού την έπνιγε η αδικία για τον πυροβολισμό του Jacob Blake στην Kenosha του Ουισκόνσιν. Προτίμησε να κάνει ένα μικρό διάλλειμα από τις αθλητικές της υποχρεώσεις, επικαλούμενη προβλήματα ψυχικής υγείας.

Επαναλαμβανόμενη σύμπτωση, παύει να είναι σύμπτωση, λένε, με την Osaka να δικαιώνει την παραπάνω φράση, καθώς το 2021 επέλεξε τη λύση της πρόωρης απόσυρσης από το Γαλλικό Όπεν, ώστε να προσηλωθεί στην βελτίωση της ψυχικής της υγείας, φανερώνοντας πως οι αθλητές έχουν τρωτά σημεία και το μεγαλύτερο όλων είναι πως παραμένουν πρωτίστως άνθρωποι. Μάλιστα, η διοργανώτρια αρχή της επέβαλλε πρόστιμο για την απουσία της από την προγραμματισμένη συνέντευξη Τύπου. Η Ασιάτισσα σταρ του τένις διευκρίνισε ότι οι συνεντεύξεις Τύπου μπορούν να γίνουν αγχωτικές και να προξενήσουν άγχος, δικαιολογώντας την απόφασή της.

1.2.4 Brittney Griner: Στο πλευρό της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας

Αφού «αποδόμησε» κάθε στατιστική κατηγορία του κολεγιακού πρωταθλήματος, ξεπερνώντας γρηγορότερα από κάθε άλλη το φράγμα των 2.000 πόντων και των 500 μπλοκ, η Brittney Griner επικύρωσε το εισιτήριο με προορισμό το WNBA και από το

πανεπιστήμιο Baylor βρέθηκε στην «πορτοκαλί» μεριά του Phoenix και τους Mercury, με την ετικέτα του αδιαφιλονίκητου Νο1 στο ντραφτ να τη συνοδεύει.

Μετακόμισε στην ομάδα της Arizona το 2013 για να ζήσει το δικό της... dream και τελικά τα κατάφερε, πανηγυρίζοντας έναν χρόνο αργότερα την κατάκτηση του πρωταθλήματος. Όμως, η Τεξανή σέντερ δεν είχε ξεστομίσει ακόμη την τελευταία της λέξη, καθώς θα έβαζε τον πήχη των φιλοδοξιών της ακόμα παραπέρα, παλεύοντας για την κοινότητα των ομοφυλόφιλων και τα ίσα δικαιώματα.

Η οκτάκις All-Star ψηλή -που φημίζεται για την αμυντική της προσήλωση και τις τάπες που συχνά πυκνά φιλοδωρεί τις αντίπαλους της- δεν περιορίζει τη δράση της μονάχα σε μπασκετικό επίπεδο, αλλά ξεχωρίζει και για τον ακτιβιστικό της αγώνα. Δηλώνει ενάντια στην ανάκρουση του εθνικού ύμνου πριν από τους αγώνες, μένοντας πιστή στη δέσμευσή της να μην στέκεται όρθια ή να παρευρίσκεται στο παρκέ όταν ακούγεται το εμβατήριο.

Ακόμη, ήταν ειλικρινής υποστηρίκτρια την πρώτης καμπάνιας μάρκετινγκ στα χρονικά του WNBA για τις κοινότητες ομοφυλόφιλων, λεσβιών, αμφιφυλόφιλων και τρανς ατόμων. Ο ακτιβισμός της 32χρονης αθλήτριας είναι πολύπλευρος. Το 2017 έκανε coming out δηλώνοντας ανοιχτά την σεξουαλική προτίμησή της στο ίδιο φύλο και την αμέριστη υποστήριξή της στην LGBTQ+ κοινότητα. Έχει συμμετάσχει κατά καιρούς σε εκδηλώσεις Gay Pride, ενώ έχει εκφράσει πολλάκις την αντίθεσή της στις διακρίσεις και τα εγκλήματα μίσους.

Επίσης, η Griner έχει καταφερθεί ενάντια στην αστυνομική βία και τη φυλετική αδικία, ιδιαίτερα μετά τον απόηχο των διαδηλώσεων συμπαράστασης του κινήματος Black Lives Matter, που αφορούσαν τη δολοφονία του George Floyd από αστυνομικούς το 2020.

Μία ακόμη αδικία που θέλει να αποκαταστήσει η Griner είναι η ισότητα των φύλων στον αθλητισμό και ειδικότερα στο άθλημα που εκπροσωπεί. Έχει ταχθεί ενάντια στο μισθολογικό χάσμα αμοιβών που χωρίζει τους άνδρες από τις γυναίκες, ενώ ζητάει επιτακτικά να δοθούν περισσότερες ευκαιρίες συμμετοχής για τις γυναίκες στον αθλητισμό.

Τέλος, είναι ευαισθητοποιημένη όσον αφορά τη συνειδητοποίηση της σπουδαιότητας της ψυχικής υγείας, ενώ έχει ενθαρρύνει κι άλλους να αναζητήσουν βοήθεια από τους ειδικούς, όταν νιώσουν πως την έχουν ανάγκη. Ταυτόχρονα, καλεί το κράτος να αυξήσει τους διαθέσιμους πόρους για τα ζητήματα που άπτονται της ψυχικής υγείας στον αθλητισμό.

1.2.5 Colin Kaepernick: Γονατίζοντας για την φυλετική ανισότητα

Το 2011 ο Colin Kaepernick επιλέχθηκε στον δεύτερο γύρο του NFL Draft από τους San Francisco 49ers, οι οποίοι έβλεπαν στο πρόσωπό του την επόμενη μεγάλη ελπίδα του αμερικανικού ποδοσφαίρου. Όμως, οι προσδοκίες της ομάδας από τη Santa Clara της California διαψεύστηκαν ολοκληρωτικά, όταν το 2016 ο Kaepernick γονάτισε κατά την διάρκεια της ανάκρουσης του εθνικού ύμνου των Ηνωμένων Πολιτειών, επιδιώκοντας με αυτόν τον τρόπο να διαμαρτυρηθεί για τη φυλετική αδικία και την αστυνομική βία στη χώρα του. *«Δεν πρόκειται να σταθώ όρθιος δείχνοντας την υπερηφάνεια μου στη σημαία μιας χώρας που καταπιέζει τους μαύρους ανθρώπους κι εκείνους που έχουν διαφορετικό χρώμα»*, ήταν τα χαρακτηριστικά του λόγια (Wulf, 2019).

Η κίνησή του αυτή δίχασε την αμερικανική κοινή γνώμη και πυροδότησε μια πανεθνική συζήτηση, όπου στο επίκεντρο βρισκόταν το κίνημα Black Lives Matter. Ορισμένοι τον επαίνεσαν για τη στάση του, ενώ κάποιοι άλλοι τον επέκριναν, με το επιχείρημα της έλλειψης σεβασμού προς όλα όσα συμβολίζει η αμερικανική σημαία, αλλά και απέναντι στο στρατό, ωστόσο εκείνος έσπευσε να ξεκαθαρίσει ότι πρόθεσή του ήταν να επιστήσει την προσοχή σε ζητήματα που ταλανίζουν την αμερικανική κοινωνία. Πολλοί αθλητές χρησιμοποίησαν την πλατφόρμα τους για να επιστήσουν τη δέουσα προσοχή σε θέματα που σχετίζονται με τη φυλή και την ανισότητα, μέσω συμβολικών χειρονομιών, διαμαρτυριών, αλλά και δημοσίων δηλώσεων. Ο αθλητικός ακτιβισμός μπορεί να αντιμετωπιστεί με δυσπιστία και να προκαλέσει αρνητικές αντιδράσεις, όμως

ταυτόχρονα έχει τη δυνατότητα να συνεισφέρει στην αλλαγή της κοινής γνώμης, καθώς και να προάγει τον κοινωνικό διάλογο σε ζητήματα φυλής και δικαιοσύνης.

Ο Colin Kaepernick έκανε αυτό που πολλοί αθλητές δεν είναι διατεθειμένοι να κάνουν. Έθεσε την επαγγελματική του πορεία σε κίνδυνο, μιλώντας ενάντια στις φυλετικές προκαταλήψεις, τις διακρίσεις και την αστυνομική βία. Ο quarterback των 49ers θυσίασε την καριέρα του στο NFL, προκειμένου να διαμαρτυρηθεί για την καταπίεση που υφίστανται οι έγχρωμοι άνθρωποι στις ΗΠΑ.

Η ειρηνική διαμαρτυρία του Kaepernick έλαβε... πολεμικές διαστάσεις, καθώς άνοιξε τον Ασκό του Αιόλου, προκαλώντας πολιτική θύελλα αντιδράσεων και τελικά του κόστισε την αθλητική καριέρα (Lazzeretti, 2023). Οι αθλητές αντιμετωπίζουν προκλήσεις όταν επιλέγουν να μιλήσουν, καθώς πολλές φορές έρχονται αντιμέτωποι με αντιδράσεις οπαδών, χορηγών και ιδιοκτητών ομάδων.

Το 2017 αποδεδειγμένα και καμία ομάδα δεν εκδήλωσε ενδιαφέρον να τον εντάξει στο έμπυχο δυναμικό της, αφού θεωρούνταν, πλέον, *persona non grata* στο NFL. Μάλιστα, ο Kaepernick κατέθεσε μήνυση κατά της διοργανώτριας αρχής, καταλογίζοντας ευθύνες στους ιδιοκτήτες των ομάδων, οι οποίοι θεωρούσε ότι συνωμότησαν εναντίον του, ώστε να τον κρατήσουν εκτός παιχνιδιού. Η αθλητική βιομηχανία επιδίωξε να εμπλακεί και να περιορίσει την ακτιβιστική δράση των αθλητών, μέσω διαφόρων ελεγκτικών μηχανισμών, όπως η εταιρική χορηγία και οι εμπορικές συμφωνίες (King, Leonard, 2018).

Έκφραση του πολιτικού ακτιβισμού αποτελούν οι πράξεις ανυπακοής, που συχνά συνδέονται με αντιπατριωτικά αισθήματα. Οι ενέργειες αυτού του είδους προξενούν αρνητικές αντιδράσεις, καθώς εκλαμβάνονται ως απειλή, όσον αφορά τις συλλογικές και εθνικές ταυτότητες. Το γονάτισμα ενός αθλητή κατά την ανάκρουση του εθνικού ύμνου, ενδέχεται να εκληφθεί ως ένδειξη έλλειψης σεβασμού προς εθνικά σύμβολα και αντίθεσης απέναντι σε όσους αυτοπροσδιορίζονται ως πατριώτες, με συνέπεια να θεωρηθούν εχθροί της χώρας (Smith, 2019).

Οι ενέργειες του Kaepernick είχαν πολιτικές επιπτώσεις, ιδίως την περίοδο των προεδρικών εκλογών του 2016, όταν ο τότε υποψήφιος Donald Trump επιτέθηκε στον Kaepernick και σε άλλους διαμαρτυρούμενους αθλητές, επειδή δεν επιδείκνυαν πατριωτισμό. Ωστόσο, η πολιτικοποίηση του αθλητισμού συνεχίζεται με αμείωτους ρυθμούς τα τελευταία χρόνια. Οι αθλητές δεν παύουν να μιλούν ανοιχτά για πλειάδα θεμάτων, που κυμαίνονται από τη φυλετική δικαιοσύνη, έως την κλιματική αλλαγή και την ισότητα των φύλων (Zirin, 2021).

Οι συγκρούσεις που προκύπτουν είναι αναπόφευκτες, όταν οι αθλητές συμμετέχουν σε ακτιβισμό που αντιτίθεται με τις αξίες της ομάδας ή του πρωταθλήματος τους. Ορισμένες διοργανώσεις, όπως το NFL, εφαρμόζουν πολιτικές περιορισμού της έκφρασης των αθλητών. Για παράδειγμα, απαιτούν από τους παίκτες να υποστηρίξουν τον εθνικό ύμνο, κάτι που μεγεθύνει τους προβληματισμούς, διότι δίνουν προτεραιότητα στα εταιρικά συμφέροντα, έναντι της ατομικής έκφρασης και έχουν τη δυνατότητα να καταπνίξουν σημαντικές συζητήσεις για κοινωνικά ζητήματα.

Μπορεί η καριέρα του στο NFL να τελείωσε άδοξα, διαρκώντας μόλις μια εξαετία, ωστόσο δεν συνέβη το ίδιο και με το πάθος του να αλλάξει τον κόσμο. Έκτοτε, η ακτιβιστική του δράση κορυφώθηκε με διάφορες πρωτοβουλίες, όπως το «Know Your Rights Camp», το οποίο στοχεύει στην ενδυνάμωση και την εκπαίδευση των κοινοτήτων που αποτελούνται από μαύρους και μιγάδες. Μία ακόμη ενέργεια, είναι η προσφορά δωρεάν αυτοπιλών για θανάτους που σχετίζονται με την αστυνομία.

Τη στιγμή που το κύμα των αντιρατσιστικών διαδηλώσεων με αφορμή τη δολοφονία του George Floyd από αστυνομικούς φούντωσε στις ΗΠΑ, η αθλητική εταιρεία Nike επέλεγε τον Kaepernick ως πρεσβευτή της καμπάνιας για τον εορτασμό των 30 χρόνων από το διάσημο σλόγκαν: «just do it». Μάλιστα, η μάρκα -εκτός από τα θετικά σχόλια που απέσπασε- ήρθε αντιμέτωπη με ρητορική μίσους στα social media, ενώ είδε τις μετοχές της να σημειώνουν βουτιά προς τα κάτω, λίγες ώρες μετά το λανσάρισμα των προϊόντων.

Ο 35χρονος, πλέον, Kaepernick παραμένει εξέχουσα προσωπικότητα στον αγώνα για φυλετική δικαιοσύνη στις ΗΠΑ, με τον κοινωνικό αντίκτυπο της δράσης του να παρομοιάζεται με εκείνον που είχε αντίστοιχα ο ακτιβισμός του Μοχάμεντ Άλι για την αντίθεσή του να πολεμήσει στο Βιετνάμ, αλλά και των Tommie Smith και John Carlos, στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1968 στο Μεξικό.

Ο αθλητικογράφος Howard Bryant στο άρθρο του "The Athletic Revolution Will Be Televised", υποστηρίζει ότι οι αθλητές δεν αρκούνται πλέον στην αθλητική τους ιδιότητα και να αποστασιοποιούνται από την πολιτική. Η μεταστροφή αυτή αντιπροσωπεύει μια θεμελιώδη αλλαγή στον κοινωνικό ρόλο του αθλητή, γεννώντας ένα νέο είδος αθλητικού ήρωα, που χρησιμοποιεί την πλατφόρμα του για να επιφέρει πραγματική αλλαγή στον κόσμο.

1.2.6 Megan Rapinoe: Υπέρ της ισότητας των φύλων

Κατέχει την τέχνη του σκοραρίσματος. Ξέρει πώς να ντριμπλάρει. Η Μέγκαν Ράπινο, όμως, γνωρίζει ακόμα κάτι, που δεν σχετίζεται με «χορτάρινες» προσδοκίες, αλλά με την αλλαγή σε έναν πιο ανθρώπινο κόσμο.

Αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες παίκτριες του γυναικείου ποδοσφαίρου στον πλανήτη, μετατρέποντας σε αγαπημένη της συνήθεια την συλλογή τίτλων. Μπορεί να έχει ζευγαρώσει τις κατακτήσεις Παγκοσμίου Κυπέλλου (2015, 2019) και να διαθέτει χρυσό Ολυμπιακό μετάλλιο (2012), ωστόσο η μεγαλύτερη κατάκτησή της είναι ο αγώνας για ισότητα στα γυναικεία αθλήματα, τόσο σε αναπτυξιακό, όσο και σε μισθολογικό επίπεδο.

Φανακική υποστηρίκτρια της ισότητας των φύλων, έχει ασκήσει εντονότατη κριτική για το χάσμα της οικονομικής αμοιβής στον αθλητισμό, ενώ το 2019 μαζί με την συμπαίκτριά της, Άλεξ Μόργκαν, και τα υπόλοιπα μέλη του αντιπροσωπευτικού συγκροτήματος είχαν καταθέσει μήνυση κατά της Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου των ΗΠΑ,

αυξάνοντας την πίεση για αύξηση του μισθού και εξίσωσή του με εκείνον που λαμβάνουν οι άνδρες (Whitener, 2021).

Οι αθλητικοί οργανισμοί, οι προπονητές και οι διοικήσεις οφείλουν να εργαστούν σκληρά, ώστε να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον συμπερίληψης και δικαιοσύνης περιεκτικό για όλους ανεξαιρέτως τους αθλητές, ιδιαίτερα εκείνους που βιώνουν την περιθωριοποίηση εξαιτίας της φυλής και του φύλου (Carter-Francique, Harrison, 2019 et al Carrington, 2018).

Μία ακόμη εξέχουσα αιτία που κινητοποιεί την Ράπινο, είναι η ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα. Χρησιμοποιεί την πλατφόρμα της, για να ευαισθητοποιήσει τα άτομα και να επουλώσει τις πληγές όλων όσων υποφέρουν από τη ρητορική του μίσους, των διακρίσεων και της ανισότητας. Είναι ανοιχτά ομοφυλόφιλη και παντρεμένη με τη Sue Bird, που θεωρείται μία από τις καλύτερες παίκτριες στα χρονικά της ιστορίας του WNBA. Διακρίνεται για την αφοσίωσή της σε ζητήματα έμφυλης ανισότητας. Επιπλέον, είναι μέλος της Athlete Ally, η οποία είναι μία οργάνωση που στοχεύει στην καταπολέμηση της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας στον χώρο του αθλητισμού (Surya, 2019).

Ένας επιπλέον λόγος που αποτελεί ίνδαλμα για τα νεαρά κορίτσια, που αναζητούν ένα αθλητικό πρότυπο για να ταυτιστούν, είναι η καθημερινή μάχη που δίνει στην αρένα της απονομής φυλετικής δικαιοσύνης. Το ποτήρι της υπομονής είχε ξεχειλίσει ύστερα από τις ανάιτιες δολοφονίες Αφροαμερικανών πολιτών από αστυνομικές δυνάμεις, με αποκορύφωμα εκείνη του George Floyd. Η Ράπινο μιμούμενη τον Colin Kaepernick, γονάτισε κατά την διάρκεια του εθνικού ύμνου των Ηνωμένων Πολιτειών σε αναμέτρηση, επιδιώκοντας με αυτόν τον τρόπο να δείξει την αλληλεγγύη της και να καταπολεμήσει την αστυνομική βία και την φυλετική αδικία.

Η ενέργειά της χαρακτηρίστηκε προσβλητική απέναντι στα εθνικά σύμβολα και ερμηνεύτηκε ως ευθεία επίθεση προς την ίδια την Αμερική και τον στρατό της χώρας, με τα ΜΜΕ να ασκούν δριμυία κριτική υποστηρίζοντας ότι η πατρίδα και τα στρατεύματα

αξίζουν σεβασμό, διότι αποτελούν παράγοντες ασφάλειας και δημιουργίας ευκαιριών για τους πολίτες (Surya, 2019).

Αν και συμπεριφορές όπως εκείνη της Rapinoe αντιμετωπίζονται ως αποκλίνουσες από τους εκπροσώπους της κυρίαρχης ιδεολογίας, υπάρχει ένα σημαντικό μέρος της κοινωνίας στη σημερινή εποχή που δείχνει την υποστήριξή του. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προσφέρουν το κατάλληλο έδαφος για να αναπτυχθούν όροι όπως ο “σεβασμός” (respect), αποδεικνύοντας πως ο ρόλος των αθλητών δεν περιορίζεται μονάχα στο άθλημά τους, αλλά αποκτά ευρύτερη σημασία και σε κοινωνικοπολιτικό επίπεδο, αφού σε πολλές περιπτώσεις ο αθλητισμός έχει χρησιμοποιηθεί ως πλατφόρμα προώθησης εθνικιστικών και милитарιστικών μηνυμάτων. Πλέον, ολοένα και μεγαλύτερο κομμάτι του κοινωνικού συνόλου αναγνωρίζει το κατοχυρωμένο συνταγματικό δικαίωμα των αθλητών να διατυπώνουν τη γνώμη τους ελεύθερα και να διαμαρτύρονται για ζητήματα που αφορούν ανθρώπινα δικαιώματα, ώστε να συμβάλλουν αποφασιστικά για την επίτευξη κοινωνικής δικαιοσύνης (Surya, 2019).

Η σούπερ σταρ του παγκοσμίου ποδοσφαίρου γυναικών, που έχει βρει το ποδοσφαιρικό της λιμάνι την τελευταία δεκαετία στο απάγκιο των OL Reign, δεν θα μπορούσε να παραλείψει από την ατζέντα των προτεραιοτήτων της τον πολιτικό ακτιβισμό. Αποτέλεσε σφοδρή πολέμια του πρώην πλανητάρχη, Ντόναλντ Τραμπ, καθώς και της κυβερνητικής πολιτικής που εφάρμοσε στην μεταχείριση των μεταναστών, αλλά και της περιθωριοποίησης ορισμένων κοινοτήτων.

Ενώ οι έγχρωμες αθλήτριες ήταν ιστορικά στην πρώτη γραμμή των κινημάτων κοινωνικής δικαιοσύνης, σήμερα οι αθλήτριες LGBTQ είναι εκείνες που πρωτοστατούν στην ακτιβιστική δράση και αμφισβητούν κυρίαρχες αφηγήσεις για τη φυλή, το φύλο και την εξουσία, αποτελώντας πηγή έμπνευσης για κοινωνική αλλαγή (Hartmann, 2019).

1.3 Αθλητισμός και παγκοσμιοποίηση

Όπως κάθε νόμισμα έχει δύο όψεις, έτσι συμβαίνει και με την παγκοσμιοποίηση, καθώς υπάρχουν αυτοί που αντιλαμβάνονται με αρνητικό πρόσημο τις εξελίξεις, αλλά κι εκείνοι που αντιμετωπίζουν με θετικό τρόπο τις αλλαγές στο αθλητικό οικοσύστημα. Είναι γεγονός πως η παγκοσμιοποίηση έχει συμβάλλει καθοριστικά στη δημοτικότητα του αθλητισμού, αυξάνοντας τη δημοφιλία του σε κάθε μήκος και πλάτος του κόσμου. Το ποδόσφαιρο αποκαλείται «βασιλιάς των σπορ» καθώς θεωρείται το δημοφιλέστερο άθλημα. Ένα ακόμη θετικό αντίκτυπο, είναι η διεθνής ανταγωνιστικότητα, καθώς οι αθλητές συμμετέχουν σε επαγγελματικά πρωταθλήματα από κάθε γωνιά της Γης. Επιπρόσθετα, η παγκοσμιοποίηση διευρύνει τη βάση των θαυμαστών, ενώνει χώρες και συνδέει λαούς με διαφορετικό υπόβαθρο, ενώ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εξάπλωση των επωνυμιών (Kobe Bryant China Fund, House of Marbury). Επίσης, περίοπτη θέση κατέχουν οι οικονομικοί παράγοντες. Η φιλοξενία αθλητικών εκδηλώσεων προσελκύει πολλούς τουρίστες, δημιουργεί περισσότερες θέσεις εργασίας, αυξάνει τους δείκτες του διεθνούς εμπορίου και των επενδύσεων, ενώ ένα ενδεχόμενο mega-sport event βελτιώνει την εθνική εικόνα της χώρας υποδοχής. Παράλληλα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η τηλεοπτική κάλυψη των media εξελίσσονται σε καταλύτες για την αθλητική επιτυχία, καθώς τροφοδοτούν καινοτόμες, ενισχύοντας την ανθρώπινη ενδυνάμωση (Carson, Malman, Igo, 2017).

Ο αθλητισμός κατέχει σημαίνουσα θέση από την απαρχή του κόσμου. Από την παρθενική διεξαγωγή των Ο.Α της Αθήνας το 1896, μέχρι την ανατολή του επαγγελματικού αθλητισμού στη σύγχρονη εποχή έχει θετικό κοινωνικό αποτύπωμα, που γίνεται αισθητό σε διάφορους ζωτικούς τομείς, όπως ο πολιτισμός, η ψυχαγωγία και η οικονομία. Τα αθλήματα έχουν ενσωματωθεί και από άλλα έθνη, εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης. Πρόκειται για μία διαδικασία τυποποίησης, που αφορά τη διάχυση εμπορευμάτων και ιδεών. Ο ιθύνων νους της σύγχρονης μορφής των Ο.Α, Πιερ ντε Κουμπερτέν, αποσκοπούσε στην αναβίωση των αγώνων με μία παγκόσμια εκδήλωση, όπου ο ανταγωνισμός θα έφερνε κοντά τα έθνη και θα προωθούσε την ειρήνη. Η ενσωμάτωση αθλημάτων που προέρχονταν από διαφορετικούς πολιτισμούς, θα

προωθούσε την παγκοσμιοποίηση του αθλητισμού και των τρόπων ζωής όλων των χωρών, όπως και συνέβη (Al-Busafi, Banafa, 2012). Πλέον, με την πάροδο των χρόνων, οι Ο.Α εξελίχθηκαν στο πιο δημοφιλές και καινοτόμο γεγονός του πλανήτη. Η παγκόσμια δημοτικότητα που απολάμβαναν οι Ο.Α, σε συνδυασμό με την συμπερίληψη, ώθησε την Ο.Ε να διεξάγει τους αγώνες σε διαφορετική πόλη και χώρα κάθε τετραετία, επιτρέποντας σε οποιονδήποτε αθλητή από οποια χώρα κι αν προέρχεται να συμμετάσχει στη διοργάνωση. Αυτή η καινοτομία πυροδότησε την έκρηξη της παγκοσμιοποίησης αρκετών αθλημάτων που εμπλέκονται στους Ο.Α. Μία ακόμη καινοτομία που είχε τις ρίζες της στην παγκοσμιοποίηση ήταν ο ανταγωνισμός μεταξύ των γυναικών. Η Ο.Ε επέτρεψε στις γυναίκες να λάβουν μέρος στους αγώνες, καθώς τα ανθρώπινα δικαιώματα και η ισότητα κέρδιζαν έδαφος ανά τον κόσμο. Το 1912 στους Ο.Α της Στοκχόλμης, οι γυναίκες πήραν το... αγωνιστικό βάπτισμα του πυρός. Αυτός ο νέος τρόπος αθλητικής θεώρησης, που προήλθε από την επιρροή διαφορετικών εθνών και κοινωνιών, συνεισέφερε στη δραστική αλλαγή προς το καλύτερο των παιχνιδιών.

Όπως υποστηρίζει ο κοινωνιολόγος, Barry Stewart, αν και ο σύγχρονος αθλητισμός έχει παγκοσμιοποιηθεί από γεωγραφικής πλευράς, έχει απολέσει εν μέρει τον χαρακτήρα παιχνιδιού, με την επαγγελματική του διάσταση να μετουσιώνεται σε ένα παγκόσμιο θέαμα των ΜΜΕ, συνιστώντας μια παγκόσμια επιχείρηση που βασίζεται σε οικονομικούς παράγοντες (Giulianotti, Robertson, 2009).

Παρόλο που η παγκοσμιοποίηση έχει επιδράσει με θετικό τρόπο σε μερικά αθλήματα, υπάρχουν ορισμένα άλλα που βιώνουν τις αρνητικές επιπτώσεις, όπως το κρίκετ, το μπέιζμπολ και το χόκεϊ. Τα συγκεκριμένα αθλήματα αδυνατούν να προσεγγίσουν τη δημοτικότητα λαοφιλέστερων σπορ σε παγκόσμια κλίμακα (Giulianotti, Robertson, 2009).

Μία ακόμη αρνητική προέκταση της παγκοσμιοποίησης στο αθλητικό πεδίο θεωρείται η πολιτογράφηση, η οποία υφίσταται όταν ένας αθλητής δεν εκπροσωπεί τη χώρα όπου έχει γεννηθεί, αλλά εντάσσεται ως μέλος σε εθνική ομάδα άλλης χώρας και την εκπροσωπεί σε διεθνείς διοργανώσεις. Το επιχείρημα στο οποίο βασίζεται η εν λόγω θεώρηση, σχετίζεται με το γεγονός πως οι αθλητές αυτοί δεν αγωνίζονται για λόγους υπερηφάνειας, αλλά εστιάζουν στο χρηματικό αντάλλαγμα και τις καλύτερες συνθήκες

προπόνησης, κερδίζοντας για λογαριασμό ενός άλλου έθνους. Οι χώρες που εκπροσωπούν επικρίνονται, επειδή θέτουν εκτός εξίσωσης την υπερηφάνεια των αγώνων και προσβλέπουν στην εξασφάλιση κέρδους από αυτούς τους αθλητές (Al-Busafi, Banafa, 2012). Ωστόσο, η άλλη όψη του νομίσματος απεικονίζει τον θετικό αντίκτυπο της παγκοσμιοποίησης στον αθλητισμό. Τα σπορ εξελίσσονται ραγδαία με την πάροδο των ετών, έχοντας μετατραπεί σε παράγοντες κουλτούρας και οικονομίας κάθε κοινωνίας σε ολόκληρη την υφήλιο. Αυτές οι κοινωνίες εθνών έχουν καταφέρει να ενσωματώσουν τα αθλήματα μεταξύ τους, ενώ έχουν σχηματίσει διοικητικά όργανα, θεσπίζοντας κανόνες που εφαρμόζονται διεθνώς. Συνολικά, ο αθλητισμός έχει μετασηματιστεί σε μια αλληλοεξαρτώμενη βιομηχανία χωρών και πρωταθλημάτων. Κυριότερη έκφανση αυτής της αλληλεξάρτησης, οι Ο.Α. Η παγκοσμιοποίηση γίνεται ο διαμεσολαβητής για την βελτίωση των δομικών στοιχείων του αθλητισμού, ο οποίος έχει τη δυνατότητα να αναβαθμίσει την ψυχαγωγία, την οικονομία και τις εργασιακές θέσεις, ενώ ταυτόχρονα εκλαμβάνεται ως γιορτή, που ενισχύει την ενότητα ανάμεσα στους συμμετέχοντες.

Κεφ. 2 ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ

2.1 Ποδόσφαιρο: Το παιχνίδι των λαών

«Η ιστορία του ποδοσφαίρου είναι ένα θλιβερό ταξίδι από την ομορφιά στο καθήκον. Όταν το άθλημα βιομηχανοποιήθηκε, η ομορφιά που αναβλύζει από τη χαρά του παιχνιδιού, ξεριζώθηκε από τις ίδιες τις ρίζες της. Σε αυτόν τον κόσμο του τέλους του αιώνα μας το επαγγελματικό ποδόσφαιρο καταδικάζει οτιδήποτε δεν αποφέρει κέρδη» (Γκαλεάνο, 1998).

Με το συγκεκριμένο απόσπασμα, ο πολυγραφότατος Ουρουγουανός συγγραφέας και δημοσιογράφος, Εντουάρντο Γκαλεάνο, περιγράφει με ανάγλυφο τρόπο τη σταδιακή μετάλλαξη του ποδοσφαίρου, από ένα παιχνίδι ευχαρίστησης, σε ένα εμπορευματοποιημένο προϊόν με αποκλειστικό στόχο την κερδοφορία.

Όπως υποστηρίζει ο Γκαλεάνο στο δοκίμιό του «Football, Globalization and Resistance», το ποδόσφαιρο έχει εξελιχθεί σε παγκόσμιο φαινόμενο, αριθμώντας (δισ)εκατομμύρια οπαδούς ανά τον κόσμο. Αποτελεί σύμβολο παγκοσμιοποίησης, καθώς πολυεθνικές εταιρείες κολοσσοί, επιχειρηματικά συμφέροντα και μεγιστάνες ιδιοκτήτες έχουν εισβάλλει στον αγωνιστικό του χώρο. Πλέον, οι χορηγικές συμφωνίες με παίκτες και συλλόγους θεωρούνται αναπόσπαστο κομμάτι ενός σπορ, το οποίο κάλλιστα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο πολιτιστικών ανταλλαγών.

Αξιοσημείωτη είναι η επιρροή των πλούσιων ιδιοκτητών και των εταιρικών χορηγών, αλλάζοντας το πλαίσιο των συσχετισμών, όσον αφορά τους μισθούς των παικτών, την είσοδο των ξένων παικτών, καθώς και τις προκλήσεις που καλούνται να ξεπεράσουν οι μικρότεροι θεωρητικά σύλλογοι, σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από έντονες συνθήκες παγκοσμιοποιημένου ανταγωνισμού. Εύλογα, διαπιστώνεται ότι αν και το άθλημα δημιουργήθηκε ως χόμπι, οφείλοντας τις ρίζες του στην εργατική τάξη, έχει μετεξελιχθεί σε ένα κοκτέιλ που εμπεριέχει τα συστατικά του χουλιγκανισμού και του ρατσισμού (Goldblatt, 2015).

Όπως κάθε νόμισμα έχει δύο όψεις, έτσι και το ποδοσφαιρικό νόμισμα μπορεί να ερμηνευτεί ποικιλοτρόπως. Από τη μία πλευρά, απεικονίζονται οι αρνητικές επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης, όπου οι «μικροί» και φτωχότεροι σύλλογοι αδυνατούν να ανταγωνιστούν επί ίσοις όροις τους «μεγάλους» που χαρακτηρίζονται από οικονομική ευρωστία.

Από την άλλη πλευρά, το ποδόσφαιρο έχει χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο αντίστασης ενάντια σε ολοκληρωτικά καθεστώτα καταπίεσης, καθώς αποτελεί έναν τρόπο ανθρώπινης έκφρασης πολιτικής και πολιτιστικής ταυτότητας, παίρνοντας τη μορφή διαμαρτυρίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η εθνική ομάδα της Παλαιστίνης, η οποία αγωνίζεται για κάτι πολύ σημαντικότερο από τους τρεις βαθμούς της νίκης. Μάχεται για να επιστήσει την προσοχή στον αγώνα για τα δικαιώματα του Παλαιστινιακού λαού.

Το ποδόσφαιρο είναι βαθιά ενσωματωμένο στον κοινωνικό και πολιτικό ιστό των κοινοτήτων ανά τον κόσμο, καθώς έχει μετατραπεί σε σύμβολο ταυτότητας, ανήκει και αντίστασης. Ο αποκαλούμενος «βασιλιάς των σπορ» έχει κερδίσει μία εξέχουσα θέση στη λογοτεχνία, τον κινηματογράφο και τα ΜΜΕ, με την ποδοσφαιρική γλώσσα να αντανάκλα και να διαμορφώνει τα πολιτιστικά και κοινωνικά πλαίσια, εντός των οποίων διεξάγεται το άθλημα, έχοντας παράλληλα τη δυνατότητα να ανασύρει στην επιφάνεια σημαντικές πληροφορίες, αναφορικά με τις αξίες και τις πεποιθήσεις των διαφόρων κοινωνιών (Dubois, 2018).

Το ποδόσφαιρο είναι πολύ περισσότερο από ένα απλό παιχνίδι, αφού μπορεί να οικειοποιηθεί ως εργαλείο πολιτικής και κοινωνικής έκφρασης. Έχει την ισχύ να ενώνει ή να διχάζει έθνη και κοινότητες, ενώ μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο από κυβερνήσεις, όσο και από καθημερινούς ανθρώπους, ως μέσο αμφισβήτησης της εξουσίας και διαμαρτυρίας ενάντια στην καταπίεση (Kuper, 1994).

Παρόλο που το ποδόσφαιρο παραπέμπει σε ένα παιχνίδι, εν τέλει προσομοιάζει πολιτισμούς και αξιακούς κανόνες χωρών και κοινοτήτων που παίζουν το άθλημα. Έχει χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο πολιτικής προπαγάνδας, διαμόρφωσης εθνικών ταυτοτήτων,

αλλά και προώθησης πολιτιστικών ανταλλαγών. Έχει συμβάλλει αποφασιστικά στη γεφύρωση πολιτισμικών διαχωρισμών. Π.χ., το Μουντιάλ του 1998 στη Γαλλία. Κατά τη διάρκεια του Παγκοσμίου Κυπέλλου, τα κομμάτια του παζλ που σχημάτιζαν οι διαφορετικές κοινότητες μεταναστών της χώρας ενώθηκαν για έναν κοινό σκοπό, την υποστήριξη των «τρικολόρ» για να φτάσει ως το τέλος της διαδρομής και να στεφθεί Παγκόσμια Πρωταθλήτρια. Πάντως, το ποδόσφαιρο θα μπορούσε να παρομοιαστεί με το σύμβολο του Γιν και του Γιανγκ, επειδή μπορεί να αποτελέσει ισχυρή δύναμη, τόσο για το καλό, όσο και για το κακό στον σύγχρονο κόσμο. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ειρηνευτικούς λόγους, αλλά μπορεί επίσης να αξιοποιηθεί για πολιτικό κέρδος (Foer, 2004).

Σε διοικητικό και οργανωτικό επίπεδο, οι διεφθαρμένες πρακτικές και οι παρασκηνιακές συμφωνίες κάτω από το τραπέζι της FIFA, ιδίως σε σχέση με την -κατά τα άλλα αδιάβλητη- διαδικασία υποβολής υποψηφιοτήτων για την ανάληψη των Παγκοσμίων Κυπέλλων του 2018 και του 2022, έχουν στερήσει αρκετή από την αξιοπιστία του αθλήματος. Το κύμα καταγγελιών για δωροδοκίες, ξέπλυμα χρήματος και άλλες παράνομες δραστηριότητες, όπου εμπλέκονται αξιωματούχοι της FIFA, σε συνδυασμό με την αμφιλεγόμενη απόφαση να ανατεθεί το Παγκόσμιο Κύπελλο του 2022 στο Κατάρ έπληξαν σημαντικά το κύρος του αθλήματος, διότι η απόφαση να δοθεί το «χρίσμα» επηρεάστηκε από δωροδοκίες και πολιτικές πιέσεις, καθώς η χώρα της Μέσης Ανατολής δεν πληρούσε τα κριτήρια καταλληλότητας, εξαιτίας της ακραίας ζέστης που επικρατούσε, αλλά και των κακών συνθηκών εργασίας. Το πέπλο διαφθοράς στις εσωτερικές διεργασίες της FIFA αποκαλύπτει τους μηχανισμούς ενός μυστικοπαθούς και ισχυρού οργανισμού (Blake, Calvert, 2017).

Ποδόσφαιρο και πολιτική μοιάζουν με συγκοινωνούντα δοχεία. Το ποδόσφαιρο είναι κάτι πολύ περισσότερο από απλώς ένα παιχνίδι, καθώς διαθέτει τη δύναμη για κοινωνικοπολιτικές αλλαγές, διότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε ως διπλωματικό εργαλείο, είτε για την ενίσχυση της εθνικής και περιφερειακής ταυτότητας, διαμορφώνοντας τον κόσμο που ζούμε.

Εξάλλου, έχει διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο σε πληθώρα πολιτικών κινημάτων, από το κίνημα του απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική, μέχρι τις εξεγέρσεις της «Αραβικής Άνοιξης» στη Μέση Ανατολή. Ήταν πάντοτε ένας αμφισβητούμενος χώρος, με διαφορετικές ομάδες και άτομα να ανταγωνίζονται για έλεγχο και επιρροή. Έχει ρόλο διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο σε πληθώρα κοινωνικών και πολιτικών κινημάτων, από τους αντιφασιστικούς αγώνες στην Ευρώπη, μέχρι την εξέγερση των Ζαπατίστας στο Μεξικό. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που χρησιμοποιήθηκε από αυταρχικά καθεστώτα για την ενίσχυση της εξουσίας τους. Κορυφαία παραδείγματα η ναζιστική Γερμανία και αρκετές δικτατορίες στη Λατινική Αμερική. Δίχως αμφιβολία, το ποδόσφαιρο έχει τη δυνατότητα να αποτελέσει χώρο αντίστασης και ανατροπής. Αποτελεί χώρο συνάντησης και έκφρασης για περιθωριοποιημένες ομάδες, οι οποίες αμφισβητούν τις κυρίαρχες δομές εξουσίας. Σε αντιδιαστολή, το ποδόσφαιρο μπορεί να ενισχύσει καταπιεστικές δομές και να συμβάλλει σε διαχωρισμούς (Kuhn, 2011).

Σε συλλογικό επίπεδο, τα ποδοσφαιρικά σωματεία έχουν εξελιχθεί σε παγκόσμιες επωνυμίες που εμπεριέχουν τα στοιχεία της λαϊκότητας και της πολυπολιτισμικότητας. Ξεχωριστή σημασία αποκτά η εξερεύνηση του αθλητικού οπαδισμού, όσον αφορά την κατασκευή συναισθηματικής ταυτότητας, που εγείρει προβληματισμούς, καθώς ο αθλητισμός έχει τη δυνατότητα να προσφέρει μια αίσθηση της κοινότητας και του ανήκειν, όμως ενδέχεται να μετεξελιχθεί σε μια εμμονή, με ανθυγιεινές προεκτάσεις (Hornby, 1998).

Το σύγχρονο ποδόσφαιρο, ακολουθώντας τα χνάρια ευρύτερων κοινωνικών μετασχηματισμών, γίνεται ο καθρέφτης που αντικατοπτρίζει το είδωλο των μεταμοντέρνων καπιταλιστικών πρακτικών, που μεταβάλλουν τις ταυτότητες και τις κουλτούρες που διέπουν τις ποδοσφαιρικές κοινωνίες. Η ευελιξία του νεοφιλελεύθερου καπιταλιστικού μοντέλου, σε συνδυασμό με την αποδόμηση των θεσμών, τον αυξανόμενο οικονομικό ανταγωνισμό, αλλά και την επανάγνωση των μέχρι πρότινος στέρεων παρελθοντικών ταυτοτήτων, πολλαπλασιάζουν την ανταγωνιστικότητα, ενώ ταυτόχρονα μεγεθύνουν το πεδίο των συγκρούσεων.

Το ποδόσφαιρο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μεγεθυντικός φακός εντοπισμού ευρύτερων ζητημάτων, όπου εμπλέκονται η πολιτική, η οικονομία και η κοινωνία. Ο «ομφάλιος λώρος» του παιχνιδιού, που παρέπεμπε σε διέξοδο από τα καθημερινά προβλήματα της ζωής για τον κόσμο του μόχθου στις φτωχογειτονιές της Ευρώπης και της Νότιας Αμερικής, έχει πλέον κοπεί. Ωστόσο, παραμένει ένα ασίγαστο πάθος, που είναι μεταδοτικό, παρά τη σκοτεινή του πλευρά που ενέχει κινδύνους. Η διαφθορά και η εκμετάλλευση έχουν «τραυματίσει» το άθλημα, με φαινόμενα βίας και ρατσισμού να αμαυρώνουν αναμετρήσεις και να μολύνουν οπαδικές κουλτούρες (Galeano, 1995).

Η απαρχή της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, τα μέτρα λιτότητας που εφαρμόζονται, οι ήδη υπάρχουσες γεωπολιτικές εντάσεις, όπως και η ανάδειξη της έξαρσης φασιστικών και ρατσιστικών οπαδικών κινημάτων, γέρνουν την πλάστιγγα των συσχετισμών, συμβάλλοντας καθοριστικά στη ριζοσπαστικοποίηση και στην αυτοοργάνωση μιας μερίδας των οπαδών, οι οποίοι αποσκοπούν σε ευρύτερες διεκδικήσεις, πέραν των στενών ποδοσφαιρικών πλαισίων. Αυτό το περιβάλλον ευνοεί τη γέννηση ενός κινήματος αυτοοργανωμένων σωματείων, τα οποία αγκαλιάζουν την επαναστατική τους φύση και ασπάζονται τον αντιστασιακό τους χαρακτήρα, προκειμένου να διεκδικήσουν την επιστροφή στην ποδοσφαιρική «Γη της Επαγγελίας» των παρελθοντικών χρόνων (Ζαϊμάκης, 2017).

Ποδόσφαιρο. Μία λέξη, αναρίθμητα συναισθήματα. Όπως είχε αποφανθεί και ο Σερ Γουόλτερ Σκοτ: *«Η ζωή είναι από μόνη της ένα παιχνίδι ποδοσφαίρου»*, κι ας μην διαρκεί μονάχα 90 λεπτά. Ακόμα κι όταν πάρει άσχημη τροπή, η ζωή διατηρεί την ομορφιά της. Το ίδιο συμβαίνει και σε έναν ποδοσφαιρικό αγώνα. Μπορεί να λένε ότι ο χρόνος είναι αμείλικτος, όμως όσες χιλιάδες μέρες κι αν περάσουν το ποδόσφαιρο θα συνεχίσει να απασχολεί την ανθρώπινη ύπαρξη. Παραμένει ο αδιαμφισβήτητος «βασιλιάς των σπορ», ωστόσο η βασιλεία του απειλείται από εξωγενείς παράγοντες, όπως η απληστία για το χρήμα και το προσωπικό συμφέρον έναντι του συνόλου. Δεν αρκεί να το αγαπάς, αλλά οφείλεις και να το σώσεις. Και αυτό επιχειρεί να κάνει -μεταξύ άλλων- ο ποδοσφαιρικός ακτιβισμός, ο οποίος αναφέρεται στη χρήση του ποδοσφαίρου ως μέσο προώθησης κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών. Έχει τη δυνατότητα να λάβει πολλές μορφές.

Ορισμένες φορές ως διαμαρτυρία και άλλοτε ως πρωτοβουλία, με στόχο την αντιμετώπιση ζητημάτων που απασχολούν την ευρύτερη κοινωνία. Φανερώνει τη δύναμη του αθλητισμού ως εργαλείο κοινωνικής αλλαγής, ενθαρρύνοντας παίκτες, σωματεία και οργανισμούς να χρησιμοποιήσουν την πλατφόρμα για να αφήσουν θετικό αποτύπωμα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η FARE. Πρόκειται για ένα δίκτυο, το οποίο αποτελείται από οργανώσεις και άτομα, που έχουν δεσμευτεί στην καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση της διαφορετικότητας, ενώ παράλληλα «τρέχει» διάφορων ειδών εκστρατείες και καμπάνιες για την ευαισθητοποίηση του κόσμου σε αυτά τα φαινόμενα. Η οργάνωση ιδρύθηκε το 1999 στη Βιέννη, έχοντας ως κύρια αποστολή να χρησιμοποιήσει το ποδόσφαιρο ως εργαλείο για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την αντιμετώπιση του ρατσισμού, του σεξισμού και της ομοφοβίας.

Η FARE βρίσκεται σε συνεχή επαφή και συνεργασία με ποδοσφαιρικά κλαμπ, οπαδούς, παίκτες, διοικητικά όργανα και άλλους φορείς που επιζητούν την επούλωση των πληγών που προξενούν οι διακρίσεις στο άθλημα, μέσω της ανάπτυξης στρατηγικών πλάνων. Οι πολιτικές ενσωμάτωσης βρίσκονται στην κορυφή της λίστας των προτεραιοτήτων. Οι εβδομάδες δράσης «Football People» είναι μια σειρά από εκδηλώσεις και δραστηριότητες, οι οποίες πραγματοποιούνται ανά την «Γηραιά Ήπειρο» με σκοπό την προώθηση της διαφορετικότητας, της συμπερίληψης και την αποτελεσματική αντιμετώπιση κάθε είδους διακρίσεων.

Ένα ακόμη φωτεινό παράδειγμα οργάνωσης που χρησιμοποιεί το άθλημα του ποδοσφαίρου για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής δικαιοσύνης, είναι το «Football for Change» της Διεθνούς Αμνηστίας. Στόχος της εκστρατείας "Ποδόσφαιρο για την Αλλαγή", είναι η ευαισθητοποίηση των πολιτών για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με απώτερο σκοπό να εμπνευστούν και να αναλάβουν δράση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων. Η εν λόγω καμπάνια χρησιμοποιεί τη δύναμη του λαοφιλέστερου αθλήματος, προκειμένου να απευθυνθεί κυρίως στις νεότερες ηλικιακές ομάδες, τις οποίες ενημερώνει διεξοδικά για

τα ανθρώπινα δικαιώματα και την προάσπισή τους. Συνεργάζεται με ποδοσφαιρικά σωματεία, παίκτες και φιλάθλους και επιδιώκει την απόδοση πολιτικών ευθυνών.

Να σημειωθεί ότι η Διεθνής Αμνηστία αναδεικνύει μια σειρά ζητημάτων, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι διακρίσεις, η ανισότητα των φύλων, η ελευθερία της έκφρασης και τα δικαιώματα προσφύγων και μεταναστών, με την εκστρατεία να εφαρμόζεται σε πολλά μέρη του κόσμου, από τη Λατινική Αμερική, μέχρι τη «Μαύρη Ήπειρο».

2.2 Game changers

Όπως είναι φυσικό, κυρίαρχο ρόλο στον ποδοσφαιρικό ακτιβισμό διαδραματίζουν οι ίδιοι οι παίκτες, οι οποίοι είναι πρόθυμοι να χρησιμοποιήσουν την πλατφόρμα τους, ώστε να υποστηρίξουν κοινωνικές αιτίες.

Ακολουθεί μια λίστα με άσους της «στρογγυλής θεάς», οι οποίοι έχουν σκοπό να πραγματοποιήσουν θετικές αλλαγές, να ευαισθητοποιήσουν τον κόσμο και να αναδείξουν προβληματικές πτυχές της ποδοσφαιρικής πραγματικότητας.

2.2.1 Σαντιό Μανέ: Η φωτεινή πλευρά του ποδοσφαίρου

Τι κι αν έχει αποκομίσει εκατομμύρια από το ποδόσφαιρο, ο Σαντιό Μανέ δεν απώλεσε την ανθρωπιά του, καθώς ξεχωρίζει για την ακτιβιστική του δράση. Το πιο λαμπρό αστέρι που έχει να επιδείξει η εθνική Σενεγάλης, γεννήθηκε πριν από 31 χρόνια στην πόλη Banbali. Πρόλαβε από νωρίς να γνωρίσει την άσχημη όψη της ζωής, αφού στην τρυφερή ηλικία των 7 ετών έχασε τον πατέρα του, εξαιτίας των ελλείψεων του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης της αφρικανικής χώρας, γεγονός που τον στοιχειώνει μέχρι και σήμερα. Ο Μανέ για να «εξιλεωθεί» και να τιμήσει τη μνήμη του πατέρα του, έχει αναγάγει την φιλανθρωπία σε δεύτερη φύση του. Θεωρείται ήρωας στην

πατρίδα του, όχι μόνο επειδή χάρισε στα «λιοντάρια της Τεράνγκα» το παρθενικό τους Cora Africa (2021), αλλά κυρίως για το φιλανθρωπικό του έργο και την παροχή οικονομικής βοήθειας προς τη χώρα του. Πιο συγκεκριμένα, ο πρώην επιθετικός της Λίβερπουλ δώρισε περισσότερα από 600.000 δολάρια στην κυβέρνηση της Σενεγάλης, για τη δημιουργία νοσοκομείου στη γενέτειρά του, το Banbali, εξηγώντας το 2020 στην εφημερίδα Guardian πως ο λόγος που προχώρησε σε αυτή την κίνηση, ήταν για να προσφέρει απλόχερα ελπίδα στον κόσμο.

Ακόμα, ο πρώην σούπερ σταρ της Μπάγερν Μονάχου και νυν της Αλ Νασρ προχώρησε σε δωρεά ύψους 300.000 δολαρίων προς την κυβέρνηση της Σενεγάλης, βάζοντας το λιθαράκι του στο χτίσιμο ενός σχολείου στην πόλη όπου έκανε τα πρώτα του ποδοσφαιρικά βήματα, το Banbali.

Ο 31χρονος φορ δεν αποτελεί μονάχα υπόδειγμα επαγγελματία παίκτη, αλλά εμπνέει τους ανθρώπους και εκτός ποδοσφαιρικού ταρτάν. Όταν ξέσπασε η κρίση της πανδημίας COVID -19, ο Αφρικανός άσος έδωσε από την τσέπη του 50.000 δολάρια ως οικονομική «ένεση», προσβλέποντας στην ασφάλεια των συμπολιτών του. Επίσης, όταν ο Μανέ ήρθε σε επαφή στο νοσοκομείο με μία οικογένεια που αδυνατούσε να ανταπεξέλθει οικονομικά στη θεραπεία του γιου της, πλήρωσε 620 δολάρια.

Δικαιολογώντας την απόφασή του να ασχοληθεί με τον ακτιβισμό, ο Μανέ είχε δηλώσει σε εφημερίδα της Γκάνας τα εξής: *«Γιατί να θέλω 10 Ferrari, 20 διαμαντένια ρολόγια, ή 2 αεροπλάνα; Τι θα προσφέρουν αυτά τα αντικείμενα σε μένα ή στον κόσμο; Ήμουν πεινασμένος και έπρεπε να δουλέψω εντός γηπέδου, επιβίωσα σε δύσκολες συνθήκες, έπαιζα ποδόσφαιρο ζυπόλυτος, δεν έλαβα σωστή εκπαίδευση όπως και άλλα πράγματα, όμως σήμερα με όσα κέρδισα χάρη στο ποδόσφαιρο, μπορώ να βοηθάω τους ανθρώπους. Έχτισα σχολεία, ένα στάδιο, παρείχαμε ρούχα, παπούτσια, φαγητό για τους ανθρώπους που υποφέρουν από ακραία φτώχεια. Επιπρόσθετα, δίνω 70 ευρώ μηνιαίως σε όλους τους κατοίκους μιας περιφέρειας της Σενεγάλης, οι οποίοι ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, συνεισφέροντας οικονομικά στον οικογενειακό προϋπολογισμό τους. Δεν χρειάζομαι πολυτελή αυτοκίνητα και σπίτια, ταξίδια, αεροπλάνα. Προτιμώ να προσφέρω ένα κομμάτι στους ανθρώπους από αυτά που μου έχει χαρίσει η ζωή» (Richardson, 2022).*

2.2.2 Μάρκουσ Ράσφορντ: Γιατί αν γλιτώσει το παιδί, υπάρχει ελπίδα...

Μαθημένος από μικρός στα... βάσανα της ζωής, ο Μάρκουσ Ράσφορντ βίωσε δύσκολα παιδικά χρόνια, ως παιδί προερχόμενο από μονογονεϊκή οικογένεια με χαμηλό οικονομικό υπόβαθρο. Η μητέρα του αναγκαζόταν να κάνει τρεις δουλειές, προκειμένου να ανταπεξέλθει στις οικονομικές δυσχέρειες, ενώ πολλές φορές επέλεγε να παραλείπει γεύματα, ώστε να ταΐζει τα πέντε παιδιά της.

«Νομίζω ότι στον αθλητισμό πρέπει να έχεις κάτι πίσω σου, που να σε πιέζει. Όταν προέρχεται από έναν τόπο πάλης και πόνου, πολλές φορές αυτό σε αλλάζει και γίνεται η ώθηση και το κίνητρό σου», είχε δηλώσει στο παρελθόν.

Γεννημένος το 1997 στην πόλη Μάντσεστερ, με ρίζες από τον Άγιο Χριστόφορο, ένα νησί της Καραϊβικής, ο Ράσφορντ ερωτεύτηκε τη «στρογγυλή θεά» σε ηλικία 5 ετών, μέχρι οι σκάουτερ της Γιουνάιτεντ να ανακαλύψουν το ταλέντο του και να τον φέρουν στο «Θέατρο των Ονείρων» στα 7 του χρόνια. Έκτοτε, ο διεθνής Άγγλος επιθετικός δίνει τις δικές του παραστάσεις στο «Old Trafford», έχοντας μετατρέψει το γκολ σε προσφιλή του συνήθεια. Όμως, σκοράρει κι εκτός γηπέδου, καθώς ασχολείται ενεργά με την καταπολέμηση του παιδικού υποσιτισμού. Συνεργάζεται με τον FareShare, έναν οργανισμό που αναδιανέμει το πλεόνασμα τροφίμων σε φιλανθρωπικές οργανώσεις, οι οποίες το μετατρέπουν σε γεύματα για τους ευάλωτους πληθυσμούς.

Έχασε πολλές προπονήσεις την περίοδο που βρισκόταν στις ακαδημίες των «κόκκινων διαβόλων», επειδή δεν είχε τα απαραίτητα για να μετακινηθεί και η μητέρα του εργαζόταν αδιάκοπα. Επηρεασμένος από τα βιώματά του, ξεκίνησε καμπάνια για να αφυπνίσει σχετικά με τον παιδικό υποσιτισμό στο Ηνωμένο Βασίλειο. Κατά την διάρκεια της πανδημίας COVID -19 και του lockdown, ηγήθηκε της εκστρατείας για επέκταση του προγράμματος δωρεάν σχολικών γευμάτων της βρετανικής κυβέρνησης, διασφαλίζοντας ότι τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα, θα συνέχιζαν να λαμβάνουν γεύματα, ακόμα και όταν το σχολείο δεν λειτουργούσε.

Συγκεντρώθηκαν χρήματα για λογαριασμό της Fareshare, με τον οργανισμό να διανέμει πάνω από 21 εκατ. γεύματα για ευάλωτα παιδιά και οικογένειες που έχουν πληγεί από τη φτώχεια (Richardson, 2022).

Οι ενέργειες του σταρ της Γιουνάιτεντ απέδωσαν καρπούς, αφού το θέμα του παιδικού υποσιτισμού αναδείχθηκε μέσα από τα βρετανικά μίντια, ενώ επηρέασε την κυβερνητική πολιτική. Απολαμβάνει ευρεία αποδοχή για το έργο του σε θέματα ρατσισμού, αστέγων και παιδιών. Χρησιμοποίησε την δημοφιλία του με σκοπό τον πολιτικό ακτιβισμό και την ενθάρρυνση για την κοινωνική αλλαγή. Επίσης, έχει αφιερώσει χρόνο και προσπάθεια για να αναδείξει το πρόβλημα της ψυχικής υγείας.

2.2.3 Ντιντιέ Ντρογκμπά: Όταν η μπάλα νικάει τις σφαίρες

Με 688 αγώνες και 302 γκολ συνολικά στο ενεργητικό του, ο Ντιντιέ Ντρογκμπά φημίζεται για την ερωτική σχέση που διατηρούσε με τα αντίπαλα δίχτυα. Τα ποδοσφαιρικά του πεπραγμένα, όμως, ωχριούν μπροστά σε όσα έχει κάνει για την πατρίδα του. Ο Ιβोरιανός στράικερ μπορεί να «κρέμασε» τα παπούτσια του, αλλά εξακολουθεί να πετυχαίνει κοινωνικά γκολ, μέσω του ακτιβισμού του. Το 2005, η Ακτή Ελεφαντοστού εξασφάλιζε την πρόκριση στην τελική φάση του Παγκοσμίου Κυπέλλου για πρώτη φορά στην ιστορία της, επικρατώντας του Καμερούν. Ωστόσο, η αφρικανική χώρα ζούσε στη σκιά του εμφύλιου εκείνες τις «μαύρες» μέρες και η χαρά για την επικύρωση του εισιτηρίου για το επερχόμενο Μουντιάλ δεν ήταν αρκετή για να κρύψει κάτω από το χαλάκι τη φρίκη του πολέμου.

Ο τότε άσος της Τσέλσι, απασφάλιζε το όπλο του στους αγώνες κι αυτή τη φορά ανέμιζε τη λευκή σημαία της ειρήνης, σηκώνοντας το λάβαρο της συμφιλίωσης. «*Ο κανονικός άνθρωπος εμπλέκεται στη δράση, ο ήρωας δρα. Βασική διαφορά*», έλεγε ο Χένρι Μίλερ, με τα λόγια του Αμερικανού συγγραφέα να αντηχούν στα αυτιά του Ντρογκμπά. Το έθνος της Ακτής Ελεφαντοστού έβρισκε τον ήρωα που τόσο πολύ αναζητούσε στο πρόσωπό του. Με δηλώσεις του, ο Αφρικανός αστέρας ζητούσε την παύση του πυρός,

έστω και για μια εβδομάδα, γονατίζοντας μάλιστα μπροστά στην κάμερα. Τελικά, η επιθυμία του εισακούστηκε και ως δια μαγείας η εμφύλια σύρραξη έλαβε τέλος, ύστερα από μια επίπονη και καταστροφική για τη χώρα πενταετία. Η εκεχειρία ήταν, πλέον, γεγονός, ανάμεσα στην κυβέρνηση και τους επαναστάτες. Η αγάπη νικούσε τον πόλεμο. Ένας ήρωας είχε γεννηθεί στις παρυφές του αποκαλούμενου «Τρίτου Κόσμου».

Εκτός από την αντιπολεμική του ρητορική, ο Ντρογκμπά έθεσε ακόμη έναν στόχο, που δεν σχετίζεται με ποδοσφαιρικούς όρους. Να βοηθήσει εκείνους που έχουν προσβληθεί από τη νόσο AIDS. Εόδεψε 6 εκατ. δολάρια για την ίδρυση κλινικής στην Ακτή Ελεφαντοστού, δείχνοντας πως τα χρήματα δεν έχουν αξία μπροστά στον ανθρώπινο πόνο.

Επίσης, βρίσκεται πίσω από τη δημιουργία του Didier Drogba Foundation, ενός ιδρύματος που προωθεί το θεμελιώδες δικαίωμα των παιδιών στην εκπαίδευση. Έχει χρηματοδοτήσει τη διανομή σχολικών ειδών, ενώ πρόσφερε χριστουγεννιάτικα δώρα σε ορφανά και ευάλωτα παιδιά της πατρίδας του. Το 2018, ο Ντρογκμπά μαζί με άλλους άσους των γηπέδων ανακοίνωσαν ότι θα επενδύσουν το διόλου ευκαταφρόνητο ποσό των 15 εκατ. ευρώ για τη δημιουργία υποδομών, αθλητικών εγκαταστάσεων και ενίσχυση των επιχειρήσεων στην Αφρική, έπειτα από συνάντηση που είχαν με τον Γάλλο πρόεδρο, Εμανουέλ Μακρόν.

2.2.4 Ραχίμ Στέρλινγκ: «Κόκκινη κάρτα» στο ρατσισμό

Θεαματικές ντρίμπλες, σέντρες με... μοιρογνωμόνιο και ανεπτυγμένο ένστικτο του γκολ, είναι μόνο λίγες από τις ποδοσφαιρικές αρετές που ξεδιπλώνει εντός αγωνιστικού χώρου ο Ραχίμ Στέρλινγκ. Ο άλλοτε άσος των Λίβερπουλ και Μάντσεστερ Σίτι έχει βιώσει στο... πετσί του τον ρατσισμό, έχοντας δυσάρεστες εμπειρίες από παιδί.

Αν και αποτελεί μέλος των «τριών λιονταριών», γεννήθηκε εκτός Αγγλίας και πιο συγκεκριμένα στη Τζαμάικα. Η μητέρα του άφησε το νησί της Καραϊβικής, για να μεταναστεύσει επί βρετανικού εδάφους, ύστερα από την τραγική απώλεια του άνδρα της -που δολοφονήθηκε- για να αναζητήσει ένα καλύτερο αύριο, έχοντας στην αγκαλιά της τον δίχρονο Ραχίμ.

Ο διεθνής με την Αγγλία winger καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια, ώστε να εξαιρεθούν τα ρατσιστικά φαινόμενα, δεν διστάζει να μιλήσει ανοιχτά και να καταγγείλει τα μέσα ενημέρωσης που αντιμετωπίζουν τους παίκτες με διαφορετικό τρόπο, ανάλογα με την καταγωγή και το χρώμα του δέρματός τους.

Το φαινόμενο του «σύγχρονου ρατσισμού» απασχολεί την επιστημονική κοινότητα της ψυχολογίας. Το παράδειγμα του Στέρλινγκ, που είχε πέσει θύμα ρατσιστικής επίθεσης (2018) σε αναμέτρηση με αντίπαλο την νυν ομάδα του, Τσέλσι, την εποχή που εκπροσωπούσε τα χρώματα της Μάντσεστερ Σίτι, είναι ενδεικτικό για την εννοιολογική εξήγηση του όρου. Χρησιμοποίησε τα social media για να κατακρίνει τον αρνητικό σχολιασμό που δέχθηκε από μερίδα των μίντια, όταν αγόρασε μία οικεία για την μητέρα του. Ανέβασε στον προσωπικό του λογαριασμό που διατηρεί στο Instagram την εν λόγω είδηση, εκφράζοντας την ενόχλησή του. Με αυτή του την κίνηση, θέλησε να καταδείξει την διαφορετική αντιμετώπιση που δέχονται οι έγχρωμοι παίκτες, σε σύγκριση με τους λευκούς. Δηλαδή, οι ενέργειες ενός BAME ατόμου γίνονται αντιληπτές με διαφορετικά μέτρα και σταθμά, σε σχέση με έναν λευκό που κάνει ακριβώς το ίδιο.

Αυτή η περίπτωση, όχι μόνο αναδεικνύει την επικράτηση του ρατσισμού στο ποδόσφαιρο, αλλά και το γεγονός ότι τείνουμε να καταπολεμούμε τον ρατσισμό μόνο όταν είναι τόσο εμφανής, που απλώς δεν μπορεί να αγνοηθεί. Αν και πλέον υπάρχει μηδενική ανοχή, απέναντι στα ρατσιστικά σχόλια ή τις κραυγαλέες διακρίσεις σε βάρος των BAME ατόμων στην ποδοσφαιρική, αλλά και την ευρύτερη κοινωνία, ο ρατσισμός έχει εξελιχθεί, επιμένοντας με περισσότερο κρυφούς και «λεπτούς» τρόπους (Kandola, 2018).

2.2.5 Ερίκ Καντονά: Ο αθεράπευτα ρομαντικός των γηπέδων

Θεωρείται μία από τις πιο επιδραστικές φωνές στο ποδοσφαιρικό πάλκο, έχοντας γράψει αμέτρητα χιλιόμετρα στο γρασίδι. Ο λόγος για τον Ερίκ Καντονά, τον παρελθοντικό αστέρα -μεταξύ άλλων- της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ, ο οποίος παλεύει για κοινωνική δικαιοσύνη και εκφράζει την πεποίθηση ότι ο αθλητισμός αποτελεί κινητήρια δύναμη αλλαγής.

Αξιομνημόνευτο highlight της καριέρας του εκκεντρικού Γάλλου και αποδεικτικό στοιχείο του φλογερού του ταπεραμέντου, η κλοτσιά «καρατέκα» σε οπαδό στις κερκίδες της Κρίσταλ Πάλας (1995), που είχε ως συνέπεια τον 9μηνο αποκλεισμό του από τα γήπεδα.

Ένας ρομαντικός ιδεολόγος, ντυμένος με ποδοσφαιρική στολή. Μία επαναστατική φυσιογνωμία που στα μέσα των 1990's συμμετείχε στο γαλλικό αντιρατσιστικό κίνημα, κάνοντας εκστρατεία ενάντια στις διακρίσεις και την ανισότητα σε ποδόσφαιρο και κοινωνία. Στήριξε με όλες του τις δυνάμεις το Κομμουνιστικό Κόμμα της Γαλλίας, κατά τη διάρκεια των εκλογών του 2002. Πολέμιος του καπιταλιστικού συστήματος και κατήγορος των ΜΜΕ, για τον μεροληπτικό τρόπο παρουσίασης των ειδήσεων, έχει ταχθεί υπέρ του δημοκρατικότερου ελέγχου των ποδοσφαιρικών συλλόγων.

Το 2010, ο επονομαζόμενος «King Eric» διεξήγαγε εκστρατεία για την ενθάρρυνση των πολιτών να αποσύρουν τα χρήματά τους από τις τράπεζες, με την αιτιολογία πως η επένδυση στην τοπική επιχειρηματικότητα θα αποδεικνυόταν περισσότερο ωφέλιμη για την ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών και θα καταπολεμούσε την παγκόσμια οικονομική κρίση.

Ο παλαίμαχος άσος ηγήθηκε, επίσης, στην εκστρατεία «Stand up, Speak out», η οποία στόχευε στην ευαισθητοποίηση για θέματα ρατσισμού στον αθλητισμό, ενώ ταυτόχρονα προωθούσε τη διαφορετικότητα.

2.2.6 Άλισον Μπέκερ: «Φύλακας άγγελος» παιδιών με ασθένειες

Φημίζεται για τα ρεφλέξ του, αφού μπορεί να αποκρούσει κάθε επιθετική ενέργεια. Ακόμα και τις παιδικές ασθένειες. Ο Άλισον Μπέκερ, περί ου ο λόγος, δεν είναι μονάχα ένας σπουδαίος γκολκίπερ, αλλά και ένας ακτιβιστής, που παλεύει σκληρά για την καταπολέμηση νόσων που προσβάλλουν παιδιά. Ο Βραζιλιάνος τερματοφύλακας -που από το 2018 υπερασπίζεται την εστία της Λίβερπουλ- έχοντας στο πλευρό του τη σύζυγο του Δρ. Loewe Becker, είναι υπέρμαχος της υγείας και της πρόληψης μέσω χορήγησης εμβολίων.

Τη σεζόν 2018/19 αναδείχθηκε νικητής στη μάχη για το «Χρυσό Γάντι», ωστόσο το μεγαλύτερο βραβείο για κείνον είναι η ιατρική πρόληψη των παιδιών για ασθένειες, όπως η πολυομελίτιδα και η ιλαρά. Γι' αυτό το λόγο συνεργάζεται με τον Π.Ο.Υ.

Ο 30χρονος λάτιν πορτιέρε επιδιώκει να βάλει «στοπ» στην απειλή των παιδικών ασθενειών, με τα εμβόλια να συνθέτουν το καλύτερο αντίδοτο, αποκρούοντας τα fake news που διαδίδονται στον κυβερνοχώρο.

2.2.7 Έκτορ Μπεγιερίν: Η δύναμη της ενσυναίσθησης

Ο Έκτορ Μπεγιερίν αποτέλεσε ένα ακόμα «φυντάνι» που βγήκε από τον προθάλαμο του ποδοσφαιρικού εργοστασίου της Μπαρτσελόνα, την περίφημη «Μασία», ωστόσο έφτιαξε το όνομά του στο ποδοσφαιρικό στερέωμα με τη φανέλα της Άρσεναλ. Μετά από πολυετή περιπλάνηση σε Αγγλία και Ισπανία, πλέον ανακαλύπτει την πορτογαλική μεριά της Ιβηρικής Χερσονήσου, καλύπτοντας τη δεξιά πλευρά της αμυντικής γραμμής της Σπόρτινγκ Λισαβόνας. Ο Ισπανός οπισθοφύλακας, όταν αποχωρίζεται τα ποδοσφαιρικά του παπούτσια, ενεργοποιείται σε ζητήματα κοινωνικού περιεχομένου.

Η ακτιβιστική του δράση χρονολογείται από το 2017, καθώς μετά την «πύρινη» τραγωδία που εκτυλίχθηκε στον πύργο Grenfell του Λονδίνου, κοστίζοντας τη ζωή σε 79

ανθρώπους, ο Μπεγιερίν δεσμεύτηκε να δωρίσει 50 λίρες για κάθε λεπτό που θα αγωνιζόταν με την εθνική Ισπανίας στο Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Κ21. Ο μπακ από τη Βαρκελώνη έφθασε μέχρι τον τελικό της διοργάνωσης με τη «φούρια ρόχα», εξοικονομώντας το ποσό των 19.050 λιρών, ανταποκρινόμενος στην έκκληση του Βρετανικού Ερυθρού Σταυρού.

Ο άσος των «λιονταριών» της πορτογαλικής πρωτεύουσας είναι δραστήριος στα κοινωνικά δίκτυα και δεν διστάζει να κοινοποιεί τη γνώμη του για διάφορα θέματα που τον απασχολούν, όπως η αντίθεσή του ως προς την ποινικοποίηση των αμβλώσεων στην Αλαμπάμα των Ηνωμένων Πολιτειών. Σύμφωνα με τη νομοθεσία της συγκεκριμένης πολιτείας, οι αμβλώσεις τιμωρούνται ακόμη και σε περιπτώσεις βιασμού ή αιμομιξίας. Πρόκειται για ένα νόμο που έχει επιπτώσεις δυσανάλογες ειδικότερα για τις έγχρωμες γυναίκες, οι οποίες ανήκουν στα χαμηλά στρώματα της κοινωνίας, με την Αλαμπάμα να κατατάσσεται μεταξύ των οικονομικά ασθενέστερων πολιτειών της αμερικανικής επικράτειας, όπου περισσότεροι από 800.000 άνθρωποι ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, ενώ σύμφωνα με τον ΟΗΕ η Αλαμπάμα καταλαμβάνει την πρωτιά, όσον αφορά τη φτώχεια στον ανεπτυγμένο κόσμο.

2.2.8 Λούκα Μόντριτς: Αλληλεγγύη στους πρόσφυγες

Θεωρείται από πολλούς -και όχι άδικα- ως ο καλύτερος Κροάτης ποδοσφαιριστής όλων των εποχών. Απαράμιλλη ποδοσφαιρική ευφυΐα, ανεπανάληπτες εμπνεύσεις, μετρ των ασίστ που κάνει ευτυχέστερη τη ζωή των συμπαικτών του. Ο Λούκα Μόντριτς, ή αλλιώς «Κρόιφ των Βαλκανίων», έχει κερδίσει σχεδόν τα πάντα. Φήμη, δόξα και τίτλοι δεν μπορούν να περιγράψουν το ποδοσφαιρικό μεγαλείο του.

Αποτελεί τον ενορχηστρωτή της Ρεάλ Μαδρίτης στον νευραλγικό χώρο του κέντρου, μετρώντας 5 βαρύτιμα τρόπαια Champions League στη συλλογή του, ενώ έχει κατακτήσει και μία «Χρυσή Μπάλα» σπάζοντας το... δίπολο Μέσι-Ρονάλντο. Όμως, ο

37χρονος χαφ θα αντάλλασε όλες του τις διακρίσεις, για να φέρει πίσω τον πολυαγαπημένο του παππού, ο οποίος δολοφονήθηκε από μια πολιτοφυλακή.

Ο Μόντριτς έζησε στη σκιά του πολέμου, καθώς το 1991 ο διαχωρισμός με τη Σερβία απέκτησε επίσημη μορφή. Η Κροατία κήρυξε την ανεξαρτησία της από τη Σερβία, με τον Λούκα, στην τρυφερή ηλικία των 6 ετών, να γίνεται πρόσφυγας και να καταφεύγει σε ξενοδοχείο, μαζί με άλλους αιτούντες άσυλο.

Αν και δεν το διαλαλεί παντού, ο Κροάτης μέσος δεν είναι αμέτοχος, αλλά αγωνίζεται για τα δικαιώματα των προσφύγων, καθώς οι μνήμες από τη δική του περίπτωση είναι ακόμα νωπές, κι ας έχει περάσει αρκετός καιρός από τότε. Η παρουσία του Μόντριτς στο χορτάρι είναι από μόνη της μία πράξη εξέγερσης και κάθε πάσα του δηλώνει μία διαμαρτυρία για την προσφυγική κρίση...

2.2.9 Μόρτεν Θόρσμπι: Πρωτοβουλίες για την κλιματική αλλαγή

Ποδοσφαιριστής σε αποστολή. Αυτό ακριβώς είναι ο Μόρτεν Θόρσμπι, ο οποίος εκφράζει τις περιβαλλοντικές του ανησυχίες όπου σταθεί κι όπου βρεθεί. Το ποδοσφαιρικό του ταξίδι είχε ως αφετηρία τη Στάμπαεκ. Στη συνέχεια, εγκαταστάθηκε για μια πενταετία στην Ολλανδία για λογαριασμό της Χέρενφεν, μέχρι που διέκρινε τα χαρίσματά του η Σαμπντόρια, παίρνοντας γεύση από τον κόσμο του ιταλικού Calcio. Από πέρσι, ανήκει στην Ουνιόν Βερολίνου, με την οποία φιλοδοξεί να ακούσει για πρώτη φορά τον ύμνο του Champions League.

Ο Νορβηγός -που καταπίνει χιλιόμετρα, καλύπτοντας τα τετραγωνικά του κέντρου- δεν αγωνίζεται μονάχα για τη δική του ευημερία. Στη μάχη που δίνει, συμπεριλαμβάνονται όλοι ανεξαιρέτως, διότι ο αγώνας του αφορά το περιβάλλον. Άλλαξε τον αριθμό της φανέλας του από το Νο18 σε Νο2, για να απευθύνει ένα μήνυμα ευαισθητοποίησης προς τον κόσμο, σχετικά με τον μακροπρόθεσμο στόχο της συμφωνίας του Παρισιού (2015),

που αναφέρει ότι θα πρέπει να γίνουν ενέργειες, ώστε να διασφαλιστεί πως η αύξηση της θερμοκρασία του πλανήτη δεν θα ξεπεράσει τους 2°C.

Επιπρόσθετα, ο 27χρονος διεθνής Νορβηγός άσος πήρε την πρωτοβουλία να ιδρύσει το 2020 το «We Play Green». Πρόκειται για ένα περιβαλλοντικό κίνημα, το οποίο στοχεύει στην αλλαγή της συμπεριφοράς απέναντι στην αειφορία, με τους παίκτες και τους συλλόγους παγκοσμίως να ενώνουν τις δυνάμεις τους για την αντιμετώπιση του κοινού εχθρού, συμβάλλοντας αποφασιστικά στην κλιματική αλλαγή.

2.2.10 Χουάν Μάτα: Μαθήματα αλτρουισμού και ανιδιοτέλειας

Ο Χουάν Μάτα είναι γεννημένος νικητής. Δεν ξεχωρίζει μόνο για τον τρόπο παιχνιδιού του, αλλά και για τη νοοτροπία του. Ο πολύπειρος Ισπανός μέσος πιστεύει ότι το ποδόσφαιρο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο προώθησης θετικών αξιών και κοινωνικών αλλαγών. Έχει τη δύναμη να ενώνει ανθρώπους με διαφορετικό υπόβαθρο, καταρρίπτοντας εμπόδια που φάνταζαν απροσπέλαστα. Επίσης, η «στρογγυλή θεά» έχει τη δυνατότητα να διδάξει την ομαδικότητα, την πειθαρχία και τον σεβασμό προς τον οποιονδήποτε, βελτιώνοντας πολύτιμες δεξιότητες που είναι χρήσιμες όχι μόνο για το παιχνίδι, αλλά και για την ίδια τη ζωή.

Προσεγγίζει διαφορετικά το ποδόσφαιρο, καθώς έχει αναπτύξει έναν εναλλακτικό τρόπο θεώρησης των πραγμάτων. Δεν αρκείται στη θεωρία, αλλά βασίζεται στις πράξεις, όπως κάνουν όλοι όσοι θέλουν να αποκαλούνται πραγματικοί ακτιβιστές. Εξάλλου, το ποδόσφαιρο μπορεί να εργαλειοποιηθεί για να αποτελέσει μέρος της λύσης σε ζημταντικά ζητήματα, όπως η φτώχεια, η εκπαίδευση και η υγεία.

Ο Ίβηρας άσος έχει ασκήσει έντονη κριτική, όσον αφορά τα αδιανόητα ποσά που ξοδεύουν αλόγιστα οι σύλλογοι για μεταγραφές, ενθαρρύνοντας τους επαγγελματίες παίκτες να αντισταθούν στον πακτωλό των χρημάτων που στρώνονται στα πόδια τους,

προκειμένου να αντισταθμίσουν τη ζυγαριά που γέρνει την πλάστιγγα της οικονομικής ανισότητας ανά τον κόσμο.

Είναι συνιδρυτής του «Common Goal», ενός οργανισμού που προτρέπει τους ποδοσφαιριστές να δωρίσουν το 1% του μισθού που λαμβάνουν, ώστε να συνεισφέρουν στους σκοπούς που εναρμονίζονται με εκείνους των Ηνωμένων Εθνών και αφορούν τον τερματισμό του φαινομένου της ακραίας φτώχειας μέχρι το 2030 (McGee & Ortega, 2018).

Το φιλανθρωπικό έργο του οργανισμού αποσκοπεί στην καταπολέμηση του ρατσισμού μέσω του ποδοσφαίρου, στην προώθηση της ειρήνης, της φυλετικής ισότητας, καθώς και την υποστήριξη βιώσιμων κοινωνικών επιχειρήσεων.

2.2.11 Κέβιν Πρινς Μπόατενγκ - Ζερόμ Μπόατενγκ: Brothers in arms

Πολέμιος του ρατσισμού δηλώνει ο Κέβιν Πρινς Μπόατενγκ, ο οποίος εκφράζει την άποψη ότι το ποδόσφαιρο μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό εργαλείο στον αγώνα κατά των διακρίσεων. Ο πολυδιάστατος Γκανέζος άσος -που έχει την ευχέρεια να αγωνίζεται σε πολλές θέσεις είτε στον χώρο του κέντρου, είτε στη γραμμή κρούσης- τάσσεται υπέρ των αντιρατσιστικών πρωτοβουλιών στο άθλημα.

Αν και ο χρόνος δεν αποτελεί σύμμαχο, πλέον, για τον Αφρικανό αστέρα που βαδίζει αισίως στο 36ο έτος της ηλικίας του και απέχει λίγες στιγμές μακριά από το να καταθέσει τα ποδοσφαιρικά του όπλα, δεν προτίθεται να πράξει ανάλογα και στο κοινωνικό πεδίο. Δεν είναι τυχαίο πως τον συνοδεύει το προσωνύμιο «πρίγκιπας» σε όλη την καριέρα του. Το σκούρο χρώμα του δέρματός του έχει σταθεί αφορμή για να δεχθεί προσωπικές επιθέσεις ρατσιστικού χαρακτήρα με προσβολές και υβριστικά συνθήματα τόσο από οπαδούς, όσο και από συναδέλφους του εντός γηπέδου, ωστόσο δεν χάνει την πίστη του σε ένα καλύτερο μέλλον, όπου οι έννοιες της αλληλεγγύης, του σεβασμού, της

κατανόησης και της ενσωμάτωσης θα είναι σε περίοπτη θέση στο ποδοσφαιρικό γλωσσάρι.

Ο Μπόατενγκ υποστηρίζει ότι το ποδόσφαιρο είναι ικανό να επιφέρει την αλλαγή, διότι έχει παγκόσμια απήχηση σε κάθε μήκος και πλάτος της υφελίου, ενώ υπογραμμίζει πως το άθλημα αποτελεί αιτία συνάντησης παικτών με διαφορετική κουλτούρα, γεγονός που μπορεί να συνεισφέρει στην άρση των υφιστάμενων φραγμών.

Επίσης, θεωρεί πως οι δράσεις διάφορων ποδοσφαιρικών οργανώσεων αποτελούν θετικό δείγμα γραφής, ωστόσο ο δρόμος παραμένει μακρύς και απαιτείται ακόμη μεγαλύτερη κινητοποίηση, ενώ οι παίκτες οφείλουν να επωμιστούν το βάρος της ευθύνης για την προώθηση της ισότητας και να εκμεταλλευτούν την αναγνωρισιμότητά τους για καλό σκοπό.

Αν και τους ενώνει το αδελφικό αίμα, τους χωρίζουν τόσα πολλά. Ο Ζερόμ Μπόατενγκ άφησε στα... κρύα του λουτρού το αντιπροσωπευτικό συγκρότημα της πατρίδας του, της Γκάνας, προτιμώντας την εθνική Γερμανίας, γεγονός που μετέτρεπε τα δύο αδέλφια σε ορκισμένους εχθρούς. Πάρα ταύτα, ο Ζερόμ μιμείται τον Κέβιν-Πρινς, όσον αφορά τις ακτιβιστικές ανησυχίες, καθώς το 2019 συνεργάστηκε με την Global Citizen, ώστε να φέρει την επανάσταση στα ακουστικά και ταυτόχρονα τους ανθρώπους ένα βήμα πιο κοντά μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα, η αγορά ενός ζευγαριού ειδικών ακουστικών εξασφαλίζει στον κάτοχο την πρόσβαση σε μια σειρά από συναυλίες με την υπογραφή της Live Nation και συγκροτήματα, όπως οι Metallica και οι Thirty Seconds to Mars. Με αυτόν τον τρόπο, ο άλλοτε αμυντικός «ογκόλιθος» της Μπάγερν Μονάχου συνέβαλλε στην ενίσχυση του κινήματος για τον τερματισμό της ακραίας φτώχειας, πιέζοντας τη γερμανική κυβέρνηση να αυξήσει τον δείκτη των διεθνών δαπανών ανάπτυξης στο 0,7% του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος.

2.2.12 Χόουπ Σόλο: Ελπίδα ενδυνάμωσης των γυναικών

Δεν θα μπορούσε να απουσιάζει από τη λίστα η γυναικεία εκπροσώπηση, με τη Χόουπ Σόλο να παίρνει τη σκυτάλη, δικαιολογώντας απόλυτα το όνομά της, που σημαίνει ελπίδα.

Αν και έχει «κρεμάσει» τα γάντια της από το 2016, η Αμερικανίδα τερματοφύλακας γνωρίζει καλά πώς να υπερασπίζεται την εστία της, αλλά και έννοιες όπως η κοινωνική δικαιοσύνη, ενώ έχει συμμετάσχει σε πολλές διαμαρτυρίες και διαδηλώσεις κατά της αστυνομικής βίας και της φυλετικής ανισότητας, δείχνοντας τα αντανακλαστικά της σε ζητήματα που αφορούν το κοινωνικό σύνολο.

Η 41χρονη πρώην διεθνής κίπερ των ΗΠΑ χρησιμοποιεί την πλατφόρμα της για να ταχθεί υπέρ της ισότητας των φύλων στον αθλητισμό. Αποκάλυψε στην βρετανική εφημερίδα «Guardian» τις βιωματικές εμπειρίες της σε ζητήματα, όπως ο σεξισμός και οι διακρίσεις, ενώ επεσήμανε την προσπάθεια που κάνει για τη δημιουργία ενός αγωνιστικού χώρου που θα διακρίνεται από ισοτιμία.

Επίσης, η Σόλο χρησιμοποιεί τους λογαριασμούς της στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στοχεύοντας στην ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με τα δικαιώματα των γυναικών και η ισότητα των φύλων.

Παράλληλα, έχει χρησιμοποιήσει την πλατφόρμα της ως επαγγελματίας αθλήτρια, για να τονίσει την εναντίωσή της σε θέματα, όπως η μισθολογική ανισότητα στον αθλητισμό και οι διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στο χώρο εργασίας. Το ποδόσφαιρο υπήρξε διαχρονικά ένα άθλημα που απέκλειε ορισμένες ομάδες ανθρώπων, ειδικότερα τις γυναίκες, τους έγχρωμους και τους gay. Ωστόσο, διαθέτει τη δύναμη να φέρνει τους ανθρώπους πιο κοντά και να επιφέρει θετικές αλλαγές στην προώθηση της ισότητας των φύλων, αλλά και την αύξηση των ευκαιριών προς τις γυναίκες για να ασχοληθούν πιο ενεργά με το άθλημα.

Ακόμη, έντονες είναι οι περιβαλλοντικές ανησυχίες της Σόλο και η προσπάθεια που καταβάλλει για τη μείωση των πλαστικών απορριμμάτων και την προώθηση της βιώσιμης ζωής. Επιπρόσθετα, η Αμερικανίδα αποτελεί φανατική υπέρμαχο των

δικαιωμάτων των ζώων, έχοντας συνεργαστεί με διάφορες οργανώσεις, όπως η PETA, προκειμένου να αφυπνίσει σχετικά με την σκληρότητα που αντιμετωπίζουν και να προωθήσει την ευημερία τους.

2.2.13 Last, but not least

Η λίστα περιλαμβάνει κι άλλους ποδοσφαιριστές, οι οποίοι χρησιμοποιούν την πλατφόρμα τους, για να μετατρέψουν τον κόσμο σε ένα καλύτερο μέρος. Ενδεικτικά, ο παλαίμαχος Άγγλος επιθετικός, Πίτερ Κράουτς, αποτελεί υπέρμαχο της κλιματικής αλλαγής και ήταν ένας από εκείνους που υπέγραψαν μια επιστολή που παροτρύνει τους οικονομικά ισχυρές χώρες να κηρύξουν κατάσταση έκτακτης ανάγκης για το κλίμα και να μειώσουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, προκειμένου να αποτρέψουν την υπερθέρμανση του πλανήτη, προτού να είναι πολύ αργά.

Ένας ακόμη συμπατριώτης του, ο Ντέιβιντ Μπέκαμ, είχε δωρίσει τον παχύλο μισθό του σε φιλανθρωπικό ίδρυμα για παιδιά, την εποχή που έπαιζε στην Παρί Σεν Ζερμέν. Μάλιστα, ο θρύλος της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ και ιδιοκτήτης της Ίντερ Μαϊάμι του νεαποκτηθέντα Λιονέλ Μέσι, κατέχει τη θέση του πρεσβευτή καλής θέλησης της UNICEF, ενώ δραστηριοποιείται για την καταπολέμηση διάφορων ασθενειών, όπως η ελονοσία.

Το «χρυσό παιδί» του γαλλικού, αλλά και του παγκόσμιου ποδοσφαίρου, ο Κιλιάν Εμπαπέ, είναι η ζωντανή απόδειξη πως οι ποδοσφαιριστές της Gen Z ενδιαφέρονται έμπρακτα για τον συνάνθρωπό τους. Αν και μόλις 24 ετών, ο σούπερ σταρ της ΠΣΖ έχει ήδη προλάβει να γευτεί το νέκταρ της επιτυχίας από το «ιερό δισκοπότηρο» ενός Παγκοσμίου Κυπέλλου (2018), δωρίζοντας τα συνολικά κέρδη που αποκόμισε από το τουρνουά σε ένα φιλανθρωπικό ίδρυμα της χώρας του, που παρέχει βοήθεια σε παιδιά με αναπηρίες. «Δεν αλλάζει τη ζωή μου, αλλά αλλάζει τη δική τους», είχε δηλώσει χαρακτηριστικά ο Γάλλος στράικερ, αναφορικά με το ποσό των 500.000 δολαρίων που χάρισε στα παιδιά, διδάσκοντας ποδοσφαιρικό πολιτισμό.

Τέλος, το ακριβότερο περιουσιακό στοιχείο της Λίβερπουλ, ο Μοχάμεντ Σαλάχ, εκτός από το να σκοράρει με κάθε πιθανό και απίθανο τρόπο, σκορπώντας τον τρόμο στις αντίπαλες άμυνες, φαίνεται πως είναι ο κύριος υπεύθυνος για την μείωση της ισλαμοφοβίας (Ali, 2020). Σύμφωνα με ακαδημαϊκή μελέτη, ο «Φαραώ» ευθύνεται για πτώση κατά 19% του ποσοστού των ισλαμοφοβικών εγκλημάτων στην ευρύτερη περιοχή του μεγάλου αγγλικού λιμανιού από τότε που φόρεσε την «κόκκινη» φανέλα της ομάδας του Μέρσεϊσαϊντ, ενώ τα αντιμουσουλμανικά tweets ανάμεσα στους φίλους των «reds» ελαχιστοποιήθηκαν, από 7,2% σε 3,4% (Whiting, 2019).

2.3 Against Modern Football: Το ποδόσφαιρο από διαφορετική οπτική γωνία

Η φλόγα για δομικές αλλαγές στο οικοδόμημα του σύγχρονου ποδοσφαίρου σιγοέκαιγε στις καρδιές των φανατικών υποστηρικτών του αθλήματος. Το σπύρτο που άναψε τη σπίθα για την δημιουργία ενός νέου κινήματος, που θα αμφισβητούσε τον ποδοσφαιρικό εκμοντερνισμό της άκρατης εμπορευματοποίησης, γεννήθηκε στις κερκίδες των γηπέδων και πιο συγκεκριμένα στα πέταλα των οργανωμένων οπαδών.

Η απογοήτευση ήταν διάχυτη στον πυρήνα των φίλων του παραδοσιακού ποδοσφαίρου, οι οποίοι επιζητούσαν να επαναφέρουν το άθλημα στις χαμένες ρίζες του. Υιοθέτησαν το αντιδραστικό σύνθημα «Against Modern Football», που έμελλε να εξελιχθεί σε τρόπο ζωής, εντείνοντας τις προσπάθειες για την αλλαγή κατεύθυνσης της πορείας που χάραζε το ποδόσφαιρο (Λαζάρου, 2021).

Μία πρώτη παραλλαγή του συνθήματος εμφανίστηκε στο Euro 2008. Ένας φίλαθλος της εθνικής Κροατίας φόρεσε ένα t-shirt με την επιγραφή «Ενάντια στο Ποδόσφαιρο Μόδας», θέλοντας με αυτή την κίνηση να εκφράσει τη δυσαρέσκειά του για την ποδοσφαιρική τροπή των πραγμάτων, όπου η αδυσώπητη δίψα για κέρδος κυριαρχεί

ολοκληρωτικά έναντι του ασίγαστου πάθους για επιστροφή στα χρόνια της ποδοσφαιρικής αγνότητας (Perryman, 2017).

Κύριοι υπαίτιοι για τη δημιουργία του κινήματος AMF, οι ultras, δηλαδή μια υποκουλτούρα που απαρτίζεται από σκληροπυρηνικούς οπαδούς ομάδων, οι οποίοι απεχθάνονται την εμπορική διάσταση του σύγχρονου ποδοσφαίρου, εστιάζοντας περισσότερο στη ρομαντική πλευρά του αθλήματος και την εποχή της αθωότητας, ενώ οραματίζονται ένα διαφορετικό μέλλον, σε σχέση με εκείνο που προορίζουν για το σπορ οι επιχειρηματικοί κολοσσοί και οι κυβερνήσεις (Λαζάρου, 2021).

Τι σημαίνει, ωστόσο, να αυτοαποκαλείται κάποιος ultra; Πρόκειται για μια στάση ζωής (ταυτότητα), που περιστρέφεται ολοκληρωτικά γύρω από τη «στρογγυλή θεά», συμμετέχοντας σε μια νεοεμφανιζόμενη ποδοσφαιρόφιλη κουλτούρα. Για έναν ultra δεν μετρούν μονάχα τα 90 λεπτά αγώνα, αλλά τον απασχολεί η γενικότερη πορεία της αγαπημένης του ομάδας και επιζητά την ενεργή συμμετοχή του σε δραστηριότητες που άπτονται του ποδοσφαίρου. Η εξάπλωση του φαινομένου ασκεί έντονη επιρροή, αριθμώντας θαυμαστές σε ολόκληρη την ποδοσφαιρική υδρόγειο. Οι ultras ταυτίζονται με ένα συγκεκριμένο είδος ρούχων και συμπεριφοράς, ενώ συνήθως καταλαμβάνουν συγκεκριμένο σημείο της κερκίδας (Kennedy, 2013).

Ίσως πρόκειται για το πιο διαδεδομένο κίνημα στην ιστορία του ποδοσφαίρου. Με την πάροδο των χρόνων κερδίζει έδαφος, εντάσσοντας στους κόλπους του ολοένα και περισσότερους οπαδούς, που ταυτίζονται μεταξύ τους και επιδιώκουν να εμπλουτίσουν με χρώμα την παλέτα του ποδοσφαίρου, σε ένα μέλλον που φαντάζει... ζοφερό.

Οι προσπάθειες περιορισμού και περιθωριοποίησης των οπαδών επέφεραν τα αντίθετα αποτελέσματα, καθώς αποτέλεσαν παράγοντα συσπείρωσης και ενδυνάμωσης του κινήματος. Ο συστηματικός «πόλεμος» που δέχθηκε η οπαδική κοινότητα με επίκεντρο την Αγγλία κατά τις δεκαετίες των 1980's και 1990's, έδωσε ώθηση και παρείχε το κίνητρο για την αποκατάσταση της πραγματικής έννοιας των φανατικών υποστηρικτών των συλλόγων.

Η δεκαετία του 1980 στιγματίστηκε από το φαινόμενο του χουλιγκανισμού, ο οποίος παρείσφρησε στην πλειονότητα των βρετανικών γηπέδων, με οδυνηρές συνέπειες για το άθλημα. Άγριες συμπλοκές, βίαιες συγκρούσεις και αιματηρά επεισόδια αμαύρωσαν την εικόνα του ποδοσφαίρου, το οποίο είχε, πλέον, μετατραπεί σε «καταφύγιο» ανομίας, με ταραχοποιά στοιχεία να το χρησιμοποιούν ως πρόφαση για να προκαλέσουν καταστροφές και να εκδηλώσουν το μίσος τους απέναντι στην άρχουσα τάξη.

Ο Μάιος του 1985, αποδείχθηκε ο μήνας της συνειδητοποίησης των αλλαγών που ήταν απαραίτητο να γίνουν, ξεχειλίζοντας το κυβερνητικό ποτήρι της υπομονής. Το ημερολόγιο έδειχνε 11 Μαΐου. Η Μπράντφορντ υποδεχόταν στο «Valley Parade» την Λίνκολν Σίτι, στο πλαίσιο της 3ης κατηγορίας της Αγγλίας. Τίποτα δεν προμήνυε αυτό που θα επακολουθούσε. Ένα αποτσίγαρο αρκούσε, για να ξεσπάσει πυρκαγιά εντός του σταδίου και να επικρατήσει το απόλυτο χάος στις εξέδρες. Η φιέστα για την άνοδο των γηπεδούχων που παρέπεμπε σε γιορτή, θα εξελισσόταν σε τραγωδία και η χαρά θα παραχωρούσε τη θέση της στη στενοχώρια για τον άδικο χαμό 56 ψυχών.

2.3.1 Χείζελ: Ο τελικός του πένθους

Λίγες ημέρες μετέπειτα, την αποφράδα ημέρα της 29ης Μαΐου 1985, η Λίβερπουλ συγκρούεται με τη Γιουβέντους στην αρένα του «Χείζελ» των Βρυξελλών, με φόντο το βαρύτιμο τρόπαιο του Κυπέλλου Πρωταθλητριών. Η «Γηραιά Κυρία» αναδείχθηκε νικήτρια (1-0), όμως το ποδόσφαιρο είχε ηττηθεί, σε έναν αγώνα που καλύτερα να μην διεξαγόταν ποτέ. Μία ώρα πριν από τη σέντρα και το εναρκτήριο λάκτισμα, οι οπαδοί της αγγλικής ομάδας παραβίασαν ένα κιγκλίδωμα που τους χώριζε από την αντίπαλη κερκίδα, με αποτέλεσμα ο τοίχος να καταρρεύσει σαν χάρτινο τραπουλόχαρτο, γράφοντας τον εφιαλτικό επίλογο σε μία από τις πιο πένθιμες σελίδες της ποδοσφαιρικής Βίβλου. Τραγικός απολογισμός, 39 νεκροί και πάνω από 600 τραυματίες (Ψύχας, 2020).

Η τότε «σιδηρά κυρία» της πολιτικής και πρωθυπουργός της Αγγλίας, Μάργκαρετ Θάτσερ, έψαχνε την κατάλληλη αφορμή για να επιβάλλει διαρθρωτικές αλλαγές στην ποδοσφαιρική σκηνή του τόπου και τελικά την βρήκε. Οι οπαδοί βρέθηκαν στο εδώλιο

του κατηγορουμένου, με τα μίντια να συνηγορούν υπέρ της επιβολής της τάξης, προβάλλοντας μια διαστρεβλωμένη εικόνα για κείνους, με συνέπεια όσοι αγαπούν το σπορ και παρακολουθούν από κοντά τους αγώνες να θεωρούνται επικίνδunami χούλιγκαν χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, με ροπή στην αποκλίνουσα συμπεριφορά και την επήρεια ουσιών, που παραβαίνουν τους νόμους και λογίζονται ως θανάσιμοι εχθροί του κράτους (Ψύχας, 2020).

Η Θάτσερ, με την πλήρη υποστήριξη της UEFA, προχώρησε στην επιβολή 5ετούς αποκλεισμού από κάθε ευρωπαϊκή διοργάνωση στις αγγλικές ομάδες, ενώ παράλληλα πάρθηκαν αυστηρότερα μέτρα ασφαλείας, με απώτερο στόχο την αποφυγή επανάληψης παρόμοιων περιστατικών. Η αρχή έγινε με την τοποθέτηση προστατευτικών συρμάτων κάγκελων περιμετρικά των κερκίδων, ενώ έγινε υποχρεωτική η έκδοση κάρτας μέλους. Η στοχοποίηση των οπαδών από το κράτος, τις αστυνομικές αρχές και τα κυρίαρχα ΜΜΕ ήταν έκδηλη, ωστόσο δεν κατόρθωσε να φέρει το τέλος της βίας στα γήπεδα και την πολυπόθητη «ανακωχή» (Ψύχας, 2020).

2.3.2 Η τραγωδία του «Χίλσμπορο»

Το πάθημα δεν έγινε μάθημα, καθώς λίγα χρόνια αργότερα, στις 15 Απριλίου 1989, εκτυλίχθηκε μία ακόμη θλιβερή στιγμή στην ιστορία του αθλήματος. Ο «αιματοβαμμένος τελικός» του Χέιζελ, προφανώς, δεν αποδείχθηκε διδακτική εμπειρία για τον αγγλικό ποδοσφαιρικό περίγυρο, αφού η ανείπωτη τραγωδία επαναλήφθηκε στο Χίλσμπορο. Το εισιτήριο της πρόκρισης στον τελικό του FA Cup αναζητούσε κάτοχο, με τις Λίβερπουλ και Νότιγχαμ Φόρεστ να απέχουν 90' μακριά. Το γήπεδο είχε γεμίσει ασφυκτικά, ενώ οι υπεράριθμοι φίλοι των «κόκκινων» του Μέρσεϊσαϊντ επιχειρούσαν να εισβάλουν στο γήπεδο με κάθε τρόπο. Ήταν η πρώτη πράξη του δράματος. Επακολούθησε πανικός, με την ψυχραιμία να απουσιάζει. Ο συνωστισμός ήταν αναπόφευκτος, σφραγίζοντας τη μοίρα 96 ψυχών στο θάνατο και κηλιδώνοντας για μία ακόμη φορά έναν ποδοσφαιρικό θεσμό. Τα μέσα ενημέρωσης απέδωσαν τις ευθύνες

στους οπαδούς, ωστόσο οι κρατικές παραλείψεις και οι ελλείψεις σε επίπεδο ελέγχου αποδείχθηκαν καθοριστικής σημασίας.

Ο Τζορτζ Όργουελ είχε καταφερθεί ενάντια στην επαγγελματική διάσταση του αθλητισμού, τονίζοντας πως ουδεμία σχέση έχει με το «ευ αγωνίζεσθαι», αλλά αντίθετα διακρίνεται από συναισθήματα μίσους, ζήλιας, καυχησιολογίας και παντελούς άγνοιας των κανόνων. Ο Βρετανός συγγραφέας ερμήνευε τα σπορ ως μία σαδιστική ευχαρίστηση στην παρακολούθηση βίας, παρομοιάζοντάς τα με πόλεμο δίχως πυροβολισμούς.

Κομβικό ρόλο στην έξαρση των φαινομένων βίας σε αθλητικό φόντο διαδραματίζει η τηλεόραση, υπό το πρίσμα της τηλεοπτικής εικόνας, μέσω της συμβολοποίησης, δηλ. της μορφοποίησης του αφηρημένου πλαισίου, εντός του οποίου λαμβάνουν σάρκα και οστά τα γεγονότα. Ένα επιπρόσθετο ιδεολογικό γνώρισμα της τηλεόρασης είναι το ψευδοβίωμα, δηλ. η εξ αποστάσεως ελεγχόμενη συμμετοχή του φιλάθλου-τηλεθεατή στο αθλητικό γεγονός. Η τηλεόραση -όπως και τα υπόλοιπα ΜΜΕ- διεισδύει στα άδυτα του αθλητικού πεδίου με άμεσο τρόπο, διατυπώνοντας «λεγόμενα μηνύματα», αλλά και με έμμεσο τρόπο εκπέμποντας «μη λεγόμενα μηνύματα». Όσον αφορά τα «λεγόμενα μηνύματα», γράφονται, λέγονται ή αναπαριστώνται με εικόνες και αφορούν ειδήσεις, πληροφορίες, πρόσωπα, γεγονότα, διοργανώσεις. Τα «μη λεγόμενα μηνύματα» σχετίζονται με την προβολή των λεγόμενων μηνυμάτων εντός του πολιτικού, οικονομικού ή κοινωνικού πλαισίου μέσα στο οποίο εκπέμπονται. Η τηλεοπτική μετάδοση βίαιων επεισοδίων, καθώς και η προβολή του χουλγκανισμού στο περιθώριο μιας ποδοσφαιρικής αναμέτρησης, συνθέτουν μία δέσμη άμεσων μηνυμάτων, μέσω των οποίων εκπέμπονται ταυτόχρονα και έμμεσα μηνύματα, όπως λόγου χάρη η αδυναμία της πολιτείας να εφαρμόσει τη νομοθεσία, η ύπαρξη κατεστημένων δομών στο εσωτερικό του αθλητισμού, που συγκαλύπτουν την έννοια του χουλγκανισμού ως οπαδική συμπεριφορά, ή η ατιμωρησία, η οποία ενθαρρύνει την παραβατική συμπεριφορά των οπαδών (Αντωνοπούλου, 2012).

Όπως υποστηρίζει ο διακεκριμένος καθηγητής Εγκληματολογίας, Ιωάννης Πανούσης, οι οπαδοί τείνουν να γίνουν μέρος του θεάματος και νομοτελειακά υιοθετούν μορφές τελετουργικής βίας. Ως επακόλουθο, διαπιστώνεται πως η φαντασιακή βίωση των

αθλητικών γεγονότων αλλοιώνει και μεταβάλλει τη σχέση αθλητισμού-φίλαθλου-κοινωνίας. Ο αθλητισμός υποβαθμίζεται σε θέαμα και υποτάσσεται στις ανάγκες της τηλεοπτικής μετάδοσης, όπου η αθλητική αξία ταυτίζεται με την εικόνα (Αντωνοπούλου, 2012).

Η σταδιακή εμπορευματοποίηση του αθλητικού περιεχομένου, καθιστά τον αθλητισμό σε μια δραστηριότητα με ανταλλακτική αξία, ενώ υποβαθμίζεται σε προϊόν μαζικής κατανάλωσης, με τις συλλογικότητες των οπαδών να συνιστούν μονάδα κοστολόγησης. Ο τηλεθεατής μετέχει στη διαδικασία όχι μόνο ως άτομο, αλλά και ως μέλος κοινωνικών ομάδων με συγκεκριμένο ιδεολογικό υπόβαθρο και ταυτίζεται με τους πραγματικούς πρωταγωνιστές του θεάματος, τους αθλητές, κι έπειτα συνδέεται με ευρύτερες κοινωνικές ομάδες, όπως ο σύλλογος και οι υποστηρικτές του ή οι φίλαθλοι άλλων ομάδων. Από τα παραπάνω, συμπεραίνεται ότι ο επαγγελματικός αθλητισμός εκτείνεται πέρα από τον αγωνιστικό χώρο, καθώς εντάσσεται στην καθημερινή ζωή του ατόμου και μάλιστα σε συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού, όπου επικρατεί το οικονομικό σκέλος. Η γηπεδική αρένα είναι ο μικρόκοσμος της κοινωνίας, με τον φίλαθλο να επιδίδεται στο κυνήγι της επιτυχίας, που μεταφράζεται σε όρους χρήματος, ισχύος και δόξας. Από την μεριά της, η τηλεοπτική κάλυψη «σκηνοθετεί» το γεγονός και καταχράζεται τον ελεύθερο χρόνο του φίλαθλου-τηλεθεατή, μετατρέποντάς τον σε παθητικό δέκτη, που αποχωρίζεται την ενεργητικότητά του (Αντωνοπούλου, 2012).

2.3.3 Η ισχυροποίηση του κινήματος AMF

Έκτοτε κύλησε αρκετή ποσότητα νερού στο αυλάκι, καθώς μέσα από μικρές νίκες, οι οργανωμένοι οπαδοί μπόρεσαν εμπνεύσουν κι άλλους να αναμιχθούν στον αγώνα εκδημοκρατισμού του ποδοσφαιρικού οικοσυστήματος, με την πυξίδα να σημαδεύει την κατεύθυνση που αξίζει να ακολουθήσουν.

Σημεία καμπίς που συντέλεσαν στη δημιουργία αυτού του κινήματος, η ραγδαία αύξηση στις τιμές των εισιτηρίων, όπως και η αυστηροποίηση των μέτρων ασφαλείας. Κάμερες, κιγκλιδώματα, ηλεκτρονική διάθεση και έλεγχος των εισιτηρίων, αλλά και η περίφημη «κάρτα φιλάθλου», η οποία εφαρμόστηκε αρχικά στην Ιταλία και εν συνεχεία επεκτάθηκε σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, με πρόφαση την καταπολέμηση της ανομίας και την εφαρμογή της τάξης. Πάντως, είναι διάχυτη η καχυποψία των οργανωμένων οπαδών, καθώς το σχέδιο αυτό μοιάζει με πριμοδότηση των τραπεζών και ισχυροποίηση του κράτους. Καλλιεργείται μια νοοτροπία αγάπης για το ποδόσφαιρο και μίσους για τις επιχειρήσεις. Οι διαμαρτυρίες εντός και εκτός γηπέδων συσσωρεύονται, κρούοντας το καμπανάκι του κινδύνου για την άνοδο μιας εταιρικής μορφής ποδοσφαίρου, με αυτοκαταστροφικές συνέπειες για το άθλημα (Kennedy, 2013).

Οι υπέρμαχοι του ανατρεπτικού κινήματος «Against Modern Football» θεωρούν πως αποτελεί μονόδρομο η επιστροφή του αθλήματος στις ρίζες του. Πιο συγκεκριμένα, επιθυμούν να ανακληθεί ο επαγγελματισμός, ώστε να γίνει εφικτός ο γυρισμός στην ερασιτεχνική μορφή του ποδοσφαίρου, όπου η αγάπη για την ομάδα, ξεπερνούσε την ανάγκη για κέρδη και οι Κυριακές ήταν αφιερωμένες στη φανέλα, η οποία -φυσικά- δεν περιείχε διαφημίσεις και σπόνσορες, αλλά μονάχα το σύμβολο του συλλόγου.

Τα παλιά χρόνια, οι υπόλοιπες ημέρες της εβδομάδας υπήρχαν για να αυξάνουν την αναμονή για την Κυριακή, ένα «αερό» τελετουργικό για τους φιλάθλους, που ήταν εξ ολοκλήρου αφιερωμένο στη «στρογγυλή θεά». Με την πάροδο των ετών, η τηλεόραση εισέβαλε στην ποδοσφαιρική ζωή, στερώντας λίγη από την αστερόσκηνη του να παρακολουθεί κάποιος από κοντά την αγαπημένη του ομάδα. Ο ερασιτεχνισμός καταχωρήθηκε στο χρονοντούλαπο της ιστορίας, για να επικρατήσει ο επαγγελματισμός. Πλέον, οι σύλλογοι προσομοιάζουν σε εταιρείες, ενώ αναπόσπαστο κομμάτι του σύγχρονου ποδοσφαίρου θεωρούνται οι χορηγοί. Η ρομαντική πλευρά του αθλήματος εγκαταλείφθηκε, προς τέρψιν των επιχειρηματικών συμφερόντων. Η λαοφιλία του ποδοσφαίρου ήταν το ιδανικό πεδίο για να επενδύσουν οι επιχειρηματικοί όμιλοι και οι πολυεθνικές εταιρείες. Το άθλημα γίνεται προϊόν και οι φίλαθλοι καταναλωτές. Το φιλόδοξο σχέδιο που είχε εκπονηθεί, πλέον μετατρέπεται σε πραγματικό γεγονός. Δίχως

αμφιβολία, την κορυφή της πυραμίδας του σύγχρονου αθλητικού γίνεσθαι καταλαμβάνει το ποδόσφαιρο, καθώς θεωρείται το λαοφιλέστερο και πιο προβεβλημένο σπορ. Το ποδόσφαιρο απολαμβάνει δημοσιότητας μέσω της κάλυψης των ΜΜΕ, ενώ αποτελεί θέμα συζήτησης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όντας αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας. Πλέον, η “στρογγυλή θεά” έχει αναχθεί σε μία απασχόληση αναψυχής, ικανή να μονοπωλήσει το ενδιαφέρον της δημόσιας σφαίρας, προσελκύοντας επιχειρηματικούς ομίλους, πολυεθνικές εταιρείες και ζάμπλουτους μεγιστάνες, που διέκριναν μία πρώτης τάξεως ευκαιρία για διεύρυνση κερδών (Ζαϊμάκης, 2013).

Η υψηλή δημοτικότητα του ποδοσφαίρου και η διείσδυσή του σε όλα ανεξαιρέτως τα στρώματα της κοινωνίας στάθηκαν αφορμή για να μαγνητίσει πολυεθνικούς ομίλους και επιχειρήσεις. Ο ποδοσφαιρικός μικρόκοσμος αναδείχθηκε σε πεδίο προώθησης υπηρεσιών και προϊόντων με στόχο την οικονομική ευρωστία, σε ένα εμπορευματοποιημένο προϊόν με παγκοσμιοποιημένα χαρακτηριστικά (Ζαϊμάκης, 2013).

Σταδιακά, οι σπόνσορες στις φανέλες των ομάδων κυριαρχούν, οι διαφημιστικές ταμπέλες περιμετρικά του γηπέδου κατακλύζουν τα τερέν, οι μπουτίκ πωλούν κάθε λογής αναμνηστικά είδη, ενώ οι τηλεοπτικοί σταθμοί προσφέρουν αμύθητα ποσά για να αποσπάσουν τα δικαιώματα προβολής αγώνων. Όλα αυτά παραπέμπουν σε δυστοπικό περιβάλλον.

Το ποδόσφαιρο εκλαμβάνεται ως μία από τις πιο επικερδείς βιομηχανίες της σύγχρονης οικονομίας και οι ομάδες έχουν υιοθετήσει τον τρόπο σκέψης και τη λογική των brands, όμως οι άγραφοι κανόνες που έχουν θεσπιστεί από πλευράς των πιστών του κινήματος AMF, φιλοδοξούν να αλλάξουν την οπτική γωνία των πραγμάτων και να φέρουν επανάσταση. Το ποδοσφαιρικό μανιφέστο τους περιλαμβάνει την άρνηση αγοράς φανέλας με τυπωμένη διαφήμιση, ενώ δεν αναγράφεται ούτε το όνομα του παίκτη, αφού αντιτίθεται ιδεολογικά στα πιστεύω τους. Ακόμη, ένας πιστός ακόλουθος υπερασπίζεται με σθένος το δικαίωμα στις μετακινήσεις των οπαδών, ενώ αντιδρά στην απαγόρευση της χρήσης καπνογόνων, τα οποία θεωρεί πως συμβάλλουν στη δημιουργία ατμόσφαιρας και προσφέρουν πληρέστερη ποδοσφαιρική εμπειρία. Επίσης, εναντιώνεται στα μέτρα καταστολής της έκφρασης, όπως και στη μετατροπή της ομάδας σε επιχείρηση, όπου το

κέρδος έχει μεγαλύτερη αξία από το ίδιο το άθλημα. Δεν συμφωνεί με οποιαδήποτε αλλαγή στα χρώματα της φανέλας, ή το σήμα. Παράλληλα, το σλόγκαν «support your local team» έχει εξελιχθεί σε σήμα κατατεθέν, αφού δίνεται μεγάλη βαρύτητα στην υποστήριξη της τοπικής ομάδας, που αντιπροσωπεύει την κοινότητα. Οι υμνητές του AMF προέρχονται -κατά κύριο λόγο- από την εργατική τάξη και τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα βλέπουν την ομάδα ως προέκταση του εαυτού τους, ζουν και αναπνέουν γι' αυτήν και την ακολουθούν όπου κι αν παίζει. Ταυτόχρονα, αδυνατούν να φανταστούν διαφορετική ημέρα διεξαγωγής των αγώνων πλην της Κυριακής, διότι δεν θέλουν οι ημερομηνίες και οι ώρες προβολής των αναμετρήσεων να συμβαδίζουν με τις οικονομικές επιδιώξεις των τηλεοπτικών σταθμών και των διοργανωτριών αρχών των πρωταθλημάτων. Οι ultras έχουν την πεποίθηση πως τα Σάββατα και οι Δευτέρες είναι απολύτως ξένα προς την ποδοσφαιρική κουλτούρα και ο μοναδικός λόγος για να επιλεχθούν είναι το... χρώμα του χρήματος από τα διαφημιστικά έσοδα.

Ένας ακόμη λόγος αντίθεσης, είναι τα υπέρογκα χρήματα που δαπανώνται για τα συμβόλαια παικτών, καθώς είναι υπεράνω προσώπων, βάζοντας την ομάδα πάνω από όλα. Οι υπέρμαχοι του AMF θέλουν να βρίσκονται στην καρδιά των εξελίξεων και να έχουν λόγο στην ομάδα που υποστηρίζουν, να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων και όχι απλώς να λογίζονται ως διακοσμητικά στοιχεία.

Κεντρικός ιδεολογικός άξονας, το μίσος απέναντι στη FIFA και την UEFA. Τα διοικητικά όργανα του ποδοσφαίρου θεωρούνται ορκισμένοι εχθροί για τους υποστηρικτές του AMF, οι οποίοι πιστεύουν πως η συντριπτική πλειοψηφία των οδηγιών που προέρχονται από τη Νιόν της Ελβετίας (σ.σ.: έδρα) περιέχουν δόλο και δεν λαμβάνονται με γνώμονα το καλό του αθλήματος, αλλά βάσει οικονομικών συμφερόντων (Λαζάρου, 2021). Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η κεντρική διαχείριση των τηλεοπτικών δικαιωμάτων προβολής αγώνων, η οποία έχει εγκριθεί από όλες σχεδόν τις ποδοσφαιρικές ομοσπονδίες των χωρών.

Η αντιπάθεια προς τα ποδοσφαιρικά διοικητικά όργανα εκδηλώνεται τόσο εντός, όσο κι εκτός των τεσσάρων γραμμών του αγωνιστικού χώρου. Ευρηματικά πανό που

αναρτώνται στις κερκίδες απεικονίζουν το λογότυπο της UEFA να συντάσσεται με το σήμα χαρτονομισμάτων, ενώ το σύνθημα περί μαφίας ακούγεται συχνά στα γήπεδα.

Τα αρνητικά συναισθήματα απέναντι στη FIFA γιγαντώθηκαν κατά τη διάρκεια του Παγκοσμίου Κυπέλλου της Βραζιλίας (2014). Η απόφαση ανάθεσης της διοργάνωσης σε μία φτωχή χώρα, όπως και το εξωφρενικό ύψος των δαπανών για εγκαταστάσεις, υποδομές και στάδια, τα οποία θα αφήνονταν στο... έλεος του Θεού μετά το πέρας του Μουντιάλ, φούντωσαν το μένος έναντι της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας, που αδιαφορούσε για τους ντόπιους κατοίκους, οι οποίοι αδυνατούσαν να ζήσουν αξιοπρεπώς, λαμβάνοντας πενιχρούς μισθούς.

2.3.4 Η κουλτούρα του fanzine

Το κίνημα «Against Modern Football», που αντιμάχεται τον εκσυγχρονισμό του ποδοσφαίρου, αποτυπώθηκε παραστατικά μέσα από το ξεφύλλισμα των σελίδων των fanzines. Πρόκειται για ένα είδος εντύπου με περιεχόμενο οπαδικού ενδιαφέροντος, γελοιογραφίες και σχόλια πάνω στα κακώς κείμενα της ομάδας, που συνήθως μοιράζεται έξω από το γήπεδο από το δημιουργό του. Τα συγκεκριμένα έντυπα αποτελούν μέχρι και σήμερα έναν εξαιρετικά διαδεδομένο τρόπο έκφρασης των τελευταίων ρομαντικών του ποδοσφαίρου. Πρωτοεμφανίστηκαν κατά την δεκαετία των 1980's, όπου οι λάτρεις των ομάδων εξέφραζαν τις ελευθεριακές απόψεις τους και καλούσαν τους φιλάθλους σε ανασύνταξη δυνάμεων και σε συσπείρωση απέναντι στον κοινό εχθρό, την μοντεροποίηση του αθλήματος, καθώς και την απομάκρυνση από τις παραδοσιακές αξίες του. Η ύλη αυτών των περιοδικών ήταν βασισμένη στην αποτροπή της μετάλλαξης των ομάδων σε απρόσωπες εταιρείες, όπου ζάμπλουτοι ιδιοκτήτες που δεν αγαπούσαν το σπορ, αλλά την... τσέπη τους, θα αποφάσιζαν για την τύχη των ομάδων και την πορεία του αθλήματος.

Πλέον, η τεχνολογία έχει σημειώσει τεράστια βήματα προόδου και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο. Όμως, η εμφάνιση των fanzines εκείνη την

εποχή ήταν πραγματικά μία επαναστατική ιδέα, παρέχοντας βήμα στους οπαδούς να εκφέρουν τη γνώμη τους και να αποτυπώσουν τη σκέψη τους για την ομάδα που λατρεύουν σε χαρτί. Εξάλλου, οι οπαδοί είναι εκείνοι που βάζουν πλάτη και διατηρούν ζωντανή την ιστορία μιας ομάδας και όχι οι διοικήσεις, που ως επί το πλείστον ενδιαφέρονται για πως θα πουλήσουν περισσότερα εισιτήρια και προϊόντα. Όλα τα παραπάνω, συνιστούν κεντρικό πυλώνα της ιδεολογίας των fanzines, τα οποία δημιουργήθηκαν για να ακουστεί η φωνή των οπαδών.

Όπως είναι φυσικό, υπάρχουν κι εκείνοι που θέλησαν να εκμεταλλευτούν τη δύναμη του κινήματος AMF, να αποκομίσουν προσωπικά οφέλη και να ικανοποιήσουν τις φιλοδοξίες τους, μετατρέποντας μία κίνηση που απορρίπτει την εμπορευματοποίηση σε εμπόρευμα. Ορισμένοι σύνδεσμοι οπαδών επωφελήθηκαν, καθώς ενίσχυσαν τα ταμεία τους με την εισροή χρημάτων από την πώληση εμπορικών ειδών και αξεσουάρ (κασκόλ, t-shirts, μπρελόκ, κούπες), στήνοντας μία ολόκληρη βιομηχανία γύρω από το κίνημα AMF και χρησιμοποιώντας το προπαγανδιστικό logo «Against Modern Football».

Το σύνθημα «Against Modern Football» είναι σκόπιμα διεθνιστικό, προκειμένου να κατανοηθεί από την παγκόσμια ποδοσφαιρική κοινότητα. Ωστόσο, δεν είναι όλα ρόδινα στον κόσμο της εναντίωσης.

Υπάρχουν ορισμένοι προβληματισμοί που έγκεινται στα είδη των νέων εκδοχών της ποδοσφαιρικής πραγματικότητας. Δημιουργούνται εύλογα ερωτήματα που σχετίζονται με το εάν και κατά πόσο το «ενάντια» στρέφεται κατά της ανάπτυξης του γυναικείου ποδοσφαίρου και του ποδοσφαίρου των προσφύγων. Καταργούνται τα σύνορα του παιχνιδιού; Είναι αποδεκτός ο πλουραλισμός της πολυφωνίας και η ποικιλομορφία των οπαδών; Οι εθνικοί, φυλετικοί και σεξουαλικοί διαχωρισμοί αμφισβητούνται; Μέχρι ποιο σημείο φθάνει το «ενάντια»; Μήπως κρύβεται από πίσω ο συντηρητισμός ή κάτι πολύ χειρότερο; Αποδεδειγμένα, η ποδοσφαιρική επιχείρηση είναι πλέον συνυφασμένη με την πολυεθνική εταιρική δραστηριότητα, διαταράσσοντας τα επίπεδα εξουσίας. Για όλους αυτούς τους λόγους, θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί η έννοια της οπαδικής κουλτούρας με διαφορετικούς όρους και να αντιμετωπιστεί με τη μορφή ενός κοινωνικού

κινήματος που επιζητά την θετική αλλαγή και όχι ως ένα καταναλωτικό κατάλοιπο (Perryman, 2017).

Στον πυρήνα κάθε τέτοιας κίνησης εντοπίζεται το φύλο. Το ποδόσφαιρο είναι αναγκαίο να εκμοντερνιστεί σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της παγιωμένης «αρρενωπότητας» του αθλήματος, αντιμετωπίζοντας το γυναικείο ποδόσφαιρο ως ισότιμο, ώστε να καταστεί ένα συμπεριληπτικό παιχνίδι ενσωμάτωσης. Βέβαια, για να γίνει εφικτό κάτι τέτοιο, θα πρέπει να ποντάρει στις συμμαχίες. Εξάλλου, το ποδόσφαιρο αποτελεί εργαλείο σηματοδότησης πολιτισμών, επομένως ο ιδεαλισμός οφείλει να προασπίσει τα κεκτημένα και να επιστήσει την προσοχή στο ίδιο το άθλημα και όχι στα κέρδη που το αποδομούν, μέσω της αμφισβήτησης ιεραρχιών (Perryman, 2017).

Το σύνθημα «Against Modern Football» αντιπροσωπεύει τη δυσαρέσκεια των οπαδών, αναφορικά με τις τελευταίες εξελίξεις στο παιχνίδι που λατρεύουν. Η εμφάνιση της συνδρομητικής τηλεόρασης, το αυξημένο κόστος παρακολούθησης ποδοσφαιρικών αγώνων, η ώρα έναρξης αγώνων με κριτήρια τηλεθέασης και διαφημιστικών αναγκών, η διαχείριση της ασφάλειας και η τεχνολογική πρόοδος, μπορούν να εκληφθούν ως κύριες αιτίες μεταμόρφωσης ενός αυθεντικού πάθους που σαγηνεύει, σε μια απογοητευτική νεοφιλελεύθερη επιχείρηση (Numerato, 2014).

Η εμπορική ανάπτυξη του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου είναι μέρος μιας ευρύτερης κίνησης, που στοχεύει στη δημιουργία εσόδων με προέλευση τις πολιτιστικές δραστηριότητες. Τα δυσθεώρητα έσοδα συνεπάγονται με ασύγκριτης ομορφιάς θέαμα. Πολλοί είναι οι τηλεοπτικοί και διαδικτυακοί σταθμοί που σκορπούν δις για την απόκτηση δικαιωμάτων αναπαραγωγής ζωντανών αναμετρήσεων.

Ωστόσο, η υποκείμενη κατάσταση του παιχνιδιού αποκαλύπτει μια άλλη διάσταση. Ανυπολόγιστα χρέη, ομάδες που οδεύουν με μαθηματική ακρίβεια στο χείλος ενός οικονομικού γκρεμού και απειλούνται κατάφορα με χρεοκοπία, παντελής έλλειψη ανταγωνιστικής ισορροπίας, αλλά και μια κρυφή δυσαρέσκεια απέναντι στην εκμετάλλευση των οπαδών. Τα χρέη γίνονται δυσβάσταχτα για πολλούς συλλόγους, οι

οποίοι βρίσκονται αντιμέτωποι με το φάσμα της εξαφάνισης από τον ποδοσφαιρικό χάρτη. Οι επεκτατικές τάσεις της οικονομίας στο ποδόσφαιρο, καθοδηγούνται από την εμπορική εκμετάλλευση «πιστότητας επωνυμίας». Εταιρείες θησαυρίζουν χάρη στους πιστούς οπαδούς, εκμεταλλευόμενες την άδολη αγάπη που τρέφουν προς τον σύλλογο οι υποστηρικτές του. Δίνεται μεγάλη έμφαση στην κατανάλωση ποδοσφαίρου, μέσω μιας στοχευμένης εμπορευματοποίησης, η οποία επωφελείται από την κοινοτική ταυτότητα και την θέσπιση μιας υπερβολικής τιμολογιακής πολιτικής για την παρακολούθηση αναμετρήσεων, τόσο όσον αφορά την ημέρα διεξαγωγής του αγώνα με την πώληση εισιτηρίων, όσο και από την μετάδοση pay per view.

Καθώς η εμπορική ηθική διεισδύει βαθύτερα στο παιχνίδι, η κοινωνική αξία του ποδοσφαίρου ακολουθεί εκ διαμέτρου αντίθετη πορεία, εξαιτίας οικονομικών επιταγών. Κάτω από τις υπάρχουσες συνθήκες, οι οπαδοί προσανατολίζονται στην καταπολέμηση των φαινομένων αισχροκέρδειας, που αλλοτριώνουν το ευρωπαϊκό ποδοσφαιρικό γίγνεσθαι (Kennedy, 2013).

Η ιδεολογία μπορεί να οριστεί ως ένα σύνολο πολιτικών πεποιθήσεων, ιδεών και αξιών, αναφορικά με το πώς πρέπει να είναι ιδανικά μια κοινωνία, καθώς και η αναζήτηση κατάλληλων τρόπων βελτίωσής της. Οι ιδεολογίες μοιάζουν με εγχειρίδιο οδηγιών πολιτικής και κοινωνικής δράσης, παρέχοντας ιδανικά στα οποία πρέπει να πιστεύει κάποιος, στόχους για τους οποίους πρέπει να αγωνίζεται και αιτίες για να παλέψει. Όλα τα παραπάνω, προσφέρουν στον μεμονωμένο οπαδό μια αίσθηση ταυτότητας και σκοπού, παρόλο που δεν ταυτίζονται όλα τα μέλη με μια ιδεολογική ομάδα με τον ίδιο τρόπο ή εξίσου έντονα (Spraaij, Viñas, 2013).

Το ποδόσφαιρο απομακρύνεται ολοένα και περισσότερο από την εργατική τάξη, ενώ γεφυρώνει το χάσμα που προϋπήρχε με τις πιο εύπορες κοινωνικές τάξεις, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να πληρώσουν την υπεραξία του αντιτίμου ενός εισιτηρίου αγώνα (Spraaij, Viñas, 2013).

Δεν θα πρέπει να λησμονείται πως ένας ποδοσφαιρικός σύλλογος παραμένει πρώτα από όλα μια επιχείρηση, αφού συγκεντρώνει τα γνωρίσματά της. Εκείνος που θα

πλειοδοτήσει, θα συγκεντρώσει μεγαλύτερο μέρος του πακέτου των μετοχών ή ενδεχομένως να αποκτήσει και την πλειοψηφία, με αποτέλεσμα η επιρροή των υποστηρικτών να μειώνεται, ή ακόμα και να υποβαθμίζεται σε πολλές περιπτώσεις. Οι εν λόγω οπαδοί επιχειρούν να αντιστρέψουν την εις βάρος τους κατάσταση, ώστε να μεταγγίσουν ένα δημοκρατικό ήθος στο ποδόσφαιρο, όπου η συμμετοχή θα έχει το χαρακτήρα της συλλογικής κοινωνικής δράσης (Spraaij, Viñas, 2013).

Η κουλτούρα διαμαρτυρίας φανερώνει τη σπουδαιότητα του ρόλου των ανθεκτικών οπαδών στο σύγχρονο ποδοσφαιρικό μικρόκοσμο, όμως οι νεοφιλελεύθερες πρακτικές είναι ικανές να αντιπαρέλθουν της δυσμενούς κριτικής και να κατευνάσουν στρατηγικά τις αντίθετες φωνές. Επίσης, η δημιουργική ασάφεια συνδέεται με την ετερογένεια και τους πολύπλοκους μηχανισμούς αντίληψης των οπαδών, οι οποίοι διαφέρουν τόσο μεταξύ τους, όσο και στον τρόπο ερμηνείας του συνθήματος.

Οι αντιφρονούντες του ποδοσφαιρικού εκσυγχρονισμού αποτελούν τη νέα εκδοχή της αντιπολίτευσης απέναντι στην κυρίαρχη ιδεολογία του μετασχηματισμού της ποδοσφαιρικής κουλτούρας, που αντιστέκονται στην αιχμαλώτιση του σπορ που αγαπούν (Numerato, 2014).

Ολοένα και πληθαίνουν οι οπαδοί που κινητοποιούνται ενάντια στο «Μοντέρνο Ποδόσφαιρο», καθώς εκφράζουν ποικιλοτρόπως τη διαφωνία τους για την απομάκρυνση του παιχνιδιού από τις ρίζες του, επιδιώκοντας να περισώσουν όση ψυχή έχει απομείνει στο αποκαλούμενο «παιχνίδι του λαού». Το κίνημα AMF, αν και διόλου συνεκτικό, περιλαμβάνει οπαδούς που διακατέχονται από κοινές ανησυχίες για το μέλλον του αθλήματος, αναζητώντας μια εναλλακτική λύση σε μια εποχή όψιμου καπιταλισμού (Webber, 2015).

Οι συζητήσεις που περιβάλλουν το σύγχρονο ποδόσφαιρο, εγείρουν ηθικά ερωτήματα ως προς την κοινωνική αξία που αποδίδεται στο άθλημα. Το ποδόσφαιρο είναι κάτι περισσότερο από μια επιχείρηση, ενώ οι υποστηρικτές του είναι κάτι περισσότερο από πελάτες. Διάφορες ομάδες υποστηρικτών κινητοποιούνται, προκειμένου να αντισταθούν στις απόπειρες υποταγής του ποδοσφαίρου στους νόμους της αγοράς. Εξάλλου, το κύριο

χαρακτηριστικό του κινήματος AMF είναι η αντίσταση στην εμπορευματοποίηση του σύγχρονου ποδοσφαίρου, καθώς η παγκοσμιοποίηση του αθλήματος έχει διαμορφώσει ένα παιχνίδι που περιβάλλεται από διακρατικά οικονομικά συμφέροντα.

Αυτές οι εναλλακτικές φωνές αποτυγχάνουν πολλές φορές να προσφέρουν το αντίδοτο για την ίαση της ανισότητας που χαρακτηρίζει το παιχνίδι στη σύγχρονη μορφή του. Θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί πως το «μοντέρνο ποδόσφαιρο» κατόρθωσε να δημιουργήσει καταναλωτές-οπαδούς, οι οποίοι ασπάζονται τους ορθολογισμούς της αγοράς. Ωστόσο, αρκετοί από τους εναλλακτικούς θαυμαστές είναι εξίσου ενσωματωμένοι στο σύστημα της αγοράς, αφού μπορεί να πληρώσουν συνδρομή σε ένα κανάλι για να παρακολουθήσουν μια αναμέτρηση, είτε να ξοδέψουν αρκετά χρήματα για την αγορά ενός εισιτηρίου διαρκείας. Η αληθινή υπόσταση του κινήματος AMF θα πρέπει να διέπεται από περισσότερο ριζοσπαστισμό, επιλέγοντας μια στροφή προς την προοδευτικότητα, ώστε να εμποτιστεί το άθλημα με περισσότερο δημοκρατισμό και να αρθούν οι αποκλεισμοί.

Το μανιφέστο του AMF (2015) για τις ποδοσφαιρικές μεταρρυθμίσεις ζητάει ένα νέο σύστημα αδειοδότησης, που θα προστατεύει τα δικαιώματα των οπαδών, οι οποίοι θα μπορούν να συμμετάσχουν ενεργά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων των συλλόγων που υποστηρίζουν. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να υπάρχει ένας ελεγκτικός μηχανισμός που θα επιβλέπει τους ιδιοκτήτες ομάδων για τυχόν αυθαιρεσίες ή ατασθαλίες. Προβάλλει το όραμα μιας εναλλακτικής πολιτικής οικονομίας, όπου θα προκύψει ένα πιο περιεκτικό παιχνίδι, με περισσότερη κοινωνική ενσωμάτωση, ώστε το ποδόσφαιρο να μην αποξενωθεί από εκείνους που το απολαμβάνουν πραγματικά.

Όπως συνήθιζε να λέει ο εμβληματικός Άγγλος μάνατζερ, Bill Shankly: *«Μερικοί άνθρωποι πιστεύουν ότι το ποδόσφαιρο είναι ζήτημα ζωής και θανάτου. Σας διαβεβαιώνω ότι είναι απείρως πιο σημαντικό από αυτό»*. Χρησιμοποιώντας τη φράση του προπονητικού ευεργέτη της Λίβερπουλ, ο Grant (2023) προσδιορίζει με διαφορετικό τρόπο το ποδόσφαιρο, το οποίο ερμηνεύει ως μέσο αντιφασιστικού πολιτικού ακτιβισμού, αλλά και ως όχημα που εξυπηρετεί την κοινότητα. Πρόκειται για μια προσπάθεια ανάδειξης του ποδοσφαίρου ως ένα άθλημα που μπορεί να αναδείξει αξίες

και ιδανικά, γεγονός που ισοσταθμίζει τη σημαντικότητά του με εκείνη της επίτευξης μιας νίκης εντός αγωνιστικού χώρου. Η εμπορευματοποίηση έχει επηρεάσει το παιχνίδι, ωστόσο δεν σχετίζεται μονάχα με τους συλλόγους, αλλά με ολόκληρη την ποδοσφαιρική κοινότητα. Σήμερα, το ποδόσφαιρο αφορά περισσότερο την κερδοφορία και τους σπόνσορες, παρά το παιχνίδι καθαυτό. Το σπορ που κάποτε υπήρξε σύμβολο για την κοινότητα, πλέον έχει μετατραπεί σε μια βιομηχανία δισεκατομμυρίων. Όμως, εξακολουθούν να εμφανίζονται στο προσκήνιο φίλαθλοι, οι οποίοι είναι έτοιμοι να παλέψουν για να προστατεύσουν την ψυχή του παιχνιδιού που αγαπούν και επιπλέον συνηγορούν σε μία απλουστευμένη ποδοσφαιρική εκδοχή, όπου οι οπαδοί θα βρίσκονται στο επίκεντρο.

2.3.5 Στα άδυνα του οπαδισμού

Η αίσθηση του ανήκειν σε συμπεριφορικό, αξιακό και φαντασιακό πλαίσιο δεν δρα αποτρεπτικά όσον αφορά την αποδοχή της βίας από τους φανατικούς οπαδούς, οι οποίοι λειτουργούν όχι μόνο ως ατομικότητες, αλλά ως μέλη μιας φαντασιακής κοινότητας, όπου συνυπάρχουν οι δεσμοί αφοσίωσης, αλληλεγγύης και κοινής πίστης στα ιδεώδη της ομάδας (Ζαϊμάκης, 2005).

Οι κώδικες συμπεριφοράς των οργανωμένων οπαδών επικεντρώνονται στην αγωνιστική υπεράσπιση των αξιών της ομάδας, με τη χρήση βίας να είναι αποδεκτή. Κρίνεται σκόπιμος ο διαχωρισμός των εννοιών «hooligans» και «ultras». Ο όρος «hooligans» αναφέρεται σε άτομα με χαρακτηριστικά αντικοινωνικής συμπεριφοράς, τα οποία αποσκοπούν στην πρόκληση προμελετημένων επεισοδίων. Ουσιαστικά, πρόκειται για γκρουπ ατόμων, που χρησιμοποιούν τη βία ως τακτική επιβολής. Στην αντίπερα όχθη, οι «ultras» εστιάζουν στην υποστήριξη της αγαπημένης τους ομάδας, αν και δεν απαρνούνται τη βία σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο διαθέτουν γνώρισμα κοινωνικού κινήματος, το οποίο ισορροπεί ανάμεσα στη μετριοπάθεια και την ριζοσπαστικότητα (Hourcade, 2013). Επισημαίνεται ότι η λογική της βίας των ultras διέπεται από τα χαρακτηριστικά της αντιβίας, δηλ. της «απάντησης» στους αντιπάλους.

Η σύγκρουση λαμβάνει χώρα στα πέταλα των κερκίδων με τη μορφή συνθημάτων. Σε πολλές περιπτώσεις, επιστρατεύονται η τοξική αρρενωπότητα και η σεξιστική ρητορική, που στοχεύουν στην υποβάθμιση του αντίπαλου δέους. Μεταξύ των σκοπών, είναι και τα λάφυρα (κασκόλ, σημαίες, πανό) του αντιπάλου. Οι βίαιες συμπλοκές λογίζονται ως αποδεκτές πρακτικές για την οπισθοχώρηση των αντιπάλων, όμως οριοθετούνται... κόκκινες γραμμές μακριά από δολοφονικές προθέσεις.

Μια ειδοποιός διαφορά είναι ότι οι hooligans βρίσκουν καταφύγιο στα ποδοσφαιρικά γήπεδα, διότι το κράτος τους επιτρέπει να τα χρησιμοποιούν ως αρένα κοινωνικής εκτόνωσης και απελευθέρωσης βίας. Επιπρόσθετα, το κράτος προστατεύει και ενισχύει τη συμμετοχή τους όχι μόνο εντός αγωνιστικών χώρων, αλλά και εξωγηπεδικά. Αντίθετα, οι ultras διαπνέονται από έναν ιδιόμορφο κώδικα αξιών, που πηγάζει από την αγάπη τους για τα σπορ και τον σύλλογό τους, διαφοροποιούνται από τον αντίπαλο, ενώ παρουσιάζουν «συγγενικές» ιδιότητες με τα κοινωνικά κινήματα, καθώς επιδεικνύουν αντανακλαστικά σε ευαίσθητα κοινωνικά ζητήματα, τάσσονται υπέρ μειονεκτούντων ομάδων, ενώ δεν διστάζουν να στηλιτεύσουν σκοτεινές πτυχές της οικονομικής δραστηριότητας των ιδιοκτητών ομάδων.

Με βάση τα παραπάνω, θα ήταν άτοπη η εξίσωση των οπαδικών κοινοτήτων με την κοινωνική βία. Η ενδοσκοπική μελέτη του φαινομένου της βίας στα γήπεδα διαμορφώνεται από το πλέγμα της αλληλεπίδρασης των σχέσεων ανάμεσα σε οπαδούς, παράγοντες, αθλητές, ΜΜΕ, δυνάμεις καταστολής και θεσμικούς πολιτειακούς φορείς (Παπαγεωργίου, Μαυροφίδης, 2015).

Ωστόσο, η νοηματοδότηση της λέξης «κίνημα» προϋποθέτει την συμπερίληψη της επιδίωξης, δηλ. την ύπαρξη πολιτικού περιεχομένου των εκάστοτε διεκδικήσεων, για την αποφυγή οποιουδήποτε αποπροσανατολισμού. Η εμφάνιση δικτύων, συλλογικών ταυτοτήτων και δράσεων με στόχο τη διεύρυνση κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων απενοχοποίησε τον όρο «κίνημα», ωστόσο η συνύπαρξη εκ διαμέτρου αντίθετων εννοιών όπως ο φασισμός και ο αντιφασισμός περιπλέκει τα πράγματα, καθώς δημιουργεί μία συνταύτιση. Ο όρος «κίνημα» οφείλει να περιέχει γνωρίσματα, έννοιες και περιεχόμενο που θα ενισχύει εκείνους που υφίστανται εκμετάλλευση, αποσκοπώντας στην βελτίωση των συνθηκών δια μέσου της διεκδίκησης κοινωνικών δικαιωμάτων. Όπως υποστηρίζει ο

Καθηγητής Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Σεραφείμ Σεφεριάδης, ο όρος «δίκτυα» είναι περισσότερο δόκιμος. Η συνύπαρξη ατόμων που αντιμετωπίζουν τον αθλητισμό ως ευκαιρία να έρθουν πιο κοντά οι άνθρωποι κι εκείνων που τυφλώνονται από τον οπαδισμό και συνηγορούν στις εμπορευματικές επιδιώξεις των σωματείων που υποστηρίζουν, αποτελεί μια πραγματικότητα. Στον αθλητικό χώρο συγκρούονται δύο οπτικές, που ίσως εξωτερικά να διαθέτουν κοινά γνωρίσματα, όμως στον πυρήνα τους διαχωρίζονται από το περιεχόμενο. Η εξομοίωση του φασισμού με τον αντιφασισμό ενδεχομένως να απονομιμοποιεί τον αντιφασισμό (Μανιάτης, 2022).

2.4 Ποδόσφαιρο και παγκοσμιοποίηση

Το ποδόσφαιρο είναι η επιτομή του τρόπου με τον οποίο η παγκοσμιοποίηση επηρέασε θετικά το αθλητικό γίγνεσθαι. Το σπορ δεν άργησε να υιοθετηθεί από χώρες, όπως η Γερμανία και η Ιταλία, ενώ η επέκτασή του στις χώρες της Λατινικής Αμερικής και η ενσωμάτωσή του στις τοπικές κοινωνίες, αποδείχθηκαν τα κλειδιά που άνοιξαν την πόρτα της παγκοσμιοποίησης του αθλήματος. Σήμερα, το ποδόσφαιρο λατρεύεται παγκοσμίως, ενώ κάθε χώρα διεξάγει το δικό της πρωτάθλημα. Ακόμη, το Παγκόσμιο Κύπελλο της FIFA λογίζεται ως η μεγαλύτερη γιορτή του ποδοσφαίρου, που επωφελείται ποικιλοτρόπως από την παγκοσμιοποίηση, καθώς οι εθνικές ομάδες κάθε χώρας ανταγωνίζονται στο υψηλότερο επίπεδο με έπαθλο, όχι μόνο το «ιερό δισκοπότηρο», αλλά και κατ' επέκταση την επικράτηση στο πεδίο της μάχης για υπερηφάνεια και κυριαρχία. *«Το ποδόσφαιρο είναι πιο οικουμενικό από τον Ο.Η.Ε, διότι φέρνει κοντά την οικογένεια των εθνών και των ανθρώπων, με τρόπο που ελάχιστα άλλα πολιτιστικά γεγονότα μπορούν να το πλησιάσουν»*, είχε δηλώσει στο παρελθόν ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών (Al-Busafi, Banafa, 2012).

Το ποδόσφαιρο είναι με διαφορά το πιο παγκοσμιοποιημένο άθλημα στον κόσμο κι αυτό πηγάζει από την διεθνή του λειτουργία. Δισεκατομμύρια άνθρωποι παρακολουθούν το σπορ και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, προσδίδοντας μια παγκοσμιοποιημένη ατμόσφαιρα, οι παίκτες αγωνίζονται σε πρωταθλήματα ξένων χωρών, ενώ οι οπαδοί

είναι κι εκείνοι παγκοσμιοποιημένοι, καθώς σε πολλές περιπτώσεις παρακολουθούν διοργανώσεις άλλων χωρών και υποστηρίζουν ξένες ομάδες. Επίσης, οι χορηγοί και οι ιδιοκτήτες συλλόγων μπορεί να προέλθουν από ξένα έθνη. Επομένως, το ποδόσφαιρο δεν αποτελεί μονάχα το δημοφιλέστερο άθλημα, αλλά και το πιο παγκοσμιοποιημένο στον κατάλογο των σπορ (Al-Busafi, Banafa, 2012). Ωστόσο, εντοπίζονται κι άλλα αθλήματα, τα οποία έχουν παγκοσμιοποιηθεί τρόπον τινά. Χαρακτηριστικά παραδείγματα, το τένις και το γκολφ, τα τουρνουά των οποίων διεξάγονται στις πέντε από τις έξι Ηπείρους. Αξίζει να σημειωθεί, ότι τα Ηνωμένα Έθνη αριθμούν 192 χώρες-μέλη, τη στιγμή που η FIFA διαθέτει 208, οι Ο.Α 205 και η IAAF 213. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει πως ο αθλητισμός έχει παγκοσμιοποιηθεί περισσότερο και από τη μεγαλύτερη ένωση παγκοσμιοποίησης, τα Ηνωμένα Έθνη (Al-Busafi, Banafa, 2012).

2.4.1 Η ειδωλολατρία της «στρογγυλής θεάς» και οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης

Η παγκοσμιοποίηση, όρος που εμπνεύστηκε από τον Αμερικανό οικονομολόγο και καθηγητή του Χάρβαρντ, Theodore Levitt, αφορά την αυτονόμηση της οικονομίας, της κουλτούρας, του πολιτισμού, των γραμμάτων και των τεχνών, της επικοινωνίας και άλλων παραμέτρων, οι οποίες παρελθοντικά ήταν αποκλειστικά προνόμια ενός και μόνο κράτους. Τα χρήματα κάνουν τον κόσμο να γυρίζει, λένε, με την ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου, την άνθιση της τεχνολογίας και των επιστημών, καθώς και την διεθνοποίηση σε πολιτισμικό και τεχνολογικό επίπεδο να αποτελούν ορισμένα από τα διάφορα γνωρίσματά της. Η εξάπλωση της παγκοσμιοποίησης και οι επεκτατικές της τάσεις δεν θα μπορούσαν να παραλείψουν τον αθλητισμό και δη την ποδοσφαιρική κοινωνία.

Το ποδόσφαιρο, εκτός από σημαντικό γεωστρατηγικό εργαλείο, αποτελεί το αποδεικτικό στοιχείο της κυριαρχίας της παγκοσμιοποίησης. Πρόκειται για μία οικουμενική αυτοκρατορία που διαπερνά τα σύνορα και δεν οριοθετείται, έχοντας ως κύριο

χαρακτηριστικό γνώρισμα τη δημοφιλία. Η αυτοκρατορία αυτή οικοδομήθηκε ειρηνικά από το αθλητικό πάθος. Ένα προϊόν της ιστορίας, που αν και γεννήθηκε επί αγγλικού εδάφους, απέκτησε παγκόσμια φήμη μεταξύ των λαών. Η ανωτερότητα του ποδοσφαίρου σε δημοτικότητα, συγκριτικά με τα υπόλοιπα σπορ, οφείλεται κατά κύριο λόγο στην απλότητα που το διακρίνει, αφού μπορεί να παιχθεί παντού, στις αλάνες, στους δρόμους, στις πλατείες (Boniface, 2008). Ως εκ τούτου, το ποδόσφαιρο θα μπορούσε να θεωρηθεί ως το αρχέτυπο της παγκοσμιοποίησης, περισσότερο από ότι η Δημοκρατία ή το Διαδίκτυο (Παπανδρόπουλος, 2022).

Από ψυχολογικής πλευράς, η «στρογγυλή θεά» έχει την ιδιότητα να προσφέρει μέσα σε ένα 90λεπτο πλουραλισμό συγκινήσεων. *«Η χαρά, ο πόνος, το μίσος, η αγωνία, ο θαυμασμός, η αίσθηση της αδικίας, η οργή, είναι μία σειρά από συναισθήματα που ο φίλαθλος που παρακολουθεί έναν αγώνα αισθάνεται σε χρόνο ρεκόρ»* (Bromberger, 1998), ενώ παράλληλα το ποδόσφαιρο αποτελεί αντικείμενο συζητήσεων και καταλαμβάνει περίοπτη θέση σε ακροαματικότητα σε ραδιοφωνικές εκπομπές και σε τηλεθέαση στους τηλεοπτικούς δέκτες. Μέσω της ποδοσφαιρικής οδού είναι εφικτό το ξεκίνημα ενός διαλόγου, σπάζοντας τη μονοτονία της μοναξιάς ενός ποδοσφαιρόφιλου σε έναν κοινωνικό χώρο (Παπανδρόπουλος, 2022).

Το ποδόσφαιρο προσομοιάζει με θρησκεία. Ειδικότερα αν σκεφτεί κανείς τον οπαδισμό. Το «ιερό» χορτάρι θρυλικών γηπέδων, όπως το «Καμπ Νου» της Μπαρτσελόνα ή το «Ολντ Τράφορντ» της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ που αποκαλείται και ως «Θέατρο των Ονείρων», προξενεί την ίδια έκσταση στους οπαδούς, οι οποίοι παρομοιάζονται με πιστούς, που αντικρίζουν μια θαυματουργή εικόνα. Βέβαια, η έκσταση αυτή μεταφράζεται με χρηματοοικονομικούς όρους, αφού οι μπουτίκ των συλλόγων... χρυσαφίζουν από την πώληση κάθε λογής «ιερών» αντικειμένων, όπως κασκόλ, φανέλες, κούπες, αναπτήρες κλπ. Ακόμη, ουκ ολίγες φορές οι ποδοσφαιριστές κάνουν το σταυρό τους, την προσευχή τους ή επικαλούνται τα θεία εντός αγωνιστικού χώρου (Foer, 2004). Η μπάλα έχει τη δύναμη να οξύνει πολιτικά πάθη και να αναδείξει εθνικιστικές υπερβολές.

Τον θρησκευτικό χαρακτήρα του ποδοσφαίρου, υπογραμμίζει και ο Μανουέλ Βάθκεθ Μονταλμπάν. Ο Ισπανός συγγραφέας και δηλωμένος οπαδός της Μπαρτσελόνα θεωρεί

πως τα γήπεδα και οι σύλλογοι αντικαθιστούν τα θρησκευτικά τελετουργικά στη συνείδηση του ποδοσφαιρικού κοινού, αποδίδοντας στον νεοφιλελευθερισμό όλα τα ποδοσφαιρικά δεινά της ανθρωπότητας υπό το πρίσμα της οικονομικής διάστασης του αθλήματος (Montalban, 2010). Είναι χαρακτηριστικό ότι περί τα 3 δις ανθρώπων παρακολουθεί συστηματικά το σπορ, γεγονός που το αναδεικνύει σε δεύτερη σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα του πλανήτη.

Η παγκοσμιοποίηση του σύγχρονου ποδοσφαίρου αναδιαμόρφωσε τις μορφές ιδιοκτησίας των συλλόγων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι επενδυτικοί όμιλοι που προέρχονται από τη Μέση Ανατολή, οι οποίοι δαπανούν αστρονομικά ποσά για την απόκτηση μετοχών ευρωπαϊκών ομάδων, όπως η Παρί Σεν Ζερμέν και η Μάντσεστερ Σίτι. Στο παιχνίδι εντάσσονται και τα deals με χορηγικά πλεονεκτήματα, όπως οι ονομασίες σταδίων (Etihad, Emirates). Οι «παρενέργειες» του περιβάλλοντος εμπορευματοποίησης και φιλελευθεροποίησης του ποδοσφαίρου εντοπίζονται και στους οπαδούς, οι οποίοι αντιμετωπίζουν τις ομάδες τους με τρόπο αμφίσημο. Ενώ επενδύουν οικονομικά και συναισθηματικά, παράλληλα διεκδικούν το δικαίωμα της έκφρασης της ταυτότητας και της συνέχισης της παράδοσης του σωματείου με μία διάχυτη αίσθηση αυθεντικότητας, που κινείται στον αντίποδα της εμπορευματοποιημένης λογικής (Ζαϊμάκης, 2013).

Σύμφωνα με τον Βρετανό κοινωνιολόγο Lawrence Kitchin *«το ποδόσφαιρο είναι το μοναδικό παγκόσμιο ιδίωμα εκτός από την επιστήμη»*. Παρόμοιο σκεπτικό έχουν και οι κοινωνιολόγοι Έντζελ και Γιάρι, θεωρώντας το ποδόσφαιρο ως μία παγκόσμια επανάσταση, όμοια με την επιστήμη, τη βιομηχανοποίηση, τη ροκ, τη τζαζ και τα μπλουζ (Παπαπαντελής, 2021).

2.4.2 Το... μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό

Το ποδόσφαιρο είναι το δημοφιλέστερο άθλημα με λαϊκές καταβολές, ενώ ο τρόπος παιχνιδιού κάθε εθνικής ομάδας αντιπροσωπεύει την κουλτούρα της χώρας. Οι Βραζιλιάνοι παίζουν αλέγκρο ποδόσφαιρο και οι ντρίμπλες τους προσεγγίζουν

χορογραφίες. Από την άλλη, οι Γερμανοί φημίζονται για το πείσμα και την ανυποχώρητη διάθεσή τους, καθώς δεν τα παρατάνε ποτέ και μάχονται μέχρι το τελευταίο δευτερόλεπτο του αγώνα. Η εξελεγκτική πορεία του αθλήματος αντανακλά τις ευρύτερες κοινωνικοπολιτικές αλλαγές σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού έφερε στο προσκήνιο ζάμπλουτους ολιγάρχες, αμβλύνοντας τις ανισότητες μεταξύ φτωχών και πλούσιων. Κάτι αντίστοιχο συνέβη και στο ποδοσφαιρικό οικοσύστημα. Η εμπλοκή πανίσχυρων οικονομικά ανθρώπων -που ουδεμία σχέση έχουν με το άθλημα- για επενδυτικούς λόγους ή για αύξηση της επιρροής τους, επέφερε την αλλαγή των οικονομικών συσχετισμών, με τους πλούσιους συλλόγους να γίνονται πλουσιότεροι και αντιστρόφως ανάλογα οι φτωχοί σύλλογοι έγιναν φτωχότεροι. Αντιστοίχως, οι αμοιβές των παικτών τρύπησαν το μισθολογικό ταβάνι, με τους μικρότερους -θεωρητικά- συλλόγους να είναι αναγκασμένοι να πουλήσουν την ποδοσφαιρική τους...πραμάτεια, προκειμένου να επιβιώσουν. Το ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο ηττάται στο πεδίο της δημοκρατίας, αφού το χάσμα ανάμεσα σε εύπορους και οικονομικά ασθενέστερους συλλόγους διευρύνεται και στο πλαίσιο αγοράς τηλεοπτικού χρόνου και πώλησης δικαιωμάτων προβολής. Επιπλέον, οι σύλλογοι που ανήκουν στην ελίτ ασκούν μεγαλύτερη επιρροή στις διεθνείς ομοσπονδίες, με συνέπεια να διαμορφώνουν τους κανονισμούς ανάλογα με γνώμονα το συμφέρον τους (Κούλογλου, 2021).

2.4.3 Υπόθεση Μποσμάν: Ένα μικρό βήμα για τους παίκτες, ένα μεγάλο βήμα για το σπορ

Το ημερολόγιο έγραφε 15 Δεκεμβρίου του 1995. Έπειτα από μακρόχρονη διαμάχη στις δικαστικές αίθουσες, ο Zan Μαρκ Μποσμάν δικαιώνεται από το ευρωπαϊκό δικαστήριο του Λουξεμβούργου, σε μία απόφαση-σταθμό, που θα άλλαζε μια για πάντα τον μεταγραφικό χάρτη του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη επανάσταση σε επίπεδο κανονισμών στο σύγχρονο ποδοσφαιρικό γίγνεσθαι.

Τα πραγματικά θαύματα κάνουν λίγο θόρυβο, έγραφε ο Αντουάν ντε Σαιντ-Εξυπερύ αναφερόμενος στο πασίγνωστο βιβλίο του «Ο μικρός πρίγκιπας», με τον Βέλγο άλλοτε άσο των γηπέδων να μετατρέπεται σε «X-factor» για το άθλημα, ανατρέποντας τα μέχρι πρότινος ισχύοντα μεταγραφικά δεδομένα και επηρεάζοντας συνάμα όσο λίγοι την εξέλιξη του σπορ.

Όλα ξεκίνησαν το 1990, όταν ο επιτελικός μέσος αγωνιζόταν για λογαριασμό της Λιέγης. Το συμβόλαιο που είχε υπογράψει με τον σύλλογο της β' κατηγορίας Βελγίου εξέπνεε κι εκείνος είχε αποφασίσει να... εκδώσει ποδοσφαιρικό φύλλο πορείας με προορισμό την Δουνκέρκη, ωστόσο η ομάδα του αξίωνε υπέρογκα οικονομικά ανταλλάγματα. Σύμφωνα με τους νόμους της εποχής, ο Μποσμάν δεν είχε νομικό δικαίωμα να αλλάξει ποδοσφαιρική στέγη, αν πρώτα δεν αποζημιωνόταν το σωματείο όπου ανήκε, με αποτέλεσμα η μεταγραφή να ακυρωθεί.

Ο Βέλγος θα περνούσε στην αντεπίθεση, καθώς προσέλαβε μία ομάδα δικηγόρων, η οποία επικαλέστηκε το άρθρο 48 της Συνθήκης της Ρώμης του 1957, που προέβλεπε ρητά ότι κάθε εργαζόμενος είναι ελεύθερος να εργαστεί σε οποιαδήποτε χώρα-μέλος της Ε.Ε. επιθυμεί. Το δικαίωμα της ελεύθερης επιλογής -που στις μέρες μας είναι αυτονόητο κεκτημένο- τότε έμοιαζε εξωπραγματικό. Τελικά, η δικαίωση μπορεί να άργησε πέντε χρόνια, αλλά ο σκοπός επιτεύχθηκε, καθώς η FIFA εναρμονίστηκε με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, που έμελλε να γίνει γνωστή ως «Νόμος Μποσμάν».

Η ετυμηγορία εξασφάλιζε το δικαίωμα των επαγγελματιών ποδοσφαιριστών να μεταγράφονται ελεύθερα εντός της Ε.Ε., όταν λήγει το συμβόλαιό τους, δίχως η ομάδα τους να λαμβάνει χρήματα, ενώ παράλληλα καταργήθηκε το ανώτατο όριο ξένων παικτών που ίσχυε τότε, με τους λεγόμενους «κοινοτικούς» παίκτες να κατακλύζουν τις ευρωπαϊκές ομάδες. Η εργασιακή νομοθεσία που ίσχυε εντός Ε.Ε. κατέφθανε στην ποδοσφαιρική επικράτεια, ανοίγοντας διάπλατα τον δρόμο για την παγκοσμιοποιημένη μεταγραφική λογική.

ΚΕΦ. 3 FCSP: ΤΑΚΛΙΝ ΣΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ, ΓΚΟΛ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

*«Κι αν μας πουν ότι είμαστε σχεδόν ρομαντικοί, ότι είμαστε αδιόρθωτοι ιδεαλιστές, ότι σκεφτόμαστε το αδύνατο, εμείς πρέπει χίλιες φορές να απαντήσουμε: “Ναι, είμαστε”»,
Ερνέστο Τσε Γκεβέρα.*

«Συχνά με ρωτούσαν τι είναι αυτό που με οδηγεί να τρέξω και να κινητοποιούμαι μετά από έναν αγώνα 90 λεπτών και τι ελπίζω να πετύχω με αυτόν τον τρόπο. Το γεγονός ότι έχω γεννηθεί σε ένα σπίτι Κούρδων οικονομικών μεταναστών στην καρδιά της Γερμανίας, με

έκανε να γνωρίζω από πολύ νωρίς το τι σημαίνει ταξική κοινωνία. Από μικρή ηλικία ήθελα να είμαι «κάτι», να γίνω κάποιος που θα μπορεί να περνά ένα μήνυμα. Το ποδόσφαιρο με βοήθησε σε αυτό, μου έδωσε το κανάλι που ζητούσα.

Με τον καιρό, έγινα το επίκεντρο της προσοχής των ανθρώπων. Γνωρίζω περισσότερο από ποτέ ότι ο αληθινός πλούτος δεν έγκειται στο ποδόσφαιρο ή στα οφέλη ή τα δώρα που παρέχονται στους αθλητές.

Έχω ζήσει και μάθει, ιδιαίτερα κατά την περίοδο που έπαιζα στη Ζανκτ Πάουλι, ότι η αδελφότητα και η αλληλεγγύη μεταξύ των συμπαικτών, αλλά και με τους αντιπάλους, μπορεί να είναι μια απίστευτη πηγή δύναμης. Είδα ότι όταν έχουμε τα πόδια μας στο έδαφος και υποστηρίζουμε ο ένας τον άλλο, τίποτα δεν θα μπορούσε να μας νικήσει.

Αυτή η ομάδα -η αληθινή υπερηφάνεια της κοινωνίας του Αμβούργου- μου δίδαξε ότι τα σύνορα υπάρχουν μόνο στο μυαλό μας. Μου έμαθε τι σημαίνει για τους ανθρώπους να υποστηρίζουν ο ένας τον άλλον και να παίζουμε για τους συμπαίκτες μας, τον προπονητή, το τεχνικό τιμ, τους οπαδούς, όλους όσους εργάζονται για το σωματείο ή δουλεύουν στο γήπεδο. Δεν παίζω πλέον μόνο για μένα, αλλά για όλους. Και ο καθένας από εμάς έχει την ίδια συμβολή στην επίτευξη της επιτυχίας.

Θέλω να αντισταθώ σε κάθε μορφή καταπίεσης. Με όλους τους πόρους που έχω στη διάθεσή μου. Το τελευταίο πράγμα που μπορούν να μου πάρουν είναι η ψυχή μου και η λαχτάρα μου για ελευθερία. Η Ζανκτ Πάουλι μου έμαθε ότι όσο καλύτερα παίζω με την ομάδα στο γήπεδο, τόσο περισσότερα μπορώ να πετύχω. Γνώρισα περήφανους ανθρώπους που αντιστέκονται με αξιοπρέπεια. Η αξία όσων αυτό το σωματείο πρεσβεύει είναι ανεκτίμητη» (Από τον πρόλογο του Deniz Naki, στο βιβλίο «Ζανκτ Πάουλι: Ένα άλλο ποδόσφαιρο είναι δυνατό»).

Υπάρχουν ορισμένοι σύλλογοι που ισχυρίζονται ότι είναι κάτι παραπάνω από μια ποδοσφαιρική ομάδα. Η St. Pauli δεν αρκείται στη θεωρία, αλλά το αποδεικνύει στην πράξη. Άρρηκτα συνδεδεμένη με τον αθλητικό ακτιβισμό και την εργατική τάξη, αποτελεί «καταφύγιο» για εκατομμύρια ανθρώπους, που επιθυμούν να εκφράσουν την ιδεολογία τους, μέσω ενός αθλητικού συλλόγου.

Δεν πρόκειται για μία συνηθισμένη ομάδα, αλλά για ένα κοινωνικο-πολιτικό μανιφέστο ενάντια στο κατεστημένο. Σε μια εποχή, όπου το χρήμα είναι η κυρίαρχη ιδεολογία, η αντισυστημική κουλτούρα της St. Pauli την κατατάσσει ως ένα σπάνιο ποδοσφαιρικό φαινόμενο που αντιστέκεται, για να διατηρήσει αναλλοίωτη την ταυτότητά του. Ουδέποτε το αποτέλεσμα ήταν ο πρωταρχικός στόχος. Η νίκη δεν είναι αυτοσκοπός. Αγαπάει τη διαφορετικότητα και εκφράζει την ρομαντική πλευρά του αγνού ποδοσφαίρου, με την ταυτότητα συλλόγου-οπαδών να μην έχει αλλοτριωθεί, για χάρη της κερδοφορίας και της αθλητικής επιτυχίας.

Η μετατροπή της St. Pauli σε cult κλαμπ, δεν καθορίστηκε από τις σποραδικές επιτυχίες ή την εφήμερη χαρά των τίτλων, αλλά από την ακεραιότητα των αξιών της, ισορροπώντας ανάμεσα στο μύθο που τη συνοδεύει και την εμπορικότητα του αθλήματος. Δεν θέλει, ούτε μπορεί να αγνοήσει την διαφημιστική πραγματικότητα του σύγχρονου ποδοσφαίρου, όμως την ίδια στιγμή δεν ξεχνάει τον επαγγελματισμό της. Παραμένει μια επαναστατική ομάδα, που αντιπροσωπεύει ιδανικά, βάζοντας στο επίκεντρο τους φιλάθλους της και τα μέλη (Ziesche, 2017). Έχει εξελιχθεί σε αριστερή «Μέκκα» για τους οπαδούς που κολυμπούν ενάντια στην παλίρροια, ώστε να ανακτήσουν το παιχνίδι από την άκρατη εμπορικότητα, ενσωματώνοντας μια ριζοσπαστική ακεραιότητα και ενσαρκώνοντας ταυτόχρονα μια μορφή αθλητικού ακτιβισμού (Totten, 2014).

Το ποδόσφαιρο μοιάζει με φωτιά, που κάθονται όλοι τριγύρω, με την ταυτότητα του συλλόγου να διαμορφώνεται από την ιδεολογία των ίδιων των οπαδών του, οι οποίοι απεχθάνονται κάθε τι φασιστικό. Αποτελεί ποδοσφαιρικό ιδεολογικό αποκούμπι όσων μάχονται για έναν καλύτερο κόσμο, όπου δεν χωράνε διακρίσεις εθνικότητας, φύλου, χρώματος. Χωράει μόνο αγάπη και αλληλεγγύη για τους κολασμένους της γης, τους περιθωριακούς, τους μποέμ, τους άπορους, τους πρόσφυγες, τους απόκληρους της κοινωνίας. Είναι μία στάση ζωής, που ξεπερνά τα στενά ποδοσφαιρικά όρια.

Η πειρατική σημαία με τη νεκροκεφαλή (Jolly Roger), σήμα-κατατεθέν της ομάδας, αντικατέστησε στη συνείδηση του κόσμου το επίσημο έμβλημα. Συμβολίζει την

επαναστατικότητα ενάντια στην «ελίτ» και τη δέσμευση για κοινωνικό ακτιβισμό και αντιφασιστική πολιτική δράση.

Το 2009 έγινε ο πρώτος σύλλογος στη Γερμανία που υιοθέτησε ένα σύνολο κατευθυντήριων αρχών (καταστατικό), οι οποίες αποτυπώθηκαν στη γενική συνέλευση.

Οι 5 βασικές αρχές είναι οι εξής:

- Η Ζανκτ Πάουλι, στην ολότητα των μελών, υπαλλήλων, φιλάθλων και εθελοντών, αποτελεί μέρος της τοπικής κοινότητας και ως τέτοιο επηρεάζεται άμεσα και έμμεσα από τις αλλαγές στην κοινότητα σε πολιτικό, πολιτισμικό και κοινωνικό επίπεδο.

- Η Ζανκτ Πάουλι αποδέχεται την κοινωνική ευθύνη της και προωθεί τα συμφέροντα των μελών, υπαλλήλων, φιλάθλων και εθελοντών, πέρα από το αθλητικό επίπεδο.

- Η Ζανκτ Πάουλι είναι ένας σύλλογος ριζωμένος σε μία γειτονιά της πόλης. Οφείλει την ταυτότητά του σε αυτό και φέρει κοινωνική και πολιτική ευθύνη προς τη γειτονιά και στους κατοίκους που διαμένουν σε αυτήν.

- Η Ζανκτ Πάουλι αξιώνει έναν τρόπο ζωής και συνιστά σύμβολο αθλητικής αυθεντικότητας. Αυτό επιτρέπει στον κόσμο να ταυτίζεται με τον σύλλογο, ανεξάρτητα από τις όποιες επιτυχίες σημειωθούν στον αγωνιστικό χώρο. Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της ταύτισης πρέπει να καλλιεργηθούν και να προστατευθούν.

- Η ανοχή και ο σεβασμός στις αμοιβαίες αλληλεπιδράσεις είναι σημαντικοί πυλώνες της φιλοσοφίας της Ζανκτ Πάουλι (Μπράτσος, 2018).

Στις εξέδρες στέκουν αγέρωχα τα πανό «KEIN MENSCH IST ILLEGAL» (κανένας άνθρωπος δεν είναι παράνομος) και «KEIN FUSSBALL DEN FASCHISTEN» (όχι ποδόσφαιρο για τους φασίστες).

Συνυφασμένη με το κίνημα «Against Modern Football», η FCSP τάσσεται ενάντια στην ανεξέλεγκτη εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου και επιδιώκει την επιστροφή του αθλήματος στις ρίζες του. Αριθμεί συνολικά 2.000 fan clubs, εξ των οποίων περισσότερα από 600 επίσημα αναγνωρισμένα εκτός Γερμανίας. Θεωρείται η 4η δημοφιλέστερη ομάδα της χώρας, πίσω μονάχα από τις Μπάγερν Μονάχου, Μπορούσια Ντόρτμουντ και

Σάλκε, ενώ διαθέτει το μεγαλύτερο γυναικείο κοινό και οι οπαδοί της έχουν αδελφοποιηθεί με εκείνους της Celtic.

Διαθέτει την πιο «πολύχρωμη» κερκίδα, με την LGBTQ κοινότητα να σέρνει τον χορό της αποδοχής της διαφορετικότητας. Έχει καθιερωθεί στη οπαδική συνείδηση ως ένας φλεγόμενος ελευθεριακός χώρος, που διψάει για κοινωνικό ακτιβισμό και αλληλεγγύη. Μια σύγχρονη εκδοχή ενός γαλατικού χωριού, που σηκώνει το λάβαρο της επανάστασης. Η ομάδα που δίνει φωνή σε όσους δεν έχουν. Το σημείο συνάντησης του ποδοσφαίρου με την αριστερή ιδεολογία. Ο αντιφασιστικός πόλος του Αμβούργου, η ομάδα με πανκ καταβολές, που δείχνει σεβασμό στη διαφορετικότητα και υψώνει τη σφιγμένη γροθιά απέναντι σε κάθε είδους διάκριση και μάχεται ενάντια στην κρατική καταστολή. Πάνω απ' όλα είναι ιδέα και οι ιδέες δεν πεθαίνουν ποτέ...

3.1 Τα πρώιμα χρόνια: No man's land

Η ιστορία της FCSP δεν είναι ειδυλλιακή. Δεν είναι ο επίγειος παράδεισος όσων αγαπούν το ποδόσφαιρο. Προσφέρει, όμως, ένα εναλλακτικό όραμα και μια πόρτα διαφυγής για ένα άθλημα, που βασίζεται στην αλληλεγγύη. Είναι μια ιστορία αφοσίωσης σε ιδανικά και μάχης για έναν δικαιότερο κόσμο. Το ταξίδι της FCSP με προορισμό την μετατροπή της σε «cult» κλαμπ, πέρασε μέσα από τις συμπληγάδες της άνθισης του ναζισμού και τα συντρίμια δύο Παγκοσμίων Πολέμων.

Λίγο καιρό μετά τον θάνατο του Otto von Bismarck, επιφανούς πολιτικού και πρώην Καγκελάρου του Γερμανικού Ράιχ, το ποδόσφαιρο αποκτούσε δημοφιλία στη χώρα και κέρδιζε έδαφος στις προτιμήσεις. Στα περίχωρα του Αμβούργου, μέλη της τοπικής μπουρζουαζίας ίδρυσαν την St. Pauli το 1899, ωστόσο η ομάδα έπαιζε μονάχα ανεπίσημους φιλικούς αγώνες. Το μότο: «Δεν ιδρύθηκε πριν το 1910» αποκτά νόημα, καθώς στις 30 Ιανουαρίου του 1910 ο σύλλογος παίρνει επίσημη μορφή και σύσταση. Ο πρώτος καταγεγραμμένος αγώνας είναι κόντρα στην SC Germania 1887. Το νικηφόρο

ντεμπούτο με 2-0 καταχωρείται στα πρακτικά ως αξιομνημόνευτο, διότι η ομάδα παρατάχθηκε στο γήπεδο με 10 παίκτες!

Το λιμάνι του Αμβούργου είχε μετατραπεί σε διεθνές κέντρο εμπορίου, ωστόσο οι αρχές δεν επεδείκνυαν τον ίδιο ζήλο, όσον αφορά τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων, αμβλύνοντας τις αντιθέσεις μεταξύ της μπουρζουαζίας και της εργατικής τάξης, με συνέπεια να δημιουργηθούν προλεταριακά γκέτο και να αναπτυχθεί ραγδαία η πορνεία. Τα επονομαζόμενα «Golden Twenties» (σ.σ.: η χρυσή δεκαετία των 1920's) δεν ίσχυσαν στο St. Pauli, που μαστιζόταν από φτώχεια, εγκληματικότητα και υπερπληθωρισμό. Το χρηματιστηριακό κραχ του 1929 της Νέας Υόρκης δεν άφησε ανεπηρέαστη τη Γερμανία, η οποία επιχειρούσε να επουλώσει τις πληγές της από την εκκωφαντική ήττα στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, με τις μνήμες να είναι ακόμη νωπές. Ξεσπά πολιτική και οικονομική κρίση, ενώ η ανεργία ταλανίζει το σύνολο του πληθυσμού. Το 1924 το ποδοσφαιρικό τμήμα της FCSP -που ξεκίνησε ως αθλητικό σωματείο αποκλειστικά για άνδρες- διαχωρίζεται από τον γυμναστικό σύλλογο.

Στις 30 Ιανουαρίου 1933 ο Αδόλφος Χίτλερ είναι ο νέος Καγκελάριος του γερμανικού έθνους, με την άνοδο των Ναζί στην εξουσία να σηματοδοτεί την πολιτική εξόντωση των αντιπάλων τους. Ο Χίτλερ δεν ανήκε στους θαυμαστές του ποδοσφαίρου, έχοντας παρακολουθήσει μόνο μία φορά στη ζωή του αγώνα από κοντά, όμως δεν δίστασε να το χρησιμοποιήσει ως προπαγάνδα και ισχυρό εργαλείο χειραγώγησης για τις πολιτικές του επιδιώξεις. Συμπεραίνεται, εξάλλου, και από τις αντιλήψεις του τότε υπεύθυνου Τύπου της DFB, Guido von Mengde: *«Οι ποδοσφαιριστές είναι οι πολιτικοί στρατιώτες του Φίρερ»* (Vinas & Parra, 2020).

Η FCSP απέφευγε να ταχθεί φανερά με το μέρος του ναζιστικού καθεστώτος, σε αντίθεση με άλλα ποδοσφαιρικά κλαμπ, καθώς δεν είχε δείξει σημάδια εθνικιστικών και милитарιστικών πρακτικών. *«Δεν υπήρχε αντίσταση ή ηρωισμός, ούτε όμως φανατισμός και τυφλή υπακοή. Η FCSP παρέμενε ένας συντηρητικός οργανισμός, που προσαρμόστηκε στις συνθήκες και τις περιστάσεις της εποχής»* (Vinas & Parra, 2020, Davidson, 2014). Πάντως, η περιοχή υπερηφανευόταν για τις αποστάσεις που έπαιρνε από τους Ναζί.

Ειδικότερα, το St. Pauli ήταν μια συνοικία που φαινόταν περισσότερο αντιστασιακή από άλλα μέρη της Γερμανίας, καθώς χόρευε σε ρυθμούς swing και ανθούσε ο τραβεστισμός, σε μια εποχή που η πορνεία διωκόταν ποινικά από το φασιστικό καθεστώς (Daniel, Kassimeris, 2013).

Το λιμάνι του Αμβούργου ήταν στρατηγικής σημασίας, καθώς αποτελούσε ναυτική βάση, όπου κατασκευάζονταν πολεμικά πλοία και υποβρύχια, ωστόσο πραγματοποιήθηκαν αντιναζιστικά σαμποτάζ. Το 1943, οι Βρετανοί βομβάρδισαν το λιμάνι της βόρειας Γερμανίας, που έμεινε στα χρονικά ως «η πόλη του θανάτου». Στις 30 Απριλίου του 1945 ο Χίτλερ αυτοκτονεί, βάζοντας τέλος στη ζωή του, με τη στρατιωτική ήττα του Γ' Ράιχ να αποτελεί ψυχολογικό σοκ για τους Γερμανούς, οι οποίοι μέχρι τότε θεωρούνταν ανίκητοι στο πεδίο μάχης.

Τις δεκαετίες των 1950's και 1960's συντελείται ένα «οικονομικό θαύμα», που επηρέασε θετικά την περιοχή του St. Pauli. Στις αρχές των 1950's η Reeperban, γνωστή και ως το «αμαρτωλό μίλι», ήταν μια περιοχή κοντά στις αποβάθρες του λιμανιού, φημισμένη για τις ξέφρενες νύχτες διασκέδασης και τον αχαλίνωτο τρόπο ζωής, που παρέπεμπε στην περίφημη Red Light District του Άμστερνταμ. Η συνοικία των κόκκινων φαναριών - εκτός από αμέτρητα μπαρ και ντισκοτέκ- έβριθε από οίκους ανοχής, καμπαρέ, στρίπερς, καταστήματα ερωτικών βοηθημάτων, ενώ υπάρχει και μουσείο αφιερωμένο στο σεξ. Κοινωνικό και πολιτιστικό κέντρο, όπου ναυτικοί, ιερόδουλες, gay, γκάνγκστερ και συμμορίες του οργανωμένου εγκλήματος συνυπάρχουν, σχηματίζοντας το ψηφιδωτό του δρόμου. Ξενοδοχεία, εστιατόρια, νυχτερινά μαγαζιά διασκέδασης ξεφυτρώνουν, μεταλλάσσοντας την λεωφόρο σε τουριστική ατραξιόν που προσελκύει επισκέπτες, αλλάζοντας ριζικά τον χαρακτήρα του St. Pauli (Daniel & Kassimeris, 2013). Η εξέλιξη της γειτονιάς αποτελεί κλειδί για την κατανόηση της πρόσφατης ιστορίας της FCSP, το καμάρι της underground συνοικίας, που ασφυκτιούσε στα στενά γερμανικά πλαίσια. Η ιστορία της μοιάζει με εκείνη της πανκ, που δεν χωρούσε στο Ηνωμένο Βασίλειο κι έπρεπε να ταξιδέψει παντού.

Στην μεταπολεμική περίοδο, το Αμβούργο αναδείχθηκε σε κέντρο μαύρων αγορών, όπως του αγοραίου έρωτα, που συνιστούσε παράδειγμα επιβίωσης στα όρια του νόμου και πολλές φορές παραβίασης κατά των αρχών. Στα 60's, υπήρξε μια στροφή στην περιοχή, η οποία από την υποκουλτούρα της πορνείας, πέρασε στη σεξουαλική απελευθέρωση και την μουσική κουλτούρα (Daniel & Kassimeris, 2013).

3.2 Η μετάβαση από συνοικιακή ομάδα σε “cult” φαινόμενο

Το μακρινό 1977, η FCSP -που συνήθιζε να υποδύεται το ρόλο της ομάδας «ασανσέρ», ανεβοκατεβαίνοντας κατηγορίες- καταφέρνει να κερδίσει την παρθενική της άνοδο στα μεγάλα σαλόνια του γερμανικού ποδοσφαίρου, με τον Mariano Perez, ιδιοκτήτη οίκου ανοχής στη Reeperban, να προσφέρει ως δώρο στους παίκτες ένα ταξίδι αναψυχής στη Μαγιόρκα (Daniel & Kassimeris, 2013, Vinas & Parra, 2020). Το όνειρο της συμμετοχής στην πρώτη κατηγορία ξεθωριάζει, προτού καν προλάβει να πάρει χρώμα. Με απολογισμό 22 ήττες και παθητικό τερμάτων 44-86, καθλώνεται στον βαθμολογικό πάτο και αποχαιρετά την Bundesliga, ύστερα από μόλις μία σεζόν παρουσίας. Highlight εκείνης της σεζόν, η επικράτηση με 2-0 επί του λαμπερού HSV, που είχε στις τάξεις του τον σούπερ σταρ, Κέβιν Κίγκαν.

Η επόμενη αγωνιστική περίοδος (1978-79) βρίσκει την FCSP στα γνώριμα λημέρια της Β' κατηγορίας, προμηνύοντας την παρακμή, που βημάτιζε προς το μέρος της. Στη δίνη των οικονομικών προβλημάτων, ο μέσος όρος εισιτηρίων πέφτει δραματικά από 13.776 σε 2.396 άτομα, ενώ οι χορηγοί αποχωρούν ο ένας μετά τον άλλον, αφού δεν ήθελαν να σχετίζονται με ένα «παθητικό κλαμπ». Οι παίκτες καλύπτουν με μπαλώματα τους σπόνσορες στη φανέλα. Το χρέος αγγίζει τα 2,7 εκατ. μάρκα, μοιάζοντας με θηλιά που σφίγγει στο λαιμό της ομάδας, που απέχει μία ανάσα μακριά από τη χρεοκοπία. Τελικά, η FCSP αποτυγχάνει να εξασφαλίσει άδεια συμμετοχής από την DFB, με αποτέλεσμα να υποβιβαστεί αυτόματα στη Γ' εθνική. Το πλήρωμα των παικτών εγκαταλείπει το καράβι, ενώ όσοι μένουν, καλύπτουν με προσωπικά τους έξοδα τις μετακινήσεις. Την ίδια στιγμή, αποκαλύπτεται σε όλο της το μεγαλείο η δημιουργικότητα των fans, καθώς

προσπαθούν με ευρηματικούς τρόπους, όπως η πώληση κέικ, σνακ και καφέδων, να συνδράμουν οικονομικά στον σύλλογο που αγαπούν, προκειμένου να αντιστρέψουν το αρνητικό κλίμα και να εξαλείψουν τον (ορατό) κίνδυνο αφανισμού του κλαμπ.

Η δεκαετία του 1970 χαρακτηρίζεται από ύφεση. Το οργανωμένο έγκλημα, τα σκληρά ναρκωτικά και οι βίαιες συγκρούσεις των συμμοριών ήταν επακόλουθα της παρακμής. Πολλοί ήταν οι νέοι που εγκατέλειπαν το σχολείο. Η ανεργία χτυπούσε κόκκινο, ενώ η έλλειψη στέγης και οι υψηλές τιμές ενοικίων, φανέρωναν στασιμότητα και απουσία ευκαιριών, ωθώντας κυρίως τη νεολαία να αναζητήσει έναν διαφορετικό τρόπο ζωής. Ήταν ο σπόρος, που καρποφόρησε από το αυτονομιστικό κίνημα. Παράλληλα, σημαντική επίδραση στην περιοχή άσκησε και το αντιπυρηνικό κίνημα, που σχηματίστηκε εξαιτίας της πετρελαιοκρίσης του 1973.

Στις 30 Οκτωβρίου 1976, 8.000 άτομα διαδηλώνουν για να αντιταχθούν στα σχέδια κατασκευής εργοστασίου πυρηνικής ενέργειας στην περιοχή Unterelbe, που απέιχε μόλις 70χλμ από το Αμβούργο, με τη συμμετοχή της αριστερής πτέρυγας και του αντιπυρηνικού κινήματος, που επεδίωκαν την κατάληψη του κτιρίου. Οι αστυνομικές δυνάμεις καταπνίγουν τη διαδήλωση, ωστόσο, στις 14 Νοεμβρίου 1976 40.000 και πλέον άτομα συγκρούονται στα οδοφράγματα με τις δυνάμεις καταστολής και καταφέρνουν να αποτρέψουν τα έργα ανέγερσης του εργοστασίου πυρηνικών (Vinas & Parra, 2020).

Το 1980, ξεκινούν και πάλι οι εργασίες, ωστόσο η απάντηση των διαδηλωτών είναι δυναμική. Οδομαχίες με την αστυνομία, υλικές ζημιές και καταστροφές σε τράπεζες, μαγαζιά και ξενοδοχεία, συνθέτουν το βίαιο σκηνικό των συγκρούσεων. Ένα πανό ξεχωρίζει, αναγράφοντας: *«Εάν ο νόμος απειλεί τις ζωές μας, τότε κι εμείς έχουμε το δικαίωμα να καταπατήσουμε το νόμο»*. Στις 28 Φεβρουαρίου 1981 η πορεία μετατρέπεται σε μαζική διαμαρτυρία, καθώς συρρέουν στην περιοχή ακτιβιστές από Βερολίνο, Στουτγάρδη και Μόναχο. Παραταγμένοι απέναντί τους 30.000 αστυνομικοί, έτοιμοι να καταπνίξουν τη διαδήλωση.

Ένα κρίσιμο σταυροδρόμι ξημερώνει για την FCSP, με την αλλαγή του mindset στους κόλπους της να ξεδιπλώνεται στα μέσα των 1980's, έπειτα από την έντονη άσκηση επιρροής του αυτονομιστικού κινήματος της Hafenstrabe, ενός δρόμου με εγκαταλελειμμένα κτίρια, που διασχίζει το λιμάνι και αποτέλεσε επίκεντρο των καταλήψεων. Στα 1980's φουντώνει ο αναβρασμός στην ευρύτερη περιοχή του Αμβούργου, με την λαίλαπα της ανοικοδόμησης και της άνθισης του real estate, να καταπίνει οικοδομικά τετράγωνα στο διάβα της. Το 1981 ένα γκρουπ ακτιβιστών καταλαμβάνει 8 κτίρια, σε μια πρωτοποριακή κίνηση, η οποία μετέτρεψε τη Hafenstrabe σε σύμβολο αντίστασης του γερμανικού αυτονομιστικού κινήματος.

Στην περιοχή ξεφυτρώνουν εναλλακτικές βιβλιοθήκες, κοινωνικές κουζίνες, πειραματικές θεατρικές σκηνές, συναυλιακοί χώροι και αντισυμβατικές μπυραρίες, γεγονός που καταδεικνύει έναν εναλλακτικό τρόπο ζωής. Η ταραχώδης εκείνη περίοδος, σημαδεύεται από συμπλοκές με την αστυνομία. Τα κοινόβια της περιοχής θα δεχθούν αναίτιες επιθέσεις από την αστυνομία, με το πρόσχημα ότι εκεί έχουν βρει καταφύγιο μέλη της RAF. Παράλληλα, ανθίζουν τα κοινωνικά κινήματα κατά της πατριαρχίας, του πολέμου και του ναζισμού.

Στις 20 Δεκεμβρίου 1986, διεξάγεται μεγαλειώδης πορεία, με τη συμμετοχή 12.000 διαδηλωτών στους δρόμους του Αμβούργου και μέχρι το φθινόπωρο του 1987, η πίεση που ασκήθηκε στο Δήμο της πόλης αποδίδει καρπούς, καθώς υπογράφεται σύμβαση, που προστατεύει τους ενοίκους των υπό κατάληψη κτιρίων από εξώσεις και αστυνομικές παρενοχλήσεις. Πρόκειται για μια σημαντική νίκη για τον λαό και την περιοχή, με το κίνημα των καταλήψεων να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία της νέας ταυτότητας της ομάδας, κατορθώνοντας να ενσωματωθεί στο οπαδικό ήθος της St. Pauli. Οκτώ κτίρια και ένα λούνα παρκ ήταν αρκετά, για να αλλάξουν ριζικά τις σελίδες της ιστορίας του γερμανικού συλλόγου. Η εντολή του δήμου να κατεδαφίσει αυτό το συγκρότημα κτιρίων, στο πλαίσιο του εξευγενισμού της περιοχής, απετράπη από τους ντόπιους κατοίκους, που βρήκαν έναν απρόσμενο σύμμαχο στο πρόσωπο της FCSP, η οποία άντλησε νέους θαυμαστές από τη δεξαμενή της τοπικής κοινότητας. Στάθηκε στο

πλευρό τους, συνέβαλε στις κινητοποιήσεις, δίνοντας τον αγώνα μαζί με τους κατοίκους της γειτονιάς. Ήταν ένας ανέλπιστος τρόπος συνάντησης κι ας συνυπήρχαν ανέκαθεν.

Καταδεικνύεται η έννοια του αθλητισμού ως ένα αμφισβητούμενο ιδεολογικό έδαφος, όπου η ενδυνάμωση των οπαδών, ενέχει στοιχεία μετατόπισης της εξουσίας από τις κυρίαρχες ομάδες, επιτρέποντας στους θαυμαστές να επηρεάσουν (Schuftan, 1996).

Σε αθλητικό επίπεδο, η FCSP τη σεζόν 1986-87 αναδείχθηκε 3η και κέρδιζε το δικαίωμα συμμετοχής στα playoff, με δέλεαρ μία θέση στη μεγάλη κατηγορία απέναντι στην FC 08 Homburg, σε διπλές αναμετρήσεις. Η St. Pauli γνωρίζει εκτός έδρας ήττα με 3-1. Στον επαναληπτικό αγώνα διακυβεύονται οι κόποι ολόκληρης της χρονιάς, αποσκοπώντας στην ανατροπή του σκορ. Τότε, γίνεται κάτι αναπάντεχο και μη προσχεδιασμένο, καθώς 60 punks από το αυτονομιστικό κίνημα της Hafenstrabe επισκέπτονται για πρώτη φορά το γήπεδο της ομάδας, που απείχε μόλις 1χλμ από τον πυρήνα των καταλήψεων.

Ο σύλλογος από το Αμβούργο, υπό τις οδηγίες του Willi Reimann, τότε έπαιζε «εναλλακτικό» ποδόσφαιρο, χτισμένο στις αρχές της δέσμευσης, του πάθους, του μαχητικού πνεύματος και της καρδιάς. Η FCSP δεν θα μπορούσε να φανταστεί καλύτερο 12ο παίκτη στην κερκίδα από το γκρουπ της Hafenstrabe, το οποίο ξεχώριζε για την αντιφασιστική του στάση και τη σύνδεσή του με το κίνημα καταλήψεων. Ο αγώνας ρεβάνς θα μεταδιδόταν τηλεοπτικά από το δίκτυο RTL, βοηθώντας στην εξάπλωση του μύθου της St. Pauli σε όλη τη Γερμανία. Πάντως, τα γερμανικά MME έχουν σημαντικό μερίδιο ευθύνης για την λανθασμένη αντίληψη που προέβαλαν, όσον αφορά τον ιδεολογικό συσχετισμό του συνόλου των οπαδών της FCSP με τον αναρχικό χώρο και την punk, όπως αναφέρει ο Sanderson, ο οποίος επιχειρηματολογεί λέγοντας πως οι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς εφεύραν το τέλειο τέχνασμα, απεικονίζοντας το κλαμπ ως παθιασμένο αουτσάιντερ (Vinas & Parra, 2020). Από τη μεριά του, ο Griggs (2012) υποστηρίζει ότι το μελάνι που χύθηκε από τα βρετανικά μέσα ενημέρωσης για λογαριασμό της St. Pauli, αντιπροσωπεύει μία ουτοπική πτυχή του συλλόγου, που βασίζεται στο νοσταλγικό ιδεαλισμό και την αντιστασιακή ταυτότητα.

Ο αθλητισμός εμπεριέχει τη νοσταλγία. Το γήπεδο συνιστά την πρώτη νοσταλγική τοποθεσία. Στο Millerntor η θέαση ενός παιχνιδιού γυρίζει πίσω τον χρόνο, όταν ο καπνός, η κατανάλωση μπίρας και το stand των ορθίων συνθέταν ένα ποδοσφαιρικό σκηνικό από τα... παλιά. Μάλιστα, η παράδοση του τμήματος των ορθίων διατηρείται ακόμα και σήμερα στη Γερμανία (Szszerpanik, 2010). Τη δεύτερη νοσταλγική πτυχή συνθέτουν οι θαυμαστές, οι οποίοι αποτελούν μέρος της συνολικής ποδοσφαιρικής εμπειρίας. Τα συνθήματα και τα τραγούδια αναβαθμίζουν τη συλλογική εμπειρία, ενώ προωθούν την κοινωνική αλληλεγγύη και τη συλλογική συνείδηση. Το τραγούδι «Volker hort die Signale» ήταν μια παραλλαγή, εμπνευσμένη από τη μελωδία της «Κομμουνιστικής Διεθνούς» (Daniel, Kassimeris, 2013).

Οι τελευταίες πινελιές στον καμβά του νοσταλγικού ιδεαλισμού προστίθενται μετά τη λήξη του ματς. Οι οπαδοί της FCSP συνηθίζουν να συχνάζουν στην παμπ, Jolly Roger - που θεωρείται το στέκι τους- όπου πίνουν μπίρα και συζητούν για την πορεία της αγαπημένης τους ομάδας (Szszerpanik, 2010). Εάν ο αγώνας είναι το κυρίως μενού, τότε αυτά που εκτυλίσσονται μετά το σφύριγμα της λήξης του παιχνιδιού, μοιάζουν με το... επιδόρπιο που θα σερβιριστεί. Οι οπαδοί γίνονται κοινωνοί της νοσταλγίας όλων όσων θα ήθελαν να συμβαίνουν στον ποδοσφαιρικό περίγυρο. Τα νοσταλγικά στοιχεία είναι συνυφασμένα με την οπαδική ταυτότητα, καθώς αντικατοπτρίζουν αναμνήσεις, που απαρτίζουν τα κομμάτια του παζλ της ζωής, στην προσπάθεια αναζήτησης αυθεντικών ποδοσφαιρικών εμπειριών (Belk, 1990).

Την ομάδα ακολουθούσε η φήμη των «ιστορικά χαμένων». Αν και κέρδισε με 2-1 στη ρεβάνς, απώλεσε την ευκαιρία ανόδου. Παρά το τελικό αποτέλεσμα, οι 18.500 περιθωριακοί που κατέκλυσαν τις εξέδρες του γηπέδου, μετέτρεψαν σε πάρτι τον αγώνα, ενώ δεν σταμάτησαν να τραγουδούν και να κυματίζουν σημαίες, δημιουργώντας μια μαγική ατμόσφαιρα, που όμοιά τους δεν υπήρχε στη Bundesliga. Ο τρόπος αντιμετώπισης της ήττας αποδείκνυε τη μοναδικότητα της FCSP και των οπαδών της. Το σημαντικότερο δεν ήταν η αθλητική επιτυχία. Η νίκη, εξάλλου, δεν αποτελούσε ποτέ προτεραιότητα. Οι φίλαθλοι εξέφραζαν συναισθήματα χαράς, διότι η ομάδα κατάφερε - παρά τις αντιξοότητες- να παλέψει για τον προβιβασμό, δίχως να χάσει την ψυχή της.

Εάν μετατράπηκε σε cult κλαμπ, το οφείλει σε μεγάλο βαθμό στους punk/αυτονομιστές ακόλουθούς της και την προβολή από τα media.

Το πλεονέκτημα της τηλεόρασης να αξιοποιεί ταυτοχρόνως οπτικοακουστικά και γραπτά επικοινωνιακά συστήματα, μεταφράζεται στη μετάδοση της μέγιστης δυνατής ακρίβειας του άμεσου μηνύματος, αλλά παράλληλα σηματοδοτεί και την μορφοποίηση του αφηρημένου πλαισίου, μέσα στο οποίο εκτυλίσσονται τα γεγονότα. Η αναπαράσταση μιας αφηρημένης ιδέας προσομοιάζει τη διαδικασία της συμβολοποίησης, όρος που δανείζεται ο Arnheim (1969), για να περιγράψει τη λειτουργία του λόγου της εικόνας. Όπως επισημαίνει ο Ramonet (1999), η τηλεοπτική αναπαράσταση συμβολοποιεί το σύνολο των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων, ενώ έχει την ικανότητα να διαστρεβλώσει τους συσχετισμούς, εμφανίζοντας π.χ. τον θύτη ως θύμα και το αντίστροφο. Ο Αμερικανός ερευνητής και δημοσιογράφος Walter Lippmann (1988), ο οποίος μελέτησε διεξοδικά τις ιδεολογικές λειτουργίες της τηλεοπτικής εικόνας, αποκρυπτογραφεί την «ψευδοβιωματική εμπειρία», τονίζοντας ότι ο τηλεθεατής δεν βιώνει τα γεγονότα αυτά καθαυτά, αλλά την ευρύτερη εικόνα τους και τη συμβολική αξία που ενέχουν. Μάλιστα, η μη βίωση του γεγονότος αποτελεί αναγκαίο προαπαιτούμενο, ώστε να το παρακολουθήσει κάποιος δια μέσου της τηλεόρασης. Μετέχει, δηλαδή, φαντασιακά στο γεγονός, το οποίο αποκτά χροιά ψευδοβιωματικής εμπειρίας. Το «ψευδοβίωμα» αποτελεί δομικό στοιχείο του τηλεοπτικού θεάματος και ενέχει σημαντικές προεκτάσεις σε όλα τα κοινωνικά πεδία. Η συγκεκριμένη λειτουργία της εικόνας τοποθετεί τον θεατή σε μία θέση, όπου λαμβάνει μέρος στα γεγονότα φαντασιακά, μεγεθύνοντας την πραγματική απόσταση από αυτά. Η ψευδοβιωματική εμπειρία καλλιεργεί μία «σχέση ανευθυνότητας» του υποκειμένου απέναντι στα γεγονότα. Ειδικότερα σε περιπτώσεις βίαιων συμβάντων, αναπτύσσονται φαινόμενα κοινωνικής ανοχής της βίας. Παράλληλα, δημιουργείται μια σχέση «κύρους και εξάρτησης» μεταξύ του κατασκευαστή της εικόνας και του θεατή, ο οποίος αντιλαμβάνεται τα γεγονότα όχι στην πραγματική τους διάσταση, αλλά υποκύπτει στην αλήθεια της τηλεοπτικής αναπαράστασης, με συνέπεια να απέχει από τα κριτήρια της ορθολογικής αντίληψης και αξιολόγησης. Μέσω του ψευδοβιώματος, καταρρίπτονται οι χωροχρονικές αποστάσεις, αφού ο τηλεθεατής δεν μετέχει ο ίδιος στην αθλητική

δραστηριότητα, όμως αναλαμβάνει το ρόλο του παρατηρητή. Εν μέρει, ο τηλεθεατής βιώνει τη μη βίωση του γεγονότος. Ωστόσο, δημιουργείται μια σχέση «ανευθυνότητας» έναντι των γεγονότων, όπως και μια σχέση «κύρους και εξάρτησης» έναντι του κατασκευαστή της εικόνας. Επομένως, το τηλεοπτικό κοινό ενδέχεται να διαμορφώσει στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στα γεγονότα, οι οποίες συχνά θεωρούνται ανορθολογικές.

Επιπρόσθετα, το προφίλ του κλαμπ διαμορφώθηκε και από τους μετασχηματισμούς που επηρέασαν τη γύρω περιοχή. Είναι χαρακτηριστικό, πως το 1971 η συνοικία St. Pauli είχε 31.000 κατοίκους, ενώ το 1985 αριθμούσε μόλις 22.000. Το γεγονός αυτό επέδρασε καταλυτικά στη μείωση του κόστους ζωής και στην αύξηση των καταλήψεων σε ανεκμετάλλευτα κτίρια. Παράλληλα, η άφιξη νεολαίας με χαμηλό εισόδημα, φοιτητών και καλλιτεχνών μεταμόρφωσε την περιοχή σε μια εναλλακτική και μποέμ κοινότητα, που απαίτησε στέγαση και χαμηλότερες τιμές ενοικίων. Ο εξευγενισμός οδήγησε σε βαθιά τομή την μεταμόρφωση του αστικού ιστού της γειτονιάς.

Ότι δεν πέτυχε το 1986, το κατόρθωσε δύο χρόνια αργότερα. Στις 29 Μαΐου 1988, η FCSP χρειαζόταν τον βαθμό της ισοπαλίας, για να ζωντανέψει το όνειρο της επιστροφής στη κορυφαία κατηγορία του γερμανικού ποδοσφαίρου. Τελικά, το γκολ στο 29' από τον Dirk Zander απέναντι στην Ουλμ (0-1) αποδεικνύεται αρκετό για την FCSP, η οποία φεύγει από το «Donaustadion» με λάφυρο το διπλό στις αποσκευές της και σφραγίζει το εισιτήριο με προορισμό την Bundesliga, για δεύτερη φορά στα χρονικά. Πάνω από 6.000 fans υποδέχονται στο αεροδρόμιο την ομάδα, μετατρέποντας τη νύχτα σε μέρα από τη λάμψη βεγγαλικών και καπνογόνων. Δεκάδες μηχανάκια και αμάξια συνόδευσαν την αποστολή μέχρι τη Reeperban, επίκεντρο των πανηγυρισμών. Η άνοδος σηματοδοτούσε μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το κλαμπ και αλλαγές στις βεράντες του Millerntor.

3.3 Η συμβολή του Hafenstraße Bloc

Στα 1980's γεννήθηκε μια κοινότητα, η οποία απέρριπτε το mainstream και επεδίωκε μικρότερη κρατική παρέμβαση. Μπαρ, καφέ, χώροι συναυλιών, κοινωνικά κέντρα, βιβλιοθήκες και γκαλερί τεχνών δημιουργήθηκαν, προβάλλοντας ένα εναλλακτικό

lifestyle, με τις καταβολές του να εντοπίζονται στα ιταλικά κινήματα των 1960's. Οι νέοι αυτοί αυτοοργανώθηκαν μέσω καταλήψεων, απεργιών και μαχών στους δρόμους. Αυτοπροσδιορίστηκαν ως «αυτονομιστές».

Οι τοπικές αρχές του Αμβούργου επέβαλαν «24ωρο κανονισμό λειτουργίας», που σήμαινε ότι μια κατάληψη κηρύσσεται παράνομη μετά το πέρας της ημέρας. Οι αντιμαχόμενες πλευρές διασταύρωναν τα ξίφη τους. Από τη μια μεριά οι αυτονομιστές, που ήθελαν διάλογο και υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους και στην αντίπερα όχθη οι αρχές, με «όπλο» την καταστολή. Η σύγκρουση ήταν αναπόφευκτη. Τελικά, το 1983 θα επιτευχθεί η πολυπόθητη εκεχειρία, η οποία προέβλεπε ότι οι ένοικοι των κτιριών δεν θα απειλούνταν με έξωση, κερδίζοντας το δικαίωμα παραμονής μέχρι το 1986. Η Hafenstrabe έγινε μια από τις εμβληματικές τοποθεσίες του γερμανικού αυτονομιστικού κινήματος.

Μεγάλος αριθμός ακτιβιστών προερχόταν από το αποκαλούμενο «λούμπεν προλεταριάτο», με ταπεινές καταβολές από την εργατική τάξη. Το εν λόγω υπόβαθρο εξηγεί τη σχέση αυτών των ατόμων με το ποδόσφαιρο, άθλημα που πρωτοεμφανίστηκε στη Βρετανία του 19ου αιώνα και έλκυε τις ρίζες του στα χαμηλά κοινωνικά στρώματα. Η συμπαραστάση στους φυλακισμένους απεργούς πείνας της RAF και οι συγκεντρώσεις με την ονομασία «ημέρες λιμανιού» που διεξήχθησαν, κατατάσσουν την Hafenstrabe σε παγκόσμιο σύμβολο για το κίνημα των καταληψιών, ενώ ταυτόχρονα έβαλε το λιθαράκι της στην αναγέννηση της γειτονιάς (kiez). Η ειρήνη δεν θα κρατούσε για πολύ, καθώς το 1986 τα πράγματα πήραν εντελώς διαφορετική τροπή. Στις 28 Οκτωβρίου 1986, 500 αστυνομικοί συγκεντρώθηκαν δίνοντας το... εναρκτήριο λάκτισμα για τις εξώσεις που θα επακολουθούσαν σε 13 κτίρια της SAGA (σ.σ.: κατασκευαστική εταιρεία). Περίπου 3.000 διαδηλωτές εξέφρασαν τη συμπαραστάσή τους στους καταληψίες, ενώ οι συμπλοκές δεν έλειψαν. Στις 21 Νοεμβρίου 1986, 12.000 διαδηλωτές ξεχύθηκαν στους δρόμους του Αμβούργου. Χιλιάδες punks και μέλη του Hafenstrabe Bloc ή αλλιώς Black Bloc κρατώντας πανό με σύνθημα: *«Αλληλεγγύη στη Hafenstrabe, όχι στις εξώσεις, όχι στις κατεδαφίσεις, όχι στην αστυνομική τρομοκρατία»*, επιχείρησαν να επανακαταλάβουν τα κτίρια και να γλιτώσουν τους ενοίκους από τις εξώσεις. Μάλιστα, εξαιτίας αυτής της

κίνησης, ονομάστηκε «παγκόσμια ημέρα αντίστασης». Στις 17 Ιουλίου 1987, ο σκοπός τους είχε επιτευχθεί. Το Νοέμβριο του 1987, η γερουσία διαπραγματεύτηκε με τους καταληψίες και στο τέλος υπέκυψε στις πιέσεις, παρέχοντας συμβόλαια ενοικίασης. Η λογική είχε επικρατήσει, καθώς οι τοπικές αρχές ήθελαν να αποφύγουν τη μετωπική σύγκρουση, ώστε να διασφαλίσουν τη σταθερότητα στην περιοχή. Εκείνες οι μέρες αποκαλέστηκαν «ημέρες οδοφράγματος», λόγω της αποφασιστικότητας του κινήματος να μην καταθέσει τα όπλα, αλλά να αντισταθεί.

Τα θρυλικά νεαρά μέλη του Hafenstraße Bloc ήταν ποδοσφαιρόφιλοι (Davidson, 2014) και στην πλειοψηφία τους οπαδοί της ομώνυμης ομάδας του τότε κραταιού HSV, που απολάμβανε τις ευρωπαϊκές δάφνες της κατάκτησης ενός Κυπέλλου Πρωταθλητριών (1982-83) απέναντι στη Γιουβέντους (1-0 στην Αθήνα) και ενός Κυπέλλου Κυπελλούχων (1976-77) ενάντια στην Άντερλεχτ (2-0 στο Άμστερνταμ). Παράλληλα, ο νεοναζισμός ανθούσε στο άντρο του Αμβούργου, το «Volksparkstadion». Οι κερκίδες του σταδίου γέμιζαν με ακροδεξιούς από το 1981, ενώ έναν χρόνο αργότερα η κατάσταση είχε γίνει ανυπόφορη. Πολλοί εξ αυτών σταμάτησαν να πηγαίνουν στο γήπεδο, καθώς δεν άντεχαν στη θέα των φασιστών, οι οποίοι δρούσαν υπό την ανοχή της διοίκησης του συλλόγου, αναρτώντας φασιστικά σύμβολα. Οι αυτονομιστές που είχαν φτιάξει ομάδα, την FC Hafenstraße, συνέχισαν να παίζουν σε ερασιτεχνικό επίπεδο, νιώθοντας αποστροφή για το επαγγελματικό ποδόσφαιρο. Όμως, η δίψα για μπάλα δεν είχε χαθεί ολοκληρωτικά. Τη σεζόν 1985-86, ένα γκρουπ πειραματίστηκε, επισκεπτόμενο την έδρα της St. Pauli, η οποία ήταν μια ταπεινή και μετριοπαθής τοπική ομάδα, χωρίς μεγάλο αριθμό δεξιών οπαδών στις τάξεις της. Το Wilhelm Koch (σ.σ.: μετέπειτα Millerntor) έγινε το νέο σημείο συνάντησης, μια διαφορετική ποδοσφαιρική εμπειρία, όπου μπορούσε κανείς να πει την μύρα του και να διασκεδάσει σε μια φιλική και χαλαρή ατμόσφαιρα, εκ διαμέτρου αντίθετη με το πολεμικό κλίμα που επικρατούσε στις εξέδρες του HSV. Στα μέσα της δεκαετίας των 1980's η προσέλευση των θεατών αυξήθηκε κι εκείνοι, παρόλο που ήταν μειοψηφία, έκαναν αισθητή την παρουσία τους στο γήπεδο. Κρέμασαν πειρατική σημαία, ενώ τραγουδούσαν ευρηματικά συνθήματα με σαφείς πολιτικές προεκτάσεις και καυστικό χιούμορ, όπως: «Φασισμός ποτέ ξανά, πόλεμος ποτέ ξανά, τρίτη εθνική ποτέ ξανά!» (Petroni, 2015). Έφτιαχναν κορεό με στοιχεία σαρκασμού και

ειρωνείας, προκειμένου να προκαλέσουν και να ενοχλήσουν. Την ίδια στιγμή, οι βετεράνοι και πιο παραδοσιακοί οπαδοί της St. Pauli ήταν στην πλειοψηφία τους απολιτίκ, ενώ κάποιοι δήλωναν φιλικά προσκείμενοι προς τη δεξιά πτέρυγα. Παράλληλα, οι ιθύνοντες του συλλόγου ήταν προκατειλημμένοι απέναντι στους εκκεντρικούς νέους fans από τη Hafenstrabe, ενώ έδωσαν οδηγίες στους εργαζόμενους ασφαλείας του γηπέδου να κατεβάσουν την πειρατική σημαία. Τελικά, όχι μόνο δεν έγινε αυτό, αλλά την επόμενη φορά πολλαπλασιάστηκαν οι σημαίες στις κερκίδες και από άλλους φιλάθλους της ομάδας, οι οποίοι θέλησαν με πειρατικά banners να δείξουν την αλληλεγγύη τους.

Η μεταμόρφωση του κλαμπ μόλις είχε ξεκινήσει. Οι παράγοντας που έδωσαν ώθηση σε αυτή την ιστορική αλλαγή ήταν ποικίλοι. Σε διάστημα 5ετίας (1986-1991), η FCSP είχε μετατραπεί σε ομάδα ορόσημο της περιοχής, παρά το ότι η υψηλότερη θέση που είχε κατακτήσει στη Bundesliga ήταν η 10η. Επίσης, η γιγάντωση της έτερης ομάδας της πόλης, του HSV, σε συνδυασμό με τον κοινωνικοπολιτικό προσανατολισμό των καινούριων υποστηρικτών της St. Pauli, καθώς και την ανάπτυξη της αριστερής πολιτικής σκηνής στη Γερμανία, συνωμότησαν στην μετάβαση του κλαμπ από την ανυποληψία, σε σημείο αναφοράς για την τοπική κοινότητα. Αν προστεθεί και η μεταπήδηση σημαντικού αριθμού φιλάθλων από τις κερκίδες του HSV σε εκείνες της St. Pauli, τότε υπάρχουν όλα τα συστατικά που οδήγησαν στην ολική μεταμόρφωση του κλαμπ. Οι δεσμοί ανάμεσα στους πολιτικούς ακτιβιστές και την FCSP σφυρηλατήθηκαν εκείνη την εποχή από την υποστήριξη των δικαιωμάτων των καταληψιών. Ο συνδυασμός πολιτικού ακτιβισμού και οπαδικού ποδοσφαίρου μετέτρεψε την FCSP σε δημοφιλές κλαμπ (Merkel, 2012), ενώ η ιστορία του είναι μιας συνεχής αφήγηση αγώνων (Sundgren, Tomlinson, 2002).

Στο μεταίχμιο του 21ου αιώνα, το νεοφιλελεύθερο μοντέλο οικονομικής διακυβέρνησης έχει εγκατασταθεί πλήρως στις περισσότερες χώρες, υπερισχύοντας έναντι των άλλων θεωριών. Η λήψη μέτρων λιτότητας έχουν αμβλύνει τις αδικίες, με τα μεσαία και κυρίως τα χαμηλότερα στρώματα της κοινωνίας να βιώνουν ανισομερώς τις επιπτώσεις των ανισοτήτων που προκύπτουν. Η εμφάνιση των νέων κοινωνικών κινημάτων στοχεύει

στην προάσπιση της δικαιοσύνης και της ισότητας, αλλά επιπλέον δεν στερούνται φιλοδοξιών, αφού αμφισβητούν την κρατική εξουσία και μάχονται για την αναγνώριση της διαφορετικότητας, της ανεξαρτησίας και της αυτοδιάθεσης (Chandler, 2011). Τα νέα κοινωνικά κινήματα δεν διστάζουν να κριτικάρουν αρνητικά την εκλεγμένη κυβέρνηση και να εκφράζουν αντιρρήσεις στις συμβατικές μεθόδους άσκησης πολιτικής, διαποτισμένα από την κουλτούρα της διαμαρτυρίας ενάντια στη χειραγώγηση του συστήματος (Offe, 1985).

3.4 Μία ομάδα, δύο σήματα

Η ταυτότητα αποτελεί μείζον θέμα στην ποδοσφαιρική κουλτούρα, καθώς η ανταγωνιστική φύση του ποδοσφαίρου δεν περιορίζει την αντιπαλότητα να αναπτυχθεί μονάχα εντός αγωνιστικού χώρου, αλλά μεταφέρεται κι εκτός. Οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι λογίζονται ως παράγοντες διατήρησης ή ακόμα και διαμόρφωσης νέων εκδοχών συλλογικής ταυτότητας (Kassimeris, 2010). Τα άτομα σχηματίζουν συμβολικά κοινότητες, ως μέρος της ταυτότητάς τους, με τον ίδιο τρόπο που οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι κατανοούνται ως σύμβολα (Brown, Grabbe & Mellor, 2008). Οι ομάδες δημιουργούν συνειδητά ταυτότητες, με την εισαγωγή χρωμάτων και άλλων συμβολισμών, ώστε να αντιπροσωπεύουν συνειρμικά την τοπική κοινότητα (McFarland, 2007). Αναμφίβολα, η ταυτότητα είναι θεμελιώδης στην ποδοσφαιρική κουλτούρα, καθώς η πλειοψηφία των συλλόγων έλκουν το όνομά τους από την περιοχή όπου εδρεύουν, όντας συναισθηματικά δεμένοι με μια συγκεκριμένη τοποθεσία (Giulianotti & Stabbins, 2000). Συνοπτικά, η ταυτότητα ενός σωματείου μπορεί να πιστοποιηθεί από την διεύρυνση της προέλευσής του, που αποκαλείται και ως εθνόσημο. Πράγματι, η αίσθηση της κοινότητας δείχνει να είναι πολύ ισχυρή στα μέλη της St. Pauli. Βάση της ταυτότητας είναι η αυτοεικόνα των αουτσάιντερ, των αντικομφορμιστών και της εναντίωσης στο κατεστημένο (Daniel & Kassimeris, 2013).

Σύμφωνα με τον αστικό θρύλο, ένας πάνκης που σύχναζε σε καταλήψεις, με το προσωνύμιο Doc Mabuse, ήταν εκείνος που «σύστησε» στο γήπεδο τη σημαία με τη

νεκροκεφαλή και τα σταυρωτά οστά, την περίφημη Jolly Roger, όμως η πραγματική αλήθεια έγκειται στο γεγονός ότι η πειρατική σημαία προϋπήρχε ως σύμβολο, καθώς πρωτοεμφανίστηκε στο αυτονομιστικό κίνημα του Αμβούργου. Το 1982 λειτουργούσε μια συλλογική κουζίνα αλληλεγγύης στο No116 της οδού Hafenstrabe, που είχε εξελιχθεί σε σημείο συνάντησης των καταληψιών. Ο Doc Mabuse περπατούσε μεθυσμένος στους δρόμους της περιοχής και περνώντας από το διπλανό Hamburger Dom, όπου στεγάζεται το λούνα παρκ της πόλης, έκλεψε τη σημαία, την τοποθέτησε σε ένα σκουπόξυλο και τη μετέφερε στο γήπεδο (Vinas & Parra, 2020). Για τους punks της Hafenstrabe, ήταν ένα σύμβολο περιφρόνησης, ελευθερίας και αντίστασης κατά των αρχών, που συνέχιζε την κληρονομιά εκείνων των πειρατών -που όπως και οι punks- ακροβατούσαν πέρα από τα όρια του νόμου και τολμούσαν να αμφισβητήσουν την εξουσία. Συμβόλιζε την διαμάχη μεταξύ αντικαθεστωτικών και εμπορευματοποίησης (Daniel & Kassimeris, 2013).

Εξάλλου, η underground σκηνή της περιοχής αποτελούσε πόλο έλξης για πολλούς λάτρεις της punk μουσικής, ακτιβιστές, αναρχικούς και καταληψίες. Ο Doc Mabuse -που απέκτησε το παρατσούκλι του από τον φανταστικό κακό και μετρ της μεταμφίεσης των βιβλίων του Norbert Jacques- στάθηκε η αφορμή για την υιοθέτηση του συμβόλου Totenkopf (σ.σ.: νεκροκεφαλή), αρχικά από τους φίλους της St. Pauli, που άνοιξαν μαγαζί και πουλούσαν αναμνηστικά. Βλέποντας την εμπορική επιτυχία αυτής της κίνησης, στη συνέχεια υιοθετήθηκε και από τον ίδιο τον σύλλογο, ως ανεπίσημο έμβλημα, που όμως έχει εξελιχθεί σε σήμα-κατατεθέν του κλαμπ. Η νεκροκεφαλή είχε βρει τη δική της θέση στην κερκίδα και κάτω από αυτήν ενώθηκαν όλοι όσοι όρθωναν το ανάστημά τους απέναντι στον φασισμό, τον ρατσισμό, τον σεξισμό και την ομοφοβία. Έκτοτε, συνεχίζει να κυματίζει αγέρωχη σε κάθε αναμέτρηση. Το σύμβολο σύντομα θα ταξιδεύσει στα κοινόβια και τις καταλήψεις του Βερολίνου, του Άμστερνταμ και της Κοπεγχάγης. Θα εξαπλωθεί σαν πυρκαγιά και θα ενταχθεί ως μέρος του μύθου, εξηγώντας όλα όσα η ομάδα πρεσβεύει. Σημαίνει την μάχη του φτωχού, που αρπάζει τα κεκτημένα των πλουσίων.

Ο Doc Mabuse ήταν μία από τις αιτίες της μετατροπής της γηπεδικής ατμόσφαιρας σε αέναο πάρτι. Άλλαξε τον τρόπο συμπεριφοράς στις εξέδρες, όπου το γλέντι και η

ηλεκτρισμένη ατμόσφαιρα κυριαρχούν, δίνοντας παλμό και ενθαρρύνοντας τους παίκτες να αγωνιστούν για να τιμήσουν τη φανέλα, την κοινότητα και την ιδεολογία.

Ένας ακόμη παράγοντας που συνέβαλε στην αλλαγή της οπαδικής αντίληψης εντός γηπέδου, ήταν τα ταξίδια που οργανώθηκαν από νεαρούς fans της Hafenstraße στο Λίβερπουλ. Βοήθησε σε αυτό και η μεταφορική σύνδεση ανάμεσα στα δύο λιμάνια. Το κλασικό τραγούδι των σκληροπυρηνικών οπαδών της ομάδας του Μέρσεϊσαϊντ, «You 'll never walk alone» δεν δονούσε μονάχα το «Anfield», αλλά πλέον οι ιαχές της μουσικής έμπνευσης των Beatles έφταναν μέχρι το «Millerntor», καθώς υιοθετήθηκε από τους υποστηρικτές της St. Pauli. Η συμβολή των οπαδών από τη Hafenstraße ήταν μεγάλη και όσον αφορά το ιδεολογικό κομμάτι του κλαμπ, αφού ενδυνάμωσαν την πολιτική συνείδηση των fans της γερμανικής ομάδας. Το ποδόσφαιρο έχει τη δύναμη να υποκινήσει τον ακτιβισμό να στραφεί ενάντια του κράτους (Kuhn, 2011).

Η σεζόν 1986-87 άφησε το δικό της αποτύπωμα για την κατανόηση της διαδρομής στην ιστορία του συλλόγου. Το οπαδικό κίνημα της Hafenstraße γιγαντώνεται, καθώς από 60 ηρωικούς, φτάνουν τους 200. Η θέση στην Gegengrade, τη μόνη κερκίδα που στέκεται όρθια από τα πρώιμα χρόνια της κατασκευής του γηπέδου το 1961, δεν επιλέχθηκε τυχαία, καθώς η συγκεκριμένη μερίδα οπαδών ήθελε να καταλαμβάνει το δικό της σημείο στις εξέδρες, απέναντι από τους παραδοσιακούς φίλους της FCSP. Γνωστότεροι ως «Hafenstraße Bloc» ή αλλιώς «Black Bloc», διάλεξαν το σημείο απέναντι από το βόρειο τμήμα της εξέδρας, διότι επεδίωκαν να ξεχωρίζουν από την παλιά οπαδική πτέρυγα, διατηρώντας το δικό τους ξεχωριστό ύφος και στυλ. Αν και η πλειοψηφία των νέων οπαδών δεν ανήκε στο αυτονομιστικό κίνημα των καταληψιών, εξέπεμπε στο ίδιο μήκος κύματος με το «Hafenstraße Bloc, συμεριζόταν την οπτική του γωνία για το ποδόσφαιρο και ενέκρινε την κοσμοθεωρία τους. Οι επεκτατικές τάσεις του «Black Bloc», συνέπεσαν με το επίτευγμα της ανόδου στη Bundesliga και την επάνοδο του «τοτέμ» της ομάδας, Volker Ippig, ο οποίος επέστρεφε κάτω από τα γκολπόστ των «Πειρατών». Έχοντας ζήσει από κοντά τις καταλήψεις στο Hafenstraße και με παράσημο τη συμμετοχή του στον απελευθερωτικό αγώνα των Sandinistas στη Νικαράγουα,

θεωρούνταν ως ο ιδανικός αντι-ήρωας, που ταίριαζε γάντι στο προφίλ και την ιδιοσυγκρασία του κλαμπ.

Αν και το επίσημο σήμα της St. Pauli είναι μια εκκλησία του Αμβούργου, το ψευδώνυμο της ομάδας «Πειρατές της Λίγκας» προέκυψε από την Jolly Roger, που προκαλεί πειρατικούς συνειρμούς. Άλλωστε, το λιμάνι του Αμβούργου φημίζεται για την πειρατική του παράδοση και παραπέμπει στον διαβόητο πειρατή του Elbe, τον Klaus Stortebeker, που έγινε διάσημος στο Αμβούργο για την κατάληψη Χανσεατικών πλοίων, ενώ στη συνέχεια μοίραζε τα κλοπιμαία στους ντόπιους. Με το πέρασμα των αιώνων η μορφή του έλαβε μυθικές διαστάσεις και έχουν κυκλοφορήσει αμέτρητοι μύθοι για κείνον. Δεν δίστασε να τα βάλει με την μεσαιωνική τάξη και να αντιταχθεί στην πλούσια Χανσεατική Ένωση και να μετατραπεί σε επαναστατικό σύμβολο, που πηγαίνει κόντρα στο κατεστημένο. Τελικά, ο Stortebeker πέφτει θύμα προδοσίας από ένα μέλος του πληρώματός του, συλλαμβάνεται και καταδικάζεται στο Αμβούργο σε θάνατο, μαζί με ακόμα 73 συνοδοιπόρους του. Αποκεφαλίζεται για παραδειγματισμό το 1401 στο Grasbrook, ένα νησάκι απέναντι από το γερμανικό λιμάνι. Η μορφή του ξεχωρίζει ανάμεσα στα πανό των καταλησιών της Hafenstraße. Το Stortebeker Centre αποτέλεσε κέντρο συνάντησης και ανταλλαγής ιδεών για το αντιφασιστικό κίνημα, ενώ η γερμανική μπάντα Slime έχει ονομάσει τραγούδι προς τιμήν του (Vinas & Parra, 2020).

Το επίσημο έμβλημα της FCSP απεικονίζει το κάστρο του Αμμαβούργου -στο οποίο χρωστάει η πόλη την ονομασία της- καθώς και το οικόσημο της Ελεύθερης Χανσεατικής Πόλης, όπου κυριαρχεί ένα οχυρό που απαρτίζεται από τρεις πύργους. Στη μέση βρίσκεται ο πύργος που έχει στην κορυφή του έναν σταυρό και πιστεύεται πως αντιπροσωπεύει τη μεσαιωνική εκκλησία, διότι το Αμβούργο παλαιότερα ήταν αρχιεπισκοπή. Τα αστέρια που συναντώνται στο πάνω μέρος των έτερων δύο πύργων υποδηλώνουν την Παναγία και πολιούχο της πόλης, ενώ οι κλειστές πόρτες του κάστρου συμβολίζουν την αποφασιστικότητα των κατοίκων. Στην περίπτωση της St. Pauli, το μόντο «Δεν ιδρύθηκε πριν από το 1910» σηματοδοτεί πως δεν είναι μέρος του κατεστημένου, όπως και η ταυτότητα των οπαδών της, ενώ με αυτό το σύνθημα

διαφοροποιείται από τον τοπικό της αντίπαλο, το HSV, που ιδρύθηκε το 1887 (Daniel & Kassimeris, 2013).

Όσο για το διαδεδομένο logo με τη νεκροκεφαλή και τα χιαστί κόκκαλα (Jolly Roger), αποτελεί προστιθέμενη αξία για τον σύλλογο, ο οποίος κερδίζει δημοφιλία στα πέρατα του κόσμου, προσελκύνοντας ακόμα και άτομα που δεν συμπεριλαμβάνουν στις προτεραιότητές τους το ποδόσφαιρο, αλλά συντάσσονται πλήρως με τα ιδανικά που πρεσβεύει ο σύλλογος. Η χάραξη της στρατηγικής μάρκετινγκ που ακολουθείται θεωρείται επιτυχής, καθώς προβάλλει την αίσθηση του ανήκειν. Η λογική του λογότυπου - που συμβολίζει τη μάρκα- έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί ένα εικονίδιο που εμπεριέχει περαιτέρω συνειρμούς και νοήματα, όπως η έκφραση της ταυτότητας του κλαμπ, η οποία γίνεται μέρος της επωνυμίας. Η αναγνωρισιμότητα της επωνυμίας προκύπτει από την καλλιέργεια συσχετισμών με το εμπορικό σήμα του συλλόγου, αλλά και από άυλες αξίες, όπως η αριστερή ιδεολογία και το αντικατεστημένο, λέξη που χρησιμοποιείται ως ένα από τα μύθο του κλαμπ (Daniel, Kassimeris, 2013).

Υπό αυτό το πρίσμα, ο αντικαταναλωτισμός ενέχει τον καταναλωτισμό με τη μορφή της συγκάλυψης, παρακάμπτοντας τις διαδικασίες αξιολόγησης των σκέψεων και της αντικειμενικής κρίσης. Το branding του συλλόγου, ουσιαστικά, αφορά τη συσχέτιση προϊόντων που δεν εμπίπτουν απαραίτητα στην αξία της χρήσης τους, ώστε να οικοδομηθούν δεσμοί με τους φιλάθλους (Daniel, Kassimeris, 2013).

3.5 Η δράση φέρνει αντίδραση

Η σεζόν 1988-89 βρίσκει την FCSP στην Bundesliga. Ο πήγης των προσδοκιών χαμηλός, αφού η ομάδα στελεχώνεται με νεαρούς κυρίως παίκτες που δεν διαθέτουν σημαντικές ποδοσφαιρικές παραστάσεις και διακρίνονται από έλλειψη εμπειρίας. Η FCSP ξεκινάει το πρωτάθλημα με την ταμπέλα του αουτσάιντερ και λογίζεται ως ένα από τα αδιαμφισβήτητα φαβορί για τον υποβιβασμό. Τελικά, διαψεύδει τις... Κασσάνδρες, καθώς καταφέρνει να διασφαλίσει με σχετική άνεση την παραμονή, κόβοντας το νήμα

του τερματισμού από τη 10η θέση. Ωστόσο, τα οικονομικά παραμένουν η... αχίλλειος πτέρνα του συλλόγου και τίθενται επί τάπητος, ώστε να παρθούν αποφάσεις σχετικές με τη βιωσιμότητα του κλαμπ, αφού το χρέος σκαρφαλώνει στο δυσθεώρητο ύψος των 3,8 εκατ. μάρκων.

Ο αντιπρόεδρος της St. Pauli, Heinz Weisener, που αντιμετωπίζεται από τους βετεράνους fans ως σωτήρας, καθώς έχει συμβάλλει σε κρίσιμες καμπές της ιστορίας του συλλόγου, συνεισφέροντας οικονομικά από το δικό του μετερίζι και την προσωπική του περιουσία-ανακοινώνει ένα φιλόδοξο σχέδιο κατασκευής του Sport Dom, ενός πολυχώρου 50.000 θέσεων καθήμενων, ικανού να φιλοξενήσει πολλές δραστηριότητες. Υπόγειο πάρκινγκ 4.000 θέσεων, αφαιρούμενη οροφή, πισίνα και παγοδρόμιο περιλαμβάνονται στο μενού και υπόσχονται να μετατρέψουν το Millerntor σε ένα κόσμημα, που θα μεταμορφώσει ριζικά την γύρω περιοχή και θα βοηθήσει δραστικά στην ανάπλαση του περιβάλλοντα χώρου. Το μέγεθος της επένδυσης τεράστιο, με το κόστος των έργων να υπολογίζεται στα 500 εκατ. μάρκα, ενώ επιπλέον προβλέπεται η κατασκευή ξενοδοχειακού συγκροτήματος και εμπορικού κέντρου. Ωστόσο, για να καλυφθούν τα λειτουργικά έξοδα του σταδίου, θα πρέπει να φιλοξενοούνται 200 events τον χρόνο. Σύμφωνα με τους ιθύνοντες του κλαμπ, με αυτόν τον τρόπο η ομάδα θα κερδίσει την οικονομική της ανεξαρτησία. Παράλληλα, η διαδικασία της εμπορευματοποίησης του γερμανικού ποδοσφαίρου βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, καθώς η διοργανώτρια αρχή, DFB, θα εκχωρήσει τα τηλεοπτικά δικαιώματα στην ιδιωτική εταιρεία UFA κι εκείνη με τη σειρά της θα τα μεταπουλήσει στο ιδιωτικό δίκτυο RTL, όπως επίσης και στους δημόσιους σταθμούς ARD και ZDF.

Πάντως, το μεγαλόπνοο σχέδιο του Heinz Weisener θα παραμείνει ερμητικά κλεισμένο στο συρτάρι, τσαλακωμένο από τις έντονες αντιδράσεις των κατοίκων της περιοχής και της πιο ενεργής και δραστήριας οπαδικής βάσης της FCSP. Τα αντανάκλαστα που επέδειξαν κάτοικοι και οπαδοί ήταν ακαριαία, ενώνοντας τις δυνάμεις τους για να αποτρέψουν το επιχειρηματικό ολίσθημα ενός -κατά τα άλλα- αντιεμπορικού συλλόγου. Η καμπάνια με κεντρικό σλόγκαν «St. Pauli yes, Sport-Dom no!» ήταν γεγονός. Στις 11 Μαρτίου 1989 προχωρούν σε μποϊκοτάζ, προκειμένου να δείξουν τη δυσαρέσκειά τους

προς τη διοίκηση. Περίπου 6.000 φυλλάδια μοιράστηκαν έξω από το γήπεδο, ζητώντας από τους φίλους της ομάδας να παραμείνουν σιωπηλοί στα πρώτα 5' του ματς απέναντι στην Καλσρούη. Μετά το σφύριγμα της λήξης, 1.500 άτομα πραγματοποιούν διαδήλωση για να καταστήσουν σαφές πως δεν πρόκειται να (απο)δεχθούν και να δώσουν τη συγκατάθεσή τους στην τέλεση των έργων. Μάλιστα, ορίζεται και δεύτερη διαδήλωση για τις 7 Απριλίου 1989, στον αγώνα κόντρα στη Bayer Leverkusen, όμως οι εξελίξεις τους προλαβαίνουν, καθώς μία ημέρα πριν, υπό την πίεση των οπαδών, ο πρόεδρος του κλαμπ, Otto Paulick, ανακοινώνει ότι το project αποσύρεται. Πρόκειται για μία ιστορική νίκη των οπαδών, που ενίσχυσε τον μύθο του κλαμπ, το οποίο γίνεται συνώνυμο αντίστασης κατά της εμπορευματοποίησης και υποστήριξης στην τοπική κοινότητα. Ήταν ένας θρίαμβος, σημαντικότερος από κάθε άλλη αθλητική νίκη. Η σύγκρουση της κουλτούρας των θαυμαστών με την εμπορική τάση που εκδηλώνει το κλαμπ, είναι εντονότερη από κάθε άλλο σύλλογο (Merkel, 2012).

3.6 Και εγένετο “Millerntor Roar”

Η 20η Μαΐου του 1989 αποδεικνύεται καταλυτική, αποτελώντας προπομπό για τη δημιουργία του πρώτου fanzine στο γερμανικό ποδόσφαιρο. Η St. Pauli, με την αμέριστη στήριξη 2.000 φίλων της, ταξιδεύει στο Μόναχο για την επίπονη δοκιμασία απέναντι στην αστραφτερή Μπάγερν. Οι οπαδοί των «Πειρατών» υπόκεινται σε εξονυχιστικό έλεγχο από την αστυνομία, αρκετοί εξ αυτών υποχρεώνονται να αφαιρέσουν τις μπότες τους -που θεωρούνται πιθανά όπλα- ενώ γίνονται αποδέκτες απάνθρωπης και εξευτελιστικής συμπεριφοράς από τις δυνάμεις καταστολής. Ζητούν από το κλαμπ να πάρει θέση στο συμβάν και να εκδώσει ανακοίνωση, κάτι που δεν συμβαίνει. Τελικά, παίρνουν την κατάσταση στα χέρια τους και προχωρούν στην έκδοση του «Millerntor Roar», ενός περιοδικού οπαδικού ενδιαφέροντος, που θα αποτελούσε την ανεξάρτητη και αδάμαστη φωνή της FCSP. Το παρθενικό τεύχος περιείχε 16 σελίδες, ενώ κυκλοφόρησαν 3.600 αντίτυπα στις 29 Ιουλίου 1989, στην αναμέτρηση κόντρα στη Βέρντερ Βρέμης. Το έντυπο αυτό -που πήρε το όνομά του από το γήπεδο της ομάδας- ήταν ένα δείγμα της

δέσμευσης των θαυμαστών της FCSP στον αντιφασισμό, τον αντιρατσισμό και την αντίθεση προς τον κορπορατισμό (Daniel & Kassimeris, 2013).

Στις 9 Νοεμβρίου 1989, ξημερώνει μια σημαδιακή ημέρα για τη χώρα. Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου -που είχε χτιστεί τον Αύγουστο του 1961- ήταν το πρώτο και καθοριστικό βήμα για την επανένωση της Γερμανίας και τον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου. Ανεργία, ανασφάλεια, χαμηλό βιοτικό επίπεδο και μισθοί πείνας συνθέτουν το ζοφερό σκηνικό για τους Ανατολικογερμανούς, οι οποίοι θεωρούνται «πολίτες β' διαλογής», συγκριτικά με τους Δυτικούς. Η εμφάνιση νέο-ναζιστικών πολιτικών σχηματισμών (NPD, DVU, DA) άμβλωνε τη δυσaréσκεια και την απογοήτευση που ήταν συσσωρευμένη στους πολίτες, ενώ οι θέσεις τους εξέφραζαν ακροδεξιά ιδεολογικά χαρακτηριστικά, ζητώντας επιτακτικά την απέλαση μεταναστών, τον διαχωρισμό των σχολείων ανάλογα με το φύλο, καθώς η μισαλλοδοξία τους φανέρωνε μεροληπτική και απεχθή στάση απέναντι σε άτομα με ομοφυλοφιλικές προτιμήσεις και ανθρώπους που είχαν προσβληθεί από AIDS. Το ποδόσφαιρο φαίνεται πως αποτελεί αναπόσπαστο και εξέχον τμήμα της μάχης για ηγεμονία εντός της γερμανικής κοινωνίας (Merkel, 2012).

Παράλληλα, το 1990 οι τοπικές αρχές του Αμβούργου ακύρωναν τη συμφωνία με τους ενοίκους της Hafenstraße, με αποτέλεσμα το Millerntor Roar να διεξάγει καμπάνια αλληλεγγύης με σλόγκαν: «*Το Αμβούργο χωρίς τη Hafenstraße, είναι σαν τη Bundesliga χωρίς τη St. Pauli*». Στις 9 Φεβρουαρίου 1990, εκτυλίσσεται πορεία 3.500 ανθρώπων, οι οποίοι σηκώνουν banners με την επιγραφή «You 'll never walk alone», υπό το άγρυπνο βλέμμα 1.500 αστυνομικών. Συνθήματα όπως «*Η FCSP δεν υποκύπτει, δεν υποχωρεί, η Hafenstraße θα παραμείνει*» και «*Αυτοί που πολεμούν μπορεί να χάσουν, αυτοί που δεν το κάνουν είναι ήδη χαμένοι*», δονούν την ατμόσφαιρα.

Στο αθλητικό σκέλος, η σεζόν 1990-91 αποδεικνύεται καταστροφική. Μόλις 6 νικηφόρα αποτελέσματα και συνολικά 27 βαθμοί στο βαθμολογικό σακούλι, αναγκάζουν την 16η St. Pauli να παλέψει για την επιβίωσή της στη διαδικασία των play-out απέναντι στην 3η της Β' κατηγορίας, Κίκερς Στουτγάρδης. Αφού οι διαφορές δεν λύθηκαν στα δύο πρώτα παιχνίδια που έληξαν ισόπαλα (1-1), ορίστηκε αγώνας μπαράζ σε ουδέτερο έδαφος. Η

FCSP γευόταν το πικρό ποτήρι της ήττας με 3-1 στο Γκελζενκίρχεν -έδρα της Σάλκε- και έλεγε «αντίο» στη Bundesliga, έπειτα από μια τριετία παραμονής. Οι παίκτες της ξεσπούν σε κλάματα, ενώ οι 15.000 οπαδοί που βρέθηκαν στο γήπεδο για να τη στηρίξουν, έπαιρναν το δρόμο της επιστροφής με την απογοήτευση να είναι έκδηλη. Τι κι αν η σεζόν ήταν εφιαλτική σε αθλητικό επίπεδο, αυτό δεν πτόησε την FCSP να κάνει τη διαφορά εκτός αγωνιστικών χώρων, φανερώνοντας τις κοινωνικές ευαισθησίες που την περιβάλλουν. Η καμπάνια του Millerntor Roar στάθηκε η αφορμή και προέτρεψε τον σύλλογο να απαγορεύσει καθετί φασιστικό, ρατσιστικό και ενάντια σε κάθε είδους διάκριση εντός γηπέδου.

Ο αγώνας κόντρα στην Οσνάμπρικ, στις 18 Οκτωβρίου 1991, ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι της υπομονής για τους προοδευτικούς φίλους της ομάδας. Μια μικρή μερίδα οπαδών φώναζε: «*Εξώ οι ξένοι*» απευθυνόμενη σε ένα γκρουπ φιλάθλων τουρκικής προέλευσης, ενώ κάποιοι άλλοι απάντησαν: «*Εξώ οι φασίστες*». Στις 28 Οκτωβρίου 1991, η γενική συνέλευση πήρε την απόφαση να βγάλει κόκκινη κάρτα στον ρατσισμό, τον φασισμό, την ομοφοβία και την ξενοφοβία και να αποβάλλει δια παντός παρόμοιες έννοιες από το «σπίτι» της. Πρόκειται για μία υπόθεση τεραστίων διαστάσεων, όσον αφορά την κατανόηση της αλλαγής νοοτροπίας του club, που σηματοδότησε ταυτόχρονα τη ραγδαία αύξηση της οπαδικής βάσης. Γίνεται η πρώτη γερμανική ομάδα που απαγορεύει την πολιτική δραστηριότητα της δεξιάς οπαδικής πτέρυγας, ενώ το Millerntor είναι το μοναδικό γήπεδο της Ευρώπης, όπου κυματίζει υπερήφανα -δίπλα στο έμβλημα της ομάδας- η σημαία της LGBTQ κοινότητας (Perdana, 2016). Οι οπαδοί της FCSP οργάνωσαν μια σειρά από συγκεντρώσεις, επικρίνοντας την εφαρμογή μέτρων δεξιάς πολιτικής, τις περικοπές στον προϋπολογισμό, την αστυνομική καταστολή, ενώ ζήτησαν επιτακτικά το κλείσιμο των καταστημάτων που πωλούν ναζιστικά αναμνηστικά (Merkel, 2012).

Οι οπαδοί της FCSP συνειδητοποιούν τη σπουδαιότητα της εφεύρεσης πολιτικών μηνυμάτων εντός γηπέδου και παράλληλα διενεργούν εκστρατείες για την υποστήριξη της συνοικίας και την ανεύρεση πόρων για τις ευαίσθητες πληθυσμιακές ομάδες (άνεργοι, παιδιά, ηλικιωμένοι, άστεγοι). Η λογική που διέπει τους “θαμώνες” του

Millerntor συνοψίζεται στην απόκλιση από τους άτυπους κανόνες των παραδοσιακών μοντέλων του εμπορικού ποδοσφαίρου, όπου προβάλλεται η εικόνα του φίλαθλου-καταναλωτή. Η θέση αυτή, που συνδέεται με κερδοσκοπικές τακτικές, τους έφερε συχνά-πυκνά αντιμέτωπους με τη διοίκηση του συλλόγου (Petroni, 2015).

Η αδιάκοπη πάλη του γερμανικού συλλόγου και η ροπή του προς την αριστερή ιδεολογία, λειτούργησε ως ανάχωμα για την αποτροπή της μετατόπισης προς την δεξιά οπαδική ιδεολογική πτέρυγα στα “πέταλα”. Ταυτόχρονα, επιδίωξε το άθλημα να μην παραδοθεί στις επιταγές του κέρδους, ενώ οραματίστηκε την κατασκευή μιας ταυτότητας μακριά από τον σεχταρισμό στις κερκίδες, σφυρηλατώντας έναν καινούριο τρόπο υποστήριξης, με κεντρικό πυρήνα την γειτονιά και σύμβολο την Jolly Roger (Petroni, 2015).

Επιπρόσθετα, ζωτικής σημασίας ήταν το Viva St. Pauli Festival, που διοργανώθηκε από το αυτονομιστικό κίνημα και τους καταληψίες της Hafenstrabe στο Millerntor. Αρχικά, η διοίκηση του συλλόγου είχε εκφράσει τις αντιρρήσεις της για την διεξαγωγή του φεστιβάλ, καθώς φοβόταν τυχόν βανδαλισμούς, όμως στο τέλος υπέκυψε, δίνοντας την άδεια για να πραγματοποιηθεί. Σύρρευσε 15.000 και πλέον κόσμος στο ξέφρενο πάρτι, που διήρκησε όλο το Σαββατοκύριακο. Αποτέλεσε ορόσημο για εκείνη τη γενιά θαυμαστών και παράλληλα σημείο καμπής για την μαζικότητα της προσέλευσης των ακολούθων. Η επιτυχία του φεστιβάλ ξεπέρασε κάθε αισιόδοξη πρόγνωση, με το αυτονομιστικό κίνημα να συγκεντρώνει περισσότερα χρήματα, από όσα αρχικά είχε υπολογίσει ότι χρειαζόταν. Έκρινε σκόπιμο να διαθέσει το πλεόνασμα σε άλλους οργανισμούς, όπως στην Ευαγγελική εκκλησία της συνοικίας του Αγίου Παύλου, ώστε να αγοράσει λεωφορείο. Ο λόγος ήταν ότι η συγκεκριμένη εκκλησία είχε επιδειξει κοινωνικό χαρακτήρα και μέσω προγραμμάτων βοηθούσε προβληματικά παιδιά της κοινότητας, που προέρχονταν από δυσλειτουργικές οικογένειες. Ως συνήθως, ο λόγος έχει και αντίλογο. Αρκετοί ήταν οι επικριτές που προήλθαν από τη Rote Flora -το ιστορικό κτίριο της πόλης που τελούσε υπό κατάληψη- οι οποίοι επεσήμαναν ότι το φεστιβάλ ήταν πέραν του δέοντος εμπορικό, ενώ θεώρησαν ότι δεν έπρεπε να ζητηθεί χρηματικό αντίτιμο εισόδου.

Η σεζόν 1991-92 βρήκε την FCSP να καταλαμβάνει την 4η θέση στον βαθμολογικό πίνακα και να χάνει το τρένο του προβιβασμού. Την επόμενη αγωνιστική περίοδο τερματίζει 17η και γλιτώνει για έναν μόλις πόντο τον αυτόματο υποβιβασμό στα... τάρταρα των ερασιτεχνικών κατηγοριών. Εκείνη την εποχή, η FCSP ήταν αναγκασμένη να περιπλανηθεί σε πολλές περιφέρειες της Ανατ. Γερμανίας, όπως η Λειψία, το Ρόστοκ, η Ιένα και το Chemnitz. Κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των πόλεων, η εκδήλωση ακραίων εθνικιστικών συμπεριφορών και η έξαρση ακροδεξιών σχηματισμών. Το Fanladen αποφάσισε να μην πραγματοποιήσει εκτός έδρας ταξίδια σε πόλεις-άντρα του νεοναζιστικού μορφώματος, σε μία κίνηση που ονομάστηκε «Ανατολικό Μπoϊκοτάζ».

Τη σεζόν 1993-94, η FCSP άγγιξε το όνειρο του προβιβασμού στη Bundesliga, όμως παρά το γεγονός ότι πλησίασε στην πηγή, δεν ήπιε νερό, απέχοντας μόλις δύο βαθμούς από την επιστροφή στην κεντρική σκηνή του γερμανικού ποδοσφαίρου. Η εν λόγω σεζόν ήταν προφητική για το τι θα επακολουθούσε την επόμενη χρονιά. Το ημερολόγιο δείχνει 15 Ιουνίου 1995 και η FCSP αντιμετωπίζει την FC 08 Homburg, στην τελευταία στροφή του πρωταθλήματος της δεύτερης τη τάξει κατηγορίας. Η St. Pauli σφραγίζει την άνοδο και το πάρτι ξεκινά, με τους ανυπόμονους οπαδούς να εισβάλλουν στο γήπεδο 3' πριν τη λήξη του αγώνα για να πανηγυρίσουν. Η σεζόν 1995-96 αρχίζει με τους καλύτερους οiwονούς για την FCSP, η οποία ξεκινάει με το... δεξί, επικρατώντας εντός έδρας επί του Μόναχο 1860, ωστόσο η ευφορία δεν διαρκεί για πολύ, καθώς ο σύλλογος μάχεται σκληρά για την αποφυγή του υποβιβασμού και τελικά κατορθώνει να τερματίσει 15ος, διατηρώντας τη θέση που με τόσο κόπο και ιδρώτα κατέκτησε στην μεγάλη κατηγορία.

Στις 29 Σεπτεμβρίου 1995, στο πλαίσιο της 7ης αγωνιστικής, οι οπαδοί της St. Pauli ταξιδεύουν στο Ρόστοκ και δέχονται επίθεση έξω από το γήπεδο της ορκισμένης εχθρού Χάνσα, η οποία φημίζεται για την στρατιά ακροδεξιών οπαδών στις τάξεις της.

Το κοντράστ των συναισθημάτων αλλάζει τη σεζόν 1996-97, καθώς η FCSP καθλώνεται στον πυθμένα της βαθμολογίας, με συνέπεια την... άτακτη οπισθοχώρηση προς την Τσβάιτε Λίγκα. Η οικονομική κατάσταση του συλλόγου πηγαίνει από το κακό

στο χειρότερο, ενώ ταυτόχρονα ασκείται έντονη κριτική στον Heinz Weisener, για τον τρόπο που «τρέχει» το κλαμπ. Αν και ο αποκαλούμενος «Para Heinz» στηρίζεται από τους βετεράνους οπαδούς της FCSP, οι οποίοι τον θεωρούν πατρική φιγούρα για το κλαμπ, εξαιτίας της συνεισφοράς του σε κρίσιμες περιόδους οικονομικών δυσχερειών, ένα γκρουπ οπαδών εντάσσονται στην AGIM και ασκούν πιέσεις, προκειμένου η Β' ομάδα να αγωνίζεται στο Millerntor και να μην ξενιτεύεται κάθε φορά σε διάφορες επαρχίες, όπως η Altona. Τον Οκτώβριο του 1998 διαδηλώνουν και θέτουν το ζήτημα στη γενική συνέλευση, θέτοντας προ των ευθυνών του τον Weisener. Η πιο υποσχόμενη φωνή εκείνης της περιόδου στους κόλπους του κλαμπ ζητά επιτακτικά την αλλαγή της ονομασίας του γηπέδου από «Wilhelm Koch» σε «Millerntor». Η αναστάτωση που προκλήθηκε στο εσωτερικό της ομάδας, είχε επιπτώσεις και στο αγωνιστικό κομμάτι, καθώς η FCSP προχώρησε σε αλλεπάλληλες αλλαγές προπονητών. Την τελευταία αγωνιστική, η ομάδα έδινε τον υπέρ πάντων αγώνα κόντρα στην Ομπερχάουζεν. Τα περιθώρια είχαν στενέψει επικίνδυνα και αποκλειστικός στόχος ήταν η σωτηρία με κάθε κόστος. Αν και βρέθηκαν πίσω στο σκορ, οι «Πειρατές» δεν πανικοβλήθηκαν, ξεδιπλώνοντας στο χορτάρι το ψυχικό τους σθένος και την αυταπάρανηση, για να γυρίσουν το ματς. Τελικά, η 16η Μάη του 2000 θα χαραχθεί ανεξίτηλα στη μνήμη των οπαδών, καθώς ο Ιβάν Κλάσνιτς αποκαθιστά την αριθμητική ισορροπία των γκολ (1-1) και χαρίζει τον πολύτιμο βαθμό της ισοπαλίας, που αποδεικνύεται... χρυσαφένιος. Η FCSP, αν και βρέθηκε με την πλάτη στον τοίχο, κατορθώνει με 39 πόντους να σώσει την παρτίδα και να υπερτερήσει στη διαφορά τερμάτων με την Κίκερς Στουτγάρδης.

3.7 Ριζοσπαστικές κερκίδες αλληλεγγύης

Η FCSP δεν θα ήταν τίποτα, εάν δεν υπήρχαν οι οπαδοί της, οι οποίοι ενδυναμώθηκαν και συμμετείχαν στη ζωή του τόπου, καθώς και στην υπεράσπιση της γειτονιάς. Δημιουργήθηκαν διάφοροι οργανισμοί, που έδωσαν μορφή στη μοναδική δομή του κλαμπ. Ο ερχομός των πολιτικών ακτιβιστών απέτρεψε την εξέγερση της FCSP να φανεί σαν «κομήτης», που γρήγορα θα εξοστρακιζόταν (Kuhn, 2011). Κατά την δεκαετία των 1980's ο χουλιγκανισμός εξαπλωνόταν σαν σκιά στα γερμανικά γήπεδα, ενώ παράλληλα

ανθούσε ο νεοναζισμός. Οι χούλιγκαν, που ήταν υμνητές του φασισμού, διείσδυσαν στις κερκίδες των γηπέδων, απευθύνοντας κάλεσμα στον κόσμο να αγωνιστεί για την υπεράσπιση της φυλής και του έθνους (Kuhn, 2011).

Ήταν η κατάλληλη στιγμή, για να πάρουν σάρκα και οστά οι οργανισμοί της FCSP. Τον Οκτώβριο του 1989 αναπτύχθηκε το St. Pauli Fan Project, προάγγελος του σημερινού Fanladen, το οποίο είχε ως κύριο στόχο να παρέχει διδακτικά μαθήματα στους νέους, αναφορικά με τους κινδύνους που ενέχει η βία, ο ρατσισμός και η αλόγιστη κατανάλωση αλκοόλ. Λίγο αργότερα, στις 15 Φεβρουαρίου 1990, το Fanladen ανοίγει επίσημα τις πύλες του, διαθέτοντας το πλεονέκτημα της συνεργασίας με την οπαδική βάση. Πρόκειται για έναν εμβληματικό οργανισμό, που στεγάζεται πλησίον του Millerntor. Επιδιώκει την ανεξαρτησία από την επίσημη ομάδα, προκειμένου να αποφεύγει ενδεχόμενες συγκρούσεις που μπορεί να προκύψουν μεταξύ των δράσεών του και των δραστηριοτήτων της ομάδας. Ο διακριτός ρόλος του Fanladen σε σχέση με την αυτόνομη οργάνωση φιλάθλων εκλαμβάνεται ως σημαντικός συντελεστής στην οπαδική κουλτούρα, συμβάλλοντας καθοριστικά στην ενδυνάμωση των υποστηρικτών και της τοπικής κοινότητας, ενώ οι εργαζόμενοι προέρχονται από τη δεξαμενή των θαυμαστών της ομάδας (Totten, 2015). Επικεφαλής, ο Sven Brux -που σήμερα είναι υπεύθυνος ασφαλείας της FCSP- ο οποίος θέλοντας να εξηγήσει τη σημασία του νοήματος που κρύβεται πίσω από το σήμα με το κρανίο και τα χιαστί οστά, είχε δηλώσει: *«Είναι το σύμβολο που χρησιμοποιούμε εμείς οι φτωχοί απέναντι σε πλούσια κλαμπ, όπως η Μπάγερν και η Ρεάλ»*.

Ένα από τα κύρια μελήματα, είναι η οργάνωση εκτός έδρας ταξιδιών των φιλάθλων και η πώληση εισιτηρίων. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτά τα ταξίδια αποδείχθηκαν καίριας σημασίας για την ενδυνάμωση των οπαδών και την ανάπτυξη ισχυρών δεσμών μεταξύ τους, αλλά και όσον αφορά το συναισθηματικό δέσιμο με την ομάδα. Οι φιλάθλοι μπορούσαν να ανταλλάσσουν εμπειρίες και να παρακινούν ιδεολογικά εκείνους που προτιμούσαν την αποστασιοποίηση από τα πολιτικά δρώμενα.

Το Fanladen είναι ένα κέντρο συνάντησης φιλάθλων, συζητήσεων, διαλόγου και ανεύρεσης τρόπων υποστήριξης της ομάδας (Daniel & Kassimeris, 2013), ενώ

παράλληλα διαθέτει και μπουτίκ, όπου πουλάει προϊόντα του κλαμπ. Ουσιαστικά, το Fanladen είναι ο συνδετικός κρίκος της FCSP στην αλυσίδα με τα διεθνή fan clubs, που ανέρχονται σε 600 επισήμως αναγνωρισμένα. Μία από τις δραστηριότητες που δίνει βάρος το Fanladen, είναι οι καμπάνιες που πραγματοποιεί για την εξάλειψη της βίας και του ρατσισμού στα γήπεδα.

Τη σεζόν 2002-03 οργάνωσε το project Kiezkick, που έχει να κάνει με την υποστήριξη παιδιών από τη γύρω περιοχή, τα οποία προέρχονται από δυσλειτουργικές οικογένειες και έχουν το δικαίωμα να προπονηθούν δωρεάν στις εγκαταστάσεις του συλλόγου, ενώ ταυτόχρονα βρίσκουν μια διέξοδο, ώστε να απομακρυνθούν από τους κινδύνους των ναρκωτικών και άλλων επιβλαβών ουσιών. Μάλιστα, το 2006 κέρδισε το Integrationspreis, το βραβείο ένταξης της πόλης του Αμβούργου (Daniel & Kassimeris, 2013).

Ένα ακόμη φιλόδοξο πρόγραμμα που εκπονεί, ακούει στο όνομα U18 Ragazzi. Πρόκειται για οργανωμένες κοινωνικές δράσεις, όπως για παράδειγμα ποδόσφαιρο, skating κ.α. που προορίζονται για νεαρής ηλικίας άτομα με έμφαση στην τοπική κοινότητα. Ταυτόχρονα, διεξάγει εκτός έδρας ταξίδια με συνοδεία ανηλίκων, προτάσσοντας το σύνθημα: «Όχι νικοτίνη, όχι αλκοόλ». Είναι χαρακτηριστικό, σύμφωνα με μετρήσεις του 2011, πως περίπου το 20% των οπαδών της ομάδας ανήκουν στο ηλικιακό γκρουπ κάτω των 18 ετών.

Επίσης, την άνοιξη του 2004 το Fanladen διοργάνωσε το «Antira Turnier» (αντιρατσιστικό τουρνουά). Είναι κάτι παραπάνω από μια απλή ποδοσφαιρική συνάντηση, καθώς ανταλλάσσονται ιδέες και εμπειρίες ανάμεσα στους οπαδούς και αναπτύσσονται δεσμοί εμπιστοσύνης, που βοηθούν στο χτίσιμο της κοινότητας, έχοντας εξελιχθεί σε ορόσημο για τους φιλάθλους της αριστερής ιδεολογικής πτέρυγας και τους αντιφασίστες στην Ευρώπη. Το εν λόγω τουρνουά παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με το «Mondiali Antirazzisti», καθώς βασίζεται στην αποδόμηση της κανονικότητας, προβάλλοντας την εναλλακτικότητα ενός φεστιβάλ (Totten, 2015).

Το 1999, δημιουργείται το AFM, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα στους φίλους της FCSP να εκφράζουν τις απόψεις τους μέσω της ψήφου, για τον τρόπο λειτουργίας του κλαμπ. Διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο και αποτελεί το κλειδί, που ξεκλειδώνει την κερκόπορτα του εκδημοκρατισμού και της συμμετοχικότητας. Συνεπάγεται με τον έλεγχο των οπαδών και την άσκηση επιρροής στο κλαμπ. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός πως οι οπαδοί έχουν αποτρέψει τα διαφημιστικά μηνύματα πριν την έναρξη των αγώνων, με την αιτιολογία της απόσπασης της προσοχής από την ομάδα και τη διάσπαση των σχέσεων φιλάθλων-παικτών. Η γνώμη τους λαμβάνεται σοβαρά υπόψιν, ενώ και οι χορηγοί οφείλουν να προσαρμοστούν στα «θέλω» τους.

Ιδιαίτερα σημαντικός ήταν ο κανονισμός 50+1, που τέθηκε σε ισχύ το 1999 από την γερμανική ποδοσφαιρική ομοσπονδία και οι ομάδες οφείλουν να συμμορφώνονται. Το συγκεκριμένο σχέδιο εγγυάται τον δημοκρατισμό των σωματείων, μέσω της ιδιοκτησίας από τους οπαδούς, ενώ παράλληλα σηματοδοτεί την ελαχιστοποίηση της πιθανότητας να συγκεντρωθεί η εξουσία των σωματείων στα χέρια πλουσίων ιδιοκτητών. Το σύστημα αυτό είναι ανταποδοτικό, καθώς επιτυγχάνεται η οικονομική ανάπτυξη, εξασφαλίζεται η σταθερότητα και οι τιμές των εισιτηρίων διατηρούνται σε χαμηλό επίπεδο. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Γερμανία αποτελεί τη χώρα με τις φθηνότερες τιμές εισιτηρίων, τον μεγαλύτερο αριθμό προσέλευσης θεατών στα γήπεδα, φιλικές διατάξεις για την μετακίνηση των φιλάθλων, ενώ επιδεικνύει ανοχή στην κατανάλωση μπίρας εντός γηπέδου, φανερώνοντας μια πιο περιεκτική στάση προς τους φιλάθλους. Η στάση αυτή οφείλεται στην επαναστατική διάθεση των οπαδών, για ανατροπή των κυρίαρχων δομών εξουσίας (Merkel, 2012).

Το 2001, η FCSP σε συνεργασία με την AFM διενήργησαν την καμπάνια «Young Rebels», αποσκοπώντας στη γνωστοποίηση των αξιών που πρεσβεύει ο σύλλογος, ειδικότερα στις νεαρές ηλικίες. Το AFM πραγματοποιεί πληθώρα κοινωνικών project που επικεντρώνονται στους νέους, ενώ έχει θεσπίσει το πρόγραμμα προπόνησης «You 'll never walk alone», το οποίο βοηθάει τους νέους στην εύρεση εναλλακτικών μονοπατιών ευκαιριών εργασίας, σε περίπτωση που η σταδιοδρομία τους στο ποδόσφαιρο δεν ευδοκιμήσει. Άξιο αναφοράς, το γεγονός ότι η AFM αφιερώνει το 75% του ετήσιου προϋπολογισμού της στους νέους της γειτονιάς. Το 2003, ήταν αρωγός στην κατασκευή

προπονητικού κέντρου, ενώ έναν χρόνο αργότερα έφτιαξε το «Talent House», όπου φιλοξενούνται ομάδες της K-19 και K-17. Πρόκειται για μια ολιστική ιδέα, που δίνει προτεραιότητα στην εκπαίδευση, συγκριτικά με την επιτυχία στο άθλημα, προωθώντας αξίες, όπως το ευ αγωνίζεσθαι και ο αντιρατσισμός. Αξιοσημείωτη ήταν η καμπάνια «Action Against Homophobia and Sexism», που διεξήχθη τον Οκτώβριο του 2007 από την AFM, σε συνεργασία με τη FARE. Εξάλλου, το κλαμπ έχει αναλάβει επισήμως τη δέσμευση να στέκεται απέναντι σε κάθε είδους διακρίσεις, να προωθεί την ανοχή και να καλλιεργεί τον ποδοσφαιρικό σεβασμό. Επίσης, η AFM δραστηριοποιείται και στον τομέα των προσφύγων και μεταναστών, καθώς αναλαμβάνει την περάτωση προγραμμάτων που τους αφορούν, όπως η παροχή δωρεάν εισιτηρίων, ώστε να παρακολουθήσουν από κοντά την ομάδα, να γνωρίσουν τους φιλάθλους και να αναπτύξουν σχέσεις με την τοπική κοινότητα. Παράλληλα, εμπλέκεται και στον σκληρό αγώνα που δόθηκε για την κατασκευή μουσείου του συλλόγου, στη θέση που είχε προβλεφθεί για να δημιουργηθεί αστυνομικό τμήμα. Ένα ακόμη σημάδι που φανερώνει τον δημοκρατισμό που έχει ενσωματωθεί στο σύλλογο, ο οποίος βασίζεται στη γνώμη των οπαδών του για τη λήψη σοβαρών αποφάσεων.

Στις 29 Απριλίου 2016, η οπαδική βάση της FCSP, στην αναμέτρηση με αντίπαλο το Μόναχο 1860, σήκωσε πλακάτ με την επιγραφή «ACAB», θέλοντας με αυτόν τον ευφυή τρόπο να δείξει τη συμπαράστασή της στους ανθρώπους διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού, κυματίζοντας σημαίες LGBTQ που σχημάτιζαν ένα μωσαϊκό ουράνιου τόξου.

3.8 FCSP - Celtic: Μια δοκιμασμένη φιλία, ανθεκτική στο χρόνο

Τα οπαδικά δίκτυα χαρακτηρίζονται από μεγάλες δόσεις αυτονομίας, με τη συλλογική δύναμη των θαυμαστών να αξιοποιείται για την επίτευξη αλλαγών. Οι οπαδοί της FCSP διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στο αναδυόμενο κύμα ριζοσπαστικοποίησης του ποδοσφαίρου, επιχειρώντας να μετασχηματίσουν την ποδοσφαιρική κοινωνία (Kuhn, 2011, Totten, 2014).

Για την κατανόηση της διεθνικής φιλίας ανάμεσα στους φίλους της FCSP και εκείνους της Σέλτικ, πρέπει να ληφθεί υπόψη η μακροπρόθεσμη μνήμη, η οποία θεωρείται ως η ριζοσπαστικότερη ιδέα για τη σύνδεση της οπαδικής κουλτούρας με την αριστερή ιδεολογική πτέρυγα. Οι μηχανισμοί της μακροπρόθεσμης μνήμης, θέτουν σε κίνηση τα γρανάζια της σύνδεσης των γεγονότων, ώστε να αναδυθεί ένα ξεκάθαρο όραμα, που συμπυκνώνει την επιθυμία του τελικού προορισμού, έναντι των παραπλανητικών σκέψεων της κατεύθυνσης.

Όλα ξεκίνησαν τη δεκαετία των 1990's, όταν μέλη του Hafenstraße Bloc ήρθαν σε επαφή με τους εκδότες του fanzine της Σέλτικ, «Not the View». Έκτοτε, οι οπαδοί των δύο ομάδων άρχισαν να ταξιδεύουν εκατέρωθεν σε Αμβούργο και St. Pauli, προκειμένου να γνωρίσουν την κουλτούρα ο ένας του άλλου και να ανταλλάξουν επικοινωνιακές ιδέες για το ποδόσφαιρο και την κοινωνία. Ταυτόχρονα, αναπτύχθηκε καλή επικοινωνία ανάμεσα στο «Millerntor Roar», fanzine της FCSP, και το «TAL», fanzine της Σέλτικ (McDougall, 2013).

Το Αμβούργο ήταν πόλη-λιμάνι, που διέθετε ναυπηγεία, όπως ακριβώς και η Γλασκώβη, ενώ και οι δύο αυτές τοποθεσίες διακρίνονταν για τον έντονο προλεταριακό τους χαρακτήρα. Η Σέλτικ προήλθε από μετανάστες και η Γλασκώβη θεωρείται μια πόλη κόκκινης ιδεολογικής απόχρωσης, όπως ακριβώς και η συνοικία St. Pauli (McDougall, 2013).

Αν και αρχικά υπήρχε ένα ολιγομελές γκρουπ που εκπροσωπούσε ιδεολογικά τη δεξιά πτέρυγα στις εξέδρες της FCSP, υστερούσε ξεκάθαρα σε αριθμούς και παρέμενε μειοψηφία, ωστόσο η άνοδος της ακροδεξιάς κέρδιζε έδαφος στα γήπεδα. Ήταν η στιγμή που ο Sven Bruh, πλέον υπεύθυνος ασφαλείας του Millerntor, αποφάσιζε να διορθώσει τα κακώς κείμενα και να αναστείλει την διαφαινόμενη άνθιση του νεοναζισμού και του χουλιγκανισμού, με την πρωτοβουλία σύναψης σχέσεων με τους ομοϊδεάτες οπαδούς της Σέλτικ, στις αρχές των 90's. Εξάλλου, το ποδόσφαιρο, η ζωή και η πολιτική είναι αδύνατον να διαχωριστούν. Τους δύο συλλόγους ένωνε το κοινό πάθος για το άθλημα,

καθώς και η απέχθεια προς τον εθνικισμό και την εμπορική διάσταση του σπορ, που συνεπαγόταν με απειλή για την εργατική ταυτότητα των συλλόγων, αλλά και την αφομοίωση της κοινότητας (McDougall, 2013).

Τη σεζόν 1996-97, τα τερτίπια της κληρωτίδας έφεραν αντιμετώπες στον πρώτο γύρο του Κυπέλλου UEFA, Σέλτικ και HSV. Οι Γερμανοί επικρατούν με 2-0 μέσα στη Γλασκώβη και παίρνουν προβάδισμα πρόκρισης, ενώ μικρής έκτασης επεισόδια σημειώνονται στο «Σέλτικ Παρκ». Περισσότεροι από 4.000 Σκωτσέζοι ταξιδεύουν στο Αμβούργο, προκειμένου να συμπαρασταθούν στην ομάδα τους, που καλείται να παλέψει για την ανατροπή. Τελικά, οι γηπεδούχοι πιστοποιούν την ανωτερότητά τους στο χορτάρι και κερδίζουν ξανά με το ίδιο σκορ (2-0), επικυρώνοντας το εισιτήριο για την επόμενη φάση. Οι οπαδοί του Αμβούργου -που διατηρούν φιλικές σχέσεις με το αντίπαλο δέος και αιώνια εχθρό των «Καθολικών», τη Ρέιντζερς, και παράλληλα αποτελούν μέλη του γκρουπ «Blues Brothers», συνάπτοντας σχέσεις με τις Τσέλσι και Λίνφιλντ- καίνε σημαίες της Σέλτικ και φωνάζουν συνθήματα υπέρ της Ρέιντζερς στο «Volksparkstadion», ενώ μετά το ματς κάνουν... γυαλιά καρφιά τη Jolly Roger pub, οπαδικό στέκι φίλων της FCSP.

Η βαθιά και ειλικρινής φιλία των οπαδών της FCSP με εκείνους της Σέλτικ, στηρίζεται στις ιστορικές ρίζες των δύο συλλόγων, τις κοινές ιδεολογικές θέσεις (αντιφασισμός, αντιρατσισμός), την παθολογική αγάπη για την ομάδα τους. Παράλληλα, στέκονται απέναντι στον σεξισμό και στην αστυνομική καταστολή, ενώ αντιτάσσονται στην εμπορευματοποίηση του αθλήματος (McDougall, 2013).

Ο αντιρλανδιασμός θεωρείται ως ο μακροβιότερος ρατσισμός στη Σκωτία, μια διαπίστωση που συνεισφέρει στην κατανόηση των δεσμών ανάμεσα στους οπαδούς των δύο ομάδων, οι οποίοι εμφανίζουν σύμπνοια απόψεων (Bradley, 2007). Η αδελφοποίηση μεταξύ των δύο ομάδων έγινε πιο δυνατή, ύστερα από την καθιέρωση του ετήσιου πάρτι, που διοργανώνει κάθε άνοιξη η FCSP στο Αμβούργο. Παρά τον φόβο για τις εμπορικές ενδείξεις και την προδοσία της ριζοσπαστικής ακεραιότητας, τα δύο κλαμπ το 2010 γιόρτασαν μαζί την συμπλήρωση της εκατονταετηρίδας από την ίδρυση της FCSP, στο

καθιερωμένο ετήσιο πάρτι που διοργανώνει ο γερμανικός σύλλογος, υπό τους ήχους παραδοσιακών τραγουδιών που παραπέμπουν στην αριστερή πτέρυγα, όπως το Bella Ciao (McDougall, 2013). Το ποδόσφαιρο έχει αποδείξει πολλάκις πως παραμένει ιδιαίτερα ανθεκτικό στην εμπορευματοποίηση της πολιτισμικής του προέκτασης (Kennedy & Kennedy, 2013).

Η επιρροή του οπαδικού κινήματος εξαπλώθηκε, όταν οι υποστηρικτές της FCSP δημιούργησαν «συμμαχίες» με άλλους οπαδούς γερμανικών ομάδων (McDougall, 2013), όπως η ταύτιση απόψεων με τον αριστερό fan club της Μπάγερν Μονάχου, Schickeria Munchen και τους Film-Stadt Inferno 1999, σύνδεσμο της Babelsberg 03. Στο πνεύμα του διεθνισμού, ωστόσο, υπάρχουν ιδεολογικοί συσχετισμοί με πλήθος ευρωπαϊκών ομάδων, όπως στην Ιταλία με Λιβόρνο, Αταλάντα και Τερνάνα, την Clapton FC από την Αγγλία, τη Σταντάρ Λιέγης από το Βέλγιο, την Ομόνοια από την Κύπρο, τη Χάποελ Τελ Αβίβ από το Ισραήλ, τη Μαρσέιγ από τη Γαλλία, καθώς και με τις Αθλέτικ Μπιλμπάο και Ράγιο Βαγιεκάνο από την Ισπανία. Μάλιστα, στις 16 Ιουλίου του 2016, η FCSP είχε φιλοξενήσει στο Millerntor τη Ράγιο σε φιλική αναμέτρηση. Οι «Πειρατές» είχαν επικρατήσει με 4-2 μπροστά σε 9.839 θεατές, ενώ στις εξέδρες παρευρέθηκαν πολλοί Bucaneros (οργανωμένοι οπαδοί των Μαδριλένων). Όσο για το καμάρι της «χώρας των Βάσκων», τη Μπιλμπάο, διαπιστώνεται μία σύμπνοια απόψεων ανάμεσα στους φιλάθλους των δύο συλλόγων, οι οποίοι προτιμούν να υποβιβαστεί η ομάδα τους, παρά να αθετήσει τις αξίες και τα ιδανικά που αντιπροσωπεύει (McClancey, 1996).

Μία ομάδα που έχει επηρεαστεί έντονα από την FCSP και επιχειρεί να μεταφέρει τα μηνύματα του γερμανικού συλλόγου στη “Γηραιά Αλβιόνα”, είναι η Dulwich Hamlet. Το σωματείο που εδρεύει στο νοτιοανατολικό Λονδίνο, αν και μετέχει στην 7η κατηγορία του αγγλικού ποδοσφαίρου, καταφέρνει να μαγνητίσει χιλιάδες οπαδούς στο πλευρό του, οι οποίοι συρρέουν στο φρούριο του “Champion Hill”, την έδρα των Λονδρέζων, που είναι κατάμεστη σε κάθε αγώνα. Ο κύριος λόγος που μια ημιεπαγγελματική ομάδα κατορθώνει να συγκεντρώσει πλήθος κόσμου αποτελεί η συμπερίληψη, η οποία έχει γίνει σημαία για τους φίλους του κλαμπ, οι οποίοι κατατάσσουν τη διαφορετικότητα στην πρώτη γραμμή των ποδοσφαιρικών τους

επιδιώξεων. Ακόμα μία εκπρόσωπος του Νησιού, που προσπαθεί να μιμηθεί την FCSP, είναι η Clapton FC (Grant, 2023). Η γειτόνισσα της Dulwich Hamlet, που κατοικοεδρεύει στη νότια πλευρά της αγγλικής πρωτεύουσας, διακρίνεται για τη ριζοσπαστικότητά της, εκπροσωπώντας την εναλλακτική ποδοσφαιρική σκηνή του Ηνωμένου Βασιλείου. Οι αποκαλούμενοι “τόνοι” πάνε κόντρα στο ρεύμα της εμπορικότητας, αφού προωθούν αξίες και ιδεώδη συγγενικά με εκείνα της St. Pauli. Ένας εκ των δημοφιλέστερων υποστηρικτών της αγγλικής ομάδας, είναι ο συγγραφέας Nick Davidson, ο οποίος εκτελεί παράλληλα και χρέη φωτογράφου για λογαριασμό του κλαμπ. Όπως υποστηρίζει, η διατήρηση των ιδανικών που αντιπροσωπεύει ο σύλλογος θεωρείται σημαντικότερο επίτευγμα, συγκριτικά με την επιτυχία στο χορτάρι. Μπορεί ο στόχος για κάθε ομάδα να είναι η νίκη, ωστόσο είναι θεμελιώδης η ύπαρξη ενός μέρους, όπου υιοθετείται το είδος της ρητορικής που αντιμάχεται τον ρατσισμό και τον σεξισμό. Η Clapton FC παρέχει το κατάλληλο έδαφος για την ανάπτυξη ιδεών που σχετίζονται με την ανεκτικότητα και την αποδοχή στη διαφορετικότητα, γεγονός που έχει αντιληφθεί ένα τμήμα των απογοητευμένων φιλάθλων του ποδοσφαίρου, οι οποίοι εκφράζουν τη δυσαρέσκειά τους προς τη νέα τάξη πραγμάτων. Με τη στάση τους, φανερώνουν πως είναι δυνατή η ύπαρξη εναλλακτικής, καθώς ανταλλάσσουν την καταναλωτική τους ιδιότητα, ενισχύοντας τα ντεσιμπέλ της φωνής τους για ένα ευνοϊκότερο ποδοσφαιρικό αύριο (Grant, 2023).

Βέβαια, εκτός από φιλίες, η FCSP διατηρεί και διαβόητες έχθρες. Περίοπτη θέση στη λίστα των αντιπαλοτήτων κατέχει το γειτονικό HSV, το οποίο αποτελεί τον ιστορικότερο σύλλογο της πόλης, ενώ είναι συνδεδεμένος με την παραδοσιακή μορφή αθλητισμού. Οι «δεινόσαυροι» (σ.σ.: προσωνόμιο του Αμβούργου) είναι θιασώτες της εμπορευματοποίησης και του καπιταλισμού. Οι οπαδοί του Αμβούργου συχνά αναρτούν πανό με την επιγραφή «Hass» (μίσος), ενώ οι φίλοι της FCSP απαντούν με τη λέξη «αστός», επιδιώκοντας να στηλιτεύσουν το εμπορικό ποδοσφαιρικό μοντέλο που υπηρετεί το HSV (Schuster, 2013).

Παρόμοιο αρνητισμό συναισθημάτων στους φιλάθλους της FCSP προκαλεί και η Χάνσα Ρόστοκ -που εδρεύει στη μεγαλύτερη πόλη του βορειοανατολικού κρατιδίου

Μεκλεμβούργου-Δυτικής Πομερανίας- έχοντας συνδεθεί με αντιμεταναστευτικές ταραχές (Karapın, 2007). Ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις δύο ομάδες ξεπερνά τις τέσσερις γραμμές του αγωνιστικού χώρου και μεταφέρεται σε ιδεολογικό γήπεδο, καθώς η Χάνσα θεωρείται προπύργιο της ακροδεξιάς, με τη συντριπτική πλειοψηφία των οπαδών της να προέρχεται από ναζιστικά κατάλοιπα και συμμορίες σκίνχεντ. Πρόκειται για μία διαχρονική αντιπαλότητα με υπόβαθρο την ταξική πάλη, με τη συμφιλίωση να απουσιάζει από το οπαδικό τους λεξικό (Schuster, 2013).

Η St. Pauli πρωτοστάτησε στους κοινωνικούς αγώνες και «αιχμαλώτισε τη φαντασία κάθε ριζοσπάστη οπαδού του ποδοσφαίρου» (Kuhn, 2011), με τους οργανωμένους φιλάθλους της να θεωρούνται πρότυπο, λόγω των πολιτικών πρωτοβουλιών και της αντίστασής τους, βοηθώντας το κίνημα να εξαπλωθεί σε όλη την Ευρώπη (Merkel, 2012).

Ο κύκλος των δυσεπίλυτων προβλημάτων που ταλανίζουν το σπορ παραμένει ανοιχτός, περιέχοντας -μεταξύ άλλων- ρατσισμό, διακρίσεις σε βάρος μειονοτικών ομάδων και χουλγκανισμό. Ο αθλητικός ακτιβισμός των υποστηρικτών έχει τη δυνατότητα να εφαρμοστεί πέραν της διακυβέρνησης. Κομβικής σημασίας κρίνεται η διαπεριφερειακή και διακρατική συνεργασία, αφού -εκτός από τα εθνικά διοικητικά όργανα του ποδοσφαίρου και τα σωματεία- απαιτείται η συνεργασία σε επίπεδο Ε.Ε. και UEFA. Επίσης, μια προσέγγιση που θα αλλάζει τους ιεραρχικούς συσχετισμούς και θα γίνεται από κάτω προς τα πάνω, είναι κινητήρια δύναμη για τους οπαδούς και τον ρόλο τους. Ακόμη, η αντιμετώπιση ενός κοινού εχθρού, όπως για παράδειγμα η ποδοσφαιρική διαφθορά, θα μπορούσε να μετριάσει την αντιπαλότητα των αντιμαχόμενων οπαδικών πλευρών (Giulianotti, 1999). Εξάλλου, οι οπαδοί δεν θα έπρεπε να μείνουν στην... εξέδρα του παθητικού καταναλωτισμού, αλλά να πατήσουν τον χλοοτάπητα της ενεργής συμμετοχικότητας, λειτουργώντας ως 12ος παίκτης της ομάδας που υποστηρίζουν (Millward, 2011).

Η σεζόν 2000-01 προμηνύεται δύσκολη για την FCSP, η οποία λογίζεται ως ένα από τα φαβορί για τον υποβιβασμό, θέτοντας σοβαρή υποψηφιότητα για την κάθοδο στα...

χωράφια των ερασιτεχνικών κατηγοριών. Η ομάδα του γερμανικού λιμανιού διαψεύδει τις προβλέψεις και βάζει πλώρη για να βρεθεί στο απόγειο της Bundesliga. Τερματίζει στην τρίτη θέση -πίσω από Νυρεμβέργη και Γκλάντμπαχ- υπογράφοντας για τέταρτη φορά στην ιστορία της την μαρκίζα της ανόδου στο ποδοσφαιρικό πάγκο της Bundesliga. Την τελευταία αγωνιστική δοκιμάζεται στην έδρα της Νυρεμβέργης, έχοντας τη συμπαράσταση του 12ου παίκτη της, καθώς 5.000 οπαδοί της παρευρίσκονται στις εξέδρες, ενώ 30.000 παρακολουθούν την κρίσιμη αναμέτρηση από γιγαντοοθόνη στο Αμβούργο. Ο στόχος επιτυγχάνεται, καθώς παίρνει εμφιατικό διπλό (1-2), σκορπώντας ενθουσιασμό στους φίλους της.

Παρά τις οικονομικές αντιξοότητες που αντιμετωπίζει, η FCSP εξακολουθεί να ηγείται στον τομέα των κοινωνικών ζητημάτων. Τον Ιανουάριο του 2001, γίνεται η πρώτη ποδοσφαιρική ομάδα της Γερμανίας που συνεισφέρει στο εθνικό ταμείο για την αποζημίωση των Εβραίων, οι οποίοι είχαν εξαναγκαστεί να εργαστούν κατά την διάρκεια της ναζιστικής περιόδου.

Τον Μάιο του 2001, οι οπαδοί της εκφράζουν την αντίθεσή τους στις πολιτικές του Σοσιαλδημοκράτη, Otto Schilly, ο οποίος ζητά ενίσχυση της αστυνομικής παρουσίας στους αγώνες, αυξημένο σωματικό έλεγχο έξω από τα γήπεδα και κλειστό κύκλωμα παρακολουθήσεων από κάμερες.

Η σεζόν 2001-02 εξελίσσεται σε ναυάγιο για τους «Πειρατές», οι οποίοι βυθίζονται αψάνδροι στον βαθμολογικό πυθμένα και με απολογισμό 4 νίκες, 10 ισοπαλίες και 20 ήττες, κουνάνε... μαντήλι. Οι 22 πόντοι δεν αποδεικνύονται αρκετοί για να σώσουν την κατηγορία. Η μόνη... αχτίδα ήλιου αχνοφάνηκε στις 6 Φεβρουαρίου, όταν η FCSP έκανε την έκπληξη, κερδίζοντας εντός έδρας την Μπάγερν Μονάχου (2-1), με τους Βαυαρούς -που είχαν προηγουμένως στεφθεί Παγκόσμιοι Πρωταθλητές επικρατώντας της Μπόκα Τζούνιορς- να γνωρίζουν την παρθενική τους ήττα μέσα στο St. Pauli. Ήταν ένα ιστορικό απόγευμα για την ομάδα του γερμανικού λιμανιού, καθώς ο Δαβίδ νικούσε τον Γολιάθ, ενώ τυπώθηκαν μπλουζάκια με την λέξη «Weltpokalsieger», που σημαίνει αυτοί που κέρδισαν τους Πρωταθλητές Κόσμου (Μπράτσος, 2018).

Εχθρός του κακού είναι το χειρότερο, με την επόμενη σεζόν να εκτυλίσσεται σε... Βατερλώ για τους «Πειρατές», που αντιμετωπίζουν κατάματα το φάσμα του υποβιβασμού και τελικά δεν αποφεύγουν το μοιραίο. Τα οικονομικά προβλήματα συσσωρεύονται, ενώ αίσθηση προκαλεί η παραίτηση του προέδρου, Heinz Weisener, τον Οκτώβριο του 2000. Ο δισεκατομμυριούχος Weisener -που στα τέλη των 1990's αποτέλεσε... καρυοθραύστη των προβλημάτων οικονομικής φύσεως του συλλόγου, δωρίζοντας μέρος της αμύθητης περιουσίας του- αποχωρεί από το τιμόνι και μία από τις τελευταίες αμφιλεγόμενες κινήσεις του στην ποδοσφαιρική σκακιέρα, ήταν να παραχωρήσει το 50% του merchandising και των δικαιωμάτων μάρκετινγκ στην εταιρεία Upsolut. Ήταν ένα ιστορικό σφάλμα, εξαιτίας του οποίου ο σύλλογος ζημιώθηκε μελλοντικά.

Το 2002 ένας εκ των χορηγικών συνεργατών της FCSP, το ανδρικό περιοδικό MAXIM, εκδίδει ένα εξώφυλλο που απεικονίζει μία ημίγυμνη γυναίκα που φοράει προκλητικά εσώρουχα, αντιμετωπίζοντας την κατακραυγή από τους οπαδούς της ομάδας, οι οποίοι θεωρούν πως το εξώφυλλο είναι σεξιστικό και υποτιμητικό, ενώ έρχεται σε αντίθεση με τις αρχές του συλλόγου, ζητώντας την απόσυρση των διαφημιστικών πινακίδων του περιοδικού από το γήπεδο (Schuster, 2013). Άλλωστε, δεν πρέπει να λησμονηθεί το γεγονός ότι η St. Pauli διαθέτει τις περισσότερες γυναίκες οπαδούς από κάθε άλλη ποδοσφαιρική ομάδα.

3.9 Retter: Σανίδα σωτηρίας με οπαδική σφραγίδα

Η σεζόν 2002-03 προσομοιάζει με δράμα, καθώς η ομάδα καταλαμβάνει την 17η θέση, με οδυνηρό επακόλουθο την μετάβαση στις κακοτράχαλες ερασιτεχνικές κατηγορίες, ύστερα από 17 ολόκληρα χρόνια. Μέχρι τις 11 Ιουνίου 2003, η FCSP καλείται να μαζέψει το ποσό των 1,950 εκατ. ευρώ, προκειμένου να εξασφαλίσει άδεια από την DFB. Τα χρέη γίνονται δυσβάσταχτα. Προχωράει στην πώληση των προπονητικών εγκαταστάσεων των ακαδημιών στο Δήμο έναντι 720.000 ευρώ, ωστόσο, τα χρήματα δεν

είναι αρκετά για να καλυφθούν οι οικονομικές τρύπες. Νωρίτερα, στις 25 Φεβρουαρίου του ίδιου έτους, ο Κόρνι Λίτμαν γίνεται ο πρώτος gay πρόεδρος ποδοσφαιρικής ομάδας στη Γερμανία, ξεκινώντας τη θητεία του με μότο: «*Είμαι τόσο πιστός στο κλαμπ, όσο άπιστος είμαι στους εραστές μου*» (Moreno, 2010). Διατηρήθηκε στον προεδρικό θώκο της FCSP έως το 2010.

Ο σύλλογος αναζητά εναγωνίως χρήματα, αφού βρίσκεται στα πρόθυρα της πτώχευσης και προχωράει σε μία κίνηση, που μοιάζει με κραυγή για βοήθεια. Οι οπαδοί πρωτοστατούν, στηρίζοντας την προσπάθεια, καθώς προπληρώνουν 11.700 εισιτήρια διαρκείας, ενώ το κλαμπ διενεργεί στις αρχές Ιουνίου την καμπάνια «Retter» (σ.σ.: σωτήρας). Διατίθενται t-shirts με το σήμα της ομάδας και τη φράση «Retter», όπως και συλλεκτικά μπλουζάκια «Weltrokalsiegerbesieger» από την εμφατική νίκη κόντρα στο μεγαθήριο Μπάγερν. Μέσα σε διάστημα 6 εβδομάδων, τα ράφια αδειάζουν και γίνονται ανάρπαστα 140.000 κομμάτια (Δημολάς, 2010). Πάντως, αρκετοί ήταν οι οπαδοί της FCSP που έσπευσαν να κατακρίνουν τη συγκεκριμένη κίνηση, αφού τα t-shirts έφτασαν να πωλούνται στα ταμεία των McDonald's. Η «Retterkampagne» μοιάζει με... σανίδα σωτηρίας, αφού συγκεντρώνονται περίπου 900.000 ευρώ. Αρωγοί στην επιχείρηση διάσωσης του συλλόγου και οι ιερόδουλες της Red Light District, όπως και όσες εργάζονταν σε ροζ τηλεφωνικές γραμμές, οι οποίες συνεισφέρουν οικονομικά.

Παράλληλα, διεξάγεται η καμπάνια «Drink for St. Pauli» και στο σχέδιο σωτηρίας εισέρχονται οι τοπικές μπουραρίες και pubs, οι οποίες δεσμεύονται να συνεισφέρουν 0,50 λεπτά για κάθε μπουκάλι μύρας που πούλησαν μεταξύ 6-7 Ιουλίου 2003, συγκεντρώνοντας το ποσό των 50.000 ευρώ. Από τη μεριά της, η ζυθοποιία Astra λανσάρει τη δράση «Drink Astra-Save St. Pauli» και προσφέρει 1 ευρώ για κάθε καφάσι μύρας που πουλούσε, με το ποσό που μαζεύεται να αγγίζει τις 120.000 ευρώ. Τελικά, μία ημέρα πριν την καταληκτική ημερομηνία της εκπνοής του deadline από την DFB, στις 10 Ιουνίου 2003, η FCSP κατορθώνει να συγκεντρώσει το απαιτούμενο ποσό.

Οι διασυνδέσεις του διοικητικού ηγέτη, Κόρνι Λίτμαν, με την εμβληματική μορφή της Μπάγερν, Ούλι Χένες, αποφέρουν καρπούς και ορίζεται φιλική αναμέτρηση ανάμεσα

στα δύο σωματεία, προκειμένου τα έσοδα να διατεθούν για τη διάσωση του κλαμπ. Η ομάδα που δεν είχε τίποτα σε οικονομικό επίπεδο, αποτάθηκε για βοήθεια στην ομάδα που είχε τα πάντα. Αν και ιδεολογικός εχθρός, η Μπάγερν δέχθηκε να διεξαχθεί το ματς φιλικού χαρακτήρα στις 12 Ιουλίου, με τα ταμεία της FCSP να ενισχύονται κατά 270.000 ευρώ.

Η αναζήτηση επιπρόσθετων πηγών εσόδων συνεχίστηκε για την FCSP, η οποία οργάνωσε μουσικό φεστιβάλ, ώστε να βελτιώσει την οικονομική της κατάσταση, ενώ παράλληλα θέσπισε κινηματογραφικές βραδιές προβολής ταινιών. Επιπλέον 200.000 ευρώ προστέθηκαν στο σύνολο από δωρεές επιφανών μελών. Τελικά, το σχέδιο στέφεται με απόλυτη επιτυχία και ο σύλλογος καταφέρνει να ορθοποδήσει, υποβάλλοντας την απαιτούμενη εγγυητική επιστολή των 1.950.000 ευρώ στην ομοσπονδία, προκειμένου να πάρει άδεια συμμετοχής στη Regionaliga Nord και να μην κατακυλήσει στην Oberliga Nord (4η κατηγορία). Οι συνολικές δράσεις απέφεραν περισσότερα από 2,3 εκατ. ευρώ, υπερκαλύπτοντας το αναγκαίο ποσό.

Η... καρμική σχέση μίσους και λατρείας με την Μπάγερν Μονάχου, μοιάζει με σίριαλ που αριθμεί αρκετά επεισόδια. Ένα εξ αυτών προβλήθηκε τον Οκτώβριο του 1989, όταν οι Βαυαροί -εκπρόσωποι της αριστοκρατίας- ανηφόρισαν προς το St. Pauli. Το εξώφυλλο του match programme κοσμούσε μια υψωμένη γροθιά -διαχρονικό σύμβολο των καταπιεσμένων- με τίτλο «Πόλεμος τάξεων». Ο υπεύθυνος Τύπου της Μπάγερν κατέθεσε ασφαλιστικά μέτρα για δυσφήμιση, μόλις αντίκρισε το συγκεκριμένο έντυπο, με αποτέλεσμα να αποτραπεί η πώλησή του (Μπράτσος, 2018).

Η σεζόν 2003-04 είναι άχρωμη και άοσμη για την FCSP, που κατακτά την 8η θέση στη Regional, ενώ την αγωνιστική περίοδο 2004-05 δεν αλλάζουν τα πράγματα, καθώς τερματίζει ένα σκαλί ψηλότερα. Η άνοδος φαντάζει μακρινό όνειρο θερινής νυκτός.

Το Fanladen ενώνει τις δυνάμεις του με το Fanclub-Sprecherrat και σε συνεργασία με τη FARE αποτίουν φόρο τιμής στους μέλη του κλαμπ που καταδιώχθηκαν και θανατώθηκαν

την περίοδο των Ναζί. Πρόκειται για μία δράση που επιβεβαιώνει την αντίθεση της FCSP προς τη φασιστική και ρατσιστική ιδεολογία.

Εν τω μεταξύ, ο αναβρασμός που επικρατεί στις εξέδρες του Millerntor δεν έχει κοπάσει. Πλακάτ που ασκούν δριμεία κριτική κατά της διοίκησης για την εμπορική κατεύθυνση που έχει επιλέξει να πορευτεί, κατακλύζουν τις κερκίδες. Παράλληλα, πολλαπλασιάζονται οι φίλοι της ομάδας που ενδιαφέρονται αποκλειστικά για τις αθλητικές επιδόσεις και τους αφήνει παγερά αδιάφορους η αυξητική εμπορική τάση που εκδηλώνει ο σύλλογος. Η παθητικότητα δείχνει να κερδίζει έδαφος, ωστόσο στο αντίπαλο στρατόπεδο, πολλοί είναι εκείνοι που υπογραμμίζουν την πιθανότητα η FCSP να απολέσει την ψυχή της και όλα όσα την διαφοροποιούν από τους ανταγωνιστές της. Το 2004 διεξάγεται η εκστρατεία «Loud Against Nazis», με την οποία οι οπαδοί αντιτίθενται στους ακροδεξιούς των γερμανικών γηπέδων, ενώ το «παρών» δίνουν καλλιτέχνες από την underground μουσική σκηνή.

3.10 VIVA CON AQUA: Άσβεστη δίψα για κοινωνική προσφορά

Η σεζόν 2005-06 μπορεί να μην εκτυλίσσεται ιδεατά στο χορτάρι, όμως η FCSP δεν κάνει εκπτώσεις στις κοινωνικές της ευαισθησίες, που γίνονται διάπλατα ορατές εκτός των τεσσάρων γραμμών. Ο σύλλογος εκμεταλλεύεται το «διάλλειμα» από τις αγωνιστικές υποχρεώσεις, ταξιδεύοντας στην Κούβα, όπου πραγματοποιεί χειμερινή προετοιμασία. Στο νησί της Καραϊβικής δίνει φιλικούς αγώνες, σε ένδειξη συμπαράστασης προς το πρόσωπο του ηγέτη της Κούβας, Φιντέλ Κάστρο (Schuster, 2013). Εκεί οι παράγοντες, οι ποδοσφαιριστές και το προπονητικό τιμ του συλλόγου βίωσαν τη σκληρή πραγματικότητα και το πλήθος των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σε καθημερινή βάση οι κάτοικοι του νησιού, όσον αφορά τις υδρευτικές υποδομές. Τείνουν χείρα βοήθειας, θέτοντας σε εφαρμογή ένα κοινωνικό project.

Τον Σεπτέμβριο του 2006, ο πολύπειρος χαφ της ομάδας, Μπένζαμιν Άντριον, ταλαιπωρημένος από τους τραυματισμούς, αποφασίζει να κρεμάσει τα ποδοσφαιρικά του

παπούτσια και να ταχθεί στο πλευρό των παιδιών του Τρίτου Κόσμου που στερούνται βασικών αναγκών, όπως το πόσιμο νερό. Ο Άντριον αφοσιώνεται στο φιλανθρωπικό έργο «Viva con Aqua», το οποίο ξεκίνησε το 2005. Ο ίδιος δηλώνει: *«Το 2005 είχαμε πάει για προετοιμασία στην Κούβα. Οι εμπειρίες ήταν πολύ έντονες. Τότε αποφάσισα να δράσω. Μαζέψαμε 50.000 ευρώ από δωρεές και εξοπλίσαμε με συσκευές παροχής πόσιμου νερού νηπιαγωγεία στην Κούβα. Πρόσφατα συγκεντρώσαμε ακόμη 50.000 ευρώ για την διάνοιξη πέντε πηγαδιών στην Αιθιοπία»*. Η FCSP ζητά την αρωγή του πάντοτε πρόθυμου κοινού της και σε συνεργασία με τη ΜΚΟ «Welthungerhilfe» (Παγκόσμιος Οργανισμός ενάντια στην Πείνα), παρέχουν πόσιμο νερό σε σχολεία και νοσοκομεία 15 χωρών, μεταξύ άλλων σε Κούβα, Αιθιοπία, Μπενίν, Ρουάντα, Νικαράγουα, Καμπότζη και Τατζικιστάν (Schuster, 2013). Υδροδοτήθηκαν, μονάχα στην πρωτεύουσα Αβάνα της Κούβας, 150 σχολεία και τοποθετήθηκαν 100 ψύκτες σε νηπιαγωγεία της χώρας, ενώ συνολικά επωφελήθηκαν περισσότεροι από 300.000 άνθρωποι από το πρόγραμμα, το οποίο πλέον έχει επεκταθεί και σε άλλες αφρικανικές χώρες, όπως το Νεπάλ και η Κένυα. Πρόκειται για μια εξαγωγή ιδεών και αλληλεγγύης που δείχνει ότι η FCSP δεν αρέσκεται σε λόγια, αλλά προτιμά τις πράξεις. Μέρος των κερδών, που προέρχονται από τις πωλήσεις προϊόντων, τις δράσεις και τις εκδηλώσεις του συλλόγου, διατίθενται για το «Viva con Aqua» με στόχο την ανακούφιση των πολιτών από το παγκόσμιο πρόβλημα των ανεπαρκών αποθεμάτων σε νερό (Perdana, 2016). Επίσης, η εκστρατεία «Live with water from Sankt Pauli» έκανε εφικτή τη μεταφορά νερού που εμφιαλώνεται στη Ρουάντα και σε άλλες χώρες της Αφρικής (Schuster, 2013).

Σε μια ακόμη πρωτοποριακή κίνηση, η FCSP το 2005 απηύθυνε κάλεσμα προς τους φίλους της ομάδας να βάψουν το εσωτερικό μέρος του σταδίου, ώστε να αφήσουν το στίγμα τους και να νιώσουν ακόμη περισσότερο κομμάτι του συλλόγου. Συνθήματα όπως *«Κανείς δεν είναι παράνομος»*, *«Μόνο η αγάπη μετρά»*, *«Υποστήριξη στους πρόσφυγες»*, *«Ισότητα των φύλων»* και *«Καταπολεμήστε την ομοφοβία»*, κόσμησαν τον εσωτερικό χώρο του γηπέδου. Ξεχωριστή σημασία αποκτά η ζωγραφιά που απεικονίζει μια παθιασμένη αγκαλιά ανάμεσα σε δύο άντρες, με σύνθημα: *«Η αγάπη είναι αγάπη»*, που φανερώνει τη αμέριστη στήριξη προς την LGBTQ κοινότητα (Jack, 2021).

Η λήξη της ποδοσφαιρικής περιόδου 2005-06 βρήκε την FCSP να στρογγυλοκάθεται στην 6η θέση, παραμένοντας για τρίτη σερί χρονιά καθλωμένη στη Regional. Στιγμή-σταθμός εκείνης της σεζόν ήταν, αναμφίβολα, η ξέφρενη πορεία της ομάδας με σπασμένα τα φρένα στο DFB-Pokal (Κύπελλο Γερμανίας). Απέκλεισε κατά σειρά Μπουργκχάουζεν και Μπόχουμ, ενώ πέταξε εκτός διοργάνωσης ομάδες της Bundesliga, όπως οι Χέρτα Βερολίνου και Βέρντερ. Η επικράτηση με 3-1 μέσα στο κατάμεστο από κόσμο Millerntor επί των «πράσινων» της Βρέμης την έφερε στα ημιτελικά της διοργάνωσης, ωστόσο το εμπόδιο της Μπάγερν Μονάχου αποδείχθηκε ανυπέρβλητο για τους «Πειρατές», οι οποίοι ηττήθηκαν στις 12 Απριλίου με 3-0, χάνοντας την ευκαιρία της συμμετοχής για πρώτη φορά στην ιστορία τους σε έναν τελικό. Η ανέλπιστη πορεία μέχρι τους «4» του θεσμού απέφερε σχεδόν 1 εκατ. ευρώ στα ταμεία του συλλόγου και αποδείχθηκε ευεργετικό για την μετέπειτα σωτηρία της ομάδας από τη χρεοκοπία, ενώ ένα μέρος των χρημάτων διατέθηκε για την ανακαίνιση του Millerntor τον Δεκέμβριο του 2006.

Τη σεζόν 2006-07 οι πρώην παίκτες της FCSP, ο Holger Stanislawski ως προπονητής και ο Andre Trulsen, δεξί του χέρι και βοηθός του, ανέλαβαν το δύσκολο έργο της ανασύνταξης. Με 63 βαθμούς κατακτά την κορυφή και ύστερα από τρεις σεζόν αναμονής, ανεβαίνει στη Τσβάιτε Λίγκα. Μάλιστα, οι παίκτες γιορτάζουν την επάνοδο στη δεύτερη τη τάξει κατηγορία φορώντας μπλουζάκια με τη φράση «*Επιστροφή από την κόλαση*».

Τη σεζόν 2007-08 εξασφαλίζει δίχως ιδιαίτερα προβλήματα ως νεοφώτιστη την παραμονή, τερματίζοντας στην 9η θέση, ενώ την ερχόμενη αγωνιστική χρονιά παραμένει στην κατηγορία με άνεση, αφού καταλαμβάνει την 8η θέση στο πρωτάθλημα.

3.11 Αιωνόβια στη Bundesliga

Με τεχνικό καθοδηγητή την παλιά δόξα της, Holger Stanislawski, η FCSP πραγματοποιεί πορεία πρωταθλητισμού στη σεζόν 2009-10, κατά την οποία προετοιμάζεται για τους

εορτασμούς της συμπλήρωσης 100 χρόνων από την ίδρυσή της. Οι «Πειρατές» συντρίβουν με 4-1 την Γκρόιτερ Φιρτ εκτός έδρας την τελευταία αγωνιστική και κόβουν το νήμα από τη δεύτερη θέση -μόλις ένα τρίποντο πίσω από την Καίσερσλάουτερν-κάνοντας check in στη Bundesliga. Είναι γεγονός! Η FCSP, έχοντας ως μεγάλο πρωταγωνιστή τον Μάριους Έμπερς -που βρίσκει δίχτυα 20 φορές και μοιράζει 9 ασίστ-προβιβάζεται στην κορυφαία κατηγορία του γερμανικού ποδοσφαίρου, σε μία σημαδιακή σεζόν, καθώς συμπληρώνει έναν αιώνα ζωής. Ωστόσο, αυτή δεν είναι η μοναδική αφορμή για πανηγυρισμούς, αφού η μισητή Χάνσα Ρόστοκ παλεύει για την ύπαρξή της κόντρα στην Ίνγκολσταντ. Βίοι αντίθετοι για τους Ανατολικογερμανούς, που βγαίνουν νοκ-άουτ στα πλέιοφ και τελικά πέφτουν κατηγορία. Οι σαμπάνιες έχουν, ήδη, ανοίξει στο St. Pauli, με το ρολόι να σημαδεύει την ώρα των εορτασμών.

Στις 15 Μαΐου 2010, δίνεται το εναρκτήριο λάκτισμα της έναρξης του πάρτι για τον εορτασμό των 100 χρόνων. Η FCSP παρατάσσεται με επίλεκτα αστέρια του παρελθόντος, όχι ενάντια σε κάποιο προβεβλημένο κλαμπ, αλλά απέναντι στην FC United of Manchester, μια ομάδα που συνέστησαν δυσαρεστημένοι οπαδοί της Manchester United, έπειτα από την απόκτηση του πλειοψηφικού πακέτου των μετοχών των «Κόκκινων Διαβόλων» στα χέρια του Αμερικανού μεγιστάνα, Μάλκολμ Γκλέιζερ. Το τελικό σκορ (3-3) αποζημιώνει τους παρευρισκόμενους για το θέαμα. Τρεις ημέρες αργότερα, η FCSP αναμετράται με την Σέλτικ, γνωρίζοντας την ήττα με 0-2, μπροστά σε 27.000 θεατές. Τις ημέρες που ακολουθούν, η FCSP οργανώνει μια σειρά από αθλητικές δραστηριότητες, όπως street football και ποδοσφαιρικό τουρνουά γυναικών. Στις 29 Μαΐου διεξάγεται συναυλία με punk rock μπάντες, ενώ τον Ιούνιο πραγματοποιείται έκθεση αφιερωμένη στην ιστορία του συλλόγου. Μάλιστα, σχεδιάζεται μια επετειακή φανέλα με την υπογραφή της Do You Football. Κάτοικοι της περιοχής, οπαδοί, μαγαζιά και καταστηματαρχές συμμετέχουν στο πάρτι, ενώ ξεχωρίζει ο σπόνσορας Otion, μια εταιρεία ερωτικού περιεχομένου, η οποία κατασκευάζει 20.000 προφυλακτικά με το σήμα της ομάδας.

Η FCSP, όπως ανέφερε το ρεπορτάζ του βρετανικού δικτύου BBC, κινδυνεύει να απολέσει ένα μικρό μέρος από τη γοητεία της, καθώς ετοιμάζεται να δαγκώσει την

εμπορική πραγματικότητα της Bundesliga, ενώ ο τεχνικός καθοδηγητής, Holger Stanislawski, ύστερα από το τελευταίο ματς της σεζόν, παραδέχεται πως το κλαμπ δεν έχει πια την πολυτέλεια να είναι μια κοινωνική ουτοπία (Minshull, 2010).

3.12 Social Romantics: Η φαντασία στην εξουσία

Η Bundesliga αποδεικνύεται αφιλόξενη για την FCSP, η οποία δυσκολεύεται αφάνταστα να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα και τον ανταγωνισμό, καθώς κατοικοεδρεύει στα... έγκατα του βαθμολογικού πίνακα, τερματίζοντας τελευταία. Οι μόλις 29 πόντοι που μαζεύει μετά βίας και η διαφορά χαώδης τερμάτων (35-68), μεταφράζεται στην κατάληψη του... υπογείου της βαθμολογίας.

Στις 7 Μαΐου 2011, γνωρίζει τη συντριβή από την Μπάγερν (1-8). Μοναδική χαραμάδα αισιοδοξίας, η απόδραση με τους τρεις βαθμούς από το άντρο της αιώνιας εχθρού, HSV. Ο Γκέραλντ Ασαμόα σκόραρε το νικητήριο τέρμα, δίνοντας το έναυσμα για πανηγυρισμούς στην κερκίδα των φιλοξενούμενων, με τους οπαδούς να αναφωνούν: «*Το Αμβούργο είναι καφέ-άσπρο*». Το παιχνίδι της ζωής του πραγματοποίησε ο τερματοφύλακας της FCSP, Benedict Pliquet, ο οποίος υποδύθηκε τον «φύλακα-άγγελο» της εστίας και με τις σωτήριες επεμβάσεις του κράτησε το μηδέν. Ο Γερμανός πορτιέρε, αν και πέρασε από τα τμήματα υποδομής του HSV, διέγραψε το ποδοσφαιρικό του παρελθόν, τρέχοντας προς την εξέδρα που βρίσκονταν οι οργανωμένοι οπαδοί των «Πειρατών», για να βροντοφωνάξει: «*Είμαστε η St. Pauli*». Η FCSP δραπέτευε με το διπλό από το σπίτι της μισητής συμπολίτισσας, ύστερα από 34 χρόνια προσμονής, ωστόσο ο ενθουσιασμός δεν διήρκησε πολύ, παραχωρώντας τη θέση του στη λύπη.

Το τέλος της σεζόν βρίσκει την FCSP καθοδόν για την πιο οικεία Τσβάιτε Λίγκα, έναν μόλις χρόνο μετά τον προβιβασμό. Την ίδια στιγμή, έχουν ήδη ξεκινήσει οι εργασίες για τον εκσυγχρονισμό του Millerntor, το οποίο εξοπλίζεται με business καθίσματα και σουίτες VIP για τους χορηγούς. Ένας εξ αυτών, το Susis Show Bar, πληρώνει 65.000 ευρώ με τη μορφή χορηγίας και φέρνει στις ζωές των φιλάθλων το pole dancing, με όμορφες στρίπερς να λικνίζουν τα κορμιά τους πάνω σε στύλο κατά τη διάρκεια αγώνων.

Οι οπαδοί του συλλόγου εξαγριώνονται στη θέα ημίγυμων γυναικών, που τις εκμεταλλεύονται για εμπορικούς σκοπούς. Αυτό ήταν ένα χτύπημα κάτω από τη ζώνη για τις αξίες και το ήθος ομάδας και οπαδών, που αποστρέφονται τον σεξισμό και τάσσονται υπέρ της ισότητας των φύλων (Schuster, 2013). Πολλοί ήταν οι φίλοι του κλαμπ που είδαν με κακό μάτι την μεταστροφή προς την εμπορευματοποίηση και τον σεξισμό, καθώς η άνοδος οδήγησε το σωματείο να λάβει χορηγικές αποφάσεις που δεν συνάδουν με τα ηθικά κριτήρια και αλλοιώνουν την εναλλακτική φύση του. Όπως είναι φυσικό, δεν είναι όλα ρόδινα στον κήπο της FSCP, καθώς οι οπαδοί είναι επιφυλακτικοί όσον αφορά τις τάσεις εμπορευματοποίησης, ενώ αναπτύσσονται ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ τους.

Η κίνηση Sozialromantiker (Social Romantics) ήταν ένα οπαδικό γκρουπ, που αποσκοπούσε στη διαφύλαξη των αξιών της και την αποτροπή της εμπορευματοποίησης του κλαμπ. Η διαδικτυακή επικοινωνία ανέδειξε τη δύναμη των Social Romantics, οι οποίοι κινητοποιήθηκαν άμεσα, ώστε να αντιταχθούν στην αυξανόμενη εμπορευματοποίηση του συλλόγου (Totten, 2015). Στο γήπεδο είχαν τοποθετηθεί οθόνες LED με διαφημιστικά μηνύματα. Με την απογοήτευσή τους να μεγεθύνεται, έπειτα από την επιθετική στρατηγική μάρκετινγκ που ακολουθούσε η διοίκηση, οι Social Romantics οργάνωσαν διαμαρτυρίες. Στις 22 Δεκεμβρίου 2010, μόλις 6 ημέρες μετά την τοποθέτηση οθονών LED που προωθούν διαφημιστικά μηνύματα και προβάλλουν σπόνσορες, αποφάσισαν να στείλουν επιστολή διαμαρτυρίας, ζητώντας τον τερματισμό της συνεργασίας με το Susis Show Bar. Παράλληλα, μεταξύ των αιτημάτων είναι η αφαίρεση από το στάδιο των οθονών LED, καθώς και η μετατροπή των VIP χώρων σε προσβάσιμες θέσεις οικονομικά προσιτές για τους φιλάθλους, ενώ επεδίωκαν να μην αλλάξει ονοματοδοσία στο γήπεδο, αλλά και να μην συνεργάζεται η ομάδα με χορηγούς που σχετίζονται με τον φασισμό, τον ρατσισμό, τον πόλεμο ή την ομοφοβία. Σε περίπτωση άρνησης της διοίκησης, τόνιζαν πως θα ξεκινήσουν εκστρατεία κατά του κέτερινγκ, θα χακάρουν τους σπόνσορες και θα μποϊκοτάρουν την είσοδο στο γήπεδο. Μαζεύτηκαν περισσότερες από 3.000 υπογραφές.

Μάλιστα, για να γίνουν πιο διακριτοί στις εξέδρες, χρησιμοποίησαν το δικό τους σύμβολο. Ο λόγος για τη Jolly Rouge, μια παραλλαγή της καθιερωμένης Jolly Roger, ωστόσο αντί για μαύρο χρώμα, χρησιμοποιούσαν το κόκκινο στο φόντο. Πρόκειται για μια κίνηση συμβολικού χαρακτήρα, που παραπέμπει στην τακτική των πειρατών, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν το κόκκινο χρώμα στη σημαία, όταν δεν είχαν σκοπό να συλλάβουν ως λάφυρο κρατούμενους. Οι Social Romantics ήθελαν να αναβιώσουν το επαναστατικό σύμβολο της Hafenstrabe, προτού εκείνο μετατραπεί σε δημοφιλές brand και ισχυρό logo για merchandising. Στις 15 Ιανουαρίου 2011, στον αγώνα της FCSP εναντίον της Φράμπουργκ, οι Social Romantics κάλεσαν τους υποστηρικτές της ομάδας να ανεμίσουν την κόκκινη σημαία Jolly Rouge, για να διαμαρτυρηθούν προς το μάνατζμεντ που τους αγνοούσε συστηματικά. Πανό, μπλουζάκια και σημαίες με το μήνυμα «Bring back St. Pauli to me» κατέκλιναν το στάδιο, το οποίο είχε καλυφθεί με κόκκινο χρώμα από άκρη σε άκρη. Μετά το τέλος της αναμέτρησης, πραγματοποιήθηκε πορεία από 1.000 άτομα στους δρόμους της γειτονιάς, ώστε να διαδώσουν το σύνθημα «Bring back St. Pauli - Reclaim your District». Μαζί τους ενώθηκαν και κάτοικοι της γύρω περιοχής, οι οποίοι διαδήλωναν κατά της αστικοποίησης και του εξευγενισμού της κοινότητας. Περισσότεροι από 4.000 άνθρωποι υπέγραψαν διαδικτυακά το μανιφέστο, προκειμένου να υπερασπιστούν τον τρόπο ζωής στο St. Pauli. Η πίεση φάνηκε να αποδίδει, με τον διάλογο ανάμεσα στους οπαδούς και το κλαμπ να είναι παραγωγικός και να μην καταλήγει σε αδιέξοδο. Ήταν μία ακόμη εκκωφαντική νίκη των οπαδών, που έφερνε στη μνήμη την καμπάνια σωτηρίας «Retter», η οποία διατήρησε ζωντανή την ομάδα που κινδύνευε να αφανιστεί από τον ποδοσφαιρικό χάρτη.

Η σεζόν 2011-12 θα μείνει βαθιά χαραγμένη στη θύμηση των φίλων της FCSP, εξαιτίας ενός περιστατικού που συνέβη στο παιχνίδι εναντίον της Ουνιόν Βρολίνου. Το βαρύ πυροβολικό στη γραμμή κρούσης, ο Μάριους Έμπερς, πετυχαίνει αντικανονικό γκολ με το χέρι, όμως ξεφεύγει από την αντίληψη του διαιτητή, που δείχνει σέντρα. Ο φορ της St. Pauli σπεύδει στον ρέφερι, προκειμένου να ομολογήσει τη χρησιμοποίηση του χεριού του, με αποτέλεσμα το τέρμα να ακυρωθεί. Ήταν ένα δείγμα fair play από τον Γερμανό επιθετικό, αλλά και μία ένδειξη της διαφορετικότητας της FCSP, η οποία διακρίνεται για

το ήθος της και το αίσθημα δικαιοσύνης που την περιβάλλει, ιδιότητες που αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της αθλητικής της κουλτούρας (Schuster, 2013).

Το Νοέμβριο του 2011, η FCSP εκπονεί πλάνο για τον επανασχεδιασμό του γηπέδου και τη βελτίωση των προπονητικών εγκαταστάσεων. Προκειμένου να εκπληρώσει το στόχο της θεσπίζει το πρόγραμμα «Bonus Sankt Pauli 2011/2018», ως μέρος της στρατηγικής της ανάπτυξης (Daniel & Kassimeris, 2013). Στην ουσία πρόκειται για crowdfunding, ενθαρρύνοντας τους οπαδούς της να γίνουν μέτοχοι και να συμμετέχουν ενεργά στον σύλλογο. Η ενεργοποίηση των φιλάθλων δεν έχει προηγούμενο, καθώς προβλέπεται ετήσια αύξηση 6% του μεριδίου της μετοχής μέχρι τη λήξη του προγράμματος (30 Ιουνίου 2018). Με την πάροδο τεσσάρων εβδομάδων, συγκεντρώνονται περισσότεροι από 5.000 επενδυτές και μαζεύονται τα 6 εκατ. ευρώ (Schuster, 2013).

Ένα άλλο περιστατικό που καταδεικνύει τη διαφορετικότητα της FCSP, αποτελεί η προσθήκη προστατευτικού τούνελ για τη διασφάλιση της σωματικής ακεραιότητας διαιτητών και αντιπάλων παικτών. Αφορμή στάθηκε η εισβολή οπαδών της γηπεδούχου Φορτούνα Ντίσελντροφ στον αγωνιστικό χώρο για την αναμέτρηση των play-out εναντίον της Χέρτα Βερολίνου, στις 15 Μαΐου 2012. Η FCSP είχε τιμωρηθεί νωρίτερα ήδη δύο φορές για ρίψη αντικειμένων, καταβάλλοντας πρόστιμα, με συνέπεια να προχωρήσει στη λήψη μέτρων, τοποθετώντας ειδική φουσόνα, ώστε να προστατεύει τους αντιπάλους από ενδεχόμενες επιθέσεις κατά την είσοδο και την έξοδο από τον αγωνιστικό χώρο.

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2012, συγκαλείται meeting, όπου λαμβάνεται η απόφαση διεξαγωγής καμπάνιας για τη δημιουργία μουσείου, στη θέση που προορίζεται για τη στέγαση αστυνομικού τμήματος. Η ριζοσπαστικότητα των οπαδών της FCSP εκδηλώνεται με ομηρικές μάχες απέναντι στις αστυνομικές δυνάμεις, που αντιμετωπίζονται με εχθρικότητα, ενώ αναρτάται πανό με τα αρχικά ACABAB (All Cops Are Bastards Apart from Boll). Οι συνειρμοί οδηγούν στον πρώην παίκτη που διετέλεσε και captain της ομάδας, τον Φάμπιαν Μπολ, ο οποίος εκτός από την ιδιότητα του ποδοσφαιριστή, διατηρούσε παράλληλα κι εκείνη του αστυνομικού ερευνητή. Παρελθοντικά, ο Μπολ είχε περάσει από τα τμήματα υποδομών του άσπονδης εχθρού,

HSV, όμως μία επίσκεψη στο Millerntor ήταν αρκετή για να αλλαξοπιστήσει και να δηλώσει φαν της St. Pauli. Έκτοτε, πήγαινε πολλές φορές στις προπονήσεις του Αμβούργου με φανέλα των «Πειρατών», κερδίζοντας μία ξεχωριστή θέση στην καρδιά των οπαδών του κλαμπ.

Στις 25 Σεπτεμβρίου 2012, η FCSP υποδέχεται την Aalen. Οι φίλαθλοι της ομάδας πραγματοποιούν διαδήλωση διαμαρτυρίας, ενάντια στο σχέδιο χτισίματος αστυνομικού τμήματος στο εσωτερικό του σταδίου και συγκεκριμένα στο σημείο όπου στεγάζεται το Hafenstrabe Bloc. Το αστυνομικό τμήμα θα περιείχε κελιά, ώστε να συλλαμβάνονται οι ταραχοποιοί. Το Millerntor κατακλύζεται από κόκκινες σημαίες που κυματίζουν και banners που απεικονίζουν την περίφημη Jolly Roger, ενώ ξεχωρίζει το πανό που αναγράφει: *«Οι οπαδοί θέλουν μουσείο, όχι αστυνομικό τμήμα!»*.

Η ολοκλήρωση της σεζόν 2012-13, βρίσκει την FCSP στα μεσαία πατώματα της βαθμολογίας. Η 10η θέση στη Bundesliga 2 φανερώνει μια αναίμακτη παραμονή, δίχως άγχος και απρόοπτα. Αξέχαστο ήταν το αποχαιρετιστήριο ματς του Μάριους Έμπερς με τη καφέ φανέλα της St. Pauli, την οποία τίμησε από το 2008. Το πρώτο βιολί της ενορχήστρωσης των επιθέσεων, στο «αντίο» του από τον σύλλογο που αγάπησε και αγαπήθηκε όσο λίγοι, εναντίον της Μπράουνσβαϊγκ, ζήτησε από τον κόσμο να φέρει μαζί του στο Millerntor διάφορα παιχνίδια, τα οποία μετά τη λήξη θα δίνονταν με τη μορφή δωρεάς σε οργανισμό που φροντίζει παιδιά από οικογένειες που στερούνται βασικά αγαθά. Το γήπεδο ήταν κατάμεστο για να δείξει την ευγνωμοσύνη του στον Γερμανό κληνικό, που μετέτρεψε το γκολ σε συνήθεια, τινάζοντας τα αντίπαλα δίχτυα.

Η μοναδικότητα των οπαδών και της ομάδας, σε συνδυασμό με την αντιφασιστική και αριστερή ιδεολογία τους, είχε ως επακόλουθο την απόκτηση πολλών εχθρών. Οι «Πειρατές» μετατράπηκαν σε παγκόσμιο σύμβολο επαναστατικότητας, μπαίνοντας στο στόχαστρο ακροδεξιών οπαδικών γκρουπ, με τα ταξίδια της FCSP να εξελίσσονται τις περισσότερες φορές σε... Οδύσσεια. Τον Φεβρουάριο 2012, το κλαμπ δοκιμάζει τις αντοχές του κόντρα στην Άαχεν, με τους νεοναζί οπαδούς των γηπεδούχων να

πραγματοποιούν πορεία στους γύρω δρόμους, ενώ διαδίδεται η φήμη πως έχει τοποθετηθεί εκρηκτικός μηχανισμός στις εξέδρες, όπου κάθονται οι οπαδοί της St. Pauli.

Τον Δεκέμβριο του 2013, κορυφώνονται οι διαδηλώσεις για την υπεράσπιση της Rote Flora, ένα πολιτιστικό κέντρο που τελεί υπό κατάληψη τις τελευταίες δεκαετίες και αντιστέκεται σθεναρά στα σχέδια εκκένωσης που αποσκοπούν στη δημιουργία θέσεων πάρκινγκ και κινηματογραφικών αιθουσών, ενώ παράλληλα θεωρείται προπύργιο των οπαδών. Από το 1989, η Rote Flora αποτελεί σύμβολο της εναλλακτικής σκηνης του Αμβούργου και του αυτονομιστικού κινήματος. Να σημειωθεί, ότι στη Γερμανία οι καταλήψεις συχνά χρησιμοποιούνται ως κοινοτικά και πολιτιστικά κέντρα, ενώ φιλοξενούν πλειάδα εκδηλώσεων με θέματα, όπως ο εθνικισμός, το κρατικό μονοπώλιο της βίας και οι ιδιωτικοποιήσεις δημοσίων χώρων (Jack, 2021).

Στις 21 Δεκεμβρίου περισσότεροι από 7.000 διαδηλωτές συγκεντρώνονται για να εκφράσουν την αντίθεσή τους στις πρακτικές των εξώσεων και της ανοικοδόμησης της ευρύτερης περιοχής. Η εντός έδρας αναμέτρησης κόντρα στην Καλσρούη, παίρνει τροπή διαδήλωσης, καθώς fans της FCSP αναρτούν banners αλληλεγγύης προς τη Rote Flora. Παράλληλα, εκτός από το κύμα υποστήριξης στο διάσημο κτίριο, οι fans αντιτίθενται και στην πολιτικής της E.E, αναφορικά με τους πρόσφυγες που προέρχονται από το ιταλικό νησί της Λαμπεντούζα. Ακολουθούν σκληρές οδομαχίες με τις αστυνομικές δυνάμεις, φανερώνοντας την επαναστατική φύση που διακρίνει τη γειτονιά. Οι οπαδοί εμπνέονται μια παραλλαγή του κλασικού σήματος Jolly Roger, στο οποίο αντικαθιστούν τα χιαστί κόκκαλα με βουρτσάκια τουαλέτας, ώστε να πικάρουν την αστυνομία. Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα, λένε, με τους οπαδούς της FCSP να δικαιώνονται τελικά, αποτρέποντας την πώληση του κτιρίου που στεγάζεται η Rote Flora.

Τη σεζόν 2015-16 το πηδάλιο της ομάδας αναλαμβάνει ο γνωστός από τη θητεία του στο ελληνικό πρωτάθλημα, Έβαλντ Λίνεν, ο οποίος γίνεται αμέσως αποδεκτός, καθώς ταιριάζει στο προφίλ και συνδέεται με τις αξίες και τα ιδανικά του συλλόγου. Μάλιστα σε έναν αγώνα κόντρα στη Λειψία, δηλώνει με στόμφο: *«Εάν η εναλλακτική λύση είναι να αφήσουμε το ποδόσφαιρο στα χέρια του φασισμού και της διαφήμισης, τότε δεν δέχομαι*

αυτές τις επιλογές». Νωρίτερα, στις 16 Νοεμβρίου 2014, ο Oke Goettlich, αναδεικνύεται ο νέος ισχυρός άνδρας του συλλόγου, ενώ αποκαλείται και ως «πρόεδρος-οπαδός», λόγω του ότι συμμετείχε ενεργά στις διαδηλώσεις των Social Romantics.

Η αυλαία της σεζόν 2015-16 ανοίγει για την FCSP, υποδεχόμενη την Αρμίνια Μπίλεφελντ στο Millerntor, όπου έχουν ολοκληρωθεί οι εργασίες ανοικοδόμησης. Σημειώνεται νέο ρεκόρ προσέλευσης με 29.546 θεατές -εκ των οποίων 17.000 καθημένοι- να γεμίζουν ασφυκτικά το στάδιο, πραγματοποιώντας sold out.

Το δράμα των προσφύγων που εγκαταλείπουν τη Συρία βρίσκεται σε εξέλιξη. Χιλιάδες άνθρωποι αναγκάζονται να αφήσουν πίσω τα σπίτια τους και να αναζητήσουν ένα μέλλον που φαντάζει αβέβαιο, μακριά από τους βομβαρδισμούς και τον εμφύλιο σπαραγμό. Πολλοί εξ αυτών προερχόμενοι από διάφορα μέρη, όπως το Ιράκ, ο Λίβανος, η Ερυθραία και το Αφγανιστάν, ήλπιζαν να εγκατασταθούν στην κεντρική Ευρώπη. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Μετανάστευσης, περίπου 800.000 πρόσφυγες μετακινήθηκαν προς τη Γερμανία, θεωρώντας την ως χώρα ευκαιριών. Είναι χαρακτηριστικό ότι ένας στους δύο Γερμανούς εξέφραζε δυσπιστία για τους πρόσφυγες. Οι παρενοχλήσεις από νεοναζιστικά γκρουπ ήταν σε καθημερινή βάση, ενώ ο ρατσισμός και η ξενοφοβία οδήγησε σε πυρπόληση δομών φιλοξενίας. Επιπρόσθετα, η κατάκτηση του Παγκοσμίου Κυπέλλου στα γήπεδα της Βραζιλίας (2014) από την εθνική Γερμανίας αναζωπύρωσε το εθνικισμό και ενέπνευσε το πατριωτικό αίσθημα ανωτερότητας σε μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού της χώρας. Καθημερινά 500 πρόσφυγες έβρισκαν καταφύγιο στο Αμβούργο. Τον χειμώνα του 2015, η πόλη του γερμανικού λιμανιού ήταν το νέο «σπίτι» για 35.000 πρόσφυγες, εκ των οποίων οι 4.200 ζούσαν σε σκηνές, χωρίς θέρμανση. Η ανάγκη για βασικά αγαθά μεγάλωνε, με πολλούς φίλους της FCSP να συνδράμουν, παρέχοντας βοήθεια με όποιον τρόπο μπορούσαν. Ρούχα, τρόφιμα και είδη υγιεινής βρίσκονταν στην πρώτη γραμμή.

Στις 26 Αυγούστου 2015 πραγματοποιείται συνέλευση στο Millerntor, όπου αποφασίζεται να γίνουν δράσεις και καμπάνιες για την υποστήριξη των προσφύγων. Για ακόμη μία φορά, η FCSP γίνεται ο πρώτος γερμανικός σύλλογος που εκφράζει την

αλληλεγγύη του προς τους πρόσφυγες. Στις 9 Σεπτεμβρίου 2015, διεξάγεται φιλική αναμέτρηση ανάμεσα στην St. Pauli και την Μπορούσια Ντόρτμουντ, με σκοπό τα έσοδα να διατεθούν για τις ανάγκες των προσφύγων. Τα συνθήματα που κυριαρχούσαν στις εξέδρες ήταν: «*Say it loud, say it clear, refugees are welcome here*», «*No borders, no nations*» και «*Solidarity with undocumented immigrants*», ενώ μετά τη λήξη του αγώνα, οι παίκτες των δύο ομάδων κρατούσαν banners με τη φράση «*Refugees Welcome*». Εκείνη την ημέρα συγκεντρώθηκαν 45.000 ευρώ από δωρεές.

Λίγο καιρό μετά, η DFB με την εφημερίδα «Bild» συνδιοργάνωσαν την καμπάνια «*Refugees Welcome - Wir Helfen*» (Οι πρόσφυγες είναι ευπρόσδεκτοι - Βοηθάμε), έχοντας την υποστήριξη των επαγγελματικών ποδοσφαιρικών σωματείων, ωστόσο η FCSP επέλεξε να μην συμμετάσχει στην προσπάθεια, θεωρώντας υποκριτική τη στάση. Ειδικότερα, αποκάλυψε την εφημερίδα «Bild» ξενοφοβική, ενώ υπογράμμισε πως η καμπάνια δεν ήταν παρά άδειες λέξεις.

Το Fanladen, που αποτελεί ζωντανό κομμάτι του κλαμπ, κάθε χρόνο στις 27 Ιανουαρίου διοργάνωνε την «Παγκόσμια Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος». Αυτή τη φορά, πρότεινε να αντικατασταθεί το λογότυπο του χορηγού -στην προκειμένη περίπτωση η Congstar- με το κεντρικό μέρος της εμφάνισης να περιέχει τη φράση «*Kein Fussbal den Fascisten*» (Όχι ποδόσφαιρο για τους φασίστες). Η διοργανώτρια αρχή του πρωταθλήματος δεν έφερε αντίρρηση, με την FCSP να παρατάσσεται στις 12 Φεβρουαρίου 2016 εναντίον της Λειψίας με αντιφασιστικές φανέλες, τη στιγμή που τα μεγάφωνα στο Millerntor μετέδιδαν μηνύματα ανοχής και σεβασμού στη διαφορετικότητα, καθώς και απόρριψης κάθε είδους διάκρισης (Πανταζίδης, 2016).

Το γεγονός ότι η πρωτοβουλία αυτή για την επίλυση του προσφυγικού ζητήματος, λαμβάνεται σε μία περίοδο που καλλιεργείται ο ρατσισμός και η ξενοφοβία απλώνεται σαν σκιά πάνω από την Γερμανία, αλλά και ολόκληρη τη Γηραιά Ήπειρο, αποκτά ξεχωριστό νόημα για την FCSP, η οποία (συν)τάσσεται με το μέρος των αδυνάτων αυτού του κόσμου, δικαιώνοντας την αντικομοφομιστική της ιδιοσυγκρασία. Αξίζει να σημειωθεί, ότι στο τέλος της σεζόν 2015-16 η διοίκηση της FCSP αποφάσισε να

μονιμοποιηθεί το πανό που καλύπτει ένα μεγάλο μέρος της κεντρικής εξέδρας με την επιγραφή: «*Kein mensch ist illegal*» (Κανείς δεν είναι παράνομος).

Τον Απρίλη του 2016, θεσπίζεται ένα πρόγραμμα που στοχεύει στην αύξηση της δέσμευσης και την ενίσχυση των δεσμών ανάμεσα στην τοπική κοινότητα, με κεντρικό θέμα το απειλούμενο υπό εξαφάνιση είδος των μελισσών και την παραγωγή μελιού. Ο εμπορικός διευθυντής της FCSP, Andreas Rettig, ζητά από τους κατοίκους της περιοχής να γεμίσουν με λουλούδια τα μπαλκόνια τους, προκειμένου να βοηθήσουν στη δημιουργία αποικιών των μελισσών. Μάλιστα, ο σύλλογος αποφασίζει να τοποθετήσει δύο κυψέλες εντός σταδίου, με τον Rettig να δηλώνει: «*Άλλοι έχουν μπαλκόνια για να πανηγυρίζουν πρωταθλήματα, εμείς τα έχουμε για τις μέλισσες*». Αρωγός στην προσπάθεια, ο κόουτς Έβαλντ Λίνεν.

3.13 Ultras: Αμφιλεγόμενη οπαδική υποκουλτούρα

Οι ultras είναι ένα διεθνικό οπαδικό κίνημα, που αντιμάχεται την εμπορευματοποίηση και την διαμεσολάβηση του επαγγελματικού αθλητισμού (Gabler, 2010). Πρόκειται για σκληροπυρηνικούς οπαδούς, οι οποίοι συγκρούονται με τον κρατικό μηχανισμό, που δρα για την διατήρηση της δημόσιας ασφάλειας στους αγώνες (Jack, 2019).

Δίχως αμφιβολία ένα από τα στοιχεία που κάνουν την FCSP να ξεχωρίζει ανάμεσα στο πλήθος των ομάδων, είναι οι οπαδοί της. Ο πυρήνας των αφοσιωμένων πολιτικών ακτιβιστών είναι το θεμέλιο, που κάνει τον γερμανικό σύλλογο να ξεχωρίζει (Totten, 2014). Η άφιξη των καταληψιών της Hafenstrabe άλλαξαν άρδην τον τρόπο θέασης και εμπειρίας των ποδοσφαιρικών αγώνων στις κερκίδες κατά την δεκαετία των 1980's. Αναπτύχθηκε ραγδαία με το πέρασμα των ετών, ενώ η κορύφωση ήρθε το 2002, όταν σχηματίστηκε η USP. Πρωτύτερα, τη σεζόν 1995-96, είχαν δημιουργηθεί οι Passanten. Πρόκειται για έναν σύνδεσμο φιλάθλων, οι οποίοι είχαν επηρεαστεί από το ιταλικό οπαδικό μοντέλο, ενώ υιοθέτησαν κορεό τραγουδούσαν συνθήματα Ευρωπαίων fans καθ' όλη τη διάρκεια του αγώνα και εισήγαγαν τα μεγάφωνα στις κερκίδες, μεταδίδοντας

πάθος και βελτιώνοντας την γηπεδική ατμόσφαιρα. Μέχρι εκείνη τη στιγμή, οι fans συνήθιζαν να τραγουδούν ανοργάνωτα για μερικά λεπτά.

Το φαινόμενο St. Pauli μπορεί να ξεκίνησε από την εργατική περιοχή του λιμανιού του Αμβούργου, ωστόσο εξαπλώθηκε σε παγκόσμια κλίμακα. Οι ιδέες με αριστερό πολιτικό υπόβαθρο είναι εμφανώς διακριτές όπου κι αν κοιτάξει κανείς στο στάδιο Millerntor, γεγονός που δρα ενισχυτικά και αλλάζει ριζικά την φίλαθλη εμπειρία θέασης των αγώνων (Grant, 2023).

Το 1996 ιδρύθηκε ένα ακόμη σημαντικό fan club. Ο λόγος για τους St. Pauli Skinheads, οι οποίοι αριθμούσαν 70 άτομα από τον αναρχικό και punk χώρο, που τάσσονταν κατά του ναζισμού και του ρατσισμού. Πρόκειται για μία μίξη του ποδοσφαίρου με την υποκουλτούρα των σκίνχεντ, οι οποίοι αντιμετωπίζουν τους σκίνχεντ που προέρχονται από τον φασιστικό χώρο ως ένα μόρφωμα της κουλτούρας σκίνχεντ (Totten, 2015). Επίσης, άλλος ένας οπαδικός σχηματισμός που βάδισε στα χνάρια των προηγούμενων, ήταν οι Carpe Diem. Πρόκειται για ένα γκρουπ που προέκυψε από θαυμαστές του τερματοφύλακα και παλιάς δόξας της FCSP, Klaus Thomforde, ο οποίος άκμασε στα τέλη των 80's και στα πρώιμα 90's, μέχρι να κρεμάσει τα γάντια του και να αποσυρθεί από την ενεργό δράση το 1999. Είχαν ως πρότυπο τους ιταλούς tifosi και αντέγραψαν τις πρακτικές τους, επηρεασμένοι από τα ταξίδια τους σε Λιβόρνο και Τερνάνο, τα οποία συνέβαλαν καθοριστικά στην πολιτικοποίησή τους.

Το 1989 το αντίπαλο δέος, HSV, κληρώνεται με τη Γιουβέντους. Οι οπαδοί της St. Pauli πηγαίνουν στο Volksparkstadion για να υποστηρίξουν τη «Γηραιά Κυρία» του ιταλικού ποδοσφαίρου, αφού είναι ορκισμένοι εχθροί με τη συμπολίτισσα. Οι Carpe Diem, εν συνεχεία, σχηματίζουν την περίφημη USP, σμίγοντας με άλλα οπαδικά γκρουπ. Οι USP διατηρούν στενούς δεσμούς με την αριστερά και το αντιφασιστικό κίνημα, ενώ είναι δημοκρατικά δομημένοι, δίχως ιεραρχία και τηρούν πλήρως τις αρχές της ομάδας. Ασπάζονται την αίσθηση της δημοκρατικής συμμετοχικής κουλτούρας και οργανώνονται για να επηρεάσουν (Totten, 2014). Άσκησαν εντονότατη κριτική επί εποχής προεδρίας,

Κόρνι Λίτμαν, εξαιτίας της επιθετικής στρατηγικής μάρκετινγκ που ακολουθούσε ο σύλλογος.

Τη σεζόν 2009-10 οι οπαδοί της FCSP προχώρησαν σε μία πρωτοφανή κίνηση, καθώς τάχθηκαν με το μέρος των μεγαλύτερων εχθρών τους, των υποστηρικτών της Χάνσα. Ο λόγος, ήταν η απόφαση της διοίκησης να μειώσει τα εισιτήρια των φιλοξενούμενων οπαδών από 1.900 σε 500, με το επιχείρημα της των ταραγμένων σχέσεων ανάμεσα στους δύο συλλόγους, αλλά και τον φόβο ξεσπάσματος επεισοδίων. Στις 6 Μαρτίου 2009 η St. Pauli μονομαχεί με την Χάνσα στο Millerntor, με τους οπαδούς των γηπεδούχων να κρατούν ένα τεράστιο κορεό που διερωτάται: «*Σήμερα η Ρόστοκ, αύριο εμείς;*». Ήταν η πρώτη φορά που η διοίκηση του συλλόγου αποφασίζει να μειώσει τον αριθμό των οπαδών φιλοξενούμενης ομάδας. Τελικά, η Χάνσα επιλέγει να μην πάρει κανένα εισιτήριο, με το ντέρμπι μίσους να διεξάγεται χωρίς οπαδούς και των δύο ομάδων. Ως ένδειξη διαμαρτυρίας, οι φίλοι της St. Pauli μένουν σιωπηλοί στις εξέδρες τα πρώτα 5' του αγώνα, χωρίς να τραγουδούν, ούτε να επιδεικνύουν κορεό. Το μποϊκοτάζ είχε πολλαπλή στόχευση, καθώς απευθυνόταν σε διοίκηση, αστυνομία και ομοσπονδία, αποστέλλοντας ένα σαφές μήνυμα: Οι οπαδοί έχουν δικαιώματα. Το πλακάτ που σηκώθηκε στο γήπεδο έγραφε: «*Φαντάσου να υπάρχει ποδόσφαιρο και να μην επιτρέπεται σε κανέναν να πάει*». Αν και η FCSP κατόρθωσε να κάμψει την σθεναρή αντίσταση της Χάνσα (3-2), το ματς διεκόπη αρκετές φορές από τα καπνογόνα. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι διαδηλώσεις συνεχίστηκαν για αρκετές εβδομάδες και είχαν ως επακόλουθο τον διαχωρισμό των οπαδών.

Το ραντεβού των δύο ομάδων επαναλήφθηκε τη σεζόν 2011-12, με την αστυνομία να ζητάει επιτακτικά την δημιουργία ειδικής ζώνης ασφαλείας, προκειμένου να συλλαμβάνει όποιον υποψιάζεται πως είναι πολιτικός ακτιβιστής ή ανήκει σε κάποιο οργανωμένο οπαδικό γκρουπ. Στις 22 Απριλίου 2012, η Χάνσα δοκιμάζεται στο Millerntor, με τους οπαδούς της να πραγματοποιούν πορεία στην περιοχή Altona, χωρίς να προκαλέσουν προβλήματα. Από την πλευρά τους, οι οπαδοί της FCSP έκαναν εικονική κηδεία με περιφορά του φέρετρου, σε μία κίνηση που συμβόλιζε τον θάνατο της οπαδικής κουλτούρας.

Στο αγωνιστικό σκέλος, οι «Πειρατές» συνθλίβουν με 3-0 την αιώνια εχθρό, βάζοντας ταφόπλακα στα όνειρα της παραμονής της ομάδας από το Ρόστοκ, που παίρνει την... άγουσα για την Γ' εθνική κατηγορία. Τα banners των οργανωμένων της FCSP με την επιγραφή «ACAB» (All Cops Are Bastards) κρίνονται ως αντιαθλητική συμπεριφορά από την DFB, ενώ τα μίντια της χώρας παρουσιάζουν μια διαστρεβλωμένη εικόνα των φιλάθλων της ως εγκληματιών. Διαπιστώνεται μια βαθιά ριζωμένη δυσπιστία των οπαδών προς τις γερμανικές ποδοσφαιρικές αρχές της χώρας, οι οποίες είθισται να ενεργούν σε βάρος τους και υπέρ των αστυνομικών δυνάμεων καταστολής (Totten, 2014).

Η έγκριση της κυβέρνησης για την άσκηση βίας από την αστυνομία, αποτελεί ένα σιωπηρά αποδεκτό μέτρο για την επιβολής της τάξης και την επανάκτηση του ελέγχου σε δημόσιους χώρους, ωστόσο έχουν αντιστρόφως ανάλογα αποτελέσματα, καθώς καταφέρνουν να ενισχύσουν τις αντιφαστιστικές πολιτικές ιδεολογίες του fandom της St. Pauli (Jack, 2021).

Πάντως, οι ultras της USP, εκτός από αντικείμενο αρνητικής κριτικής, λάμβαναν και αναγνώριση. Τον Οκτώβριο του 2011 παραλαμβάνουν το βραβείο Hans Frankenthal από την επιτροπή του ιδρύματος Auschwitz, ως επιβράβευση για το έργο τους στην καταπολέμηση του φασισμού, του ρατσισμού και της ομοφοβίας σε συνεργασία με το δίκτυο Alerta.

Τον Ιούλιο του 2012, η DFB μαζί με την DFL και το γερμανικό υπουργείο εσωτερικών συντάσσονται στον αγώνα εξάλειψης της βίας στους αθλητικούς χώρους και προχωρούν σε αυστηροποίηση των ποινών απαγόρευσης εισόδου στα γήπεδα από τρεις μήνες έως πέντε χρόνια, επιδεικνύοντας μηδενική ανοχή σε φαινόμενα πρόκλησης βίας, παρόλο που τα δείγματα γραφής δεν ήταν τόσο ανησυχητικά, συγκριτικά με τις προηγούμενες δεκαετίες (1980's, 1990's), όπου ανθούσε ο χουλιγκανισμός.

Παράλληλα, διοργανώνεται εκστρατεία με την ονομασία «12:12 no voice, no atmosphere», μέσω της οποίας οι οπαδοί κάνουν σιγή μέχρι το ρολόι να δείξει το 12ο

λεπτό και 12ο δευτερόλεπτο του αγώνα. Η συγκεκριμένη ενέργεια επαναλήφθηκε σε πολλά στάδια μέχρι τις 12 Δεκεμβρίου, καταληκτική ημερομηνία υπογραφής του νομοσχεδίου «Safe Stadium». Τελικά, πέντε ομάδες, μεταξύ των οποίων οι FCSP και Ουνιόν Βερολίνου, ψηφίζουν την αναβολή της απόφασης, καθώς επιθυμούν πρώτα να συμβουλευτούν τους φιλάθλους τους. Με πρόφαση αυτή την άρνηση, σε συνδυασμό με τους οπαδούς που φώναζαν τη λέξη «Ναζί» κάθε φορά που εισερχόταν στον αγωνιστικό χώρο ένας παίκτης της Χάνσα Ρόστοκ, η ποδοσφαιρική ομοσπονδία της χώρας επέβαλε πρόστιμο ύψους 20.000 ευρώ στην FCSP. Στις 2 Νοεμβρίου 2009 η St. Pauli κονταροχτυπιόταν στο Ρόστοκ με την Χάνσα και οι οπαδοί που βρέθηκαν στο «Ostseestadion» φώναζαν ρυθμικά το όνομα του Deniz Naki. Εκείνη την ημέρα, ο κουρδικής καταγωγής άσος της St. Pauli αναδείχθηκε σε «δήμιο», αφού πρώτα «πλήγωσε» τους γηπεδούχους διαμορφώνοντας το τελικό 0-2 και μετέπειτα πανηγύρισε επιδεικτικά προς την κερκίδα των φανατικών της Χάνσα με μία προκλητική χειρονομία με τον αντίχειρά του, που μεταφραζόταν σε κόψιμο λαρυγγιού, ενώ με το σφύριγμα της λήξης κατευθύνθηκε προς το σημαϊάκι του κόρνερ, όπου και φύτεψε μια σημαία της FCSP. Δύο παίκτες της αντίπαλης ομάδας τον περίμεναν με απειλητικό ύφος στη φουσόνα, ενώ ο Christian Bonig, team manager της FCSP, δικαιολογήθηκε για λογαριασμό του παίκτη, επισημαίνοντας το νεαρό της ηλικίας και το αίμα που έβραζε την ώρα του αγώνα. Από την πλευρά του, ο Νάκι θέλοντας να απολογηθεί, τόνισε πως η κίνησή του ήταν αντιαθλητική, ασεβής και απρεπής. Πάντως, μετατράπηκε αυτόματα σε ήρωα στα μάτια των οπαδών της St. Pauli.

Το 2013, η USP διεξάγει την εκστρατεία «Refugees Welcome». Πολλοί ήταν οι οπαδοί του συλλόγου που επισκέφτηκαν τα κέντρα υποδοχής προσφύγων, ώστε να μοιράσουν δωρεάν εισιτήρια σε όσους ήθελαν να δουν από κοντά την ομάδα να αγωνίζεται.

Κατά τη διάρκεια της σεζόν 2013-14, θεσπίστηκε η καμπάνια «Kiezhelden» από την AFM και το Fanladen. Πρόκειται για μια κοινωνική πλατφόρμα που αφορά τους 350 Αφρικανούς πρόσφυγες, οι οποίοι έφτασαν στο Αμβούργο την άνοιξη του 2013, προερχόμενοι από την Λαμπεντούζα. Η δύναμη του ποδοσφαίρου γίνεται καταλύτης, εφιστά την προσοχή και επιδιώκει την αφύπνιση, προκειμένου να προάγει την

ενσωμάτωση και την συμπερίληψη. Βέβαια, υπήρξαν και ορισμένοι που παρεισέφρησαν στους κόλπους της USP, οι οποίοι δεν ανήκαν στον ακτιβιστικό χώρο, αλλά αντιθέτως ήταν νοσταλγοί του χουλιγκανισμού, καθώς συμμετείχαν σε βίαια επεισόδια ξυλοδαρμών και συμπλοκές με οπαδούς αντίπαλων σωματείων, ωστόσο παρέμεναν μειοψηφία στις κερκίδες. Εξάλλου, οι φίλοι της USP διακρίνονται για την αριστερόστροφη ιδεολογία τους, χαρακτηρίζονται ως ελευθεριακοί και αντιφασίστες, ενώ εκφράζουν τον ριζοσπαστισμό της ιστορίας της ομάδας, που γαλουχήθηκε από τα μέσα των 1980's, παλεύοντας για την αντιμετώπιση κοινωνικών και πολιτικών ζητημάτων, που δεν σχετίζονται άμεσα με το ποδόσφαιρο (Totten, 2014).

3.14 Ο σύλλογος που καταργεί τα σύνορα

Τι κι αν η τροπαιοθήκη της είναι άδεια; Τι κι αν η συνήθεια της ήττας, υποθάλλει την ανάγκη για νίκη; Τι κι αν δεν υπάρχουν διάσημοι παίκτες με λαμπερό βιογραφικό; Τι κι αν αγωνίζεται -κυρίως- στο πρωτάθλημα της δεύτερης κατηγορίας; Η FCSP γεννήθηκε για να αποδείξει ότι μπορεί ένας σύλλογος, ακόμα κι αν δεν είναι επιτυχημένος μέσα στο χορτάρι, μπορεί να κάνει τη διαφορά εκτός γηπέδου. Το «γαλατικό χωριό» από την πιο κακόφημη συνοικία του Αμβούργου, που αντιστέκεται στις επιταγές του «Modern Football» και διαλέγει τη δύσβατη διαδρομή της ανυπακοής και της σύγκρουσης με το κατεστημένο, προτάσοντας την κοινότητα και τους ανθρώπους της, σαν μια μεγάλη οικογένεια, όπου δεν χωρούν έννοιες όπως η μισαλλοδοξία του φασισμού, τα ομοφοβικά παραληρήματα του σεξισμού και οι φυλετικές εξάρσεις των διακρίσεων. Υπάρχει χώρος μονάχα για αγάπη, ελευθερία, ισότητα, σεβασμό στη διαφορετικότητα, επαναστατικότητα, οικολογική συνείδηση και προοδευτικότητα ιδεών. Ένας σύλλογος που δεν αποκρύπτει την ιδεολογική του ταυτότητα και τα ιδανικά που πρεσβεύει, διότι είναι περήφανος για τις αξίες και την ακτιβιστική του δράση. Είναι ο φάρος που φωτίζει στο παγκοσμιοποιημένο σκοτάδι. Μοιάζει με όαση μέσα στην ποδοσφαιρική έρημο.

Όπως υποστηρίζει ο Malcolm Hirst, μέλος του συνδέσμου της St. Pauli London club, ο σύλλογος είναι ευρέως γνωστός για την προοδευτικότητα των ιδεών του και την

αριστερή ιδεολογική κατεύθυνση, αντιλαμβάνεται με μια διαφορετική ματιά το άθλημα, ενώ καταπολεμά τον ρατσισμό, τον φασισμό, την ομοφοβία και τον σεξισμό. Δεν προσδιορίζει μονάχα αυτές τις έννοιες, αλλά αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της επιδιωκόμενης αλλαγής της κουλτούρας στα ποδοσφαιρικά ενδότερα. Οι αρχές των οπαδών της, ουσιαστικά υιοθετούνται από το ίδιο το κλαμπ (Grant, 2023).

Σύμφωνα με έρευνες, υπολογίζεται ότι η FCSP αριθμεί παγκοσμίως 20 εκατ. θαυμαστές. Εντός της γερμανικής επικράτειας διαθέτει 11 εκατ. πιστών, ενώ καταλαμβάνει την κορυφή, όσον αφορά την προτίμηση του γυναικείου φύλου. Όπως πιστεύει το φανατικό της κοινό, που προέρχεται από τα αμαρτωλά σοκάκια της Reeperban, η St. Pauli είναι η μόνη επιλογή. Οι υποστηρικτές της χρησιμοποιούν τον όρο ακτιβιστές, για να περιγράψουν τον εαυτό τους και αυτή η ερμηνεία ξεκλειδώνει την πόρτα για την κατανόηση των λόγων της δημοφιλίας του κλαμπ σε παγκόσμια κλίμακα. Απλούστατα, η FCSP είναι διαφορετική από τις υπόλοιπες ομάδες, ενώ ταυτόχρονα στα κύρια γνωρίσματά της συγκαταλέγεται η αφοσίωση του κοινού της. Η αιώνια χαμένη που μαγνητίζει τα πλήθη για την ιδιαιτερότητά της να αδιαφορεί για τον προορισμό του τελικού αποτελέσματος, αλλά να παίζει για την ανεκτίμητη εμπειρία της μοναδικότητας του ταξιδιού.

Η FCSP είναι ένα μίγμα στάσης ζωής, πολιτικής και ποδοσφαίρου, που έλκει τις ρίζες της από το αυτονομιστικό κίνημα της Hafenstrabe Bloc, έχοντας καταβολές από τις μελωδίες της punk, που έπρεπε να ταξιδέψει στα πέρατα της γης. Όπως συνήθιζε να λέει και ο frontman της grunge μπάντας Nirvana, Kurt Cobain: «*Η punk μουσική σημαίνει ελευθερία*». Έτσι κι εκείνη, ασφυκτιούσε στα στενά γερμανικά σύνορα και έπρεπε να επεκταθεί σε διεθνή εδάφη. Εξάλλου, οι οπαδοί της τάσσονται υπέρ του διεθνισμού.

Υπάρχουν ορισμένοι, που φορούν το φούτερ με την πειρατική σημαία και το logo της ομάδας, δίχως να γνωρίζουν τι συμβολίζει. Για κάποιους, είναι μια μόδα των καιρών, που θα κοπάσει στο μέλλον. Ίσως οι ερινύες της εμπορευματοποίησης να την καταδιώκουν, όμως, η FCSP δεν είναι ουτοπία, αλλά μια πραγματικότητα, που ξεφεύγει από την

ρουτίνα της καθημερινότητας, εκπροσωπώντας τη δική της αλήθεια. Είναι ένας καινούριος τρόπος επανεφεύρεσης της ζωής, της κοινωνίας, του αθλητισμού.

Αν και πληθαίνουν οι φωνές για την ραγδαία άνοδο της δημοτικότητάς της, επιδιώκοντας την επιστροφή στις ρίζες του ταπεινού σωματείου της γειτονιάς που κάποτε ήταν, αναδύεται στην επιφάνεια ένας δισεπίλυτος γρίφος με τη μορφή διλήματος. Από τη μια πλευρά, υπάρχουν αυτοί που υποστηρίζουν πως είναι εφικτό το κλαμπ να επενδύσει στον επαγγελματισμό και να αδράξει τους καρπούς της επιτυχίας με την άνοδο στην Bundesliga, χωρίς να (ξε)πουλήσει την ψυχή της, όμως, υπάρχουν κι εκείνοι που απεχθάνονται τη στροφή στην εμπορικότητα και τα πιθανά καπιταλιστικά οφέλη της επιχειρηματικότητας και του μάρκετινγκ, αφού θεωρούν ότι με αυτή τη στρατηγική θα αλλοιώσει τις αξίες που υιοθέτησε από τα 1980's και την καθόρισαν ιδεολογικά.

Όλα τα παραπάνω, καταδεικνύουν τους λόγους που ένα «loser club» χωρίς αθλητικές επιτυχίες καταφέρνει να είναι τόσο δημοφιλές, ώστε να προσελκύει οπαδούς σε διάφορα μέρη της γης, από τη Βρετανία και τη Βαρκελώνη, μέχρι τη Νέα Υόρκη και την Καλκούτα της Ινδίας. Πρόκειται για τις ιστορικές ρίζες, που συνδέουν μακροχρόνια το ποδόσφαιρο με την εργατική τάξη και την τοπική κοινότητα.

Η αύξηση των τιμών στα εισιτήρια, η είσοδος των επενδυτικών ομίλων στο άθλημα, η εμφάνιση απολυταρχικών πολιτευμάτων, καθώς και η απώλεια της παραδοσιακής ταυτότητας των οπαδών ήταν παράγοντες που μετασημάτισαν το είδωλο ενός συλλόγου με προέλευση τις αποβάθρες του Αμβούργου, που θέτει στο επίκεντρό του την αφοσίωση των φιλάθλων και όχι την επιδίωξη του ατέρμονου κέρδους προς όφελος της ποδοσφαιρικής ελίτ, η οποία αντιμετωπίζει το άθλημα ως επιχειρηματική ευκαιρία και ένδειξη status.

Ωστόσο, η αντίσταση της εναλλακτική οπαδικής σκηνής της FCSP στην εμπορικότητα και η ανθεκτική συμπεριφορά των υποκοιλούρων που εμπεριέχει, προξενεί ερωτηματικά, διότι ο σύλλογος μετέχει σε ένα πρωτάθλημα επαγγελματικής κατηγορίας,

πληρώνει μισθούς παικτών και ως επιχείρηση παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες στον τρόπο λειτουργίας με τις υπόλοιπες ομάδες (Rowe, 2003).

3.15 Το ποδόσφαιρο δεν έχει φύλο

Ένα από τα κύρια στοιχεία του γενετικού υλικού της St. Pauli είναι η θέση των γυναικών στην κοινωνία και το ποδόσφαιρο. Το κορεό με το μήνυμα: *«Το ποδόσφαιρο δεν έχει φύλο»*, που κοσμεί τις εξέδρες του Millerntor, είναι χαρακτηριστικό της προσέγγισης του κλαμπ (Karydis, 2019). Οι οπαδοί της ομάδας θα μπορούσαν να περιγραφούν και ως φεμινιστές ή φιλικά προσκείμενοι στον φεμινισμό (Davidson, 2014). Η διαφορετικότητα της FCSP, που την κατατάσσει στο σπανιότερο ποδοσφαιρικό είδος, πιστοποιείται (και) από το γεγονός ότι θεωρείται το ευρωπαϊκό κλαμπ με τη μεγαλύτερη παρουσία γυναικών οπαδών στο γήπεδο. Η συγκεκριμένη διαπίστωση αιτιολογείται εξαιτίας της αφοσίωσης που επιδεικνύει σε ζητήματα ισότητας και τη μάχη που δίνει ενάντια στον σεξισμό. Μια σειρά ενεργειών και εκστρατειών έχουν οργανωθεί κατά καιρούς, προκειμένου να υποστηρίξουν το γυναικείο φύλο, με τους Social Romantics να πρωτοστατούν.

Οι συγκρούσεις το 2002 με το περιοδικό MAXIM για τον σεξιστικό τρόπο που επιλέγει να προβάλλει τις γυναίκες, οι διαμάχες με το Susis Show Bar που κατέδειξαν την εκμετάλλευση της γυναίκας ως αντικείμενο, αλλά και η διακοπή συνεργασίας με την εταιρεία ποτών Kalte Muschi, εξαιτίας της διαφορούμενης και προσβλητικής για το γυναικείο φύλο ονομασίας το 2010, αποτελούν σταγόνες στον ωκεανό των αγώνων που δίνει καθημερινά ο γερμανικός σύλλογος για την υπεράσπιση και τη συμπερίληψη των γυναικών σε έναν κόσμο τοξικής αρρενωπότητας και ένα άθλημα που ανδροκρατείται από καταβολής του.

Παρά τον μεγάλο αριθμό γυναικών στις εξέδρες του Millerntor, έχει δημιουργηθεί μονάχα ένα αποκλειστικά γυναικείο fan club. Οι εντάσεις ανάμεσα στους οπαδούς της FCSP είναι αναπόφευκτες, καθώς υπάρχουν αυτοί που θεωρούν σημαντική την παρουσία των γυναικών στο γήπεδο και άλλοι που πιστεύουν πως οι γυναίκες είναι ευπρόσδεκτες

σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων της ομάδας. Ορισμένοι αμφιταλαντεύονται, καθώς φοβούνται μήπως η περαιτέρω δημιουργία γυναικείων γκρουπ σχηματίσουν γκέτο, υποσκάπτοντας την ιδέα της οικογένειας εντός FCSP, που αγκαλιάζει κάθε λογής ιδιαιτερότητα.

Ο ερασιτεχνισμός του γυναικείου τμήματος ποδοσφαίρου, όπως και η απουσία μεγάλης υποστηρικτικής βάσης οπαδών, είναι θέματα που χρίζουν διερεύνησης στο διαπραγματευτικό τραπέζι επιλύσεων. Ο σύλλογος έχει καθήκον να ενθαρρύνει και να εμφυσήσει τον επαγγελματισμό της γυναικείας ομάδας, τονίζοντας την αναγκαιότητα της ύπαρξης της, με προαπαιτούμενο την αθλητική και κοινωνική εκπαίδευση. Η Γερμανία είναι μια χώρα που επιτρέπει την έλευση ξένων παικτριών, οι οποίες έχουν άμεσα το δικαίωμα να αγωνιστούν στο πρωτάθλημα. Αντίθετα, στη Βρετανία της βικτωριανής εποχής του πουριτανισμού η παρουσία των γυναικών στο χορτάρι θεωρούνταν ως κάτι απρεπές και επικίνδυνο, ενώ οι γιατροί προειδοποιούσαν πως η ενασχόληση με το ποδόσφαιρο ενδέχεται να βλάψει τη γονιμότητά τους (Vinas & Parra, 2020).

Στα 1920's οι γυναίκες πρωτοξεκίνησαν να συνθέτουν ομάδες. Το 1955, η DFB αποφάσισε να απαγορεύσει αυτή τη δραστηριότητα, καθώς θεωρούσε τις γυναίκες εύθραυστα πλάσματα, που μπορούσαν να τραυματιστούν κατά τη διάρκεια της προπόνησης. Στις 30 Οκτωβρίου 1970, η DFB επέτρεψε με κάθε επισημότητα στις γυναίκες να αγωνίζονται, ενώ έναν χρόνο αργότερα εγκαινιάστηκε το πρώτο γυναικείο πρωτάθλημα επί γερμανικού εδάφους. Στη δεκαετία των 1980's η FCSP δημιούργησε ποδοσφαιρική ομάδα γυναικών, στην οποία συμμετείχαν γυναίκες fans που συνήθιζαν να παρακολουθούν αναμετρήσεις στο Millerntor, έχοντας διασυνδέσεις με το αυτονομιστικό κίνημα της Hafenstrabe. Οι καταληψίες της Hafenstrabe -που έτρεφαν αγνά ποδοσφαιρικά αισθήματα- συνέθεσαν την ομώνυμη ομάδα FC Hafenstrabe, η οποία χρησιμοποιούσε ένα τοπικό σχολείο ως έδρα. Αυτό το γκρουπ ήταν καθοριστικής σημασίας για την οργάνωση του γυναικείου τμήματος ως μία μορφή ενδυνάμωσης και χειραγώγησης, επιδιώκοντας να αναδείξουν την εμπλοκή των γυναικών στο ποδόσφαιρο, που δεν περιορίζεται μονάχα στην απλή θέαση ανδρικών αγώνων. Η FCSP, αρχικά, δεν υποστήριξε θερμά την κίνηση αυτή, με συνέπεια το κίνημα της Hafenstrabe να

προχωρήσει σε διαμαρτυρίες, προκειμένου το μάνατζμεντ του κλαμπ να αποδεχθεί το αίτημα της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος για τη γυναικεία ομάδα, η οποία βρήκε συμπαράσταση από τα ανδρικά τμήματα της FCSP, που έδωσαν τη συγκατάθεσή τους για τη χρησιμοποίηση από γυναίκες των προπονητικών τους εγκαταστάσεων. Τελικά, οι διοικούντες την St. Pauli υπέκυψαν, συμφωνώντας για τη δημιουργία γυναικείου ποδοσφαιρικού τμήματος στα 1990's. Τα πρώτα προβλήματα δεν άργησαν να φανούν, καθώς οι πηγές εισοδήματος ήταν πολύ περιορισμένες. Είναι χαρακτηριστικό, πως οι γυναίκες φορούσαν τις φανέλες των ανδρών για να αγωνιστούν.

Η πρώτη γυναικεία ομάδα στα χρονικά της FCSP περιγραφόταν ως «απεύθυνη, φεμινιστική, υποστηρικτική και χωρίς προκαταλήψεις», αφήνοντας το δικό της ξεχωριστό αποτύπωμα στην ιστορία του συλλόγου. Η αυτοδιαχείριση αποδείχθηκε κεντρικός πυλώνας για το γυναικείο ποδοσφαιρικό οικοδόμημα, καθώς αισθάνονταν κομμάτι του κλαμπ, ευελπιστώντας να συνεισφέρουν σε αυτό. Στην αρχή έκαναν προπόνηση δύο φορές την εβδομάδα, ωστόσο μοιράζονταν τα αποδυτήρια με τη συμπολίτισσα ομάδα, Hammonia von 1922. Μετέπειτα απέκτησαν τα δικά τους αποδυτήρια, τα οποία χρησιμοποιούσαν και τα υπόλοιπα γυναικεία τμήματα του συλλόγου.

Οι παίκτριες της γυναικείας ομάδας ποδοσφαίρου διαπνέονταν από συντροφικότητα, ενώ είχαν ως παράδοση να ταξιδεύουν μαζί στους αγώνες, αναπτύσσοντας φιλικούς δεσμούς. Το γυναικείο ποδοσφαιρικό τμήμα έχει το δικό του ΔΣ, ενώ κάθε χρόνο διεξάγεται γενική συνέλευση. Το 2005 παρείχε οικονομική στήριξη μέσω της κάλυψης των μεταφορικών εξόδων στην Old is Gold Slum Youth, γυναικεία ομάδα που εδρεύει στην πρωτεύουσα της Κένυας, το Ναϊρόμπι. Πάντως, η απόφαση παροχής βοήθειας επικρίθηκε, όταν δύο παίκτριες εκδιώχθηκαν από την αφρικανική ομάδα, με την αιτιολογία ότι σύναπταν σεξουαλικές σχέσεις με το ίδιο φύλο. Νωρίτερα, η FCSP είχε υποστηρίξει ένα γυναικείο πρότζεκτ στη Νικαράγουα.

Παρά την αυθεντικότητα και τη μοναδικότητα της FCSP, η γυναικεία ομάδα δεν είχε λάβει την δέουσα προσοχή, ενώ έδινε τα περισσότερα παιχνίδια της μεταξύ συγγενών και

φίλων, με τα περισσότερα καθίσματα να μένουν κενά. Τη σεζόν 1995-96 σχηματίστηκε το γκρουπ «Hey, the Dogs», το οποίο έβαλε τα θεμέλια για να χτιστεί μία κερκίδα του «Feldarena», δίπλα στο Millerntor, όπου δίνει τους αγώνες της η γυναικεία ομάδα ποδοσφαίρου. Στα χρόνια που ακολούθησαν, εκτός από την πρώτη και τη β' ομάδα, αναπτύχθηκαν κι άλλα τμήματα, όπως η K-21, η K-17 και η K-13. Συνολικά, περισσότερα από 80 κορίτσια απάρτιζαν τα συγκεκριμένα τμήματα.

Η πρώτη ομάδα είναι ανταγωνιστική και εστιάζει περισσότερο στις αθλητικές επιδόσεις, σε αντίθεση με την β' ομάδα, η οποία διακατέχεται από το πνεύμα του αθλητισμού βάσης, παραμένοντας ανοιχτή σε οποιαδήποτε κοπέλα επιθυμεί την ενασχόλησή της με το ποδόσφαιρο. Οι στόχοι της πρώτης ομάδας μπήκαν στο μικροσκόπιο της κριτικής από μερίδα οπαδών, οι οποίοι είχαν την πεποίθηση ότι παρεκκλίνει από τη βασική επιδίωξη του κλαμπ, που δεν θεωρεί την επιτυχία ως αυτοσκοπό, αλλά επικεντρώνεται στην κοινωνική δράση.

Όπως εξηγεί η άλλοτε παίκτρια της FCSP, Guida Maymo: *«Στην πραγματικότητα, η ομάδα προσπαθεί για τη νίκη, αλλά χωρίς να την καταβάλλει το άγχος, αφού η προτεραιότητα είναι η εμφύσηση ομαδικού πνεύματος, ωστόσο το ριζοσπαστικό κομμάτι του γυναικείου κλαμπ δεν συμεριζείται αυτή την άποψη και θεωρεί ότι δεν γίνεται πλήρως κατανοητό το τι σημαίνει να είναι κανείς μέλος της FCSP»*. Τα λόγια της Καταλανής παίκτριας, φανερώνουν τη σύγχυση που επικρατεί στο εσωτερικό του συλλόγου, ο οποίος χρειάζεται να κάνει κι άλλα βήματα προόδου, ώστε να αποστομώσει τις αντικρουόμενες φωνές (Vinas & Parra, 2020).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η FCSP αποτελεί πολυαθλητικό σύλλογο, καθώς διαθέτει τμήματα σε χάντμπολ, ποδηλασία, μποξ, ράγκμπι, τρίαθλο, σκάκι, πινγκ-πονγκ, γυμναστική και μπιτς βόλεϊ, ενώ ταυτόχρονα προωθεί σπορ για άτομα με ειδικές ικανότητες, όπως το ποδόσφαιρο τυφλών. Μάλιστα, το 2012 το τμήμα στίβου για τους αγώνες δρόμου μεγάλων αποστάσεων της FCSP είχε πραγματοποιήσει τον μαραθώνιο αγώνα «Run against the Right», στοχεύοντας στην ενημέρωση και την κινητοποίηση του κόσμου σχετικά με το νεοναζιστικό αφήγημα.

3.16 Διαφορετικότητα σε punk υπόκρουση

Η πολιτική στάση και η αφοσίωση σε μια διαφορετική οπτική για το ποδόσφαιρο, συνθέτουν έναν από τους κύριους λόγους επιτυχίας της FCSP, η οποία εκφράζει την πεποίθηση πως οι ομάδες είναι εφικτό να αποτελέσουν κάτι πολύ παραπάνω από επαγγελματικά σωματεία, που αντηχούν αθλητικές δραστηριότητες. Η FCSP αποστασιοποιείται από τον... σορό των απρόσιτων σωματείων που εκφράζουν τον απόλυτο επαγγελματισμό, καθώς είναι μία εύκολα προσεγγίσιμη ομάδα με σημαία τη διαφορετικότητα, έτοιμη να ανταποκριθεί σε κοινωνικά προβλήματα, γεγονός που την μετατρέπει σε ελκυστικό προορισμό.

Η σημερινή οργανωτική δομή της FCSP, επηρεάστηκε έντονα από την ενδυνάμωση των ατόμων που μετείχαν σε νεοσύστατα κινήματα, όπως το αυτονομιστικό, που εξέφραζε επαναστατικότητα και το περιβαλλοντικό, που προωθεί την οικολογική συνείδηση. Παράλληλα, η άνθιση αυτών των κινήματων οδήγησε από τα μέσα των 1980's κι έπειτα σε νέους τύπους οργάνωσης και αυτοοργάνωσης, αυξάνοντας την αυτοδιάθεση και την επιμονή για ανεξαρτησία της ομάδας, η οποία στήριξε και στηρίχθηκε από την εργατική τάξη και τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής του Αμβούργου, προχωρώντας σε δράσεις που συνέβαλαν αποφασιστικά στην ανάπτυξη σχέσεων με την τοπική κοινότητα και τη γειτονιά. Εξέχουσας σημασίας, η χρονική περίοδος που πραγματοποιήθηκαν οι δράσεις της FCSP, καθότι έλαβαν χώρα σε ένα μέρος που μαστιζόταν από υψηλούς δείκτες ανεργίας, ενώ πολλές οικογένειες βίωναν τις οδυνηρές συνέπειες του κοινωνικού αποκλεισμού και η πρόσβαση σε σπίτια αναδεικνυόταν σε μείζον πρόβλημα, πυροδοτώντας έναν ανεξέλεγκτο εξευγενισμό μιας τοποθεσίας, που υπέφερε από την αστικοποίηση.

Εντοπίζονται τρεις σημαντικές σφαίρες επιρροής για το κλαμπ. Πρώτον, η σύνδεση με την κουλτούρα, τον πολιτισμό και τη μουσική. Δεύτερον, η σχέση που καλλιεργήθηκε με τη γειτονιά και την τοπική κοινωνία και τρίτον η υπεράσπιση των μειονοτήτων. Όλα τα παραπάνω προκύπτουν από τις πολιτικές θέσεις που περιβάλλουν την FCSP, η οποία

στρέφεται στην καταπολέμηση του ρατσισμού και κάθε μορφής εκδήλωσης διακρίσεων, αλλά και την υπεράσπιση των προσφύγων (Vinas & Parra, 2020).

Οι παίκτες του συλλόγου εισέρχονται στον αγωνιστικό χώρο του Millerntor υπό τη μουσική υπόκρουση του τραγουδιού «Hells Bells» του ροκ συγκροτήματος AC/DC, ενώ κάθε φορά που σκοράρει ακούγεται από τα μεγάφωνα του σταδίου το «Song 2» της βρετανικής μπάντας Blur (Schuster, 2013).

Δείγμα της επαναστατικότητας της περιοχής αποτελεί η οδός Herbertstrasse, ο μοναδικός δρόμος όπου η πορνεία δεν θεωρούνταν αδίκημα κατά τη ναζιστική περίοδο. Το Αμβούργο αποτελεί μέχρι και σήμερα το επίκεντρο της underground μουσικής σκηνής. Κατά το παρελθόν παρέλασαν άγνωστες μπάντες από τα μπαρ της πόλης. Εκεί βρήκαν καταφύγιο και οι άσημοι τότε Beatles. Τα μυθικά «σκαθάρια» του μουσικού πενταγράμμου -προτού κατακτήσουν την κορυφή των charts με τα albums τους- πρωτοεμφανίστηκαν σε «Indra club», «The top ten» και το θρυλικό, πλέον, «Star Club», μαγεύοντας το ακροατήριο με τις απaráμιλλες νότες τους. Όπως είχε δηλώσει ο Τζον Λένον: *«Γεννήθηκα στο Λίβερπουλ, μεγάλωσα στο Αμβούργο»*.

Στη γερμανική πόλη καλλιεργήθηκε ένα ρεύμα υποκουλτούρας, όπου βρίθεται η υπόγεια μουσική σκηνή, με μποέμ άτομα να γεμίζουν ασφυκτικά τα κέντρα διασκέδασης. Άξιο αναφοράς το γεγονός ότι τις «μαύρες» βραδιές των υποβιβασμών της St. Pauli, αρκετά από τα μαγαζιά της Reeperbahn και τους οίκους ανοχής της συνοικίας παρέμεναν κλειστά, ως ένδειξη συμπαράστασης προς τον σύλλογο.

Ξεχωριστό γεγονός για το κλαμπ, θεωρείται το Viva St. Pauli Festival του 1991, όπου συμμετείχαν σημαντικές μπάντες της εγχώριας μουσικής σκηνής, όπως οι Slime και Die Toten Hosen. Η FCSP έχει... πέραση και στα συγκροτήματα εκτός Γερμανίας, καθώς υποστηρικτές της δηλώνουν οι Asian Dub Foundation, ο Andrew Eldritch, τραγουδιστής και ιδρυτικό μέλος των Sisters of Mercy. Στις 31 Αυγούστου του 2000, τα μέλη του punk rock συγκροτήματος, Bad Religion, είχαν παίξει φιλικό με επίλεκτη ομάδα πρώην άσων της FCSP. Ακόμη, το νορβηγικό συγκρότημα Turbonegro έχει ηχογραφήσει το τραγούδι με τίτλο «I got erection», το οποίο είναι αφιερωμένο στην St. Pauli, ενώ είναι γραμμένο

με γερμανικό στίχο. Επίσης, η μπάντα από τη Γλασκώβη της Σκωτίας, The Wakes, έγραψαν το τραγούδι «The pirates of the league» για τον εορτασμό των 100 χρόνων από την ίδρυση του συλλόγου. Υπήρξαν κι άλλα συγκροτήματα που εξέφρασαν την αγάπη τους για την FCSP, όπως οι Καναδοί The Pagans of Northumberland, οι Ιταλοί Talco-Mazel Τον και οι Γερμανοί Art Brut, όλα με τίτλο τραγουδιού το όνομα του κλαμπ «St. Pauli» (Vinas, Parra, 2020).

Ωστόσο, τα πεδία της κουλτούρας, του πολιτισμού και της μουσικής δεν είναι τα μόνα που απασχολούν την FCSP και καταδεικνύουν τη μοναδικότητά της. Οι πολιτικές θέσεις κατά του ναζισμού, του φασισμού και κάθε είδους διακρίσεων είναι καταγεγραμμένες στο καταστατικό του συλλόγου, ενώ η οργανωτική δομή του βασίζεται στη γειτονιά, καθώς οι οπαδοί έχουν τη δύναμη να επηρεάσουν τις αποφάσεις που λαμβάνονται, συμμετέχοντας στη γενική συνέλευση. Είναι χαρακτηριστικό πως αποτελείται από 30.000 μέλη και ισχύει η αρχή: «ένα άτομο, μία ψήφος». Ορίζεται τουλάχιστον μία συνάντηση ετησίως. Πρόκειται για μια πλατφόρμα, που παρέχει το δικαίωμα της έκφρασης γνώμης στους φιλάθλους, οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να εγκρίνουν ή να απορρίψουν τυχόν αποφάσεις που λαμβάνονται, με γνώμονα το καλό της ομάδας. Το μοντέλο διοίκησης της St. Pauli προβλέπει τη μέγιστη επιρροή των φιλάθλων στη λήψη αποφάσεων και την καθημερινή διαχείριση του κλαμπ, ενώ ταυτόχρονα οι φίλαθλοι διατηρούν τη μέγιστη αυτονομία τους στο πλαίσιο της αυτοοργάνωσης, σε σχέση με την σύλλογο. Η συμμετοχική δημοκρατία, ενδυναμώνει την κοινότητα, διότι απουσιάζει η ηγεσία, ενώ εφαρμόζονται αξιοκρατικά κριτήρια μέσω του επικοινωνιακού μοντέλου ανοιχτής πρόσβασης (Totten, 2015). Θα πρέπει να εξυπηρετεί τόσο το συμφέρον του συλλόγου, όσο κι εκείνα των οπαδών, ώστε να επιτευχθεί η ευθυγράμμιση των δομών (Ziesche, 2017). Η αίσθηση της συμμετοχικής δημοκρατίας έχει εξελιχθεί σε βάση για συλλογική δράση, δημιουργία κοινωνικού κεφαλαίου και βιώσιμη αλλαγή (Totten, 2015).

Επιπρόσθετα, από το 2011 έχει συσταθεί ελεγκτική ομάδα, που επομίζεται τον έλεγχο της εκλογικής διαδικασίας, αποτρέποντας πιθανές απάτες και συγκαλύψεις ατασθαλιών, υπό τον φόβο και την πίεση που ακούν τα οπαδικά μέλη. Το εποπτικό συμβούλιο

ανανεώνεται κάθε πενταετία και έχει την ευθύνη να εγγυάται πως όλα λειτουργούν σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν το κλαμπ. Στελεχώνεται από παλαιίμαχος άσους της ομάδας, αλλά και ανθρώπους που διαθέτουν διοικητική εμπειρία στις επιχειρήσεις.

Το επίσημο καταστατικό της FCSP περιέχει 36 άρθρα και διατάξεις, τα οποία ορίζουν τον κύριο σκοπό τον κλαμπ: να ενθαρρύνει τη συμμετοχή στον αθλητισμό, να προωθεί τα σπορ ως μια μορφή κοινωνικοποίησης και συμπόρευσης με την κοινωνία ανεξαρτήτως κουλτούρας, εθνικότητας και θρησκείας. Ακόμη προβλέπει το σεβασμό και την υπεράσπιση αντιφασιστικών και αντιρατσιστικών αξιών, ενώ τάσσεται ενάντια σε οποιαδήποτε μορφή διάκρισης. Παράλληλα, διασφαλίζεται ότι η ονοματοδοσία του γηπέδου Millerntor δεν πρόκειται να αλλάξει για εμπορική χρήση. Το 2009 προστέθηκαν ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές, που διασφαλίζουν την αθλητική αυθεντικότητα και το ήθος του κλαμπ, που διέπεται από δημοκρατισμό, σεβασμό και δέσμευση στην τοπική κοινότητα, ενώ φέρει ευθύνη απέναντι στα μέλη, την γειτονιά και την κοινωνία. Οι κατευθυντήριες αρχές επεξηγούν ότι η FCSP δεν είναι απλά μια οντότητα που σχετίζεται με τον αθλητισμό, αλλά εστιάζει σε ζητήματα που άπτονται της πολιτικής και της κοινωνίας. Το ακόλουθο παράδειγμα είναι διαφωτιστικό. Μία από τις αρχές του συλλόγου αναφέρει πως δεν πρέπει να συνάπτει συμφωνίες με εταιρείες που σχετίζονται με το ναζισμό και τα φασιστικά ιδεώδη ή δραστηριοποιούνται στον τομέα της προμήθειας οπλικών συστημάτων (Under Armour), αλλά αντιθέτως οφείλει να συνεργάζεται με εταιρείες που αποπνέουν κοινωνική και πολιτική υπευθυνότητα. Το συγκεκριμένο αξιακό σύστημα αντανακλά τη βαθιά σχέση που έχει οικοδομήσει με την πάροδο των ετών η FCSP με την συνοικία όπου εδρεύει. Ο ακτιβισμός προκύπτει μέσα από την καλλιέργεια πολιτικής συνείδησης, με τους fans της St. Pauli να πολιτικοποιούν το άθλημα, για να προβάλουν πολιτικές αξίες (Totten, 2014).

Από την δεκαετία του 1980 κι έπειτα, διευθετεί προβλήματα που ταλανίζουν τον ντόπιο πληθυσμό, υφαίνοντας το δικό της αποτύπωμα στον κοινωνικό ιστό της περιοχής. Ως επακόλουθο, οι δράσεις των οπαδών της έχουν ενδυναμώσει την κοινότητα, ώστε να ενεργεί τοπικά και να σκέφτεται παγκόσμια. Οι στενοί δεσμοί που έχει αναπτύξει το κλαμπ με τη συνοικία, σε συνδυασμό με τη δημοκρατική λειτουργία και τους οπαδούς, οι

οποίοι εμπλέκονται με διάφορες εκφάνσεις του ακτιβισμού, συνθέτουν ένα ποδοσφαιρικό τοπίο που εκλείπει στη σύγχρονη εποχή.

Η FCSP δεν μπορεί να γίνει πλήρως κατανοητή δίχως την παρουσία της συνοικίας, με τον ίδιο τρόπο που η συνοικία δεν νοείται χωρίς το κλαμπ. Άλλωστε, ο σύλλογος στάθηκε δίπλα στους κατοίκους, έδωσαν μαζί τις μάχες για να αντισταθούν στην αστικοποίηση και τον εξευγενισμό της περιοχής, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν δίκτυα αλληλεγγύης και αμοιβαίας υποστήριξης. Η επιρροή της περιοχής στους οπαδούς και το αντίστροφο είναι συμβιωτική, καθώς η κοινότητα επηρεάζει τους θαυμαστές και αντιστοίχως εκείνοι επηρεάζουν την κοινότητα. Η αντιμετώπιση θεμάτων όπως οι προκαταλήψεις και οι ανισότητες προϋποθέτουν την καλλιέργεια κοινωνικής και πολιτικής συνείδησης, ώστε να επιτευχθεί η ευαισθητοποίηση σε ζητήματα που ξεπερνούν σε σπουδαιότητα το ποδόσφαιρο (Totten, 2015).

Το καπιταλιστικό σύστημα, η ιδεολογική απόκλιση με την κυβέρνηση και τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης, ο αστυνομικός έλεγχος και η κοινωνική παθητικότητα οδήγησαν τους οπαδούς της FCSP να στρέψουν τις ακτιβιστικές τους φιλοδοξίες, πέραν του ποδοσφαιρικού τερέν. Αν και αντιτάχθηκαν σε θέματα που άπτονται του ποδοσφαίρου, όπως το κόστος των εισιτηρίων και της πρόσβασης στα γήπεδα, η εμπορευματοποίηση του αθλήματος, η μετατροπή των συλλόγων σε εταιρείες και η μηδενική ανοχή στην αστυνόμευση εντός γηπέδου, θέλησαν να αλλάξουν την κοινωνία, οραματιζόμενοι ένα σοσιαλιστικό αντικαπιταλιστικό κράτος που θα αποκαταστήσει τις αδικίες της ελεύθερης αγοράς, όπου θα υπάρχει ελευθερία, δικαιοσύνη, ισονομία, ίση κατανομή πλούτου και απελευθέρωση από τα εργασιακά δεσμά και τις κερδοσκοπικές επιδιώξεις των τραπεζών (Totten, 2014).

3.17 Η λαϊκή δημοκρατία της St. Pauli

Η υπεράσπιση των μειονοτήτων ανέκαθεν αποτελούσε μία από τις προτεραιότητες του συλλόγου. Ξεχωριστή σημασία αποκτά η διοργάνωση του FIFA Wild Cup ή αλλιώς

«άγριο» κύπελλο από πλευράς FCSP. Το κλαμπ φημίζεται για την ευφάνταστη ευρηματικότητα και τις πρωτοποριακές κινήσεις του, όμως το 2006 σκέφτηκε εντελώς έξω από το κουτί, καθώς διοργάνωσε ένα ποδοσφαιρικό τουρνουά διαφορετικό από τα άλλα, εμπνευσμένο από το Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ, το οποίο αποτελεί το αριστερό αντίβαρο εξισορρόπησης του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ στο Νταβός.

Το FIFA Wild Cup είναι μια διοργάνωση της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Ανεξάρτητου Ποδοσφαίρου, που διεξήχθη στο «σπίτι» της St. Pauli, με τη συμμετοχή ομάδων από έθνη που δεν έχουν αναγνωριστεί επισήμως από τη FIFA, όπως η Ζανζιβάρη, το Θιβέτ, το Γιβραλτάρ, η Γροιλανδία και το τουρκικό ψευδοκράτος της κατεχόμενης Κύπρου, ενώ ο γερμανικός σύλλογος έλαβε μέρος ως Δημοκρατία της St. Pauli (Schuster, 2013). Ουσιαστικά, το μικρής διάρκειας τουρνουά προσομοιάζει ένα εναλλακτικό Παγκόσμιο Κύπελλο Περιθωριακών, αφού οι χώρες που το απαρτίζουν δεν έχουν λάβει έγκριση από την Παγκόσμια Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία και δεν έχουν δικαίωμα συμμετοχής σε Μουντιάλ. Να σημειωθεί ότι τον θεσμό κατέκτησαν οι Τουρκοκύπριοι, οι οποίοι στον τελικό «λύγισαν» την ομάδα της Ζανζιβάρης από την ψυχοφθόρα διαδικασία της... άσπρης βούλας των πέναλτι. Για τα πρακτικά, η Δημοκρατία της St. Pauli κατέλαβε την 4η θέση.

Η ιδέα της φιλοξενίας του FIFA Wild Cup προέκυψε ως ανάγκη για κοινωνική κριτική στο καπιταλιστικό μοντέλο, προκειμένου να αναδυθούν κοινωνικοπολιτικές εναλλακτικές επιλογές, αλληλένδετες με τις έννοιες της αλληλεγγύης και του κοινοτισμού. Το ποδόσφαιρο μπορεί να αποτελέσει παράγοντας κινητοποίησης και να χρησιμοποιηθεί για να αμφισβητήσει κυρίαρχους θεσμούς (Totten, Partington, 2012). Το FIFA Wild Cup δεν άλλαξε ρότα, καθώς κινήθηκε σε ανάλογο πνεύμα, προσφέροντας μια εναλλακτική λύση στο επιχειρηματικό μοντέλο του ποδοσφαίρου που προωθεί η FIFA και άλλα παραπλήσια κυβερνητικά σώματα, που διοικούν το άθλημα. Διήρκησε από τις 29 Μαΐου μέχρι τις 3 Ιουνίου 2006. Οι ιαχές «*This is a Sepp Blater free zone*» από τον κόσμο που παρακολούθησε τον μίνι θεσμό είχαν ως στόχο τον τότε πρόεδρο της FIFA, ο οποίος εμπλεκόταν σε σκάνδαλα διαφθοράς. Η οικοδέσποινα του τουρνουά, St. Pauli, έχει δείξει επανειλημμένα πως ξέρει να υπερασπίζεται τις μειονότητες, όπως συνέβη με

τους πρόσφυγες της Lampedusa, όταν και είχε ανταποκριθεί εγκαίρως και με επιτυχία, επιδεικνύοντας αντανakλαστικά. Εξάλλου, ένα από τα βασικότερα πλεονεκτήματα του ποδοσφαίρου θεωρείται η δημοτικότητα, μέσω της οποίας κατορθώνει να κινητοποιεί τις μάζες, αποδεικνύοντας πως είναι ένα αποτελεσματικό μέσο επικοινωνίας και μετάδοσης μηνυμάτων προς το κοινό (Perdana, 2016).

Η FCSP κατόρθωσε να διασχίσει τα γερμανικά σύνορα και να θεωρηθεί ως αντικομοφομιστικό κλαμπ, αγηγώντας τους διεθνείς κανόνες του ποδοσφαίρου (Daniel & Kassimeris, 2013).

3.18 FC Lampedusa: Κανείς δεν είναι παράνομος

Τον Μάρτιο του 2011 ξεσπά εμφύλιος πόλεμος στη Συρία, όπου εκτυλίσσεται μια ανθρώπινη τραγωδία, με 35.000 πρόσφυγες να εγκαταλείπουν μαζικά τη χώρα της Μέσης Ανατολής, αναζητώντας άσυλο. Το ενδιαφέρον της Δύσης για τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής είχε σαφέστατες οικονομικές και γεωπολιτικές προεκτάσεις, προετοιμάζοντας το έδαφος για τον ερχομό δικτατορικών καθεστώτων, που είχαν ως συνέπεια την διάλυση των τοπικών κοινωνιών, την έκρηξη της μετανάστευσης και την εμφάνιση της τρομοκρατίας. Σύμφωνα με τον Zygmunt Baumann: *«Η μόνη θριαμβευτική βιομηχανία στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι η μαζική παραγωγή προσφύγων»*. Η ρήση του Πολωνού κοινωνιολόγου και στοχαστή αποδεικνύεται προφητική, καθώς η δραματική αύξηση του αριθμού των προσφύγων αποτελεί μία εκ των βασικών συνεπειών του καπιταλιστικού συστήματος, που συνεπάγεται με ένα ζοφερό μέλλον, το οποίο περιλαμβάνει απώλεια ταυτότητας και στέρηση δικαιωμάτων για τη συντριπτική πλειοψηφία των προσφύγων στο νέο μέρος όπου πρόκειται να εγκατασταθούν. Από τη μεριά τους, οι δυτικές κυβερνήσεις χτίζουν τείχη και υψώνουν φράγματα, τοποθετώντας φρουρούς στα σύνορα. Θλιβερό επακόλουθο, οι πρόσφυγες όχι μόνο να χάνουν το μέρος όπου κατοικούσαν μέχρι πρότινος, αλλά να χάνουν επιπλέον τη θέση τους στον κόσμο, καθώς είναι αδύνατο να πάρουν το δρόμο του γυρισμού για την πατρίδα τους, ενώ ταυτόχρονα βιώνουν μεγάλες

δυσκολίες στη νέα πατρίδα όπου εγκαθίστανται, αφού δεν έχουν πού την κεφαλήν κλίνει και ζουν μέσα στην ανασφάλεια. Οι κάτοικοι τους αντιμετωπίζουν με δυσπιστία και φόβο για το άγνωστο. Όμως, υπάρχουν κι εκείνοι που δεν συντάσσονται με τις πολιτικές πρακτικές των κυβερνήσεών τους και διατηρούν τον ανθρωπισμό τους. Η δύναμη της αλληλεγγύης και της αδελφосύνης μπορεί να ξεπεράσει τα ξενοφοβικά αισθήματα. Κάπως έτσι συνέβη και στην περίπτωση της FCSP, η οποία έσπευσε να ανταποκριθεί στις ανάγκες του προσφυγικού κύματος που κατέφθασε στο Αμβούργο το 2012 από το ιταλικό νησί Lampedusa.

Το πολιτικό άσυλο βρίσκεται σε ισχύ στη Γερμανία, με την κυβέρνηση της χώρας να υποχρεούται να παρέχει στέγη, τροφή, ιατρική περίθαλψη, εκπαίδευση και βασικό επίδομα. Οι ολέθριες συνέπειες του πολέμου και η έξαρση της βίας, εξώθησε χιλιάδες ανθρώπους να αναζητήσουν ένα καλύτερο και πιο υποσχόμενο αύριο στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης. Αφού διέσχισαν τη Μεσόγειο, η μοίρα τους οδήγησε στις ακτές του ιταλικού νησιού Lampedusa, όπου εγκαταστάθηκαν σε καμπ. Τον χειμώνα του 2012, η ιταλική κυβέρνηση τους αναγνώρισε ως πρόσφυγες και παράλληλα τους κατέβαλε το ποσό των 500 ευρώ, ώστε να αποχωρήσουν από την Ιταλία και να μεταναστεύσουν σε κάποια άλλη χώρα της Ε.Ε. Το Αμβούργο αποδείχθηκε για πολλές χιλιάδες προσφύγων το νέο τους «σπίτι».

Οι παροχές του γερμανικού κράτους είχαν ημερομηνία λήξης, με τον Απρίλιο του 2013 να είναι ο καταληκτικός μήνας των κοινωνικών προνομίων. Οι πρόσφυγες καταλήγουν στο δρόμο και βρίσκουν κατάλυμα σε δημόσια πάρκα. Ζητούν από τις γερμανικές αρχές να μην απελαθούν ξανά πίσω στην Ιταλία, σχηματίζοντας ένα γκρουπ με την ονομασία «Lampedusa in Hamburg». Η πίεση για εκ νέου παροχή πολιτικού ασύλου αυξάνεται. Αποφασίζουν να αναρτήσουν πανό με το μήνυμα: *«Δεν επιβιώσαμε από το Νατοϊκό πόλεμο στη Λιβύη, για να πεθάνουμε στους δρόμους του Αμβούργου»*, στην πρόσοψη του Δημαρχείου της πόλης.

Για πολλοστή φορά, οι οπαδοί της FCSP δείχνουν αλληλεγγύη στους πρόσφυγες. Στις 25 Οκτωβρίου 2013, προσφέρουν δωρεάν εισιτήρια στους πρόσφυγες της Lampedusa, ώστε

να παρακολουθήσουν από κοντά την αναμέτρηση με αντίπαλο τη Σαντχάουζεν. Το Millerntor κατακλύζεται από πανό υποστήριξης, ενώ μετά το τέλος του παιχνιδιού 5.000 άνθρωποι πραγματοποιούν πορεία αλληλεγγύης. Οι οπαδοί της FCSP διεξάγουν την καμπάνια «Kein Mensch ist illegal» (Κανείς δεν είναι παράνομος) και μοιράζουν αυτοκόλλητα που αναγράφουν: «We are here to stay» (Είμαστε εδώ και θα παραμείνουμε).

Κεντρικός άξονας της ιδεολογίας της FCSP θεωρείται η κοινωνικοποίηση μέσω του αθλητισμού, με την διδακτική ιστορία της FC Lampedusa να συνοψίζει ένα σημαντικό κομμάτι της φιλοσοφίας του γερμανικού κλαμπ, που συνέστησε μια ομάδα, αποτελούμενη αποκλειστικά από πρόσφυγες. Το ρόστερ της απαρτίζεται από 30 πρόσφυγες, οι οποίοι προέρχονται από διάφορες αφρικανικές χώρες, όπως η Νιγηρία, η Γκάνα και το Τόγκο. Πρόκειται για την FC Lampedusa, η οποία τον Ιούλιο του 2016 συμπεριλήφθηκε στη δομή της St. Pauli, η οποία ανέλαβε να παρέχει τις εμφανίσεις του νεοσύστατου συλλόγου, ενώ παραχώρησε τις προπονητικές της εγκαταστάσεις, για να διευκολύνει την εκγύμναση των παικτών, δείχνοντας πως στηρίζει δημοσίως τον σκοπό τους. Μάλιστα, η προσφυγική ομάδα αγωνίζεται σε φιλικές αναμετρήσεις, που διοργανώνονται από τους οπαδούς της FCSP, οι οποίοι φανερώνουν το μεγαλείο ενός συλλόγου που δεν διστάζει να αναδείξει τη φωτεινή πλευρά του ποδοσφαίρου, όπου η συμπερίληψη, η ενσωμάτωση και η αποδοχή των προσφύγων από την τοπική κοινότητα γίνεται πραγματικότητα. Η FCSP, μένοντας πιστή στα ιδεώδη της, με αυτήν της την κίνηση μετατρέπεται σε παράδειγμα προς μίμηση και για άλλους συλλόγους, που θέλουν να αποτελέσουν μέρος της λύσης και όχι του προβλήματος, αφού το προσφυγικό ζήτημα έχει τεράστιες κοινωνικές επιπτώσεις.

Η St. Pauli υπερασπίζεται τις μειονότητες έμπρακτα, γεγονός που δικαιολογεί το μέγεθος της υποστήριξης που λαμβάνει από τους οπαδούς της ανά την υφήλιο. Στο ίδιο μήκος κύματος εκπέμπουν και ορισμένοι παίκτες, που έχουν τιμήσει την καφετί φανέλα στο παρελθόν.

Κατά την δεκαετία του 1980, ο τερματοφύλακας της FCSP, Volker Ippig, διέμενε σε οίκημα που τελούσε υπό κατάληψη, ενώ για ένα εξάμηνο είχε παρατήσει τον κόσμο του ποδοσφαίρου, για να υποστηρίξει το Απελευθερωτικό Μέτωπο των Sandinistas, υπό την ηγεσία των Daniel Ortega και Tomas Borge, προσφέροντας εθελοντική εργασία, τη στιγμή που μαινόταν ο εμφύλιο πόλεμος στη Νικαράγουα (Schuster, 2013). Ο Γερμανός γκολκίπερ ασπαζόταν τα ιδανικά της FCSP, όντας υπέρμαχος της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Ένας ακόμη άσος της FCSP, που διακρίνεται για τις κοινωνικές του ανησυχίες, είναι ο Deniz Naki. Ο Γερμανός μέσος, τουρκικής καταγωγής, θεωρείται κάτι παραπάνω από ένας απλός παίκτης για τους οπαδούς του κλαμπ, καθώς ενσαρκώνει τις πεποιθήσεις τους και μάχεται για την ελευθερία της έκφρασης και την δημοκρατία. Αν και πέρασε μόλις τρία χρόνια της καριέρας του στο Millerntor, δέθηκε με την FCSP και όπως έχει επανειλημμένα δηλώσει, ο σύλλογος καταλαμβάνει ένα ξεχωριστό μέρος της καρδιάς του. Καλύτερο στιγμιότυπο της πορείας του με την καφετί φανέλα, στις 2 Νοεμβρίου του 2009, όταν με δικό του γκολ η FCSP σφραγίζει το διπλό κλείνοντας το... σπίτι της μισητής εχθρού Χάνσα Ρόστοκ (0-2) και πανηγυρίζει με μια άκομψη χειρονομία που απευθύνεται στους νεοναζί οπαδούς της γηπεδούχου. Αυτομάτως, μετατρέπεται σε είδωλο για τους φίλους της St. Pauli, οι οποίοι τον λατρεύουν για την αυθεντικότητά του και την αριστερή ιδεολογία του (Schuster, 2013).

Το 2012 αλλάζει ποδοσφαιρική στέγη και παραστάσεις, καθώς μετακινείται στην Πάντερμπορν, για να υπογράψει το 2013 στην τουρκική Γκεντσλερμπιρλιγκί. Στην ομάδα της Άγκυρας δεν έμελλε να μακροημερεύσει, καθώς ύστερα από ολιγόμηνη παρουσία, είναι ανεπιθύμητος από τους οπαδούς του συλλόγου της τουρκικής πρωτεύουσας, οι οποίοι του επιτίθενται φραστικά με ρατσιστικούς χαρακτηρισμούς και απειλές, εξαιτίας των δηλώσεων υποστήριξής του προς τους Κούρδους και τον αγώνα που κάνουν ενάντια στο ισλαμικό κράτος.

Στη συνέχεια, ο Νάκι μετακομίζει στην πόλη Amed (σ.σ.: Diyarbakir, η τουρκική εκδοχή), ιστορική πρωτεύουσα των Κούρδων και την ομώνυμη ομάδα Amed SK, η

οποία έχει εξελιχθεί σε θεμελιώδη λίθο του απελευθερωτικού αγώνα που διεξάγει ο κουρδικός λαός για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού, ενώ ο ίδιος ο Νάκι θεωρείται σύμβολο για το κουρδικό εθνικό κίνημα ενάντια στο τουρκικό καθεστώς του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Το 2015 η τουρκική ποδοσφαιρική ομοσπονδία αποφασίζει να τιμωρήσει τον άλλοτε παίκτη της FCSP με ποινή αποκλεισμού 12 αγωνιστικών, με την κατηγορία της ιδεολογικής προπαγάνδας, έπειτα από την επέλαση των τουρκικών στρατευμάτων και την επίθεση που εξαπολύουν στους Κούρδους στην περιοχή Bakur. Η νίκη της Amed SK επί της Μπούρσασπορ αφιερώνεται από τον Νάκι στον πολύπαθο κουρδικό λαό, ωστόσο τα μπλεξίματά του δεν έχουν τελειωμό, καθώς τον Οκτώβριο του 2016 το τουρκικό κράτος στοιχειοθετεί κατηγορίες προς το πρόσωπό του με το επιχείρημα της υποκίνησης τρομοκρατικής προπαγάνδας για λογαριασμό του Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (PKK), μια κατηγορία που επισύρει ποινή φυλάκισης διάρκειας δύο μηνών έως και πέντε χρόνων, έπειτα από ανάρτησή του στο Facebook, όπου απεικονίζει σε φωτογραφίες τουρκικές επιθέσεις σε Κούρδους, ζητώντας αλληλεγγύη για τους συμπατριώτες του.

Οι κατηγορίες εναντίον του πυροδοτούν κύμα συμπαράστασης σε ολόκληρη την Ευρώπη και ειδικότερα στην ομάδα όπου πέρασε τα πιο παραγωγικά και γόνιμα χρόνια της καριέρας του, την St. Pauli. Οι παίκτες της FCSP παρατάσσονται στον αγωνιστικό χώρο για την φιλική αναμέτρηση με την Βέρντερ Βρέμης, φορώντας φανέλα με το No23 -το νούμερο του Νάκι κατά τη θητεία του στον γερμανικό σύλλογο- ως ένδειξη συμπαράστασης. Η περιπέτεια του Νάκι με το τουρκικό κράτος έχει αίσιο τέλος, αφού το Νοέμβριο του 2016 απαλλάσσεται από όλες τις κατηγορίες. Το 2018 αποδεικνύεται τυχερός μέσα στην ατυχία του, καθώς γλιτώνει από δολοφονική απόπειρα στη γενέτειρά του, το Duren της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, όταν δέχεται πυροβολισμούς την ώρα που επέβαινε στο αυτοκίνητό του. Ο δικηγόρος του, μάλιστα, δηλώνει βέβαιος για τα δολοφονικά κίνητρα του δράστη εναντίον του πελάτη του.

Η ιστορία του Νάκι και της FCSP αποδεικνύει πως το ποδόσφαιρο μπορεί να επεκταθεί στον ακτιβισμό, να αφυπνίσει τον κόσμο για καίρια ζητήματα και να τον παρακινήσει να εξελιχθεί σε παράγοντα κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής αλλαγής, να

υπερασπιστεί μειονότητες. Η «στρογγυλή θεά» μπορεί να γίνει το λίκνο ενός δικαιότερου κόσμου, όπου οι ανισότητες θα είναι η εξαίρεση και όχι ο κανόνας.

Εκτός από την ανάδειξη ποδοσφαιρικών ηρώων, όμως, η αθλητική επικαιρότητα της FCSP ανέδειξε έναν επιπρόσθετο, πρωταγωνιστή, με την αρνητική έννοια. Ο λόγος για τον Cenk Sahin. Ο Τούρκος εξτρέμ -που αποκτήθηκε το 2016 με τη μορφή δανεισμού από τη Μπασάκσεχιρ- υποστήριξε την εισβολή της χώρας του στη Συρία, ξεσηκώνοντας κύμα αντιδράσεων από τους οπαδούς των «Πειρατών», οι οποίοι απαίτησαν την άμεση αποδέσμευσή του από το ρόστερ. Όπως ήταν φυσικό, η διοίκηση αποδέχθηκε το οπαδικό αίτημα και με συνοπτικές διαδικασίες τερμάτισε τη συνεργασία μαζί του. Ο Τούρκος winger, μέσω ανάρτησής του στα social media, πήρε θέση υπέρ των στρατιωτικών επιχειρήσεων της πατρίδας του στη Συρία, γεγονός που δεν συμβαδίζει με τα αντιπολεμικά ιδεώδη της FCSP (Σπυράκης, 2019). Η ανακοίνωση της αποδέσμευσης του παίκτη ολοκληρωνόταν με τη φράση «Ποτέ ξανά πόλεμος». Τη στιγμή που η UEFA τηρούσε απροκάλυπτα ουδέτερη στάση απέναντι στους στρατιωτικούς χαιρετισμούς Τούρκων αθλητών, ο σύλλογος από το Αμβούργο πήρε δραστικά μέτρα για την επικράτηση της λογικής και την διασφάλιση της ειρήνης σε μια περιοχή που έχει συνηθίσει τον αποκρουστικό ήχο του πολεμικού σαλπίσματος (Stones, 2019).

Παρά το ιδεολογικό της υπόβαθρο, όμως, η FCSP παραμένει ένας επαγγελματικός σύλλογος και η επιτυχία στο χορτάρι είναι μια επιδίωξη που οφείλει να υιοθετήσει, ώστε να εξακολουθήσει να επιβιώνει στον ποδοσφαιρικό μικρόκοσμο. Οι οπαδοί του κλαμπ, ωστόσο, διακρίνονται από ανομοιογένεια, καθώς δίστανται οι απόψεις τους, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις μοιάζουν αντιφατικές. Κατά την δεκαετία των 1980's υπήρχαν ορισμένοι υποστηρικτές, οι οποίοι ήθελαν η FCSP να εστιάσει στο αθλητικό σκέλος και να μην εκφράζει την πολιτικοποίησή της. Αντίθετα, κάποιοι άλλοι αδυνατούσαν να φανταστούν την FCSP να αποστασιοποιείται, αφού θεωρούσαν ότι η πολιτική και κοινωνική δέσμευση αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του DNA της. Εάν εκλείψει αυτό, τότε δεν θα διαφέρει σε σχέση με τους υπόλοιπους ποδοσφαιρικούς συλλόγους.

Πάντως, είναι γεγονός πως η πλειοψηφία των φιλάθλων της τάσσεται κατά της εμπορευματοποίησης, καθώς δεν επιθυμεί την προβολή διαφημιστικών μηνυμάτων στις γιγαντοοθόνες του σταδίου, ούτε θέλει να αναγράφονται τα ονόματα των παικτών στις πωλήσεις φανελών, διότι με αυτή τη μέθοδο προβάλλεται ο ατομικισμός, ενώ ταυτόχρονα δεν διαπραγματεύεται την αλλαγή της ονοματοδοσίας του γηπέδου για διαφημιστικούς σκοπούς και χορηγικά αίτια (Schuster, 2013). Ο «νοσταλγικός ιδεαλισμός», που επικαλείται ο Gerald Griggs (2012), βρίσκει την πλήρη εφαρμογή του.

Η FCSP εξακολουθεί να εκπληρώνει την αποστολή της να στέκεται δίπλα στους κατοίκους και την κοινότητα, ενώ θεωρεί πως το ποδόσφαιρο, ως ανθρώπινη δραστηριότητα, δεν είναι αδιαχώριστο με την πολιτική. Εκφράζει ένα εναλλακτικό μοντέλο για την τοπική κοινωνία και αναλαμβάνει δράση για να αλλάξει το ποδόσφαιρο, σε μία εκδοχή πιο δίκαιη και περισσότερο υποστηρικτική.

3.19 Ο παράδρομος της εμπορικότητας, ο μονόδρομος της ταυτότητας και οι αναπόφευκτες συγκρούσεις

Η FCSP δεν ήταν πάντοτε, αυτή που είναι σήμερα. Η τωρινή της ταυτότητα διαμορφώθηκε κατά την δεκαετία των 1980's, όταν η εμφάνιση κοινωνικών ακτιβιστικών κινημάτων μετέτρεψε τον σύλλογο σε cult φαινόμενο. Στο μεταξύ, επιβίωσε από τα... χαρακώματα δύο Παγκοσμίων Πολέμων και την ανελευθερία του ναζισμού. Παρά το γεγονός ότι κάποια από τα στελέχη της συνδέθηκαν με το Γ' Ράιχ και το ναζιστικό κόμμα NSDAP, η St. Pauli κατόρθωσε να βγει αλώβητη από τις καταστροφικές επιπτώσεις του Εθνικοσοσιαλισμού, αλλά και τους βομβαρδισμούς στο Αμβούργο. Η απόφαση της μετονομασίας του σταδίου σε «Wilhelm Koch» στα 70's, ως φόρος τιμής στον άλλοτε πρόεδρο του κλαμπ, ανακλήθηκε το 1999 και αποφασίστηκε να μην τροποποιηθεί ποτέ ξανά (Schuster, 2013).

Η πιο πετυχημένη περίοδος του κλαμπ με αθλητικούς όρους υπήρξε η μεταπολεμική, όταν έθελξαν με τα ποδοσφαιρικά τους χαρίσματα οι αποκαλούμενοι «Μαγικοί Έντεκα».

Η ίδρυση της Bundesliga στα 1960's σηματοδότησε την απαρχή του ταξιδιού της FCSP στις χαμηλότερες κατηγορίες του γερμανικού ποδοσφαίρου. Η αλλαγή του σκηνικού ήρθε στα 1970's, όταν ένα σύνολο αφοσιωμένων παικτών την οδήγησε για πρώτη φορά στα μονοπάτια της μεγάλης κατηγορίας, ωστόσο συνέπεσε με την «χρυσή εποχή» του HSV, της ομάδας που μεσουρανούσε εκείνα τα χρόνια, με συνέπεια η FCSP να έχει τον άχαρο ρόλο της διατήρησης στην αφάνεια, μένοντας στη σκιά της συμπολίτισσας.

Όλα διαφοροποιήθηκαν στα 1980's, χάρη σε ένα γκρουπ νεαρών που προέρχονταν από το αυτονομιστικό κίνημα των καταληψιών, οι οποίοι μετασχημάτισαν το κλαμπ σε εναλλακτικό. Η FCSP επαναπροσδιόρισε την ταυτότητά της και έγινε σύμβολο για εκατομμύρια οπαδούς στον πλανήτη. Η απήχησή της έγκειται στον εναλλακτικό τρόπο που οραματίζεται το μέλλον του αθλήματος. Πλέον, θεωρείται μια ελκυστική επωνυμία, με τα ράφια των μπουτίκ να αδειάζουν από την πώληση προϊόντων και τον σύλλογο να εμπορευματοποιείται. Το σήμα Jolly Roger θεωρείται το πιο πετυχημένο μοτίβο merchandising (Merkel, 2012). Από t-shirts με μήνυμα «Love Sankt Pauli, hate racism», μέχρι τασάκια και τοστιέρες, γίνονται ανάρπαστα.

Πάντως, για πολλά χρόνια η FCSP ήταν δέσμια της συμφωνίας για την εκχώρηση των δικαιωμάτων μάρκετινγκ στην εταιρεία Upsolut, που είχε ως επακόλουθο να αποκομίσει πολύ λιγότερα χρήματα από αυτά που θα μπορούσε να της αποφέρει η εκμετάλλευση του merchandising, όμως ο κίνδυνος της χρεοκοπίας που πλησίαζε απειλητικά, αποφεύχθηκε.

Όπως είναι λογικό, η διαχείριση της στρατηγικής μάρκετινγκ παραμένει ένα επίμαχο θέμα προς συζήτηση και κριτική. Οι παλαιότεροι και πιο παραδοσιακοί οπαδοί της FCSP εμφανίζονται δυσαρεστημένοι από την μετατροπή του σήματος κατατεθέν (σ.σ.: νεκροκεφαλή), σε αντικείμενο μαζικής κατανάλωσης, ενώ ταυτοχρόνως αποστρέφονται την παρουσία ξένων fans στις εξέδρες του Millerntor, το οποίο και αντιμετωπίζουν ως ένα ακόμη τουριστικό αξιοθέατο της πόλης. Οι ultras είναι ενάντια στις εμπορικές προτεραιότητες του επαγγελματικού ποδοσφαίρου και του κράτους και λογίζονται ως προβληματικοί οπαδοί στα μάτια της κυβέρνησης, της ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας και των συλλόγων (Jack, 2021). Σύμφωνα με την πεποίθηση των Daniel και Cassimeris

(2013), εάν οι οπαδοί καταφέρουν να αποσυνδέσουν τον σύλλογο με την εμπορική του διάσταση, τότε η FCSP θα... στερέψει από οικονομικούς πόρους και ενδεχομένως να απειληθεί η βιωσιμότητά της. Όπως φαίνεται, το κλαμπ είναι εγκλωβισμένο ανάμεσα στα εμπορικά κίνητρα, τις επιταγές του σύγχρονου επαγγελματικού ποδοσφαίρου και την ιδεολογική ακεραιότητα των φιλάθλων του (Totten, 2014). Όπως υποστηρίζει ο Peter Kennedy (2013), οι θαυμαστές επιλέγονται και εμπορευματοποιούνται ως μέρος του θεάματος, όμως η ισχυρή αίσθηση της κοινότητας ενεργοποιεί τους μηχανισμούς αντίστασης, ώστε να μετριάσει την επιρροή της εμπορικής ισχύος του αθλήματος.

Η εμπορευματοποίηση των ποδοσφαιρικών συλλόγων προκάλεσε εντάσεις ανάμεσα στους οπαδούς τους, καθώς τα οικονομικά κίνητρα των ομάδων, εκλαμβάνονται ως αντικρουόμενα συμφέροντα από τους οπαδούς, που δίνουν έμφαση στην πολιτιστική παράδοση και την εύρυθμη λειτουργία του κλαμπ. Πολλές φορές παίρνουν την κατάσταση στα χέρια τους και προβαίνουν σε λυτρωτικές λύσεις, προκειμένου να σώσουν την ομάδα από τον οικονομικό όλεθρο της κακοδιαχείρισης. Η πιο διαδεδομένη μορφή εμπλοκής των υποστηρικτών, θεωρείται η εθελοντική προσπάθεια συγκέντρωσης χρημάτων. Το ισχυρότερο κίνητρο που τους ωθεί να ενεργήσουν κατά αυτόν τον τρόπο, είναι η αίσθηση του ανήκειν στην τοπική κοινότητα (Zheng, Garcia, 2017). Οι οπαδοί της St. Pauli αντιπαρατάσσουν έναν συνδυασμό εκστρατειών, άμεσων δράσεων και διαμαρτυριών στους δρόμους (Davidson, 2014).

Όλες αυτές οι κοσμοϊστορικές αλλαγές που συντελούνται, διεξάγονται παράλληλα με τον αδιάκοπο εξευγενισμό της περιοχής, που έχει ως συνέπεια την αύξηση στις τιμές των ενοικίων και τη δυσκολία εξεύρεσης στέγης, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά τους κατοίκους, τους φοιτητές και τους πρόσφυγες. Οι τοπικές αρχές εγκρίνουν την κατασκευή νέων κτιρίων, παρά το ότι υπάρχουν 2.000 άδεια διαμερίσματα και ένα εκατ. τετραγωνικά μέτρα ανεκμετάλλετων εκτάσεων. Οι καταλήψεις συνεχίζονται με αμείωτους ρυθμούς, όμως η αστυνομία επεμβαίνει άμεσα με εξώσεις. Ως επακόλουθο του μετασχηματισμού, η κακόφημη περιοχή του γερμανικού λιμανιού, που κάποτε έσφυζε από εγκληματίες, κακοποιούς, ιερόδουλες, αλκοολικούς και ναυτικούς, πλέον μετατρέπεται σε μια «κουλ» γειτονιά, που κατοικείται από φοιτητές και αποπνέει

νεοφιλελευθερισμό. Ο ταξικός χαρακτήρας της FCSP, που ταυτίζεται με τον εργάτη και τον φτωχό, εν μέρει αλλοιώνεται σταδιακά. Ο άνεμος αλλαγής πνέει και στις κερκίδες του Millerntor, το οποίο εκσυγχρονίζεται με σουίτες και VIP θέσεις, χάνοντάς λίγο από τη μαγεία της αυθεντικότητας των χρόνων της αθωότητας του παρελθόντος. Το ραγισμένο είδωλο της FCSP αντανakλάται στον καθρέφτη του εξευγενισμού και της αστικοποίησης της συνοικίας. Όπως όλα συνωμοτούν, το ποδόσφαιρο συνθέτει έναν ισχυρό παράγοντα αλλαγής, χρησιμεύοντας είτε ως μέσο κοινωνικής ένταξης, είτε ως μέσο κοινωνικού αποκλεισμού (Daniel & Kassimeris, 2013).

Πάρα ταύτα, η διοίκηση της FCSP αναζητά τρόπους, ώστε να αυξήσει τα έσοδα, δίχως όμως να προδώσει τις γενεσιουργές αξίες του κλαμπ. Ίσως, αυτό αποτελεί και τη μεγαλύτερη πρόκληση, με την οποία τίθεται αντιμέτωπος ο σύλλογος. Μία συνεχής και αδιάκοπη μάχη εξεύρεσης της ισορροπίας στο τεντωμένο σχοινί, που στη μία του πλευρά ορθώνεται ο μύθος και στην άλλη άκρη συναντώνται οι επιταγές του σύγχρονου εμπορευματοποιημένου ποδοσφαιρικού οικοσυστήματος. Στο St. Pauli δεν αντιμετωπίζουν το σπορ απλά ως μία μορφή ψυχαγωγίας, αλλά ως τρόπο ζωής και αντίληψης των πραγμάτων από διαφορετική σκοπιά. Οι επιρροές από τα 1980's παραμένουν εμφανείς μέχρι και σήμερα, ωστόσο το πρωτότυπο δύσκολα αντιγράφεται. Οι διαδηλώσεις, οι πορείες, οι καταλήψεις, οι αγώνες, οι υποβιβασμοί και οι «μαύρες» νύχτες λύπης, τα αξέχαστα νικηφόρα γκολ χαράς. Όλα αυτά, συναρμολογούν το παζλ μιας ομάδας μοναδικής αυθεντικότητας, που διαθέτει γνήσια ιστορία, φθάνοντας στο σημείο να αποκτήσει μυθικές διαστάσεις.

Στα πρώιμα χρόνια της ίδρυσής της, η FCSP ήταν ένα τοπικό σωματείο που εκπροσωπούσε την μπουρζουαζία και απέπνεε συντηρητισμό, ενώ δεν μαχόταν για αξίες και ιδανικά. Το προφίλ της άλλαξε δραστικά στα μέσα των 1980's. Τότε απέκτησε ψυχή και διεύρυνε την οπαδική της βάση. Εκείνα τα χρόνια μνημονεύονται μέχρι και σήμερα από τους οπαδούς, καθώς τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο μπήκαν τα θεμέλια, αναζωπυρώνοντας τη φλόγα της επαναστατικότητας που σιγοέκαιγε. Η αναγωγή της FCSP σε ριζοσπαστικό μύθο, οφείλεται στην επαναστατικότητα των οπαδών της, καθώς

η διοίκηση του κλαμπ παρέμενε, ουσιαστικά, προσκολλημένη στον συντηρητισμό, με αστικά απομεινάρια (Kuhn, 2011).

Για μια σημαντική μερίδα οπαδών, το οικοδόμημα της FCSP κινδύνευε να γκρεμιστεί την εποχή που διοικούσε τον σύλλογο ο εκκεντρικός, Κόρνι Λίτμαν. Ο θεατρικός επιχειρηματίας και γνωστός για τις ομοφυλοφιλικές του σεξουαλικές προτιμήσεις -που στο παρελθόν οι σκανδαλοθηρικές εφημερίδες τον ήθελαν να διατηρεί σχέση με ποδοσφαιριστή της Bundesliga- βρέθηκε στο στόχαστρο των οπαδών, εξαιτίας του τρόπου που «έτρεχε» το κλαμπ και της πολιτικής που εφάρμοζε στον τομέα του μάρκετινγκ και της εμπορικότητας. Πρωτίστως, ο Λίτμαν ενδιαφερόταν για τη μεγιστοποίηση των κερδών από την προσέλκυση χορηγών, μέσω της αθλητικής επιτυχίας, αγνοώντας κατ' εξακολούθηση, όχι μονάχα τις απόψεις των φίλων της ομάδας, αλλά και την ίδια την τοπική κοινότητα. Άλλωστε, οι σύγχρονοι φίλαθλοι του ποδοσφαίρου εθίζονται στις καταναλωτικές πτυχές της αθλητικής συμμετοχής, όπως το merchandising και η τηλεθέαση (Guilianotti, 2002).

Ο φόβος αλλοίωσης της εναλλακτικής ταυτότητας και διαστρέβλωσης του κοινωνικοπολιτικού χαρακτήρα που διέπνεε το κλαμπ, ήταν διάχυτος. Κάποτε, το φούτερ με τη νεκροκεφαλή και τα χιαστί κόκκαλα αποτελούσε πολιτική δήλωση (Haasen, 2018), καθώς παραλληλιζόταν με τον αριστερό ιδεολογικό χώρο, όμως πλέον μοιάζει με καλοστημένη παγίδα, που προσελκύει τουρίστες. Η περίφημη Jolly Roger ίσως ακολουθήσει τα χνάρια των πολυφορεμένων t-shirt, που απεικονίζουν τον Αργεντινό επαναστάτη Ernesto Che Guevara, την Αμερικανίδα ηθοποιό και σύμβολο του σεξ Marilyn Monroe ή το μουσικό punk rock συγκρότημα Ramones.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις, οι ρομαντικοί που επιθυμούν το κλαμπ να παραμείνει πιστό στις αξίες και τα πιστεύω του ανέρχονται στο 20%, καθώς το υπόλοιπο ποσοστό των φίλων της FCSP νοιάζονται περισσότερο για τις επιτυχίες στο χορτάρι και θέλουν να δουν την ομάδα να αγωνίζεται στην Bundesliga, διότι θεωρούν πως αυτός είναι ο μόνος δρόμος που οφείλει να περπατήσει, ώστε να ενισχυθεί οικονομικά από χορηγικές συμφωνίες και να πολλαπλασιάσει τα διαφημιστικά της έσοδα, πραγματοποιώντας πολυδάπανες και αστραφτερές μεταγραφές και υπογράφοντας με παίκτες-σταρ.

Σήμερα, η FCSP έχει φτάσει στο πικ της δημοφιλίας της, καθώς θεωρείται πλέον ένα αναγνωρισμένο brand παγκοσμίως, ενώ οι οπαδοί της είναι πιο νεοφιλελεύθεροι, συγκριτικά με τη δεκαετία του 1980, όταν εργάτες, καλλιτέχνες του δρόμου, punks και ακτιβιστές συνέρρεαν στους αγώνες. Η επίδραση της αστικοποίησης και του εξευγενισμού της ευρύτερης περιοχής, το λεγόμενο gentrification, ήταν καταλυτικό για την μεταστροφή της. Οι εμπορικές θέσεις των VIP's και η εμφάνιση hipsters στις εξέδρες του ανακαινισμένου Millerntor συνιστούν ίχνη μετάλλαξης ύφους και προσανατολισμού κουλτούρας. Οι επικριτές του κλαμπ υποστηρίζουν ότι είναι μια cool στάση και μία μόδα, όμως θα πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα στον σκληρό πυρήνα των παραδοσιακών οπαδών και τους εκκολλαπτόμενους φίλους του σωματείου, οι οποίοι δεν ασπάζονται τη συγκεκριμένη άποψη (Brennan, 2011).

Μπορεί οι νοσταλγικοί οπαδοί της FCSP να μειονεκτούν σε αριθμό, όμως υπερισχύουν σε ενεργητικότητα, καθώς είναι περισσότερο δραστήριοι, εμπλέκονται στη δομή του κλαμπ και παλεύουν για την ενδυνάμωση του οπαδικού κινήματος, την διατήρηση των δεσμών με την τοπική κοινωνία, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκουν τη συμμετοχική δημοκρατία κατά την διαδικασία λήψης αποφάσεων, που αφορούν το σύλλογο και την κατεύθυνση με την οποία επιλέγει να κινηθεί. Οι παραδοσιακοί αυτοί οπαδοί, μετέτρεψαν την ουτοπία της αυτοοργάνωσης σε μια πραγματικότητα και πλέον επιχειρούν να επανακτήσουν τον έλεγχο του κλαμπ, απομακρύνοντας τη δυστοπία της εμπορευματοποίησης. Στόχος τους, η εκπόνηση ενός εναλλακτικού σχεδίου, όπου οι διοικούντες θα είναι υπόλογοι των πράξεών τους στους οπαδούς και θα υπόκεινται σε έλεγχο. Το συγκεκριμένο μοντέλο αποτελεί μονόδρομο, ώστε το ποδόσφαιρο να επιστρέψει στις λαϊκές ρίζες του. Διατηρείται ακόμα ζωντανή η φλόγα της ελπίδας, καθώς η St. Pauli σημαίνει πολλά περισσότερα από ένα... ασημικό πρωταθλήματος, έναν νικηφόρο αγώνα, ένα τελικό σκορ. Είναι ένα ζήτημα καρδιάς, που δεν τυφλώνεται από τη στιγμιαία επιτυχία. Εξάλλου, η κλάση είναι μόνιμη, ενώ η φόρμα είναι παροδική...

Η ομοιομορφία, ασφαλώς, δεν είναι το κύριο γνώρισμα των υποστηρικτών της FCSP. Η ετερογένεια που τους χαρακτηρίζει, περιστρέφεται γύρω από ένα ευρύ φάσμα υποβάθρου

και ενδιαφερόντων (Cleland, 2018). Η αγάπη τους για τον σύλλογο και εν γένει για το άθλημα αποτελεί το «καύσιμο» για την εμπλοκή στο πεδίο της πολιτικής κινητοποίησης, η οποία επιτυγχάνεται χάρη στην αλληλεπίδραση των φιλάθλων (Melucci, 1996).

Πτυχές της ανθεκτικής ταυτότητας της οπαδικής σκηνης και των υποκουλτούρων που εκπροσωπεί η FCSP, διακρίνονται μέσω του εμβλήματος και της ενδυμασίας που επιλέγουν. Η επικοινωνιακή δύναμη του στυλ ντυσίματος (μαύρα ρούχα, δερμάτινα τζάκετ, μοϊκάνες) είναι μία έκφανση των προσωπικών στάσεων, των αξιών και των πεποιθήσεων. Όσο για το έμβλημα, το κρανίο και τα χιαστί κόκκαλα αντιπροσωπεύουν το μαχητικό πνεύμα, ενώ η επιλογή του καφέ χρώματος είναι ασυνήθιστη, αφού οι ομάδες που αγωνίζονται με το συγκεκριμένο χρώμα σπανίζουν (Cunningham, Lab, 1991).

Ο Oke Gottlich -που βρίσκεται στον προεδρικό θώκο του συλλόγου από το 2014- υπογραμμίζει την ανάγκη να ικανοποιήσει τις προσδοκίες των δύο διαμετρικά αντίθετων οπαδικών φωνών: των φονταμενταλιστών και των πραγματιστών (Vinas, Parra, 2020). Ο ισχυρός άνδρας της St. Pauli -που το 2021 είχε δώσει το παρόν στα εγκαίνια του νέου γηπέδου της μπασκετικής ΑΕΚ στα Λιόσια- είναι πλήρως εναρμονισμένος με το πανκ ύφος του συλλόγου, ωστόσο επιχειρεί να «παντρέψει» την εναλλακτική ταυτότητα, με τις αθλητικές επιτυχίες εντός αγωνιστικού χώρου.

«Πολλά πράγματα πήγαν στραβά. Δεν υπήρχαν στόχοι, δεν υπήρχε επαγγελματισμός. Δεν υπήρχε δομή. Δεν υπήρχε κατάλληλος ελεγκτικός μηχανισμός. Αυτές είναι λέξεις που οι οπαδοί τις θεωρούν κακές. Αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι είμαστε μια ποδοσφαιρική ομάδα. Πρέπει να αποκτήσουμε καλύτερο σύστημα scouting, να προσλάβουμε ειδικούς ανάλυσης βίντεο. Δεν πρέπει να χάσουμε την αυθεντικότητά μας, αλλά πρέπει να είμαστε και επαγγελματίες», δήλωνε αρχικά σε συνέντευξη που παραχώρησε στο αγγλικό περιοδικό «Eight by eight», ο διοικητικός ηγέτης του κλαμπ, συμπληρώνοντας: *«Η FCSP θα είναι πάντοτε μια κοινωνική ομάδα, πάντα θα στεκόμαστε απέναντι στον ρατσισμό και την ομοφοβία, πάντα θα είμαστε στο πλάι των φτωχών. Όλα αυτά μετράνε για εμάς, είναι μέσα στο αίμα μας. Αλλά το ίδιο πάθος πρέπει να δείξουμε και για να φτιάξουμε ομάδα.*

Γιατί μικροί σύλλογοι, όπως η Μάιντς και η Φράιμπουργκ, είναι ανταγωνιστικοί; Επειδή εστιάζουν στον πυρήνα της επιχείρησής τους: το ποδόσφαιρο. Η FCSP το είχε ξεχάσει αυτό. Πρέπει να αναρωτηθούμε τι ομάδα θέλουμε. Και η απάντηση που πρέπει να δώσουμε είναι: μια ομάδα που θα παίζει συγκλονιστική μπάλα».

Οι δηλώσεις του Oke Gottlich αντιμετωπίστηκαν με επιφυλακτικότητα και σκεπτικισμό από μερίδα φίλων του κλαμπ, οι οποίοι εκφράζουν φόβους μήπως η ομάδα απολέσει την εναλλακτική της ταυτότητα και θυσιάσει τη μοναδικότητά της στον αθλητικό βωμό της αγωνιστικής επιτυχίας. Εξάλλου, το ενδεχόμενο αυτό βρίσκεται στο επίκεντρο και αποτελεί κυρίαρχο θέμα συζήτησης στις τάξεις των οπαδών. Ένας πόλεμος που μαίνεται στις παρυφές της αναπτυσσόμενης εμπορευματοποίησης του ποδοσφαιρικού καταναλωτισμού. Μια σύγκρουση με ιδεολογικό υπόβαθρο, όπου η φιλοσοφία ξεπερνά σημασιολογικά την ανάγκη για τίτλους και αθλητικές διακρίσεις.

Η διοίκηση του γερμανικού συλλόγου εξαντλεί την ευρηματικότητά της, προκειμένου να εμφυσήσει το εμπορικό πνεύμα και να αυξήσει την οικονομική της δυναμική, δίχως όμως να μεταλλαχθεί σε επιχείρηση. Μία ατέρμονη μάχη που διακρίνει την FCSP από τους ανταγωνιστές της. Ο ποδοσφαιρικός μετασχηματισμός που συντελέστηκε χρονολογικά από τα 1990's, δείχνει την πλάστιγγα της ζυγαριάς να γέρνει προς την επιχειρηματικότητα, αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα το ίδιο το σπορ και τους υποστηρικτές του.

Σε μία άλλη συνέντευξή του στο BBC, ο Gottlich ανέλυε το σκεπτικό του αναφορικά με το μέλλον του κλαμπ. *«Η St. Pauli αφορά την αυθεντικότητα. Είναι να κάνεις τα πράγματα διαφορετικά, να βρεις τον δικό σου τρόπο και να μείνεις πιστός στις αξίες σου, όσο το δυνατόν περισσότερο, σε ένα πολύ εμπορικό περιβάλλον. Αυτό προσπαθεί να κάνει η St Pauli εδώ και δεκαετίες. Και θα παραμείνει για πάντα αγόνας. Πλέον είμαστε αναγκασμένοι να παίζουμε παιχνίδια για την τηλεόραση και όχι για τους οπαδούς. Αυτό είναι πολύ δυσάρεστο, γιατί το ποδόσφαιρο πάντα ήταν για τους οπαδούς. Έφερνε πάντα τον κόσμο κοντά».*

Συνεχίζοντας, ο Gottlich αναφέρει σχετικά με την υλοποίηση του οράματός του τα εξής: *«Πρέπει να αναρωτηθούμε. Ανήκουμε στον αθλητισμό ή στην οικονομία; Για μένα το ποδόσφαιρο είναι η Νο1 προτεραιότητά μου. Αυτή τη στιγμή, είναι πολλά τα χρήματα που εισρέουν στα ταμεία από τα τηλεοπτικά, αλλά εξίσου σημαντικό είναι το πώς μοιράζουμε αυτά τα χρήματα. Έχει ενδιαφέρον ένα πρωτάθλημα όπου 4-5 κλαμπ κερδίζουν πάντα; Μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα μοντέλο ανταγωνιστικής ακεραιότητας, με ίσους όρους και να σκεφτούμε νέους τρόπους βελτίωσης, με βάση τους οπαδούς μας. Το ποδόσφαιρο πρέπει να βασίζεται στην κοινωνία κι αυτός είναι ένας βιώσιμος τρόπος για το άθλημα. Πρόκειται για μια πράξη εξισορρόπησης μεταξύ των αξιών μας και της ανάγκης να είμαστε δομημένοι και οργανωμένοι οικονομικά ως ποδοσφαιρικός σύλλογος. Όσο τα μέλη και οι οπαδοί θέλουν την FCSP στο επαγγελματικό ποδόσφαιρο, γνωρίζουν καλά ότι πρέπει να έχουμε και κάποια χρήματα. Εμείς βλέπουμε το ποδόσφαιρο ως πλατφόρμα επέκτασης και κοινοποίησης των κοινωνικών θεμάτων. Μόνο αν πετύχουμε, μπορούμε να ακουστούμε καλύτερα».*

Η στάση της FCSP, εκτός από φίλους, έχει δημιουργήσει και πολλούς εχθρούς, ιδιαίτερα όσους προέρχονται από τη δεξιά ιδεολογική πτέρυγα, οι οποίοι τη μισούν για όλα όσα εκπροσωπεί. Δεν είναι όμως μόνο οι «αντιφρονούντες», αλλά υπάρχουν και ορισμένοι, που ασκούν έντονη κριτική στην αυξανόμενη δημοφιλία που επιδιώκει το κλαμπ, ενώ παραθέτουν το επιχείρημα της αντιφατικότητας των ιδεών που πρεσβεύει στα χρόνια του επαγγελματισμού. Όπως και να 'χει, η St. Pauli μοιάζει με ένα σπάνιο είδος πουλιού, που εξακολουθεί να φτερουγίζει περήφανα στα σύννεφα του βιομηχανοποιημένου ποδοσφαιρικού βιότοπου.

Στον ήλιο του St. Pauli προτιμούν να αγαπούν, παρά να μισούν. Στέκονται δίπλα στους απόκληρους της κοινωνίας και αποκαθιστούν τη χαμένη τιμή του αθλητισμού, ξαναζωντανεύοντας την ιστορία με τον δικό τους μοναδικό τρόπο. Είναι ασυμβίβαστοι. Δεν υπακούουν σε κανόνες. Εξεγείρονται, όπως το ώριμο τέκνο της οργής. Όπως έλεγε και ο Ερνέστο «Τσε» Γκεβέρα: *«Το ποδόσφαιρο δεν είναι ένα απλό παιχνίδι. Είναι όπλο της επανάστασης».*

3.20 Ενάντια στον εκμοντερνισμό του ποδοσφαίρου

Ο ανθρωπολόγος με ειδίκευση στον ποδοσφαιρικό πολιτισμό, Martino Simcik, θεωρεί πως όλοι όσοι αυτοπροσδιορίζονται ως φίλοι του σπορ ή ασχολούνται ενεργά με το ποδόσφαιρο, έχουν απογοητευτεί από την διείσδυση του επαγγελματισμού στο παιχνίδι, διότι παρατήρησαν την δραστική μείωση του ρόλου τους ως ενδιαφερόμενοι. Τα σωματεία, αν και βασίστηκαν χρηματοδοτικά σε εκείνους, πλέον λειτουργούν ως παγκόσμια brands, καθώς προτίμησαν τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από τα τηλεοπτικά δικαιώματα και τις επικερδείς χορηγικές συμφωνίες, ξεχνώντας τη σπουδαιότητα της συνεισφοράς των φιλάθλων τους. Πρόκειται για μία οπαδική κοινότητα που επηρέασε καθοριστικά την καθημερινότητα του κλαμπ που υποστηρίζουν, αφού στην ουσία ήταν εκείνοι που διοικούσαν τον σύλλογο, χτίζοντας μια αμφίδρομη σχέση. Σήμερα, είναι λίγα τα εναπομείναντα σωματεία στο υψηλότερο επίπεδο που βασίζονται στην οπαδική τους βάση, καθώς η πλειοψηφία χρηματοδοτείται από πολυεθνικούς ομίλους επιχειρηματιών, έχοντας κατορθώσει να απολέσουν τη σύνδεση που είχαν, με συνέπεια να απομακρυνθούν όχι μόνο από την κοινότητα, αλλά και από το ίδιο το άθλημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της θεώρησης αποτελεί ένα γκρουπ δυσαρεστημένων φιλάθλων, οι οποίοι αποφάσισαν να στηρίξουν έναν γερμανικό σύλλογο, που αγωνίζεται στη δεύτερη κατηγορία. Μαζεύονται κάθε εβδομάδα στην τοπική pub- σήμα κατατεθέν της St. Pauli με την ονομασία “Jolly Roger” για να παρακολουθήσουν τους αγώνες της και καταναλώνουν μπίρες, με πρόποση για μία διαφορετική ποδοσφαιρική εκδοχή. Επέλεξαν την FCSP ως μία εναλλακτική διέξοδο στο “Μοντέρνο Ποδόσφαιρο”, παρά το γεγονός ότι δεν έχει να επιδείξει κάποιο τρόπαιο στο παλμαρέ της (Grant, 2023). Συνεχίζοντας, ο Simcik τονίζει ότι η μοναδικότητα του club οφείλεται κατά ένα μεγάλο ποσοστό στον διαφορετικό τρόπο που οι οπαδοί του αντιμετωπίζουν το ποδόσφαιρο, το οποίο χρησιμοποιούν ως εργαλείο εφαρμογής πολιτικού ακτιβισμού. Για τους φίλους της St. Pauli, η “στρογγυλή θεά” ενισχύει τους δεσμούς της κοινότητας και φέρνει τους ανθρώπους πιο κοντά.

Η εμφάνιση νέων κοινωνικών κινημάτων είναι προαπαιτούμενο για την κατανόηση της οπαδικής σκηνης της St. Pauli. Οι ultras χρησιμοποιούν το ποδόσφαιρο ως μέσο άσκησης

κοινωνικού και πολιτικού ακτιβισμού, δρώντας ομαδικά, ενώ παράλληλα η σύσφιξη σχέσεων με άλλους ultras ανά τον κόσμο, διαμορφώνει διακρατικές κοινωνικές κινήσεις. Το δημοφιλέστερο άθλημα παγκοσμίως προσομοιάζεται με μια νέα μορφή πολιτικής επικοινωνίας μεταξύ των οπαδών, καθιστώντας το ως ένα ισχυρό εργαλείο αντίστασης, ενώ ταυτόχρονα αμφισβητεί την αναπαράσταση των οπαδών από τα media ως επικίνδυνων χούλιγκαν με έφεση στα μπάχαλα. Αντιθέτως το ποδόσφαιρο μπορεί να χρησιμοποιηθεί από περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες στοχεύουν να αγωνιστούν για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους (Karydis, 2019).

Η FCSP είναι συνυφασμένη με την έννοια «Against Modern Football», καθώς στάθηκε η αφορμή για να γεννηθούν οργανωμένα οπαδικά γκρουπ. Η δύναμη του ποδοσφαίρου έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της κοινωνίας και της ζωτικότητας των ατόμων. Ωστόσο, οι παρενέργειες του καπιταλισμού στη μεταβιομηχανοποίηση του αθλήματος είναι αισθητές. Η ανάγκη για την επίτευξη κέρδους, έχει μετατρέψει τους φιλάθλους σε καταναλωτές, αλλοτριώνοντας τον χαρακτήρα της κατασκευής συλλογικών ταυτοτήτων και τη διαμόρφωση ταξικής συνείδησης.

Η εκδοχή του Μοντέρνου Ποδοσφαίρου προήλθε από την αποδοχή της νεοφιλελεύθερης λογικής, που βασίζεται στον παγκοσμιοποιημένο επεκτατισμό των καπιταλιστικών προτύπων. Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Γερμανού φιλοσόφου, Χέρμπερτ Μαρκούζε, πρόκειται για την εμπορευματοποιημένη ποδοσφαιρική εκδοχή, που μετατρέπει το σπορ σε ένα προϊόν, πλήρως αποκομμένο από την πολιτική του διάσταση. Οι υπέρμαχοι του ποδοσφαιρικού εκμοντερνισμού τάσσονται κατά της σύνδεσης του αθλήματος με την πολιτική. Υπό αυτό το πρίσμα, οι κυβερνήσεις των χωρών -στην πλειοψηφία τους- εκμεταλλεύονται ιδεολογικά το ποδόσφαιρο, κυρίως σε επίπεδο εθνικών ομάδων, προωθώντας την εθνική ενότητα και την πλασματική καλλιέργεια πατριωτικής αναπτέρωσης. Πρόκειται για την αλλοτρίωση των μαζών, με μαρξιστικούς όρους.

Σύμφωνα με τον Peter Donnelly (2008), ο ανταγωνιστικός αθλητισμός βασίζεται στις αρχές του κοινωνικού αποκλεισμού και ενδέχεται να αξιοποιηθεί για την προώθηση της

ιδεολογικής συμμόρφωσης και την ωραιοποίηση εννοιών όπως ο εθνικισμός, ο милитарισμός, ενώ μεγεθύνει ανισότητες με βάση το φύλο, τη φυλή και την αναπηρία. Το παράδειγμα της διοργάνωσης του Παγκοσμίου Κυπέλλου Αστέγων φανερώνει πως το ποδόσφαιρο αποτελεί βοηθητικό παράγοντα για τα ασθενέστερα άτομα, τα οποία διεκδικούν -μέσω του σπορ- την επανένταξή τους στην κοινωνία και την προάσπιση των (αναφαίρετων) δικαιωμάτων τους.

Σε αντιδιαστολή, ο αθλητισμός μπορεί να γίνει εφελκυστικό ανθρώπινης παρέμβασης, ώστε να επιλύσει προβλήματα κοινωνικής φύσης που αντηχούν στη σύγχρονη εποχή, όπως λόγω χάρη η φτώχεια, ενώ έχει τη δύναμη να συνεισφέρει στην αποκλιμάκωση συγκρούσεων, όπως η καμπάνια «Sport for Peace», η οποία προωθεί τη συμφιλίωση, καθώς και τη διαπολιτισμική επικοινωνία σε περιοχές όπου κυριαρχούν οι διαμάχες (Kidd, 2008).

Η βιομηχανική επανάσταση του ποδοσφαίρου συνάδει με την αποποίηση της ανθρώπινης πλευράς του. Ο πακτωλός εκατομμυρίων που δαπανώνται για μεταγραφές, έφερε στο προσκήνιο παίκτες εγωιστές, που δρουν ατομικιστικά και συμπεριφέρονται ως καταναλωτικά πρότυπα μάρκετινγκ, χάνοντας σταδιακά κάθε ίχνος αλτρουισμού.

Παραφράζοντας τα λόγια του Γερμανού κοινωνιολόγου, Jurgen Habermas, ο επαναπροσδιορισμός της δημόσιας σφαίρας κατατάσσει το ποδόσφαιρο ως ένα μέσο απόσπασης προσοχής. Με γνώμονα αυτό, άνθισαν οπαδικά γκρουπ με αριστερή ιδεολογική κλίση, που επιδιώκουν να αντισταθούν στην εργαλειοποίηση του αθλήματος από δικτατορικά και απολυταρχικά καθεστώτα, όπως είχε συμβεί με το Παγκόσμιο Κύπελλο του 1934 στα γήπεδα της Ιταλίας του Μουσολίνι, τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1936 στη χιτλερική Γερμανία και το Μουντιάλ του 1978 που διεξήχθη στην Αργεντινή υπό το άγρυπνο βλέμμα του στρατιωτικού δικτάτορα, Χόρχε Ραφαέλ Βιδέλα (Vinas, Parra, 2020). Όπως υποστηρίζει ο Kuhn (2011), οι εξουσιαστές εκμεταλλεύονται πολιτικά το ποδόσφαιρο, επιχειρώντας να κερδίσουν την υποστήριξη των εξουσιαζόμενων, ενώ παράλληλα επιθυμούν την ταύτισή τους με το λαϊκό άθλημα, δίνοντας πολιτική χροιά στις ποδοσφαιρικές νίκες και διοργανώνοντας ποδοσφαιρικά

τουρνουά συμφεροντολογικά, με απώτερο σκοπό την υπεράσπιση αυταρχικών καθεστώτων.

Ο Terry Eagleton, καθηγητής φιλοσοφίας του πανεπιστημίου Λάνκαστερ της Αγγλίας, λίγο μετά την τελετή λήξης του Παγκοσμίου Κυπέλλου στα γήπεδα της Νοτίου Αφρικής το 2010, είχε δημοσιεύσει ένα άρθρο με τίτλο: «Ποδόσφαιρο: Ένας αγαπητός φίλος του καπιταλισμού», όπου ανέλυε τη διττή έννοια του ποδοσφαίρου, το οποίο δεν είναι απλώς το όπιο του λαού ή ένα όχημα που χρησιμεύει στην απόσπαση της προσοχής από κοινωνικοπολιτικά ζητήματα, αλλά έχει κάλλιστα τη δυνατότητα να αναδειξει ριζοσπαστικές πτυχές, να αφυπνίσει την ταξική συνείδηση και να παρακινήσει σε αλληλέγγυες δράσεις το οπαδικό κίνημα.

Το ποδόσφαιρο παραδοσιακά έχει συνδεθεί με την εργατική τάξη. Πρόκειται για ένα ομαδικό παιχνίδι, που καλλιεργεί σχέσεις αλληλεγγύης. Στις απαρχές του επαγγελματικού ποδοσφαίρου, προέρχονταν κυρίως από τις χαμηλότερες κοινωνικές βαθμίδες, αντιμετωπίζοντας το σπορ ως μία διέξοδο από την καθημερινότητα και μια ευκαιρία ψυχαγωγίας δίχως να ξοδέψουν πολλά χρήματα (Karydis, 2019).

Ωστόσο, η άνοδος της παγκοσμιοποίησης και η προώθηση του ατομικισμού, οδήγησε στον κατακερματισμό της εργατικής τάξης, άνοιξε την κερκόπορτα του καπιταλισμού, ο οποίος επηρέασε το λαοφιλέστερο άθλημα παγκοσμίως, έχοντας ως επακόλουθο την ανάπτυξη της μοντέρνας version του. Παράλληλα, οι οπαδοί εξελίχθηκαν σε καταναλωτές, ενώ οι σύλλογοι μετατράπηκαν σε αντικείμενα εμπορικής εκμετάλλευσης, ξέχασαν τις ρίζες προέλευσής τους, αποκόπηκαν το περιβάλλον τους και διέκοψαν σταδιακά τη σύνδεση που διατηρούσαν με την πόλη τους, προσαρμοσμένοι πλήρως στη νέα τάξη πραγμάτων.

Οι παράγοντες που ήταν υπεύθυνοι για την κατασκευή ποδοσφαιρικής ταυτότητας εκλείπουν. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και με την διαμόρφωση της αίσθησης του ανήκειν. Σύμφωνα με τον μαρξιστή Ιταλό συγγραφέα, Αντόνιο Γκράμσι, η αύξηση της αίσθησης του ανήκειν και η διάδραση μεταξύ των ατόμων, συνεπάγεται με αύξηση της κοινωνικής

συνοχής και των δυνατοτήτων κινητοποίησης. Η υποστήριξη σε έναν σύλλογο εξαρτάται από τον χώρο που καταλαμβάνει στα μίντια, τις νίκες που πετυχαίνει στο χορτάρι και τους τίτλους που κατακτά στο γήπεδο. Αναπόφευκτα, οι συνθήκες που διαμορφώνουν την αθλητική επιτυχία ή την αποτυχία, καθορίζουν και το επίπεδο αφοσίωσης των οπαδών τους. Πλέον, οι σύλλογοι δίνουν έμφαση στη δημιουργία τεχνητών ταυτοτήτων, εστιάζοντας στον τόπο προέλευσης, παρά στην ίδια την κοινότητα.

Στις μέρες μας, το ποδόσφαιρο διοικείται από κέντρα εξουσίας οικονομικών ελίτ, οι οποίες εκμεταλλεύονται τη μαζικότητα του σπορ και τις επενδυτικές ευκαιρίες που προκύπτουν από την ενασχόληση με το αθλητικό πεδίο. Οι τέσσερις γραμμές του αγωνιστικού χώρου μοιάζουν με πολιτική αρένα, όπου η παγκοσμιοποίηση ωθεί τους φιλάθλους στην απόκτηση μιας νέας ταυτότητας, αυτής των παθητικών καταναλωτών. Ο ριζοσπαστισμός καταπνίγεται, με το ποδόσφαιρο να ενσωματώνεται στις επιχειρηματικές φιλοδοξίες της οικονομικής ελίτ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η είσοδος πολυεθνικών που αποκρύπτουν τεχνηέντως τον συσχετισμό τους με πολιτικά συμφέροντα.

Ένα ακόμη γνώρισμα του σύγχρονου ποδοσφαιρικού γίγνεσθαι, αποτελεί η εμπορευματοποίηση του αθλήματος. Η ανθρώπινη φύση του παιχνιδιού έχει αντικατασταθεί, παραχωρώντας τη θέση της σε μια συναλλαγή με οικονομικό αντίκτυπο. Διαχρονικά ο καπιταλισμός είναι ένα σύστημα που έχει την ιδιότητα να επανεφευρίσκει τον εαυτό του διαρκώς συνεχώς, ενώ θεωρείται ένα μοντέλο που σχετίζεται με την οικονομική, κοινωνική και ταξική εκμετάλλευση, βασιζόμενο στη συγκρουσιακή λογική κεφαλαίου-εργασίας. Η εργατική δύναμη μετατρέπεται σε αξία και στη συνέχεια σε υπεραξία, σύμφωνα με την μαρξιστική θεώρηση. Ο ιδανικότερος τρόπος για κάθε δεξιά σκεπτόμενο, προκειμένου να αποσπάσει την προσοχή του λαού από την αδικία της πολιτικής και τους κόπους της εργασίας, ήταν, είναι και θα είναι το ποδόσφαιρο (Eagleton, 2010).

Το καπιταλιστικό πλαίσιο λειτουργίας με προαπαιτούμενα την παραγωγή και την κατανάλωση, τη ζήτηση και την προσφορά, αντικειμενοποιεί και αλλοιώνει τα ειδοποιά χαρακτηριστικά του αποκαλούμενου «βασιλιά των σπορ», που κινδυνεύει να χάσει το

στέμμα του, με το μοντέρνο ποδόσφαιρο να παίρνει τη μορφή μιας ψυχαγωγικής επιχείρησης, τη στιγμή που οι οπαδοί μετατρέπονται σε καταναλωτική μάζα. Το ποδόσφαιρο χρησιμοποιείται ως παράγοντας κοινωνικού ελέγχου, ενώ οι εμπλεκόμενοι από ενεργοί συμμετέχοντες μεταλλάσσονται σε παθητικούς υποστηρικτές, χωρίς κανενός είδους άσκησης επιρροής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων του κλαμπ.

Το Μοντέρνο Ποδόσφαιρο είναι η πεμπτουσία του διαχωρισμού του αθλήματος από την πολιτική, ενώ επιδιώκει την αποξένωση των φιλάθλων και ταυτόχρονα κόβει τον... ομφάλιο λώρο των συλλόγων από τις γεωγραφικές τους ρίζες. Πρόκειται για μια βιομηχανία θεάματος, ένα αδυσώπητο κυνήγι κέρδους που διεξάγεται από τις οικονομικές ελίτ, με έπαθλο τον έλεγχο του συστήματος. Επιπρόσθετα, το Μοντέρνο Ποδόσφαιρο «συγγενεύει» με τον νεοφιλελευθερισμό και διέπεται από συντηρητισμό και πουριτανισμό.

Ωστόσο, παρά την μεγάλη εισροή των κεφαλαίων στην ποδοσφαιρική βιομηχανία, το άθλημα παραμένει βυθισμένο στα χρέη. Η αφρόκρεμα των πλούσιων συλλόγων που αποκομίζουν κέρδη, είναι η εξαίρεση στον κανόνα, που θέλει τις ομάδες να συσσωρεύουν τεράστια έσοδα με αυξητικές τάσεις κάθε σεζόν, όμως να αποτυγχάνουν να τα μετατρέψουν σε βιώσιμα κέρδη (Kennedy, 2013). Η βιομηχανία του ποδοσφαίρου αποτελεί ένα διδακτικό μάθημα, που φανερώνει την επίπλαστη φύση του καταναλωτισμού, θολώνοντας τα όρια ανάμεσα στην ιδιοκτησία και την άσκηση ελέγχου, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύει τη δύναμη της κοινότητας, με την πολιτικοποίηση των οπαδών να βρίσκει πρόσφορο έδαφος, ώστε να αναπτυχθούν νέες μορφές ποδοσφαιρικών κινημάτων αριστερής ιδεολογικής κατεύθυνσης (Kennedy, 2013). Άλλωστε, η FCSP δεν είναι απλώς μία ακόμη ομάδα, αλλά θεωρείται η λέσχη των Γερμανών προλετάρων (Schuster, 2013).

Ένα νέο ποδοσφαιρικό concept είναι αναγκαίο να εφευρεθεί, ώστε το άθλημα να επουλώσει τις πληγές του και να επανέλθει στα πρότερα γνωρίσματά του. Να επανακτήσει τον ανθρωπισμό του και να αποτελέσει ξανά ένα κοινωνικό μέρος συνάντησης. Η επανεκκίνηση για την αναμόρφωση του ποδοσφαίρου μπορεί να γίνει εφικτή μονάχα εκ των έσω, από τις κερκίδες. Με εφαλτήριο τη συλλογική

αυτοδιαχείριση, το άθλημα μπορεί να ενδυναμώσει την κοινότητα, την αλληλεγγύη και το χτίσιμο δεσμών μεταξύ των οπαδών, εξαλείφοντας παράλληλα τις βλαβερές επιπτώσεις της αναγωγής του ποδοσφαίρου σε καπιταλιστική επιχείρηση, με παρελκόμενα όπως το ντόπινγκ, ο τζόγος, τα σκάνδαλα στησίματος αγώνων, η διαπλοκή και οι δωροδοκίες.

Ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα, που δείχνει την άλλη όψη του ποδοσφαιρικού νομίσματος, θεωρείται η Κορίνθιας, η οποία κινείται στην αντίθετη κατεύθυνση του «Modern Football». Στις αρχές των 1980's, η Βραζιλία βιώνει την σκληρή πραγματικότητα της επιβολής στρατιωτικής δικτατορίας, καθώς καταργούνται οι ελευθερίες και αναστέλλονται τα δημοκρατικά δικαιώματα. Παράλληλα, η αθλητική και κοινωνική κρίση βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη στο στρατόπεδο της Κορίνθιας. Οι παράγοντες και οι παίκτες του συλλόγου από το Σάο Πάολο, με πρωτοστατούντες τους Σόκρατες και Βλάντιμιρ, αλλάζουν ριζικά την ιεραρχία και τον τρόπο λειτουργίας του κλαμπ, υιοθετώντας ένα ποδοσφαιρικό μοντέλο διαχείρισης «από κάτω προς τα πάνω». Την περίφημη «Δημοκρατία της Κορίνθιας». Ουσιαστικά, πρόκειται για έναν μη κερδοσκοπικό ποδοσφαιρικό οργανισμό, που βασίζεται στην ψηφοφορία της γενικής συνέλευσης και στο αξίωμα «ένα άτομο, μία μετοχή». Η σύσφιξη των δεσμών με την τοπική κοινωνία και η χαμηλή τιμολογιακή πολιτική των εισιτηρίων για την διευκόλυνση της πρόσβασης στο γήπεδο αποτελούν μέρος του σχεδίου διάσωσης. Ο σύλλογος από τη «χώρα του καφέ» εφάρμοσε τον αθλητικό ακτιβισμό, ο οποίος έχει τη δυνατότητα να αξιοποιήσει την εναλλακτική ποδοσφαιρική κουλτούρα και να αμφισβητήσει τις κυρίαρχες νόρμες, μέσω της αντίστασης και της επαναστατικής δράσης, επιδιώκοντας την ελευθερία του ποδοσφαίρου (Totten, Lashua, Ratna, 2011).

Ακόμα μία ποδοσφαιρική ιστορία, που είναι επηρεασμένη από τα συνεταιριστικά κινήματα, είναι εκείνη της FC United of Manchester. Ο σύλλογος προήλθε από την πώληση της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ, η οποία περιήλθε στα χέρια του μεγιστάνα, Μάλκολμ Γκλέιζερ το 2005. Εμπνευσμένοι από την δημιουργία της AFC Wimbledon (2002) -που προέκυψε ύστερα από την μετακόμιση του κλαμπ στο Milton Keynes- οι πιο

ενεργοί οπαδοί της κόκκινης πλευράς του Μάντσεστερ σχημάτισαν στις 14 Ιουλίου του 2005 ένα σωματείο που στηρίχθηκε στις αρχές και τα πρότυπα των «Red Devils».

Το πανό με την επιγραφή «Hate Glazer, Love United» σηματοδότησε την απαρχή του «σχίσματος», ενώ περισσότεροι από 4.000 φίλαθλοι, που προέρχονταν από την οργανωμένη οπαδική σκηνή της αγγλικής πόλης, παρείχαν οικονομική στήριξη στο εγχείρημα. Το κλαμπ έχει τη δομή ενός μη κερδοσκοπικού οργανισμού, που ανήκει στους οπαδούς. Όπως γίνεται αντιληπτό, η εμπορευματοποίηση δημιουργεί μία νέα φυλή αθλητικών ακτιβιστών (Totten, 2014). Οι λεγόμενοι «Red Rebels» στοιχειοθετούν τα αποδεικτικά της επιστροφής του αθλήματος στις προλεταριακές του καταβολές.

Για την ομαλή λειτουργία των διεθνικών κοινωνικών κινημάτων, όπως το «Against Modern Football», είναι απαραίτητο τα μέλη να μοιράζονται κοινές πεποιθήσεις και να διαπνέονται από την αίσθηση ότι ανήκουν πρωτίστως στην κοινωνία και κατ' επέκταση να αναπτύξουν δεσμούς με ακτιβιστές του εξωτερικού, με την κουλτούρα της διαμαρτυρίας να αποτελεί κοινό παρονομαστή (Della Porta, Diani 1999).

Ουσιαστικά, οι ακτιβιστές οπαδοί του ποδοσφαίρου απαρτίζουν ένα διεθνικό κοινωνικό κίνημα, που ακολουθεί τα χνάρια αντίστοιχων πολιτικών κινημάτων, καθώς οι ultras ασπάζονται παρόμοιες αντιλήψεις, υιοθετούν την κουλτούρα της διαμαρτυρίας και διακατέχονται από την αίσθηση του ανήκειν, μετατρέποντας τα γήπεδα σε σημεία συνάντησης, αλληλεπίδρασης και σύναψης κοινωνικών δεσμών (Lestrelin, 2012). Η διακρατική κουλτούρα των θαυμαστών της FCSP είναι ένας από τους λόγους, που το κλαμπ έχει κερδίσει την συμπάθεια πολλών οπαδών από την Ελλάδα. Η πλειοψηφία αυτών των οπαδών κατατάσσεται στην αριστερή ιδεολογική πτέρυγα και προσδοκούν να χρησιμοποιήσουν το ποδόσφαιρο ως ένα όχημα που θα επιφέρει την αλλαγή. Ξέχωρα από την αγάπη τους για το άθλημα, μοιράζονται κοινές αγωνίες για το μέλλον της κοινωνίας, τάσσονται ενάντια στην κρατική καταστολή και συνεισφέρουν στην πάταξη του φασισμού, μέσω της οργάνωσης δράσεων αλληλεγγύης. Άλλωστε, όπως και οι ομοϊδεάτες τους, στην άλλη άκρη του Αμβούργου, αντιλαμβάνονται το ποδόσφαιρο ως

προέκταση της πολιτικής και επιδιώκουν την μετατροπή του αδύνατου σε εφικτού (Karydis, 2019).

3.21 Do It Yourself: Με γνώμονα την οικολογική συνείδηση

Εκτός από τη δέσμευση στις αξίες του αντιφασισμού, του αντιρατσισμού και της κοινωνικής συμπερίληψης, η FCSP μεριμνά και για το περιβάλλον, αποδεικνύοντας ότι διαθέτει οικολογικές ανησυχίες και επιχειρεί να συμβάλλει στην κλιματική αλλαγή. Ο γερμανικός σύλλογος πρωτοπορεί, εκπληρώνοντας τον στόχο που είχε θέσει το 2016, να φτιάξει τη δική του φανέλα. Πρόκειται για την τεχνοτροπία «DIY». Λίγο διάστημα προτού το 2020 αποχαιρετήσει, οι «Πειρατές» παρουσίαζαν την ολοκαίνουρια εμφάνιση της ομάδας, ύστερα από ένα καταρτισμένο πλάνο σε βάθος 5ετίας, προχωρώντας σε μία κίνηση που ενέχει επιχειρηματικούς κινδύνους και αυξάνει το οικονομικό ρίσκο, ωστόσο είναι απολύτως συμβατή και εναρμονισμένη με τα ιδανικά του κλαμπ. Η διακοπή της συνεργασίας με την αθλητική εταιρεία Under Armour ήταν ο προάγγελος της δημιουργίας μιας φανέλας που τηρεί τους οικολογικούς κανόνες που είχε θέσει αρχικά ο σύλλογος. Η νέα φανέλα με την επωνυμία «Di!Y» πληρούσε τα κριτήρια, καθώς ήταν ανθεκτική και 100% φιλική προς το περιβάλλον. Μέσω του δικού της brand, η FCSP έδειξε πως μένει σταθερή στα πιστεύω της, με την βιωσιμότητα και την ηθική του δίκαιου εμπορίου να αναρριχόνται στην πυραμίδα των επιδιώξεών της (Ζαχαριάδης, 2020).

«Στη Ζανκτ Πάουλι, μας θεωρούν αντάρτες ως τώρα. Θέλουμε να εξελίξουμε αυτή την άποψη, ώστε να μας αντιμετωπίζουν ως ακτιβιστές, να ξεφύγουμε από το ‘είμαι ενάντια’ και να πάμε στο ‘είμαι υπέρ’. Αυτός ο διαφορετικός κόσμος περιλαμβάνει φυσικά το ζήτημα της βιωσιμότητας, αλλά δεν περιορίζεται απλά και μόνο στην οικολογία. Αφορά την κοινωνική βιωσιμότητα, τη δικαιοσύνη και τη διαφάνεια, που είναι έννοιες συμβατές με το DNA της Ζανκτ Πάουλι. Δεν πρόκειται απλά για μία ποδοσφαιρική φανέλα, είναι μία δήλωση», ήταν τα λόγια του υπευθύνου του εμπορικού τμήματος, Martin Drust.

Από τη μεριά του ο ισχυρός άνδρας της FCSP, Oke Gottlich, πρόσθεσε: *«Αυτή η ανεξαρτησία και η αναζήτηση νέων μεθόδων ήταν πάντα σήμα κατατεθέν της Ζανκτ Πάουλι. Οπότε με τη δική μας συλλογή συνεχίζουμε επίμονα να κυνηγάμε το δρόμο προς την ανεξαρτησία. Αυτό ήταν πάντα η Ζανκτ Πάουλι. Μία προσωπική δράση προς το καλύτερο».*

Η τιμή της φανέλας ανέρχεται στα 70 ευρώ, φθηνότερη κατά 5 ευρώ από τον προκάτοχο προμηθευτή αθλητικού υλικού Under Armour και από τον Μάιο του 2021 πωλείται στα ράφια των μπουτίκ και του ηλεκτρονικού καταστήματος του κλαμπ. Σύμφωνα, μάλιστα, με το γερμανικό περιοδικό «Kicker», τον δρόμο της St. Pauli αναμένεται να ακολουθήσουν κι άλλοι σύλλογοι μελλοντικά.

3.22 Η FCSP ως τρομοκρατική απειλή

Στην εποχή των social media και της παραπληροφόρησης, όπου τα fake news να καταλαμβάνουν σημαντικό κομμάτι των ειδήσεων, η FCSP εισήλθε στο μικροσκόπιο των βρετανικών μυστικών υπηρεσιών και της αστυνομίας, καθώς θεωρήθηκε ως τρομοκρατική απειλή, με τη νεκροκεφαλή-σήμα κατατεθέν του συλλόγου να τοποθετείται δίπλα στη σβάστικα και τα σύμβολα του τζιχάντ. Η βρετανική εφημερίδα «Guardian» ανέσυρε στο φως της επικαιρότητας έγγραφα της αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας της αστυνομίας, σύμφωνα με τα οποία ο γερμανικός σύλλογος συγκαταλέγεται μεταξύ των εξτρεμιστικών οργανώσεων, που σχεδιάζουν τρομοκρατικό χτύπημα. Μάλιστα, στην ακριβοθώρητη λίστα περιλαμβάνεται και η Greenpeace, ΜΚΟ που δίνει μάχη για να σώσει το περιβάλλον, τάσσεται κατά των πυρηνικών και υπερασπίζεται τα δικαιώματα των ζώων (Σαρρής, 2020).

«Το να αντιμετωπίζεις με τον ίδιο τρόπο ακτιβιστές για το περιβάλλον και τρομοκράτες δεν βοηθά στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Πώς θα καταφέρουμε να μάθουμε στα παιδιά μας για την καταστροφή που προκαλεί η κλιματική αλλαγή, όταν τους λένε πως εκείνοι που προσπαθούν να την σταματήσουν είναι εξτρεμιστές;», αναρωτήθηκε εύλογα ο διευθυντής

της Greenpeace στην Αγγλία, Τζον Σόβεν. Από την πλευρά του, ο τότε σέντερ μπακ της St. Pauli, James Lawrence, είχε σχολιάσει: *«Περήφανος για τις αξίες που έχουμε. Περήφανος που παίζω για τη Ζανκτ Πάουλι. Αντιφασίστες, αντιρατσιστές, αντισεξιστές, κατά της ομοφοβίας. Τι δεν σας αρέσει;»*. Ο γερμανικός σύλλογος απάντησε με retweet, στο οποίο παρέθεσε τα λόγια του Λόρενς, σημειώνοντας πως δεν έχει κάτι άλλο να προσθέσει (Σαρρής, 2020).

3.23 Η ελληνική διασύνδεση

Ο Ερνέστο Τσε Γκεβέρα έλεγε πως η μεγαλύτερη αρετή ενός επαναστάτη, είναι να διαισθάνεται την αδικία που διαπράττεται εναντίον οποιουδήποτε, σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου. Με γνώμονα τα λόγια του Αργεντινού, η FCSP αντιστέκεται σε βάρος κάθε αδικίας ανεξαρτήτως τοποθεσίας. Κάπως έτσι συνέβη και το 2013, στην αναμέτρηση κόντρα στην Μπράουνσβάιγκ, όταν οι ultras της St. Pauli είχαν αναρτήσει ένα πανό, που έγραφε σε άπταιστα ελληνικά: *«Ο Παύλος ζει, τσακίστε τους Ναζί»*. Αυτό το μήνυμα είναι ενδεικτικό της φιλοσοφίας που διέπει τον σύλλογο.

Χρόνια αργότερα, το 2019, οι οργανωμένοι οπαδοί της St. Pauli είχαν εκφράσει την συμπαράστασή τους στα Εξάρχεια, ύστερα από την αστυνομική επιχείρηση εκκένωσης των κατειλημμένων κτιρίων της περιοχής. Η ανακοίνωση που είχαν εκδώσει οι εμβληματικοί οπαδοί του γερμανικού κλαμπ τελειώνει με τη φράση: *«Αλληλεγγύη στα Εξάρχεια»*.

Νωρίτερα, το 2014, οι ερασιτέχνες οπαδοί της FCSP ταξίδεψαν μέχρι τη Θεσσαλονίκη για να αγωνιστούν στη φιλική αναμέτρηση κόντρα στην αυτοοργανωμένη ομάδα Προοδευτική Έκρηξη Τούμπας, σε μία ποδοσφαιρική γιορτή εναντίωσης σε όσα αντιπροσωπεύει το σύγχρονο ποδόσφαιρο. Για την ιστορία, η Προοδευτική επικράτησε με 4-1, με το σύνθημα *«Fuck FIFA, Boycott Mundial»* να κυριαρχεί και το παραφρασμένο τραγούδι των φίλων της Λίβερπουλ *«You 'll never drink alone»* να δονεί την ατμόσφαιρα (Αβραμίδης & Κουκουμάκας, 2014).

Μία ακόμη ιστορία σε «γαλανόλευκο» φόντο, εκτυλίχθηκε με αφορμή ένα σκίτσο, το οποίο προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων και δίχασε το φεμινιστικό κίνημα. Πρόκειται για τη δημιουργία του ντουέτου Γερμανών καλλιτεχνών Sutosuto, οι οποίοι σχεδίασαν για λογαριασμό της St. Pauli ένα σκίτσο που απεικόνιζε ένα κοριτσάκι με κοτσιδάκια και σπρέι γκράφιτι να κρατά τη σημαία της ομάδας και να πατάει το κεφάλι ενός αρκούδου με το μήνυμα «*Protect your daughter, educate your son*» («*Προστάτεψε την κόρη σου, επιμόρφωσε τον γιο σου*). Ο σύνδεσμος φιλάθλων της ΑΕΚ στο Περιστέρι, με αφορμή την κακοποίηση των γυναικών και το σκάνδαλο «Me too», ύστερα από τις καταγγελίες της Σοφίας Μπεκατώρου, αποφάσισε να προχωρήσει σε μία παραλλαγή του σκίτσου, με το κοριτσάκι να κρατάει μια σημαία της ΑΕΚ και το πρώτο μισό του μηνύματος ήταν σβησμένο, στοχεύοντας να καταδείξει τη σημασία της επιμόρφωσης των αγοριών γύρω από το ζήτημα της αγωγής και του σεβασμού απέναντι στο γυναικείο φύλο. Ήταν ένας ευρηματικός τρόπος του οργανωμένων οπαδών της «Ένωσης» στο Περιστέρι να τοποθετηθούν κατά της σεξουαλικής βίας και οποιασδήποτε μορφής παρενόχλησης των γυναικών (Γαλανοπούλου, 2021).

Προσφάτως, οι υποστηρικτές της FCSP δημιούργησαν στο Αμβούργο ένα γκράφιτι αφιερωμένο στον αδικοχαμένο φίλαθλο της ΑΕΚ, Μιχάλη Κατσούρη, θέλοντας να τιμήσουν τη μνήμη του. Άλλωστε, οι οργανωμένοι οπαδοί του γερμανικού συλλόγου διατηρούν πολύ καλές σχέσεις με εκείνους της «Ένωσης» και επέλεξαν τη συγκεκριμένη μορφή τέχνης του δρόμου, προκειμένου να υποβάλλουν τα σέβη τους στον 29χρονο φίλο του «δικέφαλου αετού», ο οποίος δολοφονήθηκε την αποφράδα 7η Αυγούστου 2023 από χούλιγκανς της Ντινάμο Ζάγκρεμπ, που είχαν μεταβεί στη Νέα Φιλαδέλφεια ενόψει της αναμέτρησης για τον τρίτο προκριματικό γύρο του Champions League. Μάλιστα, το γκράφιτι σε τοίχο του Αμβούργου έγραφε στα ελληνικά το όνομα του Μιχάλη με ένα κεριά αναμμένο, ενώ συνοδευόταν από το εξής μήνυμα: «Rest in peace» (Αναπαύσου εν ειρήνη) (Σιαμπλής, 2023).

Την «καφετί» φανέλα έχουν φορέσει κατά το παρελθόν ποδοσφαιριστές που έχουν βιώσει την ελληνική ποδοσφαιρική πραγματικότητα, όπως οι Αντρέας Ράινκε (Ηρακλής), Δημήτρης Διαμαντάκος (2018-2020) και Μανώλης Σάλιακας (2022-σήμερα), ενώ στον

προπονητικό πάγκο του συλλόγου έχει θητεύσει ο Έβλαντ Λίνεν (Πανιώνιος, ΑΕΚ, Ολυμπιακός).

Αξιο αναφοράς, το γεγονός πως ο πόλεμος της Γάζας στάθηκε αφορμή για το κλείσιμο ενός εκ των ιστορικότερων επίσημων συνδέσμων ξένου συλλόγου στην Ελλάδα. Ο λόγος για το «X FC St. Pauli Athens Club», το οποίο αποφάσισε να βάλει οριστική τελεία στη λειτουργία του τον Οκτώβρη του 2023, ύστερα από 16 συναπτά έτη. Κύρια αιτία, η στήριξη του γερμανικού συλλόγου προς το Ισραήλ και ο μη καταδικασμός των αεροπορικών επιδρομών στην πολύπαθη Γάζα. Η απόφαση πάρθηκε ύστερα από επιθυμία της συντριπτικής πλειοψηφίας των μελών του club, τα οποία διαπίστωσαν χαοτικές ιδεολογικές διαφορές με το σωματείο από το Αμβούργο, ειδικότερα όσον αφορά την πολεμική σύρραξη στην Παλαιστίνη. Η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι, ήταν το πανό που ανήρτησαν οι οπαδοί της St. Pauli με το εξής μήνυμα *«Το ποτέ ξανά, είναι τώρα. Ας πολεμήσουμε τον αντισημιτισμό. Από τη Γάζα μέχρι τη Γλασκώβη, ελευθερία στην Παλαιστίνη από τη Χαμάς»*, το οποίο περιείχε σαφείς αναφορές στο Ολοκαύτωμα των Εβραίων από τους Ναζί κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, που κόστισε τη ζωή 6 εκατ. ανθρώπων και είχε ως επακόλουθο την πρόκληση έντονων αντιδράσεων και από άλλους επίσημους συνδέσμους του σωματείου ανά τον κόσμο. *«Η κοινή μας πορεία, βάσει αυτών που πρέσβευε (ή που πιστεύαμε πως πρέσβευε) η St. Pauli, έληξε την 7η Οκτώβρη, όταν ξαφνικά βρεθήκαμε σε τελείως αντίπαλα στρατόπεδα. Οι διαφορές μας είναι χαοτικές και αμέσως μετά από τη διαμαρτυρία μας για τη θέση υπέρ του κράτους του Ισραήλ που πήρε η ομάδα (ως σύλλογος και ως οπαδικό κίνημα μέσα στη Γερμανία), σε συνεργασία με διάφορα διεθνή κλαμπ της St. Pauli ανά τον κόσμο, φτάσαμε στο σημείο να δεχθούμε μέχρι και επιθέσεις των μέχρι τότε “δικών μας ανθρώπων” από το Αμβούργο, οι οποίοι μας κατηγορήσαν ως “συμπαθούντες της τρομοκρατίας” και “αντισημίτες”, κατηγορίες που ΔΕΝ αποσύρθηκαν έκτοτε, και ακόμη χειρότερα ΔΕΝ μας δόθηκε για αυτές καμία συγγνώμη. Εν κατακλείδι: Από την πρώτη μέρα δημιουργίας του Athens Club σταθήκαμε πιστοί στις αξίες μας, στα πιστεύω μας και σε αυτό που νομίζαμε ότι εκπροσωπεί η St. Pauli. Και τελικά είχαμε κάνει λάθος. Η St. Pauli μας απογοήτευσε πλήρως... Η αλληλεγγύη που μέχρι σήμερα πρόσφερε απλόχερα, ξαφνικά δεν ισχύει για τους Παλαιστίνιους. Η αλληλεγγύη όμως δεν είναι αλά καρτ. Παράλληλα με*

τη δική μας απόφαση για αυτοδιάλυση, αναστέλλεται η λειτουργία και άλλων διεθνών κλαμπ. Ένα κεφάλαιο κλείνει για εμάς, αλλά μας δίνει το έναυσμα να μπαρκάρουμε με το δικό μας πειρατικό πλοίο για άλλα λιμάνια... Ποδοσφαιρικά, πολιτικά, πολιτισμικά», καταλήγει η ανακοίνωση που εξέδωσε το κλαμπ της Αθήνας.

3.24 Βίλχελμ Κοχ - Ότο Βολφ: Παρελθόν ναζιστικής απόχρωσης

Μοιάζει με ειρωνία της τύχης ή ένα κακόγουστο αστείο, όμως ενέχει δόσεις αλήθειας. Ποιος θα φανταζόταν ότι ο σύλλογος που ταυτίζεται με την αριστερά και τον προοδευτισμό, θα συνδεόταν με το ναζιστικό καθεστώς της χιτλερικής Γερμανίας. Η μαύρη κηλίδα που... λέκιασε τον ποδοσφαιρικό τόμο της FCSP, μπορεί να καταγράφεται ως υστερόγραφο, ωστόσο καταμαρτυρά τα φασιστικά κατάλοιπα του σκοτεινού παρελθόντος του γερμανικού συλλόγου, ο οποίος αναζητούσε μια χαραμάδα δέσμης φωτός, που θα τον απελευθέρωνε από τα δεσμά της καταπίεσης και της τυφλής υπακοής του απολυταρχικού καθεστώτος του Φίρερ. Η έκθεση που πραγματοποιήθηκε το 2017 στον περιβάλλοντα χώρο του σταδίου «Millerntor» ανέσυρε στην επιφάνεια άγνωστα ιστορικά ντοκουμέντα αναφορικά με τη στάση που κράτησε η St. Pauli κατά την εποχή του Γ' Ράιχ.

Ο Κρίστοφ Νάγκελ ήταν ο άνθρωπος που επιμελήθηκε της έκθεσης, αναλαμβάνοντας τη δύσκολη αποστολή της παρουσίασης της FCSP στα ζοφερά χρόνια του ναζισμού, καθώς η συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων για τη διασύνδεση του κλαμπ με το Εθνικοσοσιακιστικό κόμμα του Γερμανού δικτάτορα αποδείχθηκε δυσχερής, εξαιτίας της απουσίας οργανωμένων καταχωρημένων αρχείων με υπαιτιότητα του σωματείου. Στο... εκτελεστικό απόσπασμα τοποθετούνται δύο ονόματα που υπηρέτησαν τον σύλλογο, αφήνοντας το στίγμα τους για τους λάθος, όμως, λόγους.

Ο Βίλχελμ Κοχ διετέλεσε πρόεδρος της FCSP από το 1931 μέχρι και το 1945. Μέχρι το 1938 δεν υπάρχουν ενδείξεις σύνδεσης του Κοχ με το NSDAP, ωστόσο η παραμονή του

στον προεδρικό θώκο μέχρι και το 1945, όπως όλα συνωμοτούν, δεν αποτελούσε τροχοπέδη στα νοσηρά σχέδια του Χίτλερ, αλλά εξυπηρετούσε το ναζιστικό καθεστώς, με τις... ευλογίες του Ότο Βολφ. Το 1970 η έδρα της St. Pauli πήρε το όνομα Wilhelm Koch προς τιμήν του, ωστόσο, ύστερα από τις αποκαλύψεις για τις διασυνδέσεις του με τον φασιστικό πόλο της Γερμανίας, οι οπαδοί απαίτησαν την μετονομασία του σταδίου, το οποίο αποκαλείται Millerntor από το 1999.

Το έτερο πρόσωπο που ανέβηκε στο... εδώλιο του κατηγορουμένου ήταν ο Ότο Βολφ. Πρόκειται για παρελθοντικό άσο του συλλόγου, που φόρεσε την καφέ-άσπρη φανέλα για μια 10ετία (1925-1935). Ύστερα από ενδελεχή έρευνα του Κρίστοφ Νάγκελ, αναδείχθηκε ο σημαίνοντας ρόλος που κατείχε ο Βολφ, ως στενός συνεργάτης του φασιστικού κόμματος. Ουσιαστικά, δρούσε ως πράκτορας των Ναζί. Τα... αποκαλυπτήρια της έκθεσης γκρέμισαν το είδωλό του, αφού διαπιστώθηκε ότι ήταν μέλος του NSDAP και ένθερμος υποστηρικτής του Χίτλερ.

Σύμφωνα με τον Γερμανό ιστορικό, Frank Bajohr, η FCSP από το 1933 έως το 1945 κρατούσε μια ουδέτερη στάση απέναντι στο καθεστώς, όμως μπορεί να λεχθεί με βεβαιότητα πως δεν αντιστάθηκε σθεναρά στην αποτίναξη του φασιστικού ζυγού και ο λόγος κρύβεται πίσω από την παρουσία του Βολφ και την επιρροή που ασκούσε στον σύλλογο. Η συλλογή ντοκουμέντων και το ξεσκόνισμα αρχείων καρποφόρησε το 1999, όταν οι οπαδοί -σοκαρισμένοι από τα ευρήματα της έρευνας- απαίτησαν και πέτυχαν τη διαγραφή του ονόματός του από το κλαμπ. Ο Βολφ είχε φύγει νωρίτερα από τη ζωή, το 1991, οπότε δεν πρόλαβε να βιώσει την ολική μεταστροφή της φιλοσοφίας της FCSP, η οποία απευθύνεται στους «παρίες» και στους απόκληρους της κοινωνίας, στοχεύοντας στην κατάλυση στερεοτύπων και αγκυλώσεων που ενισχύουν τους διαχωρισμούς.

3.25 CSR: Ποδόσφαιρο κοινωνικής ανταποδοτικότητας

Το ποδόσφαιρο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (EKE), αναφέρεται στη χρήση της ποδοσφαιρικής πλατφόρμας, με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής ευθύνης και της

κοινοτικής ανάπτυξης. Πολλά κλαμπ ανά τον κόσμο έχουν υιοθετήσει το συγκεκριμένο είδος προσέγγισης, καθώς με αυτό τον τρόπο αυξάνουν την ανταποδοτικότητά τους προς την τοπική κοινωνία. Η ΕΚΕ περιλαμβάνει μία ευρεία γκάμα πρωτοβουλιών, όπως χορηγίες και δωρεές, ενώ ο εθελοντισμός αποτελεί ενεργό κομμάτι του εγχειρήματος. Η ανάπτυξη προγραμμάτων με ποδοσφαιρικό υπόβαθρο συνεισφέρουν στην προώθηση της ευημερίας των τοπικών κοινοτήτων. Η κατασκευή προπονητικών εγκαταστάσεων, η παροχή αθλητικού υλικού και εξοπλισμού και η εστίαση στην εκπαίδευση νεαρών ατόμων είναι ορισμένα παραδείγματα εφαρμογής ΕΚΕ, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν με θετικό πρόσημο στην ευρύτερη περιοχή.

Η μοναδική προσέγγιση της FCSP στην εταιρική κοινωνική ευθύνη αποτελεί στοιχείο της ταυτότητάς της και την κάνει να ξεχωρίζει από τους ανταγωνιστές της. Παρά το γεγονός ότι ο γερμανικός σύλλογος δίνει έμφαση σε κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες, δεν ξεχνά το επαγγελματικό του προφίλ, καθώς επιδιώκει ταυτόχρονα την επίτευξη επιχειρηματικών στόχων, έχοντας μετατραπεί σε έναν ελκυστικό προορισμό για τους φίλους του αθλήματος, που ταυτίζονται με τις αξίες και τα ιδανικά του. Άλλωστε, το κλαμπ λειτουργεί ως ΜΚΟ, με την οπαδική σκηνή και τις συλλογικότητες που έχουν ενταχθεί σε αυτό, να διαμορφώνουν ένα σημαντικό μέρος της δυναμικής του.

Κομβικό ρόλο στις πρωτοβουλίες ΕΚΕ της FCSP διαδραματίζει η δέσμευση του συλλόγου στις αξίες της προώθησης της διαφορετικότητας, της συμπερίληψης, της ανεκτικότητας και της ενσωμάτωσης μειονοτήτων. Είναι χαρακτηριστικό ότι η FCSP υποστηρίζει εμπράκτως περιθωριοποιημένες ομάδες, όπως η ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα, οι πρόσφυγες, οι άστεγοι, αλλά και τα άτομα που αντιμετωπίζουν κινητικά προβλήματα και άλλου είδους αναπηρίες. Είναι αξιοσημείωτο, ότι έχει σχεδιαστεί ειδικός χώρος για τη φιλοξενία αναπήρων στο Millerntor, ενώ συχνά ο σύλλογος διοργανώνει καμπάνιες με απώτερο σκοπό την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε ζητήματα που αφορούν το σύνολο της κοινωνίας.

Η υποστήριξη στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο είναι μία από τις σημαντικότερες πτυχές ΕΚΕ της St. Pauli. Ο σύλλογος του γερμανικού λιμανιού

συνεργάζεται με διάφορες οργανώσεις σε τοπικό επίπεδο, αποσκοπώντας στην ομαλή ένταξη των μεταναστών και την ενσωμάτωσή τους στη γερμανική κοινωνία. Τα προγράμματα εκμάθησης της γλώσσας και επαγγελματικού καταρτισμού, όπως και η διοργάνωση εράνων, αποτελούν ορισμένα δείγματα ανακούφισης αυτών των ομάδων, που προσπαθούν να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες ζωής μακριά από τον τόπο τους. Η διενέργεια του προγράμματος «Open St. Pauli» έχει σαν στόχο τη δημιουργία φιλικού κλίματος και φιλόξενης ατμόσφαιρας στο γήπεδο για όλους ανεξαιρέτως τους φιλάθλους, ανεξαρτήτως καταβολών.

Επιπρόσθετα, το γερμανικό κλαμπ έχει μακρά παράδοση στην υποστήριξη των δικαιωμάτων της LGBTQ κοινότητας, εντείνοντας τις προσπάθειες για τη δημιουργία ενός φιλόξενου και δίχως αποκλεισμούς περιβάλλοντος, ενώ επιδεικνύει άμεσα αντανακλαστικά κινητοποιήσεων αναφορικά με την καταπολέμηση του ρατσισμού και οποιασδήποτε μορφής διάκρισης, μέσω οργάνωσης εκστρατειών.

Όπως διαφαίνεται από τη μελέτη που διενεργήθηκε σχετικά με την προσέγγιση της FCSP σε ζητήματα φύλου και διαφορετικότητας, η οποία δημοσιεύτηκε το 2018 στο Journal of Sport and Social Issues, διαπιστώθηκε πως η δέσμευση του κλαμπ στην ισότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη, είχε ως επακόλουθο τη δημιουργία ενός περισσότερο περιεκτικού και φιλόξενου περιβάλλοντος, τόσο από τη σκοπιά των φιλάθλων, όσο και από εκείνη των παικτών, όπου το φύλο και το υπόβαθρο δεν συνιστούν παράγοντες διαχωρισμού.

Επίσης, η FCSP δραστηριοποιείται και στον τομέα της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, εφαρμόζοντας μια σειρά από μέτρα, προκειμένου να μειώσει αισθητά το αποτύπωμα του άνθρακα, όπως η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η ελαχιστοποίηση των αποβλήτων, ενώ παράλληλα επικεντρώνεται στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Η εγκατάσταση συστημάτων φωτισμού και θέρμανσης χαμηλής ενεργειακής στάθμης, η χρήση φιλικού προς το περιβάλλον εξοπλισμού στις εγκαταστάσεις και η ενθάρρυνση των φιλάθλων να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές και συνήθειες, όπως η μείωση πλαστικών μίας χρήσης και η παρακίνηση για την χρησιμοποίηση MMM για την παρακολούθηση αγώνων, αποτελούν θετικά δείγματα γραφής για έναν εναλλακτικό τρόπο ζωής.

Ακόμη, ψηλά στη λίστα των προτεραιοτήτων της FCSP βρίσκεται η δέσμευση για δίκαιο εμπόριο και επιχειρηματική ηθική. Η διασφάλιση δίκαιων συνθηκών εργασίας και συμμόρφωσης των προμηθευτών με τα ηθικά πρότυπα είναι αδιαπραγμάτευτη για τους «Πειρατές», οι οποίοι μέσω της καμπάνιας «St. Pauli goes Fairtrade» στόχευσαν στην προώθηση προϊόντων που εκπληρώνουν τις αρχές δίκαιου εμπορίου, ενώ ταυτόχρονα διεύρυναν την ευαισθητοποίηση και εστίασαν στην ηθική συμπεριφορά των οπαδών-καταναλωτών, όπως συμπεράνε η μελέτη που δημοσιεύτηκε το 2017 στο *International Journal of Sport Management and Marketing*.

Διαθέτοντας το πλεονέκτημα της υψηλής δημοτικότητας που απολαμβάνει στην ευρύτερη περιοχή του Αμβούργου -και ειδικότερα στη συνοικία που εδρεύει- καθώς και την ευρεία οπαδική της βάση, η FCSP πραγματοποιεί δράσεις για την ανακούφιση των αστεγών, αφού το ζήτημα της εύρεσης στέγης έχει αναχθεί σε πρόβλημα τεραστίων διαστάσεων, που μαστίζει την πόλη. Η συνοικία του Αγίου Παύλου συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό αστεγών, οι οποίοι αντικρίζουν κατάματα τις οδυνηρές συνέπειες του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ υποφέρουν από δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης. Ο σύλλογος υλοποιεί προγράμματα κοινωνικής συμπερίληψης, μέσω των οποίων κατορθώνει να συγκεντρώσει χρήματα για την κάλυψη των βασικών αναγκών των αστεγών. Μέσω του έργου «Duschbus», γίνεται αρωγός στην προσπάθεια της ομάδας «Go Banyo». Κάθε χρόνο διοργανώνει το πρόγραμμα «St. Pauli sind wir alle», που στην ουσία είναι ένα άτυπο προσκλητήριο που απευθύνεται στους άστεγους, οι οποίοι ξεναγούνται στο στάδιο του συλλόγου, σε μία ψυχαγωγική απόπειρα διαφυγής από τα προβλήματα και τις έγνοιες τους. Η παροχή τροφίμων, ποτών και δώρων, όπως και η γνωριμία με τους υπαλλήλους και το προσωπικό της ομάδας, φέρνουν πιο κοντά τους άστεγους με τον σύλλογο και χτίζονται ισχυροί δεσμοί αφοσίωσης.

Η μαθητική κοινότητα της περιοχής δεν θα μπορούσε να απουσιάζει από τον κατάλογο των επιδιώξεων της FCSP , η οποία από το 2019 εφαρμόζει το πρότζεκτ «Doppelpass». Αφορά τους μαθητές του τοπικού σχολείου «Stadtteilschule am Hafen» και ο στόχος

είναι να καλυφθούν θέσεις πρακτικής άσκησης και μαθητείας, μέσω της ενεργοποίησης των χορηγών.

Κύριο μέλημα για την FCSP αποτελούν οι πρόσφυγες και οι μειονοτικές ομάδες. Η μέθοδος που ακολουθείται είναι ο σχηματισμός ενός γκρουπ εργασίας που απαρτίζουν οι εργαζόμενοι και οι οπαδοί του κλαμπ, που μαζεύει χρήματα, ώστε να διενεργηθούν προγράμματα παροχής νομικών συμβουλών και οικονομικής στήριξης μέσω των ΜΚΟ, οι οποίοι επωμίζονται την πληροφόρηση των πολιτών σχετικά με τις δυσκολίες που βιώνουν οι πρόσφυγες στη συντριπτική τους πλειοψηφία. Μάλιστα, το σωματείο διεξάγει προπονήσεις στο στρατόπεδο «Horst», όπου μπορούν να λάβουν μέρος οι πρόσφυγες.

Επιπλέον, το πρότζεκτ «Kiezhelden Spendenbeirat» αφορά ένα ευρύ φάσμα πρωτοβουλιών συγκέντρωσης χρημάτων. Από νηπιαγωγεία και παιδικούς σταθμούς, μέχρι προσφυγικούς καταυλισμούς και αντιφασιστικές δράσεις, παρέχεται το δικαίωμα υποβολής αίτησης, ώστε να συμπεριληφθούν στο εγχείρημα.

Δεν είναι λίγες οι φορές που οι ποδοσφαιριστές του συλλόγου έχουν επισκεφτεί παιδικά νοσοκομεία και μονάδες φροντίδας και περίθαλψης ηλικιωμένων, ενώ κατά την περίοδο των Χριστουγέννων χαρίζονται δώρα σε παιδιά που προέρχονται από μη προνομιούχες οικογένειες. Εκτός των άλλων, προσφέρονται δωρεάν εισιτήρια για την παρακολούθηση ποδοσφαιρικών αγώνων.

Η τοπική κοινότητα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητας του συλλόγου, ο οποίος φροντίζει να στέκεται στο πλάι της και να συνεργάζεται στενά με φορείς της γύρω περιοχής και δίκτυα πρωτοβουλιών, ώστε να επιφέρει θετικές αλλαγές.

Η καινοτομία και η εφευρετικότητα που διακρίνει τους οπαδούς της FCSP, έχουν κινητοποιήσει τον σύλλογο να δημιουργήσει εργαστήρια παρακολούθησης μαθημάτων, ώστε να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και τα κατάλληλα εφόδια, προκειμένου να δραστηριοποιηθούν στον επιχειρηματικό κλάδο. Το 2019 το γερμανικό κλαμπ θέσπισε εργαστηριακά τμήματα, όπου η ευαισθητοποίηση και η ένταξη αναδείχθηκαν σε κυρίαρχα θέματα. Ακόμη, δίνεται προσοχή στον τομέα της συμβουλευτικής, παρέχοντας

μαθήματα ΕΚΕ σε φιλάθλους, εθελοντές και αθλητές ερασιτεχνικού επιπέδου. Θίχτηκαν ποικίλα θέματα, όπως η ισότητα των φύλων και το δικαίωμα της προσβασιμότητας ατόμων με αναπηρία.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι αν και η ανεξάρτητη οπαδική σκηνή του συλλόγου πρωτοστατεί σε πολλά ζητήματα, τον τελευταίο λόγο για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εκτέλεση των προγραμμάτων ΕΚΕ έχουν οι εμπειρογνώμονες και οι καταρτισμένοι επαγγελματίες, οι οποίοι εργάζονται σκληρά για την επιτυχή ολοκλήρωση των έργων.

3.26 Επιχειρηματικό μοντέλο: Power to the people

Ο διαφορετικός τρόπος θεώρησης των πραγμάτων, συγκριτικά με άλλα ποδοσφαιρικά σωματεία, εντοπίζεται (και) στο επιχειρηματικό μοντέλο που ακολουθεί η St. Pauli, η οποία έχει εκπαιδευτεί να σκέφτεται έξω από το κουτί. Το γερμανικό κλαμπ θέτει τον πήχη των προσδοκιών ψηλά, όσον αφορά τους κοινωνικούς και πολιτικούς στόχους, υποβαθμίζοντας σε δεύτερη μοίρα το αμιγώς οικονομικό σκέλος, γεγονός που πιστοποιεί τη μοναδικότητα της οργανωτικής του δομής και διαχείρισης.

Το επιχειρηματικό μοντέλο που ακολουθεί πιστά δίχως να παρεκκλίνει η FCSP, στηρίζεται στους άξονες της κοινωνικής δέσμευσης και ευθύνης. Η ομάδα του Αμβούργου διατηρεί ισχυρούς δεσμούς με την τοπική κοινότητα, προωθώντας τις έννοιες της κοινωνικής ένταξης, μέσω συνεργασιών με τοπικές φιλανθρωπικές οργανώσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα για τη μειονεκτούσα νεολαία, ενώ εντείνει την προσπάθεια για την προώθηση της βιωσιμότητας και της ευθύνης για το περιβάλλον.

Στο διοικητικό σκέλος, το κλαμπ πασχίζει για να διατηρήσει τον εκδημοκρατισμό του, με τους οπαδούς να έχουν άμεσο λόγο στα τεκταινόμενα της ομάδας, συμμετέχοντας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η ομάδα, ουσιαστικά, ανήκει στους οπαδούς της. Η λεγόμενη «Λέσχη των 100», αποτελείται από θαυμαστές του κλαμπ, οι οποίοι έχουν αγοράσει μερίδιο. Η επίπεδη διοικητική δομή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη συλλογική

λήψη αποφάσεων. Πιο συγκεκριμένα, το διοικητικό συμβούλιο της ομάδας βασίζεται στη συναίνεση, με το τρίπτυχο φίλαθλοι-παίκτες-προσωπικό να συμπεριλαμβάνεται. Η συγκεκριμένη διαχειριστική προσέγγιση είναι σύμφωνη με το γενικότερο ήθος του συλλόγου, που μεταφράζεται σε υψηλό αίσθημα συμμετοχικότητας και κοινωνικής υπευθυνότητας.

Συνολικά, η κοινωνική αποστολή της FCSP βρίσκεται σε περίοπτη θέση και υπερισχύει έναντι της μεγιστοποίησης του κέρδους, γεγονός που καταδεικνύει μια ξεχωριστή κουλτούρα οργάνωσης και διαχείρισης, που όμως συμβαδίζει με την εκπλήρωση του στόχου της οικονομικής βιωσιμότητας.

Η αντισυμβατική φύση της St. Pauli αντικατοπτρίζεται στη μοναδική προσέγγιση του συλλόγου, όσον αφορά τον επιχειρησιακό κλάδο. Η γερμανική ομάδα έχει απορρίψει κατά καιρούς επικερδείς χορηγικές συμφωνίες, οι οποίες προέρχονται από εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της καπνοβιομηχανίας και των αλκοολούχων ποτών, με το επιχείρημα πως δεν ευθυγραμμίζονται με τις αξίες της. Αντιθέτως, εστιάζει σε εναλλακτικές πηγές εσόδων, όπως το merchandising και τα μουσικά φεστιβάλ (Wicken, 2018).

Οι «Πειρατές» έχουν μετατραπεί σε παγκόσμιο σύμβολο αντίστασης κατά της εμπορευματοποίησης του ποδοσφαίρου, ενώ προσεγγίζουν την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη με μια διαφορετική ματιά, εκ διαμέτρου αντίθετη με την πλειοψηφία των ποδοσφαιρικών συλλόγων, χρησιμοποιώντας την πλατφόρμα τους για την υπεράσπιση κοινωνικοπολιτικών σκοπών, ώστε να δημιουργήσουν μια κοινωνία όπου η προοδευτικότητα και η περιεκτικότητα θα βρίσκονται στο επίκεντρο (Escritt, 2011). Η St. Pauli τάσσεται ενάντια στις καταπιεστικές κοινωνικές νόρμες και αποτελεί προτύργιο συμμετοχικότητας και διαφορετικότητας (Korte, 2015).

Δέλεαρ για την ανάμιξη ενός ποδοσφαιρικού συλλόγου σε δραστηριότητες ΕΚΕ αποτελούν η ενίσχυση της φήμης, η οικοδόμηση του εμπορικού σήματος (brand name), καθώς και η προώθηση σκοπών που αφορούν την τοπική κοινότητα. Η ΕΚΕ

περιλαμβάνει ποικιλία δραστηριοτήτων, από την επίτευξη κοινωνικών έργων, την επένδυση σε κοινοτικά προγράμματα και τις περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες, μέχρι την υποστήριξη φιλανθρωπικών οργανώσεων και την προάσπιση της ηθικής συμπεριφοράς στο άθλημα (Kirbach, Uhrich, 2015, et al Chadwick, 2009).

Άξιο αναφοράς, το γεγονός πως ενώ ορισμένοι σύλλογοι έχουν προχωρήσει στη δημιουργία ξεχωριστών τμημάτων ΕΚΕ, κάποιοι άλλοι έχουν ενσωματώσει τις δραστηριότητες ΕΚΕ ως τμήμα της ευρύτερης επιχειρηματικής στρατηγικής που ακολουθούν. Η δέσμευση ενός ποδοσφαιρικού σωματείου στην ΕΚΕ ενδέχεται να αποδειχθεί προβληματική, διότι ενέχει τους κινδύνους της έλλειψης πόρων και των ανταγωνιστικών προτεραιοτήτων. Ένας τρόπος για να ξεπεραστούν τα πιθανά εμπόδια και να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών ΕΚΕ, είναι η συνεργασία ανάμεσα στους ποδοσφαιρικούς συλλόγους, τις ΜΚΟ και τις τοπικές αρχές (Kirbach, Uhrich, 2015).

Η ΕΚΕ εκλαμβάνεται ως ένας σημαντικός εξελικτικός παράγοντας για τη σύγχρονη μορφή των επιχειρήσεων, λόγω του ότι μπορούν να προκύψουν πολλαπλά οφέλη στο αθλητικό πεδίο. Η βελτίωση της φήμης, η άνοδος του επιπέδου αφοσίωσης των φιλάθλων και η αποκόμιση οικονομικών απολαβών, δια μέσου της διεύρυνσης των χορηγικών συνεργασιών, αποτελούν κίνητρα. Λαμβάνοντας μέρος σε δραστηριότητες κοινωνικής υπευθυνότητας, οι αθλητικοί οργανισμοί έχουν τη δυνατότητα να διαφοροποιηθούν από τους ανταγωνιστές τους και να καθιερωθούν στη συνείδηση του κόσμου ως ηθικοί ηγέτες (Wahlbeck, Pack, 2018).

Εκτός από οφέλη, η επένδυση στο «στοίχημα» της ΕΚΕ συνεπάγεται και την ανάληψη του ανάλογου ρίσκου, με τις επιχειρήσεις να αντιμετωπίζουν μια σειρά από προκλήσεις, που περιλαμβάνουν την εξάρτηση από τους φυσικούς πόρους, τον παγκόσμιο χαρακτήρα του ποδοσφαίρου και την πολυπλοκότητα των σχέσεων με τους εμπλεκόμενους φορείς, ενώ θα πρέπει να συνυπολογιστεί το ενδεχόμενο μιας πιθανής μετωπικής σύγκρουσης των βιώσιμων πρακτικών, σε σχέση με τις οικονομικές επιταγές του αθλήματος. Ζητούμενο για τον ποδοσφαιρικό κλάδο, η επίτευξη μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας. Για

να καταστεί εφικτή, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι συνιστώσες της κοινωνίας, του περιβάλλοντος και της οικονομίας, οι οποίες είναι αλληλένδετες και αλληλοεξαρτώμενες μεταξύ τους (Walters, Tacon, 2014).

Η εμπλοκή της FCSP στις δραστηριότητες ΕΚΕ, φανερώνει μια γενικότερη στροφή του αθλητισμού προς μια κατεύθυνση υπευθυνότητας, όσον αφορά την κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση. Πλέον, οι σύλλογοι δεν περιορίζονται μονάχα στον ρόλο του παρατηρητή, αλλά επιπλέον εμφανίζονται πρόθυμοι να πρωταγωνιστήσουν σε αυτούς τους τομείς, δείχνοντας τον δρόμο. Το γερμανικό ποδοσφαιρικό οικοσύστημα, ειδικότερα, χαρακτηρίζεται από κλαμπ, τα οποία αντιλαμβάνονται το χρέος τους να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την προώθηση της βιωσιμότητας, όπως η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης και η θέσπιση ευνοϊκότερων μέτρων για την μετακίνηση των οπαδών με τα μέσα μαζικής μεταφοράς, ώστε να μειωθεί το αποτύπωμα άνθρακα. Τροχοπέδη, οι οικονομικοί περιορισμοί, οι ανταγωνιστικές προτεραιότητες, αλλά και η αντίσταση των εμπλεκόμενων φορέων, που ίσως αντιταχθούν στις επικείμενες αλλαγές (Meier, Chatrath, 2016).

Ανασταλτικός παράγοντας, η επίτευξη ισοζυγίου στην άκρως ανταγωνιστική και εμπορευματοποιημένη ποδοσφαιρική βιομηχανία, που δίνει προτεραιότητα στο κέρδος, έναντι της κοινωνικής ευθύνης. Ταυτόχρονα, η έλλειψη διαφάνειας και λογοδοσίας ενδέχεται να επισύρει κατηγορίες, είτε για ξέπλυμα «πράσινου» χρήματος, είτε για άλλου είδους ανειλικρινείς συμπεριφορές εταιρικού χαρακτήρα (Chadwick, 2009).

Οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι ασκούν έντονη επιρροή και βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση για να καταστρώσουν σχέδια κοινωνικής ευθύνης και περιβαλλοντικής διαχείρισης, λόγω της προβολής και της δημοσιότητας που απολαμβάνουν. Σύμφωνα με τους Walters και Tacon (2011), γίνονται ορατές τρεις διαστάσεις ΕΚΕ στο ποδοσφαιρικό στερέωμα. Οι εσωτερικές πολιτικές και πρακτικές -που αποτελούν την πρώτη διάσταση- περιλαμβάνουν τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, την προώθηση της ποικιλομορφίας και της ενσωμάτωσης στον εργασιακό χώρο. Η δεύτερη διάσταση, έχει να κάνει με τη δέσμευση μεταξύ οπαδών, τοπικής κοινότητας και προμηθευτών προς τον

κοινό στόχο του εντοπισμού των αιτιών, ώστε να καταπολεμηθούν κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα. Η τρίτη, αλλά εξίσου σημαντική διάσταση, είναι ο εξωτερικός αντίκτυπος του συλλόγου στην ευρύτερη κοινωνία, μέσω της συμβολής του σε κοινωνικούς σκοπούς ή από τον τρόπο διαμοιρασμού των διαθέσιμων πόρων. Όπως σημειώνουν, οι τρεις αυτές διαστάσεις θεωρούνται αλληλένδετες και η εξέτασή τους είναι προτιμότερο να διεξαχθεί συνδυαστικά (Walters, Tacon, 2011).

Όπως υποστηρίζουν οι Walzel και Breitbarth (2016), η επικέντρωση της FCSP σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, αποτελεί ένα ακόμη «παράσημο» στο... πέτο του συλλόγου, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στη διαφοροποίησή του συγκριτικά με άλλους, στον ποδοσφαιρικό στίβο μάχης του άκρατου ανταγωνισμού. Παρατήρησαν πως οι γερμανικοί σύλλογοι μετατόπισαν το βάρος των προσπαθειών τους στους τομείς της κοινωνικής και πολιτιστικής ευθύνης, εστιάζοντας λιγότερο σε εκείνους της περιβαλλοντικής και οικονομικής ευθύνης. Διαπίστωσαν ότι ορισμένες πρωτοβουλίες είχαν θετικό αντίκτυπο, ενώ κάποιες άλλες υποκινήθηκαν από το κίνητρο της επιθυμίας για βελτίωση της δημόσιας εικόνας των συλλόγων. Συμπερασματικά, τα αθλητικά σωματεία μόνο κερδισμένα μπορούν να βγουν από την ενασχόλησή τους με την ΕΚΕ, δράττοντας την ευκαιρία να συνδράμουν με θετικό τρόπο στην κοινωνία, βελτιώνοντας παράλληλα τις σχέσεις τους με τους εμπλεκόμενους φορείς. Όπως σημειώνουν, η διαφάνεια στην υποβολή των εκθέσεων για τις δραστηριότητες ΕΚΕ θεωρείται προαπαιτούμενο για τη διασφάλιση της ειλικρινούς στάσης των συλλόγων και την ικανότητάς τους να εξελίσσονται (Walzel, Breitbarth, 2016).

Τη σημασία της ΕΚΕ στη σύγχρονη επιχειρηματική σφαίρα εξάρουν οι Chandler και Chadwick (2014). Δικαιολογούν την πεποίθησή τους, στηριζόμενοι στις μεταβαλλόμενες προσδοκίες των φιλάθλων, οι οποίοι φέρονται να επιδεικνύουν ολοένα και περισσότερο ενδιαφέρον για τον κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο του έργου των ομάδων που υποστηρίζουν, σε σχέση με τα ποδοσφαιρικά πεπραγμένα. Καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η επιτυχία των πρωτοβουλιών ΕΚΕ, εξαρτάται άμεσα από τον βαθμό της αποτελεσματικότητας της επικοινωνίας και της δέσμευσης προς τους οπαδούς, αλλά και κατά πόσον οι πρωτοβουλίες αυτές ευθυγραμμίζονται με τις βασικές αξίες που πρεσβεύει

ο σύλλογος και οι οπαδοί του. Σε αντίθετη περίπτωση, η ομάδα οφείλει να αναπροσαρμόσει τη στρατηγική της (Chandler, Chadwick, 2014).

Τη στιγμή που οι πρωτοβουλίες ΕΚΕ καταλαμβάνουν την κορυφή στην πυραμίδα των επιδιώξεων ορισμένων συλλόγων, για κάποιους άλλους μεταφράζονται ως εργαλείο μάρκετινγκ, που απλώς χρησιμοποιούνται για την βελτίωση του προφίλ τους και την διατήρηση της καλής έξωθεν μαρτυρίας, όπως επισημαίνουν οι Himelfarb και Lane (2018). Επιπλέον, θεωρούν ότι η πρόσκρουση είναι αναπόφευκτη στα συντρίμια της κερδοσκοπικής φύσης του αθλητικού κλάδου, με τη διαμόρφωση μιας ατζέντας κοινωνικής ευθύνης. Αναμφίβολα, η ΕΚΕ μπορεί να αποτελέσει ισχυρό εργαλείο για την προώθηση θετικών αλλαγών, ωστόσο δεν θα πρέπει να υποπέσει στην παγίδα της οπτικής γωνίας από την πλευρά του κέρδους ή της ενίσχυσης των δημοσίων σχέσεων, χάνοντας έτσι τη γνησιότητά της (Himelfarb, Lane, 2018).

Εξίσου σημαντικός για τις προωθητικές ενέργειες ΕΚΕ, είναι ο ρόλος που διαδραματίζουν οι φίλαθλοι, οι οποίοι διαθέτουν τη δύναμη να επηρεάσουν θετικά και να παρακινήσουν τον σύλλογο που υποστηρίζουν, ώστε να προβεί σε δράσεις για το κοινό καλό και να μην καταστεί υπόλογος των πράξεών του (Himelfarb, Lane, 2018).

Μια μελέτη, που δημοσιεύτηκε στο Journal of Business Research το 2016, εξέτασε τις προσπάθειες της St. Pauli συλλόγου να συνεργαστεί με τους οπαδούς της, ώστε να προωθήσει την κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Όπως διαπιστώθηκε, η έμφαση του συλλόγου από το Αμβούργο στην κοινωνική ευθύνη, βοήθησε σημαντικά στην ενίσχυση των σχέσεων με τους οπαδούς και στην αύξηση της αφοσίωσής τους.

Οι φίλαθλοι τείνουν να είναι θετικότερα διακεείμενοι απέναντι στους συλλόγους που καταβάλλουν προσπάθειες και συμμετέχουν ενεργά σε κοινωνικά υπεύθυνες δράσεις, συγκριτικά με εκείνους που απέχουν συνειδητά, επηρεάζοντας τον βαθμό αφοσίωσής τους. Όπως διαπιστώνουν οι Abdelhamid και Rashwan (2020), οι σύλλογοι που παράγουν κοινωφελή έργα «σκοράρουν» στην κοινωνική υπευθυνότητα, στην αξιοπιστία, αλλά και στην αφοσίωση των κοινοτήτων που απευθύνονται, ενώ παράλληλα

διαφοροποιούνται από τους ανταγωνιστές τους, οικοδομούν σε στέρεα θεμέλια την εμπορική τους μάρκα και συνάπτουν ευνοϊκότερες σχέσεις με τους υποστηρικτές τους, κατατάσσοντας την ΕΚΕ σε «κορωνίδα» του σύγχρονου αθλητικού μάρκετινγκ (Abdelhamid, Rashwan, 2020).

Η ΕΚΕ και οι αθλητικές χορηγίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αποκωδικοποίηση της σκέψης των οπαδών του ποδοσφαίρου. Από τα ευρήματα που συνέλεξαν οι Santos, Vasconcelos και Laurencο από την επισταμένη μελέτη της συμπεριφοράς των Πορτογάλων φιλάθλων, διαπίστωσαν ότι οι φίλαθλοι αντιλαμβάνονται τις ποδοσφαιρικές χορηγίες ως μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για τα brands να συμμετάσχουν σε πρωτοβουλίες ΕΚΕ με θετικό κοινωνικό αποτύπωμα. Οι μάρκες που ενσωματώνουν τις πρωτοβουλίες ΕΚΕ στο στρατηγικό τους πλάνο, αυξάνουν τις πιθανότητες να γίνουν ευνοϊκά αντιληπτές από τους φιλάθλους, ενισχύοντας την εικόνα τους, καθώς και την εμπλοκή τους με τους καταναλωτές.

Βέβαια, η ΕΚΕ δεν σχετίζεται μονάχα με τη φιλανθρωπία ή τις δημόσιες σχέσεις, αλλά αποτελεί ένα είδος στρατηγικής προσέγγισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, που μπορεί να ωφελήσει τόσο την εταιρεία, όσο και την κοινότητα. Ποδόσφαιρο και ΕΚΕ μπορούν να συμβαδίσουν, ώστε να συμβάλουν σε αλλαγές με θετικό πρόσημο όχι μόνο εντός, αλλά κι εκτός αγωνιστικών χώρων.

Τα πιθανά οφέλη των ποδοσφαιρικών συλλόγων που αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες ΕΚΕ επεκτείνονται στην αύξηση της δέσμευσης των φιλάθλων και της πιστότητας της μάρκας. Συμμετέχοντας σε δραστηριότητες ΕΚΕ, όπως η προώθηση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, η υποστήριξη φιλανθρωπικών οργανώσεων τοπικού χαρακτήρα και η επένδυση σε αναπτυξιακά προγράμματα για τη νεολαία, οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι προσφέρουν στην ανάπτυξη της κοινωνίας και της οικονομίας και κατ' επέκταση βελτιώνουν τη δημόσια εικόνα τους. Οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι έχουν τη δυνατότητα να κάνουν τη διαφορά στις κοινότητές τους, αξιοποιώντας τη βάση των οπαδών τους και συνάμα τη δημοφιλία του αθλήματος. Επιπρόσθετα, οι πρωτοβουλίες ΕΚΕ μπορούν να αποδειχθούν ευεργετικές για τα οικονομικά ενός συλλόγου και να αποτελέσουν

εφαλτήριο για την προσέλκυση περισσότερων οπαδών και χορηγικών επενδυτών, που μοιράζονται κοινές αξίες.

Το ποδόσφαιρο μπορεί να αποτελέσει παράγοντα κοινωνικών αλλαγών, φέρνοντας στο προσκήνιο πρωτοβουλίες για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την παροχή ευκαιριών σε περιθωριοποιημένες κοινότητες, όπως το «Street Soccer USA». Ακόμα μία πρωτοβουλία, που χρησιμοποιεί την ποδοσφαιρική πλατφόρμα αποσκοπώντας στην ευαισθητοποίηση των πολιτών και την άντληση κεφαλαίων για μετατροπή πόσιμου νερού σε υποανάπτυκτες χώρες, είναι το «Football for Water». Ένα άλλο παράδειγμα, είναι το πρόγραμμα «The Chance» που φέρει τη σφραγίδα του αθλητικού κολοσσού Nike, το οποίο παρέχει ευκαιρίες σε νέους παίκτες με καταβολές από μη προνομιούχα περιβάλλοντα. Πάντως, είναι ορατό το ενδεχόμενο σύγκρουσης δύο διαφορετικών κοσμοθεωριών, της κερδοσκοπίας και του κοινωνικού αντίκτυπου. Παράλληλα, εντοπίζονται δυσχέρειες όσον αφορά την μέτρηση των αποτελεσμάτων της ΕΚΕ.

Η πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών «Sports for Climate Action», το πρόγραμμα «Football Without Borders», που στοχεύει για την προώθηση της ισότητας των φύλων και την κοινωνική ένταξη, καθώς και η εκστρατεία της αγγλικής Premier League «No Room for Racism», που βγάζει «κόκκινη κάρτα» στις διακρίσεις και δείχνει την... άγουσα για τα αποδυτήρια στον ρατσισμό, επιμορφώνοντας παίκτες και κοινό, φανερώνουν πως η ΕΚΕ μπορεί να διαμορφώσει τους κανόνες του παιχνιδιού.

Κεφ.4 ΕΡΕΥΝΑ SANKT PAULI CHANIA CLUB

4.1 Μεθοδολογία έρευνας

Σε αυτό το κεφάλαιο, επιχειρείται η παρουσίαση της μεθοδολογικής διαδικασίας που ακολουθήθηκε κατά την διεξαγωγή της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, αιτιολογείται η επιλογή της μεθοδολογίας και παράλληλα παρέχονται πληροφορίες, που σχετίζονται με το αρχειακό υλικό που χρησιμοποιήθηκε. Επιπρόσθετα, επεξηγείται το δείγμα των ανθρώπων που θα συμμετάσχουν στην έρευνα, ενώ αναλύονται οι προβληματισμοί, καθώς και οι δυσκολίες στη διαδικασία συλλογής των δεδομένων.

Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιείται η μέθοδος της ποιοτικής έρευνας, η οποία βασίζεται στη μελέτη περίπτωσης, με τους προβολείς να πέφτουν στην ποδοσφαιρική ομάδα St. Pauli. Η εν λόγω επιλογή κρίθηκε κατάλληλη, διότι αποτελεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα εφαρμογής αθλητικού ακτιβισμού. Η μελέτη περίπτωσης (case study) επιλέγεται ως είδος ποιοτικής έρευνας, επειδή δύναται να προσφέρει εξηγήσεις, περιγραφές και δυνατότητες αποκρυστάλλωσης του συλλόγου, μέσα από τις καθημερινές δραστηριότητές του, εστιάζοντας το ερευνητικό ενδιαφέρον σε μια συγκεκριμένη, αλλά πολυσύνθετη κατάσταση.

Αναφορικά με τα εργαλεία ποιοτικής έρευνας, χρησιμοποιήθηκε η επιτόπια παρατήρηση, με την επίσκεψη στον ποδοσφαιρικό σύνδεσμο που διατηρεί η FCSP στην Κρήτη. Πρόκειται για το club Χανίων, έναν από τους τέσσερις συνδέσμους στην Ελλάδα, όπου χτυπάει η καρδιά του γερμανικού συλλόγου. Το ερευνητικό οδοιπορικό περιείχε τη γνωριμία με οπαδούς-μέλη του club, την ξενάγηση στο οπαδικό «στέκι» τους, αλλά και εποικοδομητικές συζητήσεις, που βοήθησαν στην βαθύτερη κατανόηση του «φαινομένου» St. Pauli. Επίσης, επιστρατεύτηκαν καταγραφικά μέσα (video, rec), ώστε να αποτυπωθούν τα λόγια των συνεντευξιζόμενων.

Ακόμη, η συλλογή δεδομένων προήλθε από πρωτογενείς πηγές, με τις επιστημονικές δημοσιεύσεις, τις ακαδημαϊκές μελέτες και τα βιβλία να συνεισφέρουν στην τεκμηρίωση, ενώ οι δευτερογενείς πηγές αντλήθηκαν από ενδελεχή αναζήτηση σε ιστοσελίδες,

εφημερίδες, περιοδικά, fanzines, τον επίσημο ιστότοπο του συλλόγου, καθώς και το καταστατικό του. Ταυτόχρονα, αξιοποιήθηκε οπτικοακουστικό υλικό από το Youtube.

Εν συνεχεία, προκειμένου να παραχθεί όσο το δυνατόν πλουσιότερο ερευνητικό υλικό προς διερεύνηση, χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο της συνέντευξης. Πιο συγκεκριμένα, οι ημιδομημένες συνεντεύξεις. Οι ερωτήσεις ήταν -κατά κύριο λόγο- ανοιχτού τύπου. Τα κριτήρια για την επιλογή των συμμετεχόντων έχουν ως κοινό άξονα τους δεσμούς με το club. Ένα επιπλέον εργαλείο, ήταν η ομάδα εστίασης (focus-groups).

«Σε μια εποχή παγκόσμιου ψεύδους, το να λες την αλήθεια είναι μια πράξη επαναστατική», ανέφερε ο Τζορτζ Όργουελ, με τη φράση του πολυβραβευμένου συγγραφέα να συναρμολογεί τα κομμάτια του παζλ στον τομέα της επιστημονικής έρευνας, αφού ο απώτερος σκοπός της είναι η αναζήτηση της αλήθειας. Η επιστημονική μέθοδος είναι μια παγκόσμια άποψη, μια στρατηγική προοπτική, ένας τρόπος για να σπάσει η πολυπλοκότητα του πραγματικού κόσμου (Patton, 1987). Η ποιοτική έρευνα θα μπορούσε να παρομοιαστεί με την προσπάθεια ταξινόμησης του χάους (Βρόντου, 2022). Είναι γεγονός, πως τα ποιοτικά δεδομένα επιδέχονται πολλαπλές αναγνώσεις, ενώ μπορούν να ταξινομηθούν, να κωδικοποιηθούν και να ερμηνευτούν εκ νέου (Τσιώλης, 2011). Οι επιστημονικές δημοσιεύσεις και τα επιστημονικά άρθρα (papers) σε διεθνή περιοδικά και βιβλία ενισχύουν την αξιοπιστία της έρευνας, ενώ η ερμηνεία των αποτελεσμάτων θεωρούνται η ουσία της γνώσης. Όπως με την ετικέτα ενός προϊόντος, που αναγράφει την ημερομηνία λήξης, έτσι και με την έρευνα είθισται να χρησιμοποιούνται επικαιροποιημένες πηγές. Η αίσια έκβαση της περιπέτειας της μεταπτυχιακής διατριβής, έγκειται στο πού θέλει να φτάσει κανείς. Το ερευνητικό ταξίδι έχει ως προορισμό την παραγωγή γνώσης, με σκοπό την βαθύτερη κατανόηση (Βρόντου, 2022). Μέσα από την δευτερογενή ανάλυση, τα ποιοτικά δεδομένα που έχουν προκύψει, μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν, ώστε να ανασύρουν στην επιφάνεια νέα ερωτήματα και μεθοδολογικές προσεγγίσεις, διευρύνοντας το φάσμα των πιθανών ερμηνειών (Τσιώλης, 2011). Δεν αποκλείεται να τροποποιηθούν τα κριτήρια της συγκριτικής προσέγγισης του κυρίαρχου ζητήματος ή ακόμα και να μετατεθεί το σημείο εστίασης σε καινούριες θεματικές (Heaton, 2004).

Αναφορικά με τη μελέτη περίπτωσης (case study), ο πυλώνας πάνω στον οποίο στηρίζεται είναι η διεξοδική έρευνα. Χρησιμοποιεί μια αλληλουχία μεθόδων για τη συλλογή των δεδομένων και μέσω εμπειρικών εργαλείων γίνεται αντιληπτό το αντικείμενο της μελέτης. Στην κορυφογραμμή βρίσκεται ο προσδιορισμός του βασικού ερευνητικού ερωτήματος (Βρόντου, 2022).

Για να γίνει εφικτή η διεξαγωγή μιας έρευνας, θα πρέπει πρωτίστως να έχει προηγηθεί ένας προβληματισμός ή αλλιώς ένα ή και περισσότερα ερευνητικά ερωτήματα. Έπειτα, ο ερευνητής καλείται να αποφασίσει το είδος της μεθοδολογίας που θα υιοθετήσει, προκειμένου να θέσει τον μεγαλεπήβολο στόχο της επιστημονικής επάρκειας και της ανταποδοτικής ωφέλειας του κοινού σε εφαρμογή. Όμως, δεν υπάρχει μονάχα μία συνταγή για να εκπονήσει τον ερευνητικό σχεδιασμό, αφού οι σκοποί της έρευνας καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη μεθοδολογία και το σχεδιασμό (Cohen, Manion, & Morrison, 2008, σ. 117). Υπογραμμίζεται πως σχετικά με την περιοχή της κοινωνικής έρευνας, εντοπίζονται ορισμένα επιστημονικά ερωτήματα και ζητήματα ευαίσθητης φύσεως, που ενδεχομένως να χρήζουν ειδικής αντιμετώπισης (βλ. και Elam & Fenton, 2003; Dickson-Swift, James, Kippen, & Liangputtong, 2009). Για τη μελέτη των εν λόγω θεμάτων, ενδείκνυται η υιοθέτηση της ποιοτικής προσέγγισης, μέσω της οδού των συνεντεύξεων, οι οποίες είναι ιδιαίτερες σημαντικές (βλ. και Drury, Homewood, & Randall, 2011; Murray et al., 2009).

Οι ερευνητικές μέθοδοι, που χρησιμεύουν για τη μελέτη κοινωνικών φαινομένων, διακρίνονται κατά κύριο λόγο σε ποσοτικές και ποιοτικές, ωστόσο στην περίπτωση της FCSP κρίθηκε σκόπιμο να επιλεγεί η ποιοτική έρευνα. Οι ποιοτικές μέθοδοι αναφέρονται στο είδος και στο συγκεκριμένο χαρακτήρα του υπό εξέταση φαινομένου (Hammarberg, Kirkman, & De Lacey, 2016; Yilmaz, 2013; Cohen, Manion, & Morrison, 2008). Αξίζει να σημειωθεί, ότι σε μεγάλο βαθμό δεν είναι κατευθυνόμενες από τον ερευνητή, ενώ βασίζονται στη μεθοδολογικά ελεγχόμενη ματιά του ερευνητή (Flick, Von Kardorff, & Steinke, 2004) και επιχειρούν να αναδείξουν την ισχύουσα πραγματικότητα του φαινομένου και τα υποκείμενα που συμμετέχουν στην έρευνα. Η ποιοτική μέθοδος σαγηνεύει, διότι εστιάζει στις πραγματικές προθέσεις (Chism, Douglas, & Hilson, 2008). Ο ερευνητής έχει τη δυνατότητα να εισχωρήσει στην προσωπικότητα των υποκειμένων

και να κατανοήσει τις κοινωνικές επιρροές στις οποίες υπόκεινται τα υποκείμενα (Παπαγεωργίου, 1998, σ. 9-10). Επίσης, η ποιοτική μέθοδος είναι βοηθητική για τον ερευνητή, προκειμένου να αποδώσει εμπειρίες των υποκειμένων και κυριότερα να εμβαθύνει στα λεγόμενά τους, ώστε να αποκαλύψει το νόημα των εμπειριών αυτών. Εξάλλου, ο ευκολότερος τρόπος να αναδειχθεί η ιδιαιτερότητα της ποιοτικής μεθόδου είναι η σύγκρισή της με την ποσοτική μέθοδο, όπως επισημαίνουν οι Ίσαρη και Πουρκός (2015, σ.28). Ο ερευνητής που επιλέγει την ποιοτική μέθοδο οφείλει να είναι παρατηρητικός και να ερμηνεύει τα γεγονότα με αντικειμενική ματιά. Είναι αναγκασμένος να καταγράφει τα γεγονότα ως έχουν ή όπως του παρουσιάζονται από τα υποκείμενα, την στιγμή που τίθεται αντιμέτωπος με τον ίδιο του τον εαυτό. Η ταξινόμηση των δεδομένων θα τον οδηγήσει στην κατάληξη συμπερασμάτων που προκύπτει από το αντικείμενο της παρατήρησής του. Η αντίληψη της σπουδαιότητας των γεγονότων διαδραματίζει κομβικό ρόλο. Ο ερευνητής, αφού αρχικά προχωρήσει στη συλλογή των δεδομένων, εν συνεχεία καταπιάνεται με την ερμηνεία τους (Eisner, 2017). Η κριτική ικανότητα του ερευνητή είναι εξέχουσας σημασίας (Eisner, 2017), ωστόσο θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπ' όψιν ο βαθμός υποκειμενικότητάς του. Κάθε ερευνητής έχει το δικό του σύστημα αξιών και εκφέρει προσωπικές απόψεις (Watt, 2007; Rossman, 1993). Ανάμεσα στα καθήκοντα του ερευνητή περιλαμβάνεται η παρατηρητικότητα, καθώς οφείλει να σημειώνει οτιδήποτε προσελκύει το ενδιαφέρον του (Boostrom, 1994), ακόμα και τη γλώσσα του σώματος των υποκειμένων, ώστε να καταλήξει σε συμπεράσματα. Πάντως, η έρευνα θεωρείται -σε μεγάλο βαθμό- ένα υποκειμενικό εγχείρημα, που υπόκειται σε μεθοδολογικούς κανόνες και προβληματισμούς (Finlay & Gough, 2008), όμως αυτό δεν συνεπάγεται την έκλειψη της αντικειμενικότητας από την ποιοτική μέθοδο. Βέβαια, υπάρχουν έρευνες που συνδυάζουν τόσο την ποιοτική, όσο και την ποσοτική μέθοδο, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα και των δύο.

Η επιλογή της μιας ή της άλλης μεθόδου ή του συνδυασμού τους, εναπόκειται στον ερευνητή και μπορεί να εξελιχθεί καθ' όλη τη διάρκεια της διεξαγωγής της έρευνας. Τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από μια έρευνα αποτελούν την αφετηρία, διότι τα ζητήματα που τίθενται προς μελέτη και ανάλυση δεν σταματούν να υφίστανται, θέτοντας στους ερευνητές μια σειρά από προβληματισμούς (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2019).

Μια συνέντευξη για να θεωρηθεί επιτυχημένη, θα πρέπει να στηρίζεται στο θεμέλιο της αλληλεπίδρασης μεταξύ του ερευνητή και του συνεντευξιαζόμενου (Χαλικιάς, Λάλου, & Μανωλέσου, 2015, σ. 27). Δεν υπάρχει μονάχα ένας ενδεδειγμένος τύπος συνεντεύξεων, ώστε να αποφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Από τη στιγμή που θα επιλεγθούν ως ερευνητικό εργαλείο οι συνεντεύξεις, ο ερευνητής οφείλει να είναι προετοιμασμένος να ακούσει τις προσωπικές απόψεις των υποκειμένων (Flick, Von Kardorff, & Steinke, 2004), προκειμένου να συλλέξει πληροφορίες με ακρίβεια. Η σχέση ανάμεσα στα δεδομένα και τα ζητήματα που προκύπτουν αποτελεί ένα είδος αντιλαμβανόμενης αλήθειας (Cazden, 2000; Williamson, 2006) και σχετίζεται με το πώς αντιλαμβάνεται κάθε πλευρά το υπό διερεύνηση θέμα. Αδιαμφισβήτητα, η συνέντευξη θεωρείται ένα εκ των βασικότερων εργαλείων στη «φαρέτρα» της ποιοτικής μεθόδου, αφού η αλληλεπίδραση και η επικοινωνία μεταξύ των προσώπων, που καθοδηγείται από τον ερευνητή, στοχεύει όχι μόνο στην άντληση πληροφοριών αναφορικά με το αντικείμενο που ερευνάται (Cohen & Manion, 1992), αλλά επιπλέον φέρνει στο φως πτυχές της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς των συμμετεχόντων. Ο παραδοσιακός τρόπος συνέντευξης (face to face) ανάμεσα σε δύο ουσιαστικά αγνώστους, θα πρέπει να ανατροφοδοτείται μέσω των απόψεων που εκφράζονται. Ο ερευνητής έχει καθήκον να παρέχει αίσθηση ελευθερίας στον συνεντευξιαζόμενο, δίχως να θεωρήσει τίποτα ως δεδομένο. Όπως υποστηρίζει ο Kvale (1996), τα πρώτα λεπτά μιας συνέντευξης ενδέχεται να αποβούν καθοριστικά για την εξέλιξη της επικοινωνίας των μερών. Σύμφωνα με τον Stuckey (2013), οι συνεντεύξεις διαχωρίζονται σε τρεις τύπους: τη δομημένη, την ημιδομημένη και την αφηγηματική. Από την πλευρά τους, οι Λαγουμιτζής, Βλαχόπουλος και Κουτσογιάννης (2015) κατανέμουν τις συνεντεύξεις σε τρία είδη: την κατευθυνόμενη, την ημικατευθυνόμενη και την ελεύθερη. Η δομημένη συνέντευξη χρησιμοποιεί δομημένα ερωτηματολόγια. Η ημιδομημένη βασίζεται σε έναν κατάλογο θεμάτων και ερωτημάτων, τα οποία ενδέχεται να διαφοροποιούνται από συνέντευξη σε συνέντευξη (Λαγουμιτζής, Βλαχόπουλος, & Κουτσογιάννης, 2015, σ. 2). Τρεις τύπους συνεντεύξεων επισημαίνουν και οι Ίσαρη και Πουρκός (2015). Πρόκειται για την ημιδομημένη εις βάθος, τη μη δομημένη, καθώς και την πλήρως δομημένη. Σύμφωνα με την οπτική του Φίλια (1996), οι συνεντεύξεις χωρίζονται σε δομημένες, μη δομημένες, άμεσες ή έμμεσες, επαναλαμβανόμενες, κλινικές και σε βάθος. Αναφορικά

με τις δομημένες συνεντεύξεις, περιέχουν προκαθορισμένες ερωτήσεις και περιεχόμενο, που τίθενται σε συγκεκριμένη σειρά (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Αντίθετα, οι ημιδομημένες παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευελιξία, καθώς αποτελούνται από ερωτήσεις που παρατίθενται χωρίς συγκεκριμένη σειρά, ενώ οι μη δομημένες περιλαμβάνουν το στοιχείο της ελευθερίας της γνώμης, τόσο από την μεριά του ερευνητή, όσο και από κείνη του συνεντευξιζόμενου.

Όσον αφορά στο προφίλ του ερευνητή, απαιτείται επικοινωνιακή επιδεξιότητα και δημιουργία φιλικού κλίματος (Βαβουρανάκης, 1986), ώστε να αναπτυχθεί μια αρμονική σχέση με τον συνεντευξιζόμενο. Παράλληλα, οι ερωτήσεις θα πρέπει να διακρίνονται από σαφήνεια διατύπωσης, ώστε να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα παρερμηνείας τους (Bell, 1997). Επίσης, ιδιαίτερος σημαντική θεωρείται η επίδειξη επαγγελματισμού από τον ερευνητή, ο οποίος δεν θα πρέπει να υποκύψει στον πειρασμό να εκμαιεύσει την απάντηση που θέλει από τον συνεντευξιζόμενο. Ακόμη, ο ερευνητής δεν θα πρέπει να διστάσει να εκτεθεί σε κάποιον βαθμό, προκειμένου να επιτύχει την αλληλεπίδραση με τον συνεντευξιζόμενο, ενώ ταυτοχρόνως θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπ' όψιν το γεγονός ότι τίποτα δεν είναι δεδομένο και προσχεδιασμένο κατά την διάρκεια της ακρόασης ιστοριών, απόψεων, στάσεων, σκέψεων και εμπειριών (Schutz, 1967). Προφανέστατα, όταν ο συνεντευξιζόμενος επεκταθεί σε πιο προσωπικά και ευαίσθητα θέματα, τότε ο ερευνητής οφείλει να διακόψει την μαγνητοφώνηση ή την βιντεοσκόπηση, ειδικότερα εάν του ζητηθεί. Αξίζει να επισημανθεί, ότι ο ερευνητής συχνά δυσκολεύεται να αποσυνδεθεί συναισθηματικά από το αντικείμενο της έρευνάς του (Rubin & Rubin, 2011; Ladkin, 2005). Το στοιχείο της υποκειμενικότητας εμπεριέχεται σε αρκετά σημεία της ερευνητικής διαδικασίας (Ισαρη & Πουρκός, 2015), ενώ ο Sharin (2012) μεταφράζει την αντικειμενικότητα ως ενδοϋποκειμενικότητα του ερευνητή και του συνεντευξιζόμενου. Η σχέση ανάμεσα στον ερευνητή και τον συνεντευξιζόμενο πρέπει να είναι ισότιμη (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2016, σ. 83). Οποιοδήποτε κι αν είναι το είδος συνέντευξης, ο ερευνητής θα πρέπει να αποπνέει διακριτικότητα και ευγένεια, διότι εάν εκλείψουν αυτά τα στοιχεία, τότε διακινδυνεύει την έκβαση των συνεντεύξεων. Εξάλλου, οι συνεντεύξεις υπόκεινται σε ένα σύνολο κανόνων και διέπονται από δεοντολογία. Η προσαρμοστικότητα στο πρόγραμμα του συνεντευξιζόμενου είναι μία εκ των αρετών που οφείλει να διαθέτει ο ερευνητής, ο

οποίος προηγουμένως θα πρέπει να έχει συστηθεί μέσω μηνύματος ή τηλεφωνήματος, προσδιορίζοντας τον σκοπό της έρευνας και τον χρόνο που θα διαρκέσει η συνέντευξη.

Συμπερασματικά, η συνέντευξη συνιστά βασικό στοιχείο της ποιοτικής -και όχι μόνο- έρευνας. Δεν πρόκειται απλώς για μία μορφή διαλόγου, αλλά ουσιαστικά για μία αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ -τουλάχιστον- δύο μερών. Σκοπός του ερευνητή είναι να αποκαλύψει τον αθέατο κόσμο του συνεντευξιαζόμενου.

4.2 The world is not enough

«Δείξε μου τον φίλο σου, να σου πω ποιος είσαι», αναφέρει ο θυμόσοφος λαός. Αν παραφραστεί η συγκεκριμένη λαϊκή ρήση, με τη λέξη «χώρος» να αντικαθιστά τη λέξη «φίλος», τότε ανταποκρίνεται και περιγράφει τον τρόπο σκέψης των μελών του συνδέσμου της FCSP, οι οποίοι έχουν μετατρέψει τον σύνδεσμο σε δεύτερο «σπίτι», όπου αισθάνονται οικεία και έχουν την άνεση να κάνουν σχεδόν όλα όσα συνηθίζουν και στο πραγματικό τους σπίτι. Να χαλαρώσουν, να ακούσουν μουσική, να καλέσουν ανθρώπους για να δημιουργήσουν όμορφες στιγμές και να συζητήσουν διάφορα θέματα που τους απασχολούν. Και το κυριότερο, να απολαύσουν την αγαπημένη τους ποδοσφαιρική ομάδα να αγωνίζεται, δίχως να τους ενδιαφέρει το τελικό αποτέλεσμα. Η πιο σημαντική νίκη για κείνους δεν επιτυγχάνεται μέσα στο γήπεδο, αλλά κατακτάται με αγώνες και κοινωνικοπολιτικές δράσεις εκτός των τεσσάρων γραμμών του αγωνιστικού χώρου.

Το ποδόσφαιρο μπορεί να θεωρείται το ωραιότερο δευτερεύον πράγμα στον κόσμο, ωστόσο παραμένει δευτερεύον και υπολείπεται σε σπουδαιότητα για τους λιγοστούς εναπομείναντες, που νοιάζονται για την καταπολέμηση φαινομένων, όπως ο φασισμός, ο ρατσισμός και οι πάσης φύσεως διακρίσεις που ταξινομούν τους ανθρώπους σε καταπιεστικά πλαίσια και προσδοκούν τον διαχωρισμό τους ανάλογα με τη φυλή, το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή οτιδήποτε άλλο τους κάνει να ξεχωρίζουν από το πλήθος και να μην ακολουθούν την πεπατημένη του όχλου. Εξάλλου, μονάχα τα

νεκρά ψάρια ακολουθούν το ρεύμα και οι οπαδοί της FCSP αποδεικνύουν ότι δεν ασπάζονται αυτές τις λογικές, αλλά χαράζουν το δικό τους -μοναχικό πολλές φορές- δρόμο, ώστε να χρησιμοποιήσουν το λαοφιλέστερο άθλημα του πλανήτη ως πλατφόρμα υπεράσπισης ιδανικών και αξιών που ξεπερνούν το ίδιο το σπορ, ευελπιστώντας η κοινωνία να γίνει μια τοποθεσία συμπερίληψης και ανεκτικότητας για περιθωριοποιημένες ομάδες ατόμων.

4.3 Επιτόπια παρατήρηση

Αρχικά, επιχειρήθηκε η προσέγγιση του συνδέσμου Χανίων μέσω των social media, όπου διατηρεί την επίσημη σελίδα του. Η αποστολή μηνύματος έτυχε άμεσης ανταπόκρισης από ιδρυτικό μέλος του club και εν συνεχεία έγινε ανταλλαγή στοιχείων και αριθμών τηλεφώνου, ώστε να συζητηθούν οι λεπτομέρειες μιας πιθανής συνάντησης και να αποσαφηνιστούν τα ζητήματα που πρόκειται να τεθούν επί τάπητος.

Αν και στην αρχή διαφάνηκε μία διστακτικότητα, λόγω αρνητικής πρότερης εμπειρίας των μελών του club με δημοσιογράφους και παραποίηση των λεγόμενων τους, τελικά οι όποιες αμφιβολίες διαλύθηκαν, ύστερα από την διευκρίνιση του λόγου της επαφής, ο οποίος ήταν η περάτωση της διπλωματικής εργασίας με ερευνητικό αντικείμενο την FC St. Pauli και όλα όσα πρεσβεύει στο ποδοσφαιρικό γίνεσθαι. Τα θεωρητικά εμπόδια είχαν, πλέον, ξεπεραστεί και το επικείμενο ραντεβού θα λάμβανε χώρα στο σημείο όπου στεγάζεται ο σύνδεσμος. Η αναμονή των προηγούμενων ημερών, παραχωρούσε τη θέση της στην ανυπομονησία, μετρώντας αντίστροφα για την προκαθορισμένη συνάντηση σε κεντρικό δρόμο των Χανίων, όπου διατηρεί τα γραφεία του το club.

Ημέρα Τετάρτη, 12 Ιουλίου. Το ραντεβού κλείστηκε -αρχικά- σε κεντρική πλατεία των Χανίων και μετέπειτα πραγματοποιήθηκε η συνάντηση στον σύνδεσμο φιλάθλων της FCSP, στο δεύτερο όροφο όπου διατηρούν τα γραφεία τους. Οι πρώτες αναγνωριστικές κουβέντες ειπώθηκαν στο κατώφλι της εισόδου στον σύνδεσμο. Η ξενάγηση στον χώρο, διαδέχθηκε το θερμό καλωσόρισμα των μελών του club. Ο μικροσκοπικός «ναός»

λατρείας της FCSP περιείχε διάσπαρτα αποδεικτικά στοιχεία της αγάπης που τρέφουν οι οπαδοί της ομάδας, από τους διακοσμημένους τοίχους με κασκόλ και φανέλες, μέχρι το ψυγείο και το καθιστικό, που ήταν επιμελώς «ντυμένα» με αυτοκόλλητα και φωτογραφίες, που φανερώνουν την αφοσίωσή τους σε έναν σύλλογο, που δεν μοιάζει με κανέναν.

Στο ταβάνι δέσποζε μια γιγαντιαία κοκκινόμαυρη σημαία της αντιφασιστικής κίνησης. Τη μία πλευρά του τοίχου κοσμούσαν διάφορα πανό και κασκόλ της FCSP. Σε περίοπτη θέση, βρισκόταν η υπογεγραμμένη φανέλα του Μανώλη Σάλιακα, ο οποίος αποκτήθηκε με ελεύθερη μεταγραφή το 2022 από την FCSP. Την παράσταση έκλεβε ένα απόκομμα γερμανικής εφημερίδας, το οποίο έδειχνε τον δεξιό οπισθοφύλακα των «Πειρατών» να κρατάει με περηφάνια μια φανέλα του Chania Club, δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο την ευγνωμοσύνη του για όλα όσα έχει προσφέρει ο σύνδεσμος. Λίγο πιο δίπλα, ήταν τοιχοκολλημένη σε κάδρο η φανέλα του έτερου Έλληνα που έχει τιμήσει την καφετί φανέλα, Δημήτρη Διαμαντάκου, ο οποίος βίωσε την ποδοσφαιρική πραγματικότητα της St. Pauli για μια διετία (2018-2020). Ανάμεσα σε αυτές τις φανέλες «γαλανόλευκου» ενδιαφέροντος, φυλασσόταν ως «κειμήλιο» εκείνη του Jan-Philipp Kalla. Ο Γερμανός αμυντικός υπηρέτησε τον σύλλογο του γερμανικού λιμανιού ως πιστός στρατιώτης για 17 ολόκληρα χρόνια (2003-2020).

Ο απέναντι τοίχος έμοιαζε με φωτογραφικό κολάζ επιλεγμένων στιγμών από τα ταξίδια των οπαδών-μελών του club στο ποδοσφαιρικό «άντρο» του συλλόγου, το «Millerntor». Οι εκδρομές στο Αμβούργο έδωσαν το έναυσμα για την συστηματική ενασχόληση με τον σύλλογο, ενώ ταυτόχρονα ήταν το εφαλτήριο για την ανάπτυξη ισχυρών δεσμών με την St. Pauli.

Στην είσοδο αυτό που τραβούσε την προσοχή ήταν ένα επιτραπέζιο ποδοσφαιράκι, που παρέπεμπε σε νοσταλγικούς συνειρμούς για τη χαρά του παιχνιδιού μιας ανέμελης εποχής του παρελθόντος. Σε ευδιάκριτο σημείο, πίσω από το τραπέζακι, έστεκε το περίφημο πανό που απεικονίζει τη νεκροκεφαλή και τα χιαστί οστά, ωστόσο επρόκειτο για παραλλαγή του σήματος-κατατεθέν της ομάδας, αφού αποτυπωνόταν η ευφάνταστη κρητική εκδοχή με ένα σαρίκι τυλιγμένο στο πάνω μέρος της νεκροκεφαλής σε

ασπρόμαυρο φόντο. Επίσης, στον τοίχο ήταν στερεωμένη μία τηλεόραση, για να παρακολουθούν τα μέλη τις αναμετρήσεις της ομάδας.

Λίγα βήματα πιο πέρα από την είσοδο, υπήρχε το σαλόνι και ο καναπές, που ήταν διακοσμημένος με χειροποίητα μαξιλάρια από τα μέλη του συνδέσμου με το λογότυπο του FC St. Pauli Chania Club. Το κυκλικό τραπέζακι του καθιστικού ήταν ασφυκτικά γεμάτο από stickers της FCSP και άλλα επαναστατικά σύμβολα και συνθήματα που αντικατοπτρίζουν τους στενούς δεσμούς με τον σύλλογο και τα ιδανικά που αντιπροσωπεύει.

4.4 Συνεντεύξεις

Η προθυμία των μελών να βοηθήσουν στο ερευνητικό εγχείρημα ήταν έκδηλη. Τα συγκεκριμένα άτομα επιλέχθηκαν διότι γνωρίζουν από πρώτο χέρι την ιστορία της ομάδας, ενώ έχουν παρευρεθεί αρκετές φορές στο Millerntor, προκειμένου να παρακολουθήσουν από κοντά τον γερμανικό σύλλογο. Επίσης, έχουν ξεναγηθεί στις εγκαταστάσεις του συλλόγου, ενώ βρίσκονται σε επικοινωνία με επιφανή μέλη της FCSP, με συνέπεια να θεωρούνται κατάλληλοι ώστε να συνεισφέρουν στην αποκωδικοποίηση όλων όσων η ομάδα σημαίνει.

Η συζήτηση περιστράφηκε σε ποικίλα θέματα που άπτονται της ομάδας και της οπαδικής σκηνής. Υπήρχε ροή του λόγου, ενώ κάποιες σύντομες παύσεις δεν διατάραζαν το κλίμα της αρχικής αμηχανίας που επικρατούσε. Τα πρώτα ερωτήματα διερευνητικού χαρακτήρα σχετίζονταν με την ταυτότητα του συνδέσμου, δηλαδή την χρονολογία ίδρυσης, το ηλικιακό γκρουπ, τον αριθμό των μελών, καθώς το μοντέλο λειτουργίας που ακολουθείται από το club.

Ο σύνδεσμος των Χανίων μετράει σχεδόν διψήφιο χρόνο παρουσίας στη ζωή του τόπου, καθώς δημιουργήθηκε την πρώτη Νοέμβρη του 2014, με πρωτοβουλία τριών νεαρών ατόμων, τα οποία ήταν αρκετά ώριμα για την ηλικία των 16 ετών, ώστε να αψηφήσουν

τις διαφορετικές τους οπαδικές προτιμήσεις (σ.σ.: υποστηρικτές άλλων ελληνικών ομάδων) και να ενωθούν κάτω από το έμβλημα της St. Pauli. Η πολιτικοποίησή τους ήταν ένας καταλυτικός παράγοντας που τους ώθησε να ασχοληθούν με έναν σύλλογο του εξωτερικού, που εξέφραζε μια εναλλακτική στάση ζωής και μια ιδεολογία που τασσόταν ενάντια στον φασισμό, τον ρατσισμό, την ομοφοβία και έθετε ως προτεραιότητα την ελευθερία της έκφρασης, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα και τις δράσεις με απώτερο σκοπό ένα πιο δίκαιο άθλημα και κατ' επέκταση μια κοινωνία που θα απελευθερωνόταν από τις αλυσίδες του μίσους, επιλέγοντας συνειδητά την αγάπη για τον συνάνθρωπο και την καλλιέργεια ενσυναίσθησης για προβληματισμούς πέραν του ποδοσφαιρικού πεδίου. Το τέλμα στο οποίο έχει περιέλθει -εδώ και χρόνια- το ελληνικό ποδόσφαιρο τους έκανε να αναζητήσουν μια έξοδο διαφυγής και τελικά την έβρισκαν με τον πιο αναπάντεχο τρόπο, εκτιμώντας τις ιδιότητες της γερμανικής ομάδας από το Αμβούργο, που απέχει πολλά ναυτικά μίλια από την Κρήτη.

Με το πέρασμα των χρόνων, ο σύνδεσμος απέκτησε δημοφιλία, προσθέτοντας κι άλλα μέλη στο ενεργητικό του, καθώς πλέον σχηματίζει... 11άδα. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία το club απαρτίζουν άνδρες ηλικίας 25-40, όμως υπάρχει και γυναικεία εκπροσώπηση, που δεν είναι αντίστοιχου βεληνεκούς. Δυστυχώς, αν και το club θα ήθελε περισσότερες γυναίκες να εισχωρήσουν, προς το παρόν υπάρχει μονάχα μία ηρωική οπαδός, που εκτός από τη μοναξιά της στον σύνδεσμο, απολαμβάνει και τα παιχνίδια της ομάδας.

Συζητώντας για τα προαπαιτούμενα της εγγραφής, ώστε να αναγνωριστεί επίσημα ο σύνδεσμος από την FCSP, η παρουσία τουλάχιστον μίας εκπροσώπου του γυναικείου φύλου, αποτελούσε προϋπόθεση έγκρισης. Η συμπλήρωση της φόρμας της αίτησης προς τον γερμανικό σύλλογο περιείχε τα διαδικαστικά τηλέφωνα και mail επικοινωνίας, ενώ η ετήσια συνδρομή ανέρχεται στα 25 ευρώ, ένα ποσό ευκαταφρόνητο για τη διατήρηση του συνδέσμου. Ωστόσο γίνονται και διευκολύνσεις, αφού ακόμα κι αν έχει παρέλθει η καταληκτική ημερομηνία για την πληρωμή της συνδρομής, υπάρχει μια ελαστικότητα, καθώς τα χρήματα γίνονται δεκτά και μετέπειτα. Άλλωστε, όπως διαβεβαιώνουν τα μέλη του club Χανίων έχουν δημιουργηθεί ισχυροί δεσμοί με τον σύλλογο και τους

συνοπαδούς από τη Γερμανία, που δεν λαμβάνεται σοβαρά υπόψη μια καθυστέρηση στην πληρωμή του αντίτιμου. Η συνηθέστερη τακτική είναι όταν ταξιδεύουν τα μέλη στο Αμβούργο για να δουν τον σύλλογο να αγωνίζεται από κοντά, τότε να δώσουν και τα χρήματα της συνδρομής.

Απαράβατος κανόνας που έθεσε το σωματείο της Γερμανίας ήταν η μη παραποίηση του λογότυπου προς εμπορική εκμετάλλευση. Άλλωστε, όπως εξηγούν τα μέλη του club, ο σκοπός δεν είναι να βγάλουν κέρδος, αλλά να στηρίξουν την ομάδα με όποιον τρόπο μπορούν.

Ένα πλεονέκτημα το να είναι κανείς μέλος club της FCSP, αποτελεί το γεγονός πως δικαιούται εισιτήριο σε κάθε παιχνίδι της ομάδας, εφόσον το ζητήσει από πριν.

Η επόμενη ερώτηση είχε να κάνει με τον τρόπο λειτουργίας του συνδέσμου. Δεν υπάρχει προκαθορισμένη ημέρα συνέλευσης, αφού πολλές φορές εξαρτάται από την επικαιρότητα και τα ζητήματα που προκύπτουν. Είναι χαρακτηριστικό πως δεν υπάρχει ιεραρχία στη δομή του club, καθώς όλοι θεωρούνται ισότιμοι και οι αποφάσεις λαμβάνονται οριζόντια, εκφράζοντας το δημοκρατικό μοντέλο λήψης αποφάσεων. Είναι δεδομένο ότι τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα τα μέλη που είναι εύκαιρα, αξιοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους, ώστε να παρακολουθήσουν από τον τηλεοπτικό δέκτη του συνδέσμου τον αγώνα που δίνει η ομάδα. Η ημέρα του αγώνα είναι μια γιορτή για κείνους, καθώς για 90 και πλέον λεπτά ξεχνούν τα προβλήματά τους και απολαμβάνουν την αναμέτρηση της FCSP.

Η περίοδος της καραντίνας αποδείχθηκε βοηθητική για τη σύσφιξη των σχέσεων ανάμεσα στα μέλη του συνδέσμου, καθώς στην πλειοψηφία τους τα μαγαζιά ήταν κλειστά, με αποτέλεσμα να βρίσκονται συχνότερα και να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Ο σύνδεσμος χρησίμευσε ως «στέκι», όπου ο καθένας έχει την ελευθερία να κάνει αυτό που του αρέσει, από το να ακούσει μουσική, μέχρι να δει μια ταινία ή να αναπτυχθούν συζητήσεις για διάφορα θέματα, ποδοσφαιρικά και μη.

Στο ερώτημα εάν υπάρχει ποικιλομορφία στα άτομα που αποτελούν τον πυρήνα του συνδέσμου, η απάντηση ήταν καταφατική. «Σίγουρα, ο αντιφασισμός, ο αντιρατσισμός

και ο αντισεξισμός είναι κοινά σημεία της ιδεολογικής κατεύθυνσης των μελών. Σε διαφορετική περίπτωση, δεν θα ασχολιόμασταν επισταμένα με την FCSP», λέει χαρακτηριστικά ο Δ. «Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι είμαστε ίδιοι», επισημαίνει ο Γ. ο οποίος υπερθεματίζει, λέγοντας πως αυτές οι διαφορές μπορούν να αποδειχθούν ευεργετικές. Ο παράγοντας ηλικία παίζει ένα ρόλο, αφού ένα άτομο 40 ετών διαθέτει περισσότερη εμπειρία και έχει ζήσει καταστάσεις, ώστε να συμβουλευτεί ένα νεαρότερο μέλος και να δώσει μια διαφορετική οπτική σε ζητήματα που προκύπτουν ανά καιρούς. Από την άλλη, οι μικρότεροι -που βράζει το αίμα τους- αναλαμβάνουν να τρέξουν λίγο περισσότερο κάποια πράγματα για τον σύνδεσμο. «Όπως και να 'χει, η ποικιλομορφία των ηλικιών και ο πλουραλισμός των χαρακτήρων αποδεικνύονται ωφέλιμα και ζωτικά στοιχεία σε κάθε περίπτωση», καταλήγει.

Όσον αφορά τη σχέση που έχουν αναπτύξει τα μέλη του συνδέσμου Χανιών με τους ομοϊδεάτες οπαδούς που προέρχονται από τη Γερμανία, διακρίνεται από αμοιβαία ελικρίνεια και εκατέρωθεν σεβασμό. «Διατηρούμε άριστες σχέσεις, ειδικότερα με τους USP, τον πυρήνα των οργανωμένων οπαδών της FCSP. Έρχονται συχνά ως τουρίστες για διακοπές στα Χανιά (2-3 φορές τον χρόνο) και εμείς πηγαίνουμε στη Γερμανία για να δούμε από κοντά την ομάδα. Μας συμπεριφέρονται άψογα και είναι πολύ φιλόξενοι και πρόθυμοι να μας ξεναγήσουν στην πόλη και να παρέχουν πληροφορίες για την ιστορία του συλλόγου». «Πέρα από το αθλητικό κομμάτι, είναι και το διαπροσωπικό. Δημιουργούνται σχέσεις, που στη συνέχεια καταλήγουν σε δυνατές φιλίες», τονίζει ο Ε.

Η κουβέντα πηγαίνει στο Fanladen. Όπως αναφέρουν τα μέλη, πρόκειται για τον συνδετικό κρίκο οπαδών-διοίκησης. Αποτελεί ενεργό μέρος της FCSP, καθώς τα μέλη είναι παράλληλα και εργαζόμενοι του συλλόγου που πληρώνονται κανονικά για τις υπηρεσίες που προσφέρουν. Στην ουσία, είναι οι υπεύθυνοι επικοινωνίας με όλα τα fan club της FCSP ανά τον κόσμο. Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων, από την έκδοση εισιτηρίων και την παρασκευή υλικοτεχνικού υλικού (πανό, σημαίες, κορεό), μέχρι την προετοιμασία των εκτός έδρας ταξιδιών και την οργάνωση κοινωνικοπολιτικών δράσεων.

Σε επίπεδο συμμαχιών, ο σύνδεσμος διατηρεί στενές σχέσεις με το club της Αθήνας, όμως το FCSP International είναι εκείνο που αναλαμβάνει τον συντονισμό των fan clubs που διαθέτει ο σύλλογος σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης. Υπάρχει μεγάλο δέσιμο και δημιουργούνται φιλίες μεταξύ των clubs. Ο σεβασμός, η εκτίμηση, η αλληλοϋποστήριξη και η εξαιρετική επικοινωνία διαπνέουν τις σχέσεις των συνδέσμων, ενώ η αλληλεγγύη είναι μια έννοια συνώνυμη του DNA του συλλόγου και δεν θα μπορούσε να λείπει από τα clubs.

Όταν τα μέλη των Χανίων αποφάσισαν να συστήσουν τον σύνδεσμο, δέχθηκαν καταϊγισμό μηνυμάτων από άλλα clubs του εξωτερικού, προκειμένου να βοηθήσουν με όποιον τρόπο μπορούν. *«Το κάθε club, ο κάθε πυρήνας θα ενισχύσει τον άλλον, επειδή γνωρίζουμε ότι τα χρήματα που θα εξοικονομηθούν, θα καταλήξουν σε κάποια δράση που θα ωφελήσει την κοινωνία και όχι την τσέπη του συνδέσμου. Οπότε, υπάρχει μεγάλη αλληλεγγύη και μέσω των social media, όπως και μεγάλο engagement, αφού όταν τα μέλη του Chania Club αναρτήσουν στο Twitter είτε στο Facebook ένα κείμενο, τότε οι υπόλοιποι σύνδεσμοι θα προχωρήσουν σε κοινοποιήσεις και θα υπάρχει διάδραση».* *«Εάν συμβεί κάτι κοινωνικοπολιτικό στα Χανιά, τότε εμείς θα το ανεβάσουμε και υπάρχει πολύς κόσμος που θα μοιραστεί την είδηση και θα την αναπαράγει, γεγονός που καταδεικνύει το δέσιμο μεταξύ των οπαδικών clubs και των ανθρώπων που τα απαρτίζουν»*, υποστηρίζει ο Γ.

Τα ταξίδια στο Αμβούργο -όπως και το αντίστροφο- σφυρηλάτησαν τις σχέσεις με τους οπαδούς της FCSP. Αναπτύχθηκαν φιλίες που δεν βασίζονται στο συμφέρον, αλλά στηρίζονται στην ειλικρίνεια. Πρόκειται για άτομα που μοιράζονται κοινές αξίες, τα ίδια πιστεύω και έχουν παρόμοιο τρόπο σκέψης. Είναι πολύ σημαντικό το δέσιμο που δημιουργείται μέσω της υποστήριξης μίας ομάδας. Και μάλιστα είναι κάτι που συνεχώς αναπτύσσεται, μεγαλώνει και εξελίσσεται. *«Δεν είναι μονάχα η ομάδα. Δεν είναι μόνο το ποδόσφαιρο. Είναι μία ολόκληρη ιδεολογία από πίσω. Κανείς δεν νοιάζεται για το αποτέλεσμα. Βέβαια, όλοι θέλουν να νικήσουν, όμως δεν είναι αυτό το σημαντικό. Είμαστε περήφανοι οπαδοί της FCSP, για όλα όσα πρεσβεύει ο σύλλογος. Δεν είναι σαν τις άλλες ομάδες»*, υπογραμμίζει ο Γ., ο οποίος θεωρεί πως η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων και

δεσίματος αποτελεί ένα από τα ισχυρότερα κίνητρα για τη συμμετοχή ως ενεργό μέλος σε έναν σύλλογο, όπως η St. Pauli.

Όσον αφορά το πώς μπορεί να μάθει κάποιος περισσότερες πληροφορίες για το Chania Club, ο παραδοσιακός τρόπος από στόμα σε στόμα αποδίδει, ωστόσο μία επίσκεψη στην επίσημη σελίδα στο Facebook αποδίδει, ενώ ακόμα ένα αυτοκόλλητο, είτε ένα t-shirt που θα φοράει κάποιος με το σήμα της ομάδας, είναι ικανά να προξενήσουν το ενδιαφέρον και να ανάψουν τη σπίθα της ενασχόλησης με τον σύλλογο. Η ευρηματικότητα, άλλωστε, είναι κάτι που χαρακτηρίζει τους οπαδούς των «Πειρατών», οι οποίοι στο παρελθόν έχουν διδάξει πως δεν στερούνται από εφευρετικούς τρόπους συνεισφοράς στην ομάδα. Πάντως, όπως λένε και οι ίδιοι, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν συμβάλλει αρκετά στη διάδοση των ιδεών της ομάδας.

Ένας επιπρόσθετος βοηθητικός παράγοντας στην προώθηση του Chania Club, είναι οι Γερμανοί οπαδοί και πιο συγκεκριμένα οι USP, με τους οποίους διατηρούν στενές σχέσεις. Το fanzine των USP έχει φιλοξενήσει στις στήλες του κείμενα του κλαμπ της Κρήτης δίχως λογοκρισία, ενώ το Fanladen έχει κάνει εκτενές αφιέρωμα στον σύνδεσμο. Παράλληλα, γερμανικές ειδησεογραφικές ιστοσελίδες έχουν αναπαράγει πληροφορίες που αφορούν το Chania Club, συμβάλλοντας στην ευρεία αναγνωρισιμότητα του συνδέσμου και διευρύνοντας την επισκεψιμότητα της σελίδας, ενώ το ρεπορτάζ γερμανικής εφημερίδας στάθηκε αφορμή, για να μάθει το γερμανικό κοινό για το ελληνικό γκρουπ οπαδών από το νησί της Κρήτης. Επίσης, η συνεισφορά του άσου της ομάδας, Μανώλη Σάλιακα, ήταν μεγάλη, καθώς η κίνησή του να φωτογραφηθεί με μπλουζάκι του συνδέσμου των Χανίων αποτέλεσε την καλύτερη διαφήμιση, ενώ παράλληλα μίλησε με κολακευτικά λόγια για το κλαμπ.

Η διαφορετικότητα στον τρόπο σκέψης των οπαδών της St. Pauli, γίνεται αντιληπτή και από την πρόσφατη αντίθεση στην διεξαγωγή του Παγκοσμίου Κυπέλλου στα γήπεδα του Κατάρ. Ο γερμανικός σύλλογος εξέδωσε ανακοίνωση, με την οποία τάσσεται ξεκάθαρα εναντίον μιας διοργάνωσης που είναι γνωστή για την παραβίαση κατοχυρωμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και την καταπίεση που υφίστανται οι μετανάστες

εργάτες, οι γυναίκες, τα άτομα που προέρχονται από την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα και γενικότερα την καταπίεση της ελευθερίας της έκφρασης και του συνέρχεσθαι. Το κείμενο που εξέδωσε η FCSP International με τίτλο: «MAFIA WORLD CUP Boycott 2022», που υπογράφηκε από τα περισσότερα fan clubs της ομάδας -μεταξύ εκείνων και το Chania Club- αποδεικνύει το αντικατεστημένο προφίλ του συλλόγου, ο οποίος αντιστέκεται στην εμπορευματοποίηση του αθλήματος και μάχεται για τον σεβασμό στη διαφορετικότητα και την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης, καταλογίζοντας τεράστιο μερίδιο ευθύνης στη FIFA, η οποία αμβλύνει τις ανισότητες και στοχεύει αποκλειστικά στο κέρδος. Η διεθνής κοινότητα της FCSP προέτρεψε τους ποδοσφαιρόφιλους να μποϊκοτάρουν το Μουντιάλ του Κατάρ, κινητοποιώντας πολλούς εξ αυτών να μην παρακολουθήσουν τα ματς.

Η κουβέντα παίρνει μια διαφορετική τροπή και ίσως μια φιλοσοφική χροιά, καθώς ανακύπτει το θέμα της χρησιμοποίησης του ποδοσφαίρου ως κινητήριας δύναμης, που θα έχει θετικό αντίκρισμα στην κοινωνία. Οι απόψεις των μελών δίστανται. Όπως πιστεύει ο Γ. τα πράγματα είναι δυσοίωνα. Σε συνομιλίες του με μέλη των οργανωμένων οπαδών της FCSP διαπίστωσε πως οι καθημερινές προσπάθειες που καταβάλλουν για την αποτίναξη του εμπορικού ζυγού και την μετατροπή του αθλήματος σε εμπορεύσιμο είδος μοιάζει με Γολγοθά, καθώς έχουν δει την ομάδα τους να περιφέρεται από τα γήπεδα των ερασιτεχνικών κατηγοριών μέχρι την Bundesliga και δεν επιθυμούν να αλλοιωθεί ο χαρακτήρας του συλλόγου από την εμπορική διάσταση του ποδοσφαίρου, που εξισώνει τους συλλόγους με κερδοσκοπικές εταιρείες. Θεωρεί ότι η απόπειρα αλλαγής των συσχετισμών στην ποδοσφαιρική σφαίρα είναι ένα δύσκολο εγχείρημα. Μάλιστα, είναι της άποψης πως τα δείγματα γραφής δεν είναι ενθαρρυντικά, αλλά αντιθέτως τα πράγματα μπορεί να γίνουν ακόμη χειρότερα. Όπως έχει διαπιστώσει, υπάρχει κόσμος που είναι πιο ευκατάστατος οικονομικά και πηγαίνει στο γήπεδο για να παρακολουθήσει τον αγώνα και τον αφήνει παγερά αδιάφορο η διεύρυνση της εμπορικής διάστασης του αθλήματος. Τη γνώμη αυτή δεν συμμερίζεται ο Ε., που λαμβάνει πιο αισιόδοξα μηνύματα. *«Το ποδόσφαιρο είναι με διαφορά το πιο λαϊκό σπορ, γιατί μπορεί ο οποιοσδήποτε να παίζει μπάλα. Είναι μακράν το πιο δημοκρατικό άθλημα. Πρόκειται για ένα μαζικό κοινωνικό φαινόμενο, που αποτελεί παράλληλα και ένα κοινωνικό πεδίο*

παρέμβασης. Άλλωστε, κάπως έτσι το αντιλαμβάνονται και οι οπαδοί της ακροδεξιάς πολιτικής πτέρυγας, οι οποίοι έχουν εισβάλλει στα γήπεδα, ώστε να τα εκμεταλλευτούν αποκάλυπτα για τους δικούς τους σκοπούς».

Οι φίλαθλοι της St. Pauli έκαναν μεγάλο αγώνα για να διώξουν τα φασιστικά στοιχεία και να μετατρέψουν το γήπεδο σε χώρο συμπερίληψης και ανεκτικότητας. Όπως τονίζει ο Ε. ούτε στην FCSP όλα ήταν ρόδινα και ειδυλλιακά πλασμένα. Υπήρξε μια μερίδα οπαδών που ανήκε στον ακροδεξιό χώρο, ωστόσο ήταν μειοψηφία. Παράλληλα, υπενθυμίζει το γεγονός ότι η FCSP ήταν ο πρώτος γερμανικός σύλλογος που αποκήρυξε τα φασιστικά ιδεώδη, απαγορεύοντας τις ακροδεξιές συμπεριφορές στο γήπεδο.

Η διαφορετικότητα της FSCP ενισχύεται και από το γυναικείο κομμάτι της εξέδρας. Ο σύλλογος του γερμανικού λιμανιού έχει το μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών στις κερκίδες στον πλανήτη, αναλογικά με τον αριθμό των θέσεων, ενώ διαθέτει και γυναίκα-οργανώτρια στο «πέταλο». Ο συνδυασμός του ποδοσφαίρου με το ιδεολογικό κομμάτι είναι εκείνος που προσελκύει τις γυναίκες να κατακλύζουν το Millerntor και να παθιάζονται με τον σύλλογο, αφού η απόλαυση του θεάματος εμπεριέχει και πολιτικοκοινωνικά μηνύματα. *«Στην Ελλάδα δεν συμβαίνει αυτό. Θεωρείται ακόμα και σήμερα ταμπού. Ίσως ευθύνεται η ξεκάθαρα πατριαρχική κοινωνία, ίσως ο συντηρητισμός»*, ισχυρίζονται τα μέλη του Chania Club.

Τι σημαίνει, όμως, η FCSP για τα μέλη του club, γιατί υποστηρίζουν μια ομάδα που δεν προέρχεται καν από την Ελλάδα; *«Για μένα η FCSP είναι ένας τρόπος έκφρασης, από τα ρούχα που φοράω, μέχρι τον τρόπο που σκέφτομαι. Λειτουργώ σαν να μένω εκεί. Δεν είναι το ποδόσφαιρο. Δεν είναι τα 90' του αγώνα, ούτε το πριν, ούτε το μετά τον αγώνα. Είναι κάτι ξεχωριστό και για να μπορέσει κάποιος να το αντιληφθεί και να το περιγράψει, θα πρέπει πρώτα να γνωρίσει από κοντά τους υποστηρικτές της FCSP, το πώς ζουν και αναπνέουν για την ομάδα τους»*, αναφέρει ο Γ. *«Δεν είναι μονάχα ο υψηλός βαθμός αφοσίωσης, αλλά και ότι δεν είναι αποδεκτός ο χουλιγκανισμός. Κινούνται σε εκ διαμέτρου αντίθετη λογική σε σχέση με τους Βαλκάνιους, οι οποίοι είναι πιο σκληροπυρηνικοί και δεν διστάζουν να προξενήσουν ζημιές και να εμπλακούν σε επεισόδια. Διακατέχονται από άλλη νοοτροπία»*, προσθέτει ο Δ.

Από τη δική του σκοπιά, ο Ε. δηλώνει: *«Προσωπικά, θεωρώ ότι η FCSP είναι μία κοινότητα και αυτό είναι το πιο σπουδαίο. Αποτελεί παράδειγμα και προοπτική ενός άλλου δρόμου που μπορεί να περπατηθεί. Χωρίς ο οπαδός να χειραγωγείται, να καταπιέζεται και εν τέλει να αλλοτριώνεται μέσα στο γήπεδο. Αλλά, αντίθετα, να βρίσκει τον εαυτό του και να καλλιεργεί την ενσυναίσθηση. Κάθε φορά που επισκεπτόμαστε το Αμβούργο και παρακολουθούμε κάποιο παιχνίδι της ομάδας, επιστρέφουμε καλύτεροι άνθρωποι, διότι αποκτάμε γνώσεις, μαθαίνουμε για πράγματα που αγνοούσαμε, όχι μόνο σε πολιτικό επίπεδο, αλλά και σε θέματα συμπεριφορών, παρατηρούμε την αλληλεγγύη που είναι διάχυτη, αλλά και την διαφορετικότητα που τους διακρίνει, συγκριτικά με όσα γίνονται στην Ελλάδα. Δεν καλλιεργούν τον δογματισμό, τον φανατισμό και τη μισαλλοδοξία. Έχουν αντιληφθεί ποιος είναι ο πραγματικός εχθρός τους».*

Η συζήτηση ξαναγυρνάει στις ταξιδιωτικές εμπειρίες των μελών του club επί γερμανικού εδάφους. Όπως λέει ο Γ. αναπτύσσονται πολύ ισχυροί δεσμοί, που συντηρούνται και με την πάροδο του χρόνου ολοένα μεγαλώνουν. Πλέον, τα μέλη του κλαμπ Χανιών βλέπουν γνώριμες φυσιογνωμίες στους δρόμους της συνοικίας του St. Pauli, ενώ η χαρά που νιώθουν όταν βρεθούν με τους φίλους τους από την USP, με τα αισθήματα να είναι αμοιβαία, παραλληλίζοντάς τους με μια μεγάλη οικογένεια, έτοιμη να ανοίξει τις αγκάλες για να τους υποδεχθεί. *«Οι οργανωμένοι οπαδοί της USP δεν έχουν να κερδίσουν τίποτα από το Chania Club και δεν προσδοκούν σε ανταλλάγματα, όπως συμβαίνει και με τον σύλλογο. Μας υποστηρίζουν οικειοθελώς και αφιλοκερδώς. Εξάλλου, οι ultras της USP έχουν δημιουργήσει ένα ολόκληρο παγκόσμιο κίνημα οπαδισμού, δεν περιμένουν κάτι από μας, ούτε ως ατομότητες, ούτε ως συλλογικότητα. Αντιθέτως, εμείς έχουμε να κερδίσουμε από τη συναναστροφή μαζί τους»,* αναφέρει χαρακτηριστικά. Ο Γ. αναπολεί το πρόσφατο ταξίδι στο Αμβούργο, όπου οι οπαδοί της USP οργάνωσαν ειδικά για αυτούς ένα τετραήμερο περιήγησης, αποδεικνύοντας πως ξέρουν από φιλοξενία, υπογραμμίζοντας για μία ακόμη φορά *«Κατά την επιστροφή στην Ελλάδα συνειδητοποιείς πόσα πράγματα έχεις κερδίσει και γίνεσαι καλύτερος σαν άνθρωπος, επαναπροσδιορίζεις διάφορες έννοιες μέσα σου».*

Η συζήτηση συνεχίζεται με αμείωτους ρυθμούς, μεταπηδώντας στο ζήτημα της FIFA και της «no politica» γραμμής που προωθεί. Η καμπάνια «Say no to Racism» «πουλάει», ωστόσο γίνεται περισσότερο για την εξιδανίκευση του προφίλ και της εικόνας της Παγκόσμιας Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας, παρά γιατί επιδιώκει να καταπολεμήσει ουσιαστικά τον ρατσισμό και τη βία στα γήπεδα. Όπως τονίζουν τα μέλη του κλαμπ, η UEFA και η FIFA επιχειρούν να διαχωρίσουν το ποδόσφαιρο από την πολιτική, καθώς δεν επιθυμούν πολιτικό χρώμα στις κερκίδες.

Δεν είναι, όμως, μόνο τα διοικητικά όργανα του ποδοσφαίρου εχθροί της FCSP. Εκτός από την διαχρονική κόντρα με τη Χάνσα Ρόστοκ, που διατηρεί τις ρίζες της στο ιδεολογικό χάσμα που χωρίζει τις δύο ομάδες, στο κάδρο έχουν μπει η Λειψία, εξαιτίας της Red Bull που είναι χορηγός και χρηματοδότης του συλλόγου, εκπροσωπώντας την εμπορική πλευρά του αθλήματος, αλλά και η Χόφενχαϊμ, η οποία βρίσκεται στα χέρια του Ντίτμαρ Χοπ, μεγιστάνα που δραστηριοποιείται στον τομέα της φαρμακοβιομηχανίας. Μαζί με τη Μπάγερ Λεβερκούζεν, είναι οι σύλλογοι που δεν εφαρμόζουν τον κανονισμό «50+1», προτιμώντας τη συγκέντρωση των εξουσιών σε έναν ιδιοκτήτη-επιχειρηματία, με συνέπεια ο ρόλος και ο λόγος των οπαδών να χάνουν την αξία τους και να υποτάσσονται στην εμπορικότητα.

Όπως αναφέρει ο E., η γερμανική οπαδική σκηνή είναι πολύ μπροστά, συγκριτικά με άλλες χώρες και πρωτοστατεί στον χορό της εναλλακτικότητας, υπενθυμίζοντας την απαγόρευση των διαφημίσεων για το Παγκόσμιο Κύπελλο του Κατάρ στο Μόναχο με προτροπή των οπαδών. Οι χορηγοί είναι ένα σημαντικό τμήμα του τρόπου λειτουργίας του ποδοσφαίρου στις μέρες μας, ειδικότερα τώρα που έχουν εισχωρήσει στο δημοφιλές παιχνίδι η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, που έχουν ως απώτερο στόχο το ξέπλυμα αθλητικού χρήματος. Η χορηγική προϊστορία της FCSP συνδέεται με την Under Armour, η οποία ήταν για αρκετά χρόνια προμηθευτής αθλητικού υλικού στην ομάδα, ωστόσο οι σχέσεις της εταιρείας με τον αμερικανικό στρατό προκάλεσε εντονότερες αντιδράσεις στο εσωτερικό του συλλόγου, αλλά και μεταξύ των οπαδών, με αποτέλεσμα να τερματιστεί η συνεργασία και το σωματείο να τραβήξει το δικό του ξεχωριστό μονοπάτι, κατασκευάζοντας τη δική του εμφάνιση. Το λεγόμενο Di!Y. Πρόκειται για μια φανέλα

που φτιάχνεται από βιώσιμα υλικά, ενισχύοντας την οικολογική συνείδηση της ομάδας και την ευαισθητοποίηση για το περιβάλλον και τον κίνδυνο της κλιματικής αλλαγής. Ο Ε. σχολιάζει θετικά αυτή την πρωτοβουλία της ομάδας, ωστόσο διερωτάται εάν οι οπαδοί είναι σε θέση να αντιληφθούν και να κατανοήσουν το γεγονός πως ο σύλλογος έχει και μια άλλη υπόσταση, αυτή της εταιρείας, η οποία θα πρέπει να είναι κερδοφόρα, ώστε να παραμείνει βιώσιμη.

Επίσης, παραδέχεται πως τα εισιτήρια είναι πολύ πιο φθηνά στη Γερμανία. Το κόστος για να δει κανείς την FCSP στο Millerntor ανέρχεται σε 13 ευρώ συν ένα που προορίζεται για την οικονομική υποστήριξη του Fanladen.

Ο χρόνος κυλάει, όπως και η κουβέντα, με ένα ακόμα ερώτημα να πλανάται στην ατμόσφαιρα, αναζητώντας απόκριση. Ο λόγος για τις αξίες της γειτονιάς, οι οποίες υπερβαίνουν εκείνες της επιτυχίας με αθλητικούς όρους. Μήπως το τίμημα της διαφορετικότητας αποκωδικοποιείται με την παραμονή στη Β' κατηγορία; Η απάντηση αφοπλιστική. *«Οι οπαδοί δεν καίγονται να ανέβει η FCSP στην Bundesliga, διότι υπάρχει ο κίνδυνος να αλλοιωθεί ο χαρακτήρας του συλλόγου και να εμπορευματοποιηθεί πλήρως. Οι περισσότεροι οπαδοί δεν ενδιαφέρονται για την αθλητική επιτυχία, διότι δεν αποτελεί προτεραιότητα. Καμία σεζόν η ομάδα δεν ξεκίνησε με στόχο την άνοδο. Άλλωστε, το μπάτζετ είναι προκαθορισμένο και σίγουρο το ύψος του δεν συνάδει με τον πρωταθλητισμό»*, υποστηρίζει ο Γ.

Συνεχίζοντας, αναφέρει: *«Τα ΜΜΕ δεν θέλουν την FCSP στη μεγάλη κατηγορία, διότι θεωρούν ότι δεν μπορεί να συμβαδίσει με την εμπορευματοποίηση και επιπλέον θα αποτελέσει πλήγμα για το ίματζ του πρωταθλήματος. Ο σύλλογος αδυνατεί να μπει σε καλούπια, με συνέπεια να είναι αταίριαστος με το προφίλ που οικοδομείται προς τα έξω. Όμως, δεν είναι μονάχα αυτό. Τα πανιά, οι σημαίες, τα σύμβολα, τα συνθήματα, ο κόσμος της είναι μια εικόνα που θέλουν να αποκρύψουν»*.

Η πεποίθηση ότι θα ωριμάσουν οι συνθήκες και κάποια στιγμή θα γίνει εφικτή η άνοδος είναι διάσπαρτη στο Chania Club. *«Ένα μέρος των χρημάτων θα μπορούσαν να καταλήξουν στις αγορές παικτών και την ενίσχυση του έμφυχου δυναμικού, ωστόσο ο σύλλογος προτιμάει να ζοδέψει με διαφορετικά κριτήρια, θέτοντας ως πρωταρχικό στόχο*

την ανακούφιση των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων με τις δράσεις που οργανώνει», εξηγεί ο Ε.

Άξιο αναφοράς, η ύπαρξη νηπιαγωγείου εντός των εγκαταστάσεων του γηπέδου. Η εκπαίδευση, εξάλλου, είναι ένας τομέας που δίνεται βαρύτητα από την FCSP. Λειτουργεί κανονικά ως σχολείο στην καθημερινότητα γι' αυτά τα παιδιά, με δασκάλους που φροντίζουν να μεταλαμπαδεύουν γνώσεις.

Εκτός, όμως, από το νηπιαγωγείο, σε κάποια από τις σουίτες του σταδίου έχει δημιουργηθεί ένα studio, το οποίο παραχωρείται σε σπαδούς-μουσικούς, οι οποίοι το χρησιμοποιούν πολλές φορές για να ηχογραφήσουν τραγούδια, αλλά και για να διδάξουν μαθήματα μουσικής στους ενδιαφερόμενους. Όπως τονίζει ο Ε., αυτό συνιστά μία ακόμη απόδειξη του πνεύματος DIY (σ.σ.: Do It Yourself), που διακατέχει το σωματείο.

Τι γίνεται, όμως, στο εσωτερικό; Οργανώνονται δράσεις αλληλεγγύης στην τοπική κοινότητα των Χανίων; Η απάντηση είναι άμεση, χωρίς χρονοτριβή. *«Βεβαίως και γίνονται δράσεις. Από τα μπλουζάκια που τυπώνουμε και γενικά οτιδήποτε άλλο βγάζουμε προς πώληση, μας επιστρέφει το κεφάλαιο που μεριμνήσαμε να επενδύσουμε, ενώ αυτό που θεωρητικά αποκαλείται κέρδος διατίθεται εκεί που κρίνουμε ότι υπάρχει πρόβλημα, είτε σε τοπικό επίπεδο, είτε στην Αθήνα, ακόμα και στο εξωτερικό»,* αποκαλύπτει ο Ε. Όπως εξομολογείται ο Γ. *«Συμμετείχαμε πρόσφατα στη δράση για τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα στα Χανιά, αλλά έχουμε πάρει μια ομόφωνη απόφαση, επειδή τα άτομα που συνθέτουν το club είναι αναγνωρίσιμα στην τοπική κοινωνία, θεωρούμε προτιμότερο να μετέχουμε σε δράσεις και να κατεβαίνουμε σε διαδηλώσεις ως ατομικότητες, παρά ως Chania Club, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων. Δεν θα βγούμε να το φωνάζουμε ότι κάνουμε δράσεις. Δεν χρειάζεται να το γνωρίζουν όλοι, αλλά αυτοί που πρέπει. Δεν το κάνουμε με σκοπό την προβολή, ούτε θα το διαλαλήσουμε, ούτε θα το προβάλλουμε στο site. Είμαστε κατά της διαφήμισης, διότι επικεντρωνόμαστε στις πράξεις και μιλάμε με τα έργα μας».*

Αν και αγωνίζεται στο πρωτάθλημα της Τσβάιτε Λίγκα και όχι στην προβεβλημένη Bundesliga, η St. Pauli προσελκύει φιλάθλους όχι μόνο εντός Γερμανίας, αλλά ο μύθος της έχει εξαπλωθεί σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Ίσως κάποιος υποθέσει ότι οι υγιείς φίλαθλοι ταυτίζονται με την ιδεολογία και τα πιστεύω του συλλόγου. Κατά την άποψη

του Γ. είναι η χαρά του παιχνιδιού που κατατάσσει την FCSP στη λίστα των πιο συμπαθών ομάδων του κόσμου. Μια επίσκεψη στο Millerntor αρκεί για να διαπιστώσει κανείς το κλίμα που επικρατεί, η ατμόσφαιρα που δημιουργούν οι φίλοι της ομάδας είναι εκπληκτική, μοιάζει με ένα πάρτι 90 λεπτών, όπου ο χορός, το τραγούδι και τα συνθήματα είναι αφιερωμένα ολοκληρωτικά στην FCSP. Δεν υπάρχει χώρος για υβριστικά συνθήματα κατά των αντιπάλων, αλλά μονάχα επευφημία και υποστήριξη στην ομάδα. Είναι ένα φαντασμαγορικό show με πρωταγωνιστή τον ίδιο τον σύλλογο. Δυστυχώς, το ντέρμπι μίσους με τη Χάνσα Ρόστοκ, τον Φλεβάρη του 2023, εξελίχθηκε άσχημα, καθώς οι ναζιστές -στην πλειονότητά τους- οπαδοί των φιλοξενούμενων τα έκαναν... γυαλιά καρφιά, σπάζοντας τουαλέτες και ότι άλλο έβρισκαν μπροστά τους. Η απάντηση των φίλων της St. Pauli ήταν απλώς να γιουχάρουν, δίχως ακρότητες και παρατραγούδα. Ο ποδοσφαιρικός πολιτισμός που επιδεικνύουν οι «Πειρατές» δύσκολα συναντάται στα γήπεδα, συνθέτοντας έναν επιπρόσθετο λόγο θαυμασμού που κάνει την ομάδα ξεχωριστή.

Υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένα σημεία κατά μήκος του Millerntor, τα οποία γνωστοποιούν στο ευρύ κοινό την πολιτική ιδεολογία που εκφράζει ο σύλλογος. Στον περιμετρικό χώρο του σταδίου, υπάρχει ένα μνημείο αφιερωμένο στους Εβραίους, που θανατώθηκαν κατά την περίοδο του ναζισμού. Επίσης, η ζωγραφιά που αναπαριστά δύο καρδιές σε καφέ-άσπρο φόντο, μαρτυρά την αποστροφή για τα ρατσιστικά ιδεώδη, όπως και τα πανό κατά μήκος των κερκίδων «Κανένας άνθρωπος δεν είναι παράνομος», το οποίο παραπέμπει στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειδικότερα των προσφύγων. Ένα ακόμη κορεό τεραστίων διαστάσεων με τη φράση «Όχι ποδόσφαιρο για τους φασίστες» συμβολίζει την απέχθεια προς τη φασιστική ρητορική. Το κτίριο του γηπέδου μοιάζει με κολάζ, όπου τοιχοκολλούνται αφίσες κατά του φασισμού, αναρτώνται πανό που δείχνουν ότι οι ακροδεξιοί δεν είναι ευπρόσδεκτοι, ενώ υπάρχει πλήθος από stickers με απαγορευτικό σήμα για τις σβάστικες, καθώς και διάφορα γκράφιτι και συνθήματα με νόημα γραμμένα σε τοίχους.

Σε αυτό το σημείο η παρεμβολή του Ε. ήταν κρίσιμη για την εξέλιξη της συζήτησης. Ανακαλεί στη μνήμη του σκηνές από το παρελθόν, όταν ένας παλιός οπαδός της FCSP

αποτελέσει άτυπο ξεναγό για τα μέλη του Chania Club. Μάλιστα, η θλίψη ήταν ζωγραφισμένη στο πρόσωπό του, καθώς αναπολούσε την εποχή που η έδρα του συλλόγου θύμιζε ξύλινη κατασκευή, σε αντίθεση με τώρα που το Millerntor έχει εκσυγχρονιστεί, προσφέροντας κάθε λογής ανέσεις στους φιλάθλους. Η άποψή του ήταν πως χάθηκε η ψυχή της ομάδας. Βέβαια, οι κερκίδες ορθίων διατηρούνται στη Γερμανία, ενώ η μπύρα ρέει σε αφθονία στις εξέδρες, παραπέμποντας σε χρονικές περιόδους αγνού ρομαντισμού. Η σύγκρουση ανάμεσα στη νοσταλγική πλευρά του χθες και την εμπορευματοποιημένη πλευρά του σήμερα αποτελεί πεδίο διαμάχης μεταξύ των οπαδών της FCSP. Όπως αναφέρει ο Ε., η πειρατική σημαία Jolly Roger, βάφεται με κόκκινο χρώμα και μετατρέπεται σε Jolly Rouge τις περιόδους που οι οπαδοί διαφωνούν με τις επιλογές της διοίκησης, ως ένδειξη δυσανασχέτησης και μομφής.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η εποχή που ήταν να δημιουργηθεί αστυνομικό τμήμα μέσα στο γήπεδο. Τότε, έγιναν συλλαλητήρια και διαμαρτυρίες, ο κόσμος βγήκε στους δρόμους για να εκφράσει τη δυσαρέσκειά του και στο τέλος νίκησε, αφού στη θέση που ήταν προγραμματισμένο να γίνει το αστυνομικό τμήμα, δημιουργήθηκε το μουσείο του συλλόγου. Η επιγραφή στην είσοδο του μουσείου «Εμείς εδώ δεν έχουμε να επιδείξουμε τίτλους, αλλά έχουμε μια ιστορία να διηγηθούμε» είναι διαφωτιστική. Μπορεί η τροπαιοθήκη να είναι άδεια και τα... ασημικά πρωταθλημάτων και κυπέλλων να απουσιάζουν, όμως η μουσειακή έκθεση περιέχει στιγμές που καθόρισαν την ιστορία του συλλόγου, όπως το πρώτο πανό που έφτιαξαν οι Ultras και η παρθενική φανέλα που φόρεσε η ομάδα. Λίγο πιο δίπλα, βρίσκεται το μπαρ «Jolly Roger», ιστορικό στέκι των οπαδών, όπου μαζεύονται για να συζητήσουν τα τεκτενόμενα του συλλόγου. Όπως σημειώνει ο Γ. ανέκαθεν η St. Pauli καταγραφόταν στη συνείδηση του κόσμου ως μια σοσιαλιστική και προοδευτική ομάδα, σε αντίθεση με το γειτονικό HSV, που αντιπροσωπεύει την αστική πλευρά του Αμβούργου και διαθέτει στις τάξεις της οπαδούς από τον ακροδεξιό πολιτικό χώρο και συνήθως οι υποστηρικτές της ανήκουν στην πλούσια τάξη.

Σύμφωνα με τον Γ., ο μετασχηματισμός της FCSP ξεκίνησε κατά την δεκαετία του 1980, όταν η καλτ φιγούρα των καταλήψεων και της punk μουσικής, Doc Mabuse,

περπατώντας μεθυσμένος στα στενά της περιοχής, έκλεψε μια πειρατική σημαία και την μετέφερε ως λάφυρο στο γήπεδο και μετέπειτα έγινε συνυφασμένη με την ομάδα.

Μπορεί, όμως, ένας σύλλογος να έχει κοινωνική συνείδηση και ταυτόχρονα να είναι επιτυχημένος εντός των τεσσάρων γραμμών; Όπως υποστηρίζει ο Γ., «η FCSP αμφισβητεί το μοντέλο της επιτυχίας και οι οπαδοί αμφισβητούν ό,τι θεωρείται πετυχημένο. Αν η ομάδα κατόρθωνε να κερδίσει την άνοδο, μπορεί αυτό να κόστιζε στο κοινό ή να χάλαγε το κλίμα, αφού ο κύριος κορμός των οπαδών τάσσεται κατά της εμπορικότητας».

Υπάρχει ένας τρωτός τομέας, ο οποίος δεν χειρίζεται καταλλήλως από την FCSP; Σύμφωνα με τον Γ., το μεγαλύτερο σφάλμα του συλλόγου είναι ότι χάνει τους καλύτερους παίκτες του, είτε γιατί δεν καταφέρνει να ανανεώσει εγκαίρως τα συμβόλαιά τους, είτε γιατί οι ανταγωνίστριες ομάδες με περισσότερα χρήματα στα ταμεία, τους αποκτούν με ελεύθερη μεταγραφή και παχυλό μισθό.

Όπως υποστηρίζουν τα μέλη του Chania club, το κύριο έσοδο της FCSP είναι οι πωλήσεις του fanshop, ενώ στέκονται στο γεγονός ότι ο τρόπος διοίκησης της ομάδας είναι διαφορετικός σε σχέση με τις υπόλοιπες. Ο Oke Göttlich δεν είναι χρηματοδότης, αλλά διαχειριστής. Είναι εκλεγμένος με δημοκρατικό τρόπο από τα μέλη. Δύο με τρεις φορές τον χρόνο οι οπαδοί-μέλη και το διοικητικό συμβούλιο πραγματοποιούν συνελεύσεις και συναποφασίζουν για τις κινήσεις, χαράζοντας την στρατηγική που θα ακολουθηθεί μελλοντικά. Τα ίδια mail αποστέλλονται σε όλα τα fan clubs της FCSP, γεγονός που δίνει τη δυνατότητα στους οπαδούς να νιώθουν ότι είναι μέρος των αποφάσεων.

Ένα ακόμη στοιχείο που στηλιτεύεται από τα μέλη του κλαμπ, είναι η άνιση μεταχείριση των συλλόγων από την DFL, καθώς μία ομάδα θα πρέπει να παραμείνει 5-6 χρόνια σερί στην Bundesliga, ώστε να λάβει χρήματα ως μπόνους. Αυτό αμβλύνει την απόσταση που χωρίζει τους (θεωρητικά) «μικρούς» από τους «μεγάλους» συλλόγους. Οι οπαδοί της FCSP γνωρίζουν καλά για την ύπαρξη αυτού του άδικου μέτρου και αυτός είναι ένας από τους κύριους λόγους που στηρίζουν οικονομικά την ομάδα, είτε αγοράζοντας

μπλουζάκια και διάφορα άλλα αναμνηστικά είδη, είτε συνεισφέρουν με την αγορά εισιτηρίου.

Τέλος, η συζήτηση πηγαίνει στις φιλικές σχέσεις που έχει αναπτύξει ο γερμανικός σύλλογος με πληθώρα ομάδων. Σύμφωνα με τα μέλη του κλαμπ, οι οπαδοί της FCSP είναι αδελφοποιημένοι επίσημα με εκείνους της Μαρσέιγ, της Σέλτικ, της Ράγιο Βαγιεκάνο και της Σταντάρ Λιέγης, ενώ διατηρούν πολύ καλές σχέσεις με την ΑΕΚ. Χαρακτηριστικό δείγμα της διαφορετικής νοοτροπίας που διακατέχει τον γερμανικό σύλλογο, είναι ότι πως μπορεί κάποιος φίλος αντίπαλης ομάδας που φοράει διακριτικά, να βρεθεί στη μπουτίκ της St. Pauli για να ψωνίσει, χωρίς να δημιουργηθεί απολύτως κανένα πρόβλημα.

Κεφ. 5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο αθλητισμός μπορεί να εργαλειοποιηθεί από τους αθλητές προς όφελος του κοινωνικού συνόλου για την ανάδειξη ανισοτήτων, ανατρέποντας τη θεώρηση του παρελθόντος, η οποία υποστήριζε ότι θα πρέπει να ασχολούνται αποκλειστικά με το άθλημά τους και να μην εκφράζουν τις πολιτικές τους απόψεις (Campbell, 2021).

Οι φυλετικές ανισότητες «ανθίζουν» σε χώρες με λευκή πλειοψηφία, όπως η Αμερική των 60's. Ο ακτιβισμός εκείνης της δεκαετίας ήταν επιδραστικός, καθώς κατόρθωσε να εκπολιτίσει την κοινωνία, σε θέματα όπως τα δικαιώματα των γυναικών και των ομοφυλοφίλων, συντελώντας στην αλλαγή, ωστόσο προκάλεσε την έντονη αντίδραση του κράτους. Η ιστορία δείχνει ότι σε περιόδους πολέμων και κρίσεων συνυπάρχει ο ακτιβισμός με την καταστολή (Chomsky, 2017).

Κάθε φορά που εμφανιζόταν ένα κίνημα, το οποίο πάλευε για κοινωνική δικαιοσύνη, οι αθλητές ήταν εκεί για να εκφράσουν την υποστήριξή τους, παίρνοντας θέση σε μια πλειάδα κοινωνικών θεμάτων και όχι μόνο για φυλετικά ζητήματα. Όταν τα χρήματα εισέβαλλαν στις ζωές των αθλητών, παρακίνησαν σε λήθαργο τον αθλητικό ακτιβισμό. Κατά μία έννοια, οι αθλητές εμπορευματοποιήθηκαν. Κέρδιζαν χρήματα, χάνοντας τη φωνή τους. Εάν σώπαιναν, τότε απέφευγαν τους μελάδες (Anderson, 2020).

Σήμερα, οι αθλητές γίνονται μάρτυρες ολοένα και περισσότερων αδικιών και αδυνατούν να μείνουν απαθείς. Επιζητούν δικαιοσύνη. Άλλωστε, ο αθλητισμός και η πολιτική δεν διαχωρίζονται. Εφόσον οι οργανώσεις είναι πρόθυμες να στηρίζουν τους αθλητές, τότε εκείνοι θα εξακολουθήσουν να εκφράζουν τις απόψεις τους σε θέματα που άπτονται της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η αντίληψη πως οι αθλητές θα πρέπει να μείνουν προσκολλημένοι στο άθλημά τους θεωρείται, πλέον, παρωχημένη και εξυπηρετεί την αδικία. Ο αθλητισμός μπορεί να αποτελέσει θεμελιώδες κομμάτι της ανθρώπινης κουλτούρας και οι αθλητές να πάψουν να εκλαμβάνονται ως υποχείρια διασκέδασης και ψυχαγωγίας (Anderson, 2020).

Ενώνοντας τις δυνάμεις τους με κοινωνικά κινήματα, όπως τα #BlackLivesMatter και #TakeAKnee, οι άνθρωποι τοποθετούν τον αντιρατσισμό στο επίκεντρο των διεκδικήσεων για φυλετική ισότητα, ωστόσο υπάρχει ακόμη πολύς δρόμος να διανυθεί (Ali, 2020).

Ο ακτιβισμός αποτελεί ένα σημαντικό επίτευγμα του κοινωνικού βίου, ωστόσο νικήθηκε στην οικονομική σφαίρα. Τώρα, οι ευκαιρίες είναι πολύ μεγαλύτερες, εξαιτίας της κληρονομιάς των προγενέστερων γενιών. Πολλές από τις παλαιότερες διεκδικήσεις θεωρούνται, πλέον, δεδομένες σήμερα. Η επερχόμενη γενιά αντιμετωπίζει ερωτήματα που δεν έχουν προκύψει ποτέ στην ιστορία του ανθρώπινου είδους και βαρύνεται με την ευθύνη να δράσει, εν μέσω απειλών επιβίωσης, πυρηνικού πολέμου και περιβαλλοντικής καταστροφής (Chomsky, 2017).

Δεν μπορείς να πολεμήσεις τον κόσμο μόνος. Ο τρόπος για να γίνει αυτό, είναι μέσω της οργάνωσης. Φέρνοντας σε επαφή την τοπική κοινότητα και αναπτύσσοντας πηγές εναλλακτικής δράσης, με σκοπό οι άνθρωποι να θωρακίσουν την πνευματική τους αυτοάμυνα, να αποκτήσουν τον έλεγχο της ζωής τους και να μάθουν πώς να υπερασπιστούν τον εαυτό τους, καθώς και τις αξίες τους, μαζί με άλλους, προκειμένου να καλυτερεύσουν τον κόσμο (Chomsky, 2015).

Στην εποχή της πόλωσης, η πλειοψηφία των Αφροαμερικανών αθλητών στέκεται δίπλα στη κοινότητα των συναθρώπων τους και κατεβαίνουν σε διαδηλώσεις, χωρίς πλέον να αποδέχονται το ρόλο του παθητικού συμμετέχοντα (Zirin, 2020).

Η αναζωπύρωση του αθλητικού ακτιβισμού μπορεί να προέλθει από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, καθώς δίνουν τη δυνατότητα στον αθλητή να αποτυπώσει το δικό του μήνυμα, απευθυνόμενος σε ένα πολυπληθές κοινό, ενώ ταυτόχρονα οπλίζεται με μεγαλύτερο θάρρος, ώστε να εκφέρει τη γνώμη του για σημαντικά θέματα. Παράλληλα, ένας αθλητής που εισπράττει περισσότερα χρήματα στη σύγχρονη εποχή, αυξάνει την αυτοπεποίθηση και μειώνει τον φόβο του (Goldblatt, 2020).

Υπάρχουν δύο κύριοι τρόποι για να αποκτήσει μία ποδοσφαιρική ομάδα φήμη και να αυξήσει την οπαδική της βάση. Ο ένας σχετίζεται με τις αγωνιστικές επιτυχίες σε αθλητικό επίπεδο, δηλαδή την κατάκτηση τίτλων και διακρίσεων. Ο άλλος είναι ο δρόμος της FCSP. Η δημιουργία μιας ξεκάθαρης ιδεολογικής ταυτότητας, που αμφισβητεί την κυρίαρχη αφήγηση του αθλητισμού ως ουδέτερου και διαχωρισμένου από την πολιτική πεδίου. Ο γερμανικός σύλλογος κατόρθωσε να ενσωματώσει την πολιτική στον αθλητισμό, εξαιτίας των ιστορικών ριζών που εντοπίζονται στην εργατική τάξη και στην υποστήριξη εναλλακτικών υποκουλτούρων (Kruger & Nufer, 2012), που είχε ως επακόλουθο την υιοθέτηση αντιφασιστικής στάσης και την εξάλειψη ρατσιστικών φαινομένων (Kuhne, 2012).

Οι ρίζες του πολιτικού ακτιβισμού της FCSP εντοπίζονται στις εργατικές καταβολές του συλλόγου, καθώς και στην ανάδειξη ριζοσπαστικών πολιτικών κινημάτων στα 1980's. Η πολιτική ταυτότητα της FCSP διαμορφώθηκε από την κουλτούρα των οπαδών της, που είναι γνωστοί για την ανεκτικότητα, τον αντιρατσισμό και την υποστήριξη στη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα. Η πολιτική αντίσταση του συλλόγου ήταν ένας βασικός πυλώνας επιτυχίας, διότι κατόρθωσε να οικοδομήσει μια ισχυρή και πιστή βάση οπαδών, που ταυτίζεται με τα ιδανικά του συλλόγου (Doidge, 2020).

Η FCSP μετατράπηκε σε συνώνυμο του αθλητικού ακτιβισμού και της αριστερής ιδεολογικής πτέρυγας, η οποία διαμορφώθηκε κατά την δεκαετία του 1980, όταν προσχώρησαν στο σύλλογο μέλη του αυτονομιστικού κινήματος Haffenstrasse Bloc, μετασηματίζοντας την ιδεολογική του ταυτότητα, καθώς και τις αξίες που πρεσβεύει. Καταληψίες, punks, αναρχικοί και αριστεριστές αναμόρφωσαν την γηπεδική ατμόσφαιρα, εισάγοντας συνθήματα κοινωνικοπολιτικής απόχρωσης. Ο εκκεντρικός ενδυματολογικός κώδικας (μοϊκάνες, τατουάζ, δερμάτινα τζάκετ) αυτών των υποκουλτούρων αποτελεί σημαντικό μέρος της ταυτότητας, των πεποιθήσεων και της αίσθησης του ανήκειν των υποστηρικτών. Η χρονολογική περίοδος αποκτά ιδιαίτερο νόημα, αφού εκείνη την εποχή ανθούσε ο νεοναζισμός, ενώ ο ακροδεξιός εξτρεμισμός και ο χουλιγκανισμός διείσδυε στις κερκίδες, επιδιώκοντας να επιβάλλει τον δικό του νόμο στα γήπεδα.

Η FCSP έχει διαδραματίσει σημαντικό κοινωνικοπολιτικό ρόλο στο Αμβούργο, καθώς αντιπροσωπεύει μια εναλλακτική στην κυρίαρχη ποδοσφαιρική κουλτούρα. Η φιλοσοφία της FCSP επηρέασε την ευρύτερη κουλτούρα του γερμανικού ποδοσφαίρου, καθώς αναδείχθηκε σε αντικαθεστωτικό σύμβολο, δημιουργώντας έναν ασφαλή και χωρίς αποκλεισμούς χώρο για περιθωριοποιημένες κοινότητες στο γήπεδο. Αντιστέκεται στις σύγχρονες επιταγές ενός εμπορευματοποιημένου αθλήματος, επιλέγοντας συνειδητά να επικεντρωθεί στην κοινότητα και τις ανάγκες της. Αναμφίβολα, η επιτυχία του συλλόγου οφείλεται στη μοναδική της προσέγγιση στο ποδόσφαιρο, που δίνει έμφαση στην κοινότητα, έναντι των εμπορικών συμφερόντων. Το ανυπότακτο πνεύμα αντίστασης στην εμπορευματοποίηση, «γέννησε» τη ριζοσπαστική κουλτούρα «DIY» -που διαπνέεται από την ηθική διάσταση του καταναλωτισμού- με την δημιουργία της δικής της φανέλας (Totten, 2015).

Η κουλτούρα των οπαδών, που είναι διαποτισμένη από μια αισθητική εμπνευσμένη από την punk, την αριστερά και την καλλιέργεια αλληλεγγύης και συμμετοχικότητας, διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην οικοδόμηση της ταυτότητας. Ο πολιτιστικός πλουραλισμός της FCSP προσελκύει ανθρώπους διαφορετικού υπόβαθρου και συνεπάγεται την δημιουργία μιας ποικιλόμορφης οπαδικής βάσης, η οποία διακρίνεται για την οργάνωση από κάτω προς τα πάνω (Totten, 2014). Αυτή η ποικιλομορφία περιλαμβάνει ένα μίγμα από περιθωριοποιημένες ομάδες, αριστερούς, αναρχικούς, punks και πρόσφυγες. Η ποικιλόμορφη και παθιασμένη βάση οπαδών, έχει δημιουργήσει μια αίσθηση του ανήκειν και της συλλογικής ταυτότητας, που εκτείνεται πέρα τα αθλητικά όρια.

Αναπόφευκτα, οι ιδεολογικές συγκρούσεις μεταξύ των οπαδών του συλλόγου συνιστούν μία πραγματικότητα, καθώς παρά τις ομοιότητες, υφίστανται και διαφορές, οι οποίες μπορούν να εκδηλωθούν με ποικίλους τρόπους, όπως η πρόσφατη απόσχιση διεθνών clubs της ομάδας, με αφορμή την υποστήριξη του Ισραήλ στον πόλεμο της Γάζας. Η... ασυμφωνία χαρακτήρων οδήγησε στη ρήξη, με ζημιωμένο το γερμανικό σωματείο, το οποίο με τη στάση που κράτησε, παρείχε τροφή για (αρνητικά) σχόλια αναφορικά με την

επίδειξη αλληλεγγύης στο λαό της Παλαιστίνης και το δικαίωμά του στην ελεύθερη βούληση.

Η δέσμευση του συλλόγου σε κοινωνικούς και πολιτικούς σκοπούς, όπως ο αντιρατσισμός και ο αντιφασισμός, υποστηρίχθηκε από τη διενέργεια φιλανθρωπικών δράσεων και κοινοτικών προγραμμάτων. Η FCSP αναδείχθηκε σε κομβικό σημείο για την τοπική κοινότητα, που αντηχεί την κοινωνική δικαιοσύνη στον μικρόκοσμο του ποδοσφαίρου (Davidson, 2014).

Οι θαυμαστές της FCSP έχουν προωθήσει μια συμμετοχική δημοκρατία, ωστόσο η άσκηση της επιρροής τους δεν περιορίζεται γεωγραφικά μονάχα σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο, αλλά επιχειρούν να καταργήσουν τα σύνορα και να επεκταθούν διεθνώς, συσπειρώνοντας κι άλλες περιθωριακές ομάδες ατόμων, ώστε να σφυρηλατήσουν συμμαχίες και να δημιουργήσουν δίκτυα αλληλοϋποστήριξης (Totten, 2015).

Παρά την τάση των ποδοσφαιρικών συλλόγων να ασπάζονται τη νεοφιλελεύθερη ιδεολογία και να διακατέχονται από συντηρητισμό, οι οπαδοί της St Pauli αποδεικνύουν έμπρακτα πως το επαγγελματικό ποδόσφαιρο μπορεί να ανακτηθεί ως τόπος αντίστασης (Totten, 2015). Η FCSP και οι υποστηρικτές της χρησιμοποιούν το ποδόσφαιρο ως πλατφόρμα για να διαδώσουν τις ελευθεριακές ιδέες τους και να κινητοποιηθούν για ζητήματα που δεν άπτονται -απαραιτήτως- του ποδοσφαίρου (Daniel & Kassimeris, 2013), διότι δεν υπερασπίζονται σθεναρά απλά έναν σύλλογο, αλλά μια ολόκληρη κοσμοθεωρία (Totten, 2015), καταθέτοντας τα διαπιστευτήρια της αυθεντικότητας και της ριζοσπαστικής ακεραιότητας που τους χαρακτηρίζει (Totten, 2014). Είναι γεγονός, ότι οι οπαδοί της FCSP δεν ενδιαφέρονται αποκλειστικά και μόνο για το ποδόσφαιρο, αλλά αντίθετα επιδεικνύουν υψηλά επίπεδα αφοσίωσης σε πληθώρα κοινωνικοπολιτικών αιτιών, όπως ο αντιρατσισμός, ο αντιφασισμός και η ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα. Η επιτυχία της FCSP στο χτίσιμο της κοινότητας που αγκάλιασε τον σύλλογο, οφείλεται στην εστίασή της στα συγκεκριμένα ζητήματα. Προτιμά να γεφυρώνει το χάσμα της απόστασης, φέρνοντας πιο κοντά ανθρώπους από διαφορετικά υπόβαθρα (Karydis, 2019). Η οπαδική κουλτούρα του συλλόγου αντανακλά τη δέσμευση για κοινωνική δικαιοσύνη, ενώ

τάσσεται υπέρ της ενσωμάτωσης των προσφύγων και καταπολεμά κάθε είδους διαχωριστική συμπεριφορά. Η ενσωμάτωση της πολιτικής και του αθλητισμού από πλευράς FCSP μπορεί να αποδοθεί στη θέση της σε μία πολιτικά ενεργή περιοχή, στις ιστορικές ρίζες της με την εργατική τάξη και τον εναγκαλισμό με εναλλακτικές υποκουλτούρες (Kluger & Nufer, 2012). Ένας επιπρόσθετος λόγος για την επιτυχία της FCSP έγκειται στη σύνδεση με την τοπική κοινότητα και στην υιοθέτηση μιας κουλτούρας συμμετοχικότητας, ανεκτικότητας και συμπερίληψης, δίνοντας έμφαση στη μάχη κατά του ρατσισμού και της ομοφοβίας. Ο σύλλογος του Αμβούργου μπορεί να θεωρηθεί πρότυπο αμφισβήτησης κυρίαρχων δομών εξουσίας και να αποτελέσει παράδειγμα προώθησης κοινωνικών αλλαγών για τις υπόλοιπες ομάδες. Αφορμή στάθηκαν τα πολιτικά και κοινωνικά κινήματα που δημιουργήθηκαν στην πόλη του Αμβούργου, επιδρώντας καθοριστικά στην ιδιοσυγκρασία του συλλόγου.

Με εφιαλτήριο το ποδόσφαιρο, η FCSP μεταλλάχθηκε σε πλατφόρμα προώθησης κοινωνικής δικαιοσύνης, ιδιαίτερα σε ζητήματα φυλής, φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού, καθιστώντας σαφές πως τα ποδοσφαιρικά σωματεία μπορούν να αποτελέσουν παράγοντες επιδίωξης κοινωνικών αλλαγών. Η FCSP αποτελεί τη ζωντανή απόδειξη πως το ποδόσφαιρο μπορεί να μετεξελιχθεί σε όχημα πολιτικής συσπείρωσης (Totten, 2014). Με την πάροδο των ετών, ο σύλλογος μετατράπηκε σε σύμβολο αντίστασης στην κυρίαρχη κουλτούρα, η οποία -συνήθως- συνδέεται με εταιρικά συμφέροντα και διέπεται από βαθύ συντηρητισμό (Davidson, 2014).

Οι οπαδοί της St Pauli ενσαρκώνουν τον αθλητικό ακτιβισμό, εκμεταλλευόμενοι την ευρεία δημοτικότητα του ποδοσφαίρου, έχοντας φροντίσει να καλλιεργήσουν την κριτική συνείδηση, ώστε να επιφέρουν την αλλαγή (Totten, 2014). Ο σύλλογος βρίσκεται αντιμέτωπος με σωρεία προκλήσεων, εξαιτίας της προώθησης της ένταξης και της ανοχής στη διαφορετικότητα, καθώς μπαίνει στο στόχαστρο αντίπαλων συλλόγων και ακροδεξιών γκρουπ, ενώ παράλληλα διαπιστώνονται διαμάχες στο εσωτερικό της FCSP, λόγω της ποικιλόμορφης οπαδικής βάσης, αφού κάποιοι ενδιαφέρονται για την απόδοση εντός αγωνιστικού χώρου, αδιαφορώντας για το αντίκτυπο της εμπορικής μεταστροφής, ενώ ορισμένοι άλλοι αφουγκράζονται τις αξίες και τα πιστεύω του συλλόγου και

θεωρούν ότι πρέπει να τα υπερασπιστούν πάση θυσία, προκειμένου να μην χαθεί η ψυχή της ομάδας στην άβυσσο της ποδοσφαιρικής επιχειρηματικότητας. Οι αναταράξεις ανάμεσα στην ακτιβιστική δράση και την εμπορικότητα είναι έντονες, προκαλώντας κλυδωνισμούς, ενώ ταυτόχρονα επικρίνεται για την ολοένα και αυξανόμενη ροπή στην εμπορευματοποίηση, καθώς και τον εξευγενισμό της ευρύτερης περιοχής.

Η ανεπανάληπτη επιτυχία που σημειώνει η περίφημη πειρατική σημαία Jolly Roger ως σύμβολο αντικοφορμισμού και αντίστασης στο κατεστημένο, καθιστά την εμπορευματοποίηση αναγκαίο κακό. Ο σύλλογος, πλέον, καλείται να ισορροπήσει στο τεττωμένο σχοινί της εμπορικής εκμετάλλευσης και της διατήρησης της επαναστατικής του ταυτότητας. Το δίλημμα που αιωρείται σαν εκκρεμές πάνω από τον έναστρο ουρανό του Millerntor, σχετίζεται με το εάν θα επιλέξει η FCSP να μείνει πιστή στις αξίες των οπαδών της, «δαμάζοντας» την καπιταλιστική λογική που επιτάσσει η ποδοσφαιρική αγορά ή θα προτιμήσει να κεφαλαιοποιήσει την εμπορικότητά της με την εξαργύρωση περισσοτέρων κερδών, ριψοκινδυνεύοντας ωστόσο να απολέσει μεγάλο αριθμό φιλάθλων, αποξενώνοντάς τους (Daniel & Kassimeris, 2013).

Η στρατηγική μάρκετινγκ που ακολούθησε η FCSP, την βοήθησε να γίνει ένα παγκοσμίως αναγνωρισμένο σύμβολο αμφισβήτησης των κυρίαρχων δομών εξουσίας και οδήγησε στην ολική της μεταμόρφωση, καθώς από ένα κλαμπ τοπικής εμβέλειας, εξελίχθηκε σε παγκοσμίου φήμης brand, γνωστό για την υπερασπιστική γραμμή σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης και τη δέσμευσή του στην καταπολέμηση κάθε είδους διάκρισης. Όμως, η τακτική της προσήλωσης στην εμπορική διάσταση, ενδέχεται να αποδειχθεί αυτοκαταστροφική στο μέλλον, καθώς η πλειοψηφία των οπαδών δεν επιθυμεί να δει τον σύλλογο να μεταλλάσσεται σε τουριστικό ποδοσφαιρικό αξιοθέατο, που προσελκύει πρόσκαιρους συνταξιδιώτες, οι οποίοι ακολουθούν την εκάστοτε μόδα της εποχής.

Παίζοντας ποδόσφαιρο κάτω από τα λάβαρα της αριστερής ιδεολογίας και του αντισυστημικού πνεύματος, ο σύλλογος απέκτησε τεράστια δημοφιλία, αυξάνοντας κατακόρυφα το μερίδιό του στην εναλλακτική οπαδική σκηνή, ειδικότερα αν σκεφτεί

κανείς πως δεν έχει να επιδείξει τίτλους και διακρίσεις στο παλμαρέ του (Daniel & Kassimeris, 2013).

Η ιστορία της FCSP δεν ήταν πάντοτε ειδυλλιακή. Στα πρώτα χρόνια της ίδρυσής της απευθυνόταν στην μπουρζουαζία και απουσίαζε παντελώς το ιδεολογικό υπόβαθρο, όμως στα μέσα των 80's και με την επίδραση του αυτονομιστικού κινήματος και των κοινωνικοπολιτικών αλλαγών στο Αμβούργο, μετατράπηκε σε «cult» κλαμπ. Από εκεί που αγωνιζόταν μεταξύ συγγενών και φίλων, έφτασε να κάνει sold out σε κάθε εντός έδρας παιχνίδι. Ο ερχομός νέων οπαδών, που προέρχονταν από τον αριστερό, αναρχικό, punk και αντιεξουσιαστικό χώρο διαμόρφωσε την ταυτότητα του συλλόγου. Η ταύτιση οπαδών και σωματείου γαλουχήθηκε μέσα από τους κοινούς αγώνες που έδωσαν για την αναμόρφωση της γειτονιάς, επαναπροσδιορίζοντας το dna του γερμανικού συλλόγου, ο οποίος αποτέλεσε το «καταφύγιο» ομάδων που βρίσκονταν στο κοινωνικό περιθώριο, όπως οι gay και οι μετανάστες. Το επαναστατικό πνεύμα και η αντισυστημική προσέγγιση προσέλκυσε νέους οπαδούς, οι οποίοι αναζητούσαν μία εναλλακτική διέξοδο από τον εμπορευματοποιημένο χαρακτήρα του σπορ. Η FCSP επαναπροσδιόρισε το σύστημα αξιών της, δίνοντας προτεραιότητα στην τοπική κοινότητα, έναντι της αθλητικής επιτυχίας. Άλλωστε, η ετικέτα «loser club» που την συντρόφευε, μόνο τυχαία δεν ήταν, καθώς η νίκη δεν αποτέλεσε ποτέ αυτοσκοπό, ενώ επικεντρώθηκε στη κατάκτηση τροπαίων εκτός των τεσσάρων γραμμών. Όπως έλεγε και ο Samuel Beckett: «*Try again, fail again, fail better*» (Προσπάθησε ξανά, απέτυχε ξανά, απέτυχε καλύτερα). Το γνωμικό του Ιρλανδού λογοτέχνη αντικατοπτρίζει τη στάση και τον τρόπο σκέψης του συλλόγου, ο οποίος διαφοροποιείται από τα υπόλοιπα κλαμπ, διότι ενδιαφέρεται περισσότερο για την διατήρηση των ιδανικών που εκπροσωπεί, παρά για ποδοσφαιρικούς θριάμβους και διακρίσεις. Η εμφάνιση νέων κοινωνικών και πολιτικών κινήματων, καθώς και η σύνδεση με την πανκ μουσική, τις υποκουλτούρες και την underground σκηνή μετασχημάτισαν το μοντέλο λειτουργίας των «Πειρατών». Η δέσμευση σε αντιφασιστικούς και αντιρατσιστικούς σκοπούς, όπως και η υπεράσπιση ατόμων που είχαν διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό, καλλιέργησαν έναν χώρο ανεκτικότητας, συμπερίληψης και ενσωμάτωσης, όπου ο ποδοσφαιρικός αγώνας

μετατρέπεται σε αέναο πάρτι, με την ατμόσφαιρα στο Millerntor να μην συγκρίνεται με κανένα άλλο γήπεδο.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό γνώρισμα, είναι η συμμετοχικότητα και ο εκδημοκρατισμός των ποδοσφαιρικών της λειτουργιών, καθώς οι οπαδοί-μέλη έχουν το δικαίωμα της ψήφου στις συνελεύσεις. Παράλληλα, διακρίνεται για τη μη ιεραρχική της δομή, αφού η δύναμη συγκεντρώνεται στα χέρια των πολλών και όχι ενός πλούσιου ιδιοκτήτη, ενώ οι αποφάσεις λαμβάνονται με κριτήριο το καλό της συνοικίας και των ανθρώπων που την αποτελούν. Εκφράζει πανανθρώπινες ιδέες και γι' αυτό ταυτίζονται τόσο πολλοί, όχι μόνο σε τοπικό, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η δημιουργία fan clubs σε διάφορα μέρη του εξωτερικού φανερώνει ότι οι υποστηρικτές της δεν νοιάζονται μονάχα για το ποδόσφαιρο, αλλά κυρίως για την εκπλήρωση κοινωνικοπολιτικών αιτιών. Η εμφάνιση του οργανωμένου οπαδικού κινήματος, με κύριους εκφραστές τους ultras της USP και τους Skinheads, όπως και τα ταξίδια των οπαδών στο εξωτερικό (Λίβερπουλ, Ιταλία) άλλαξαν την εξέδρα και τον τρόπο υποστήριξης της ομάδας και διαμόρφωσαν νέα ήθη και έθιμα, όπως τα κορεό, τα πλακάτ με συνθήματα και τα πανό με πολιτικοκοινωνικό ιδεολογικό περιεχόμενο. Επίσης, το Fanladen, που θεωρείται ο μεσάζοντας ανάμεσα στο οργανωμένο οπαδικό κίνημα και την διοίκηση, ήταν ο θεμελιώδης λίθος για τη στροφή στην εκπαίδευση, τον πολιτισμό και την εξάλειψη του χουλγκανισμού, παρέχοντας τα κατάλληλα εφόδια στη νεολαία της κοινότητας, ώστε να προοδεύσει, να μάθει την αξία του «ευ αγωνίζεσθαι» και να ξεφύγει από τη μάστιγα των ναρκωτικών, του αλκοολισμού και της παραβατικής συμπεριφοράς.

Ακόμη, τα MME διαδραμάτισαν σπουδαίο ρόλο στην εξάπλωση του μύθου της FCSP. Η τηλεοπτική κάλυψη των αναμετρήσεων της συνέβαλε καθοριστικά στη δημοφιλία της, που την κατατάσσει στο κλειστό κλαμπ των σωματείων που παλεύουν για ένα καλύτερο αύριο. Οι δράσεις «Viva con Aqua», «FC Lampedusa», και «Fifi Wild Cup», όπως και η συμμετοχή της FCSP στις καταλήψεις και τον αγώνα των κατοίκων κατά του εξευγενισμού της περιοχής, ανέδειξαν τις ευαισθησίες του συλλόγου και την αντιστασιακή του ταυτότητα. Αντιστοίχως, η καμπάνια «Retter» έδωσε νέα πνοή στον σύλλογο, ο οποίος κινδύνευε με αφανισμό, εξαιτίας των οικονομικών προβλημάτων. Η

κίνηση αυτή ανέδειξε το πάθος και την αφοσίωση των φιλάθλων, οι οποίοι με την εφευρετικότητά τους βοήθησαν την ομάδα να καταστεί βιώσιμη ξανά και να συνεχίσει το κοινωνικό της έργο.

Η περιοχή όπου εδρεύει έπαιξε κομβικό ρόλο για τον μετασχηματισμό του κλαμπ. Η Reeperban, που αποκαλείται και ως «αμαρτωλό μίλι», λόγω της ομοιότητάς της με την αντίστοιχη Red Light District του Άμστερνταμ, αποτέλεσε σπουδαίο παράγοντα για την ολική επαναφορά του συλλόγου στις ράγες της υπεράσπισης της εργατικής τάξης και των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων. Η φτώχεια και η ανεργία ήταν ανασταλτικοί παράγοντες για την καλύτερευση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, ενώ οι υψηλές τιμές ενοικίων ανέδειξαν το λεγόμενο gentrification. Η FCSP συμπορεύτηκε μαζί τους, συγκρούστηκε με το κράτος, τις αστυνομικές αρχές καταστολής και τα εταιρικά και επιχειρηματικά συμφέροντα, διεκδικώντας έναν κόσμο δικαιοσύνης, ισότητας και ελευθερίας έκφρασης, όπου το κέρδος δεν σημαίνει την εξασφάλιση περισσότερων χρημάτων, αλλά καλύτερων συνθηκών ζωής.

Το σήμα Jolly Roger αναδείχθηκε σε σημείο καμπής για την εμπορική κατεύθυνση του συλλόγου, καθώς και για την διεύρυνση της δημοτικότητάς του, καταλύοντας τα γερμανικά σύνορα, ώστε να μετατραπεί σε διεθνή επωνυμία. Ωστόσο, οι επικρίσεις στο εσωτερικό του συλλόγου ήταν έντονες, ενώ πολλές φορές αποτέλεσε αφορμή για διασπάσεις και διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των υποστηρικτών του. Η εμφάνιση των Social romantics άλλαξε άρδην το σκηνικό, αφού οι οπαδοί έπαιρναν στα χέρια τους την κατάσταση και μέσω δράσεων καθιστούσαν ξεκάθαρη την ανάγκη επιστροφής στις προπατορικές ρίζες του κλαμπ.

Η FCSP δεν δίστασε να αντιταχθεί στο κατεστημένο και να συγκρουστεί με τα διοικητικά όργανα του ποδοσφαίρου (FIFA, UEFA, DFL, DFB), ώστε να επαναφέρει το άθλημα και τους υποστηρικτές στο επίκεντρο, έναντι της συντονισμένης απόπειρας μετασχηματισμού του ποδοσφαιρικού οικοσυστήματος σε προϊόν, καθώς και της απαλλαγής των φιλάθλων από την υιοθέτηση του άχαρου ρόλου των καταναλωτών.

Όπως είναι φυσικό, οι αντιπαλότητες που δημιουργήθηκαν διαπέρασαν το αθλητικό πεδίο. Στη «μαύρη» λίστα το HSV, που αντιπροσώπευε την αστική πλευρά του ποδοσφαίρου, όπως και η Χάνσα Ρόστοκ, η οποία διαθέτει στις τάξεις της έναν λόχο από νεοναζί στρατιώτες που επιχειρούν να εισβάλλουν στην ποδοσφαιρική πραγματικότητα, σπέρνοντας μίσος και διχόνοια με το φασιστικό τους μανιφέστο. Η εχθρότητα με τους οπαδούς αυτών των ομάδων δεν περιοριζόταν μονάχα στο αθλητικό σκέλος, αφού συγκρούονταν εντελώς διαφορετικοί κόσμοι. Εκτός από αντιπαλότητες, όμως, δημιουργήθηκαν και ισχυροί δεσμοί φιλίας, οι οποίοι βοήθησαν στο χτίσιμο οπαδικών δικτύων για τη διάδοση αξιών, που σηματοδοτούν ότι ένα άλλο είδος ποδοσφαίρου είναι εφικτό.

Ακόμα, η στήριξη στο γυναικείο φύλο αποδόθηκε όχι μόνο με τη δημιουργία ποδοσφαιρικής ομάδας, αλλά υποστηρίχθηκε και εντός γηπέδου. Είναι χαρακτηριστικό πως αυτή η στάση, την ανέδειξε σε «πρωταθλήτρια» στο γυναικείο πληθυσμό, κερδίζοντας τη συμπάθειά του.

Έγινε ο πρώτος γερμανικός σύλλογος που απαγορεύει οποιαδήποτε ρατσιστική και ναζιστική συμπεριφορά στο γήπεδό του, ενώ οι κατευθυντήριες γραμμές που προστέθηκαν στο καταστατικό του, συνέβαλαν αποφασιστικά στη γιγάντωσή του.

Η διαδικασία των συνεντεύξεων ήταν ένα αποφασιστικό βήμα για την κατανόηση σε βάθος του ποδοσφαίρου ως μια μορφή κοινωνικού κινήματος, ικανή να παροτρύνει τους φιλάθλους να συσπειρωθούν και να αυτοοργανωθούν, ώστε να επανακτήσουν τον έλεγχο της ομάδας που υποστηρίζουν και να δράσουν με γνώμονα το καλό του συλλόγου, του αθλήματος και εν γένει της κοινωνίας. Σύμφωνα με τα λεγόμενα των συνεντευξιαζόμενων, η FCSP στάθηκε αφορμή για να ανακτήσουν το χαμένο τους ενδιαφέρον για τον αθλητισμό, καθώς αντιπροσώπευε τα ιδεολογικά τους πιστεύω. Τα ταξίδια στο Αμβούργο ήταν το εφελτήριο για να γνωρίσουν την άλλη όψη του ποδοσφαιρικού νομίσματος, να νιώσουν την αίσθηση του ανήκειν, καθώς βρήκαν μία αθλητική «οικογένεια» έτοιμη να τους αγκαλιάσει, καλλιεργώντας την αλληλεγγύη. Η ακτιβιστική δράση της FCSP, τους έκανε να ταυτιστούν με τις ιδέες που αντιπροσωπεύει

ο σύλλογος και να επεκτείνουν τον αγώνα σε εγχώρια μονοπάτια. Η δημιουργία νηπιαγωγείου στο εσωτερικό του σταδίου είναι ακόμα μία καινοτομία, που φανερώνει τον τρόπο σκέψης του συλλόγου, ο οποίος δεν περιορίζεται μονάχα στα απολύτως ποδοσφαιρικά, αλλά φανερώνει τον αλτρουισμό του και την ενσυναίσθηση που τον διακατέχει. Αν και οι επικρίσεις που δέχεται ο σύλλογος σχετικά με την εμπορική τροπή που παίρνει είναι έντονες, η αξιοποίηση των χρημάτων από τις πωλήσεις εμπορευμάτων σε κοινωφελείς δράσεις, καταδεικνύει το κοινωνικό πρόσωπο της ομάδας.

5.1 Προτάσεις

Η παρούσα εργασία, μέσω της μελέτης περίπτωσης της St. Pauli, επικεντρώνεται στην ανάδειξη του ποδοσφαίρου ως πλατφόρμας επίτευξης κοινωνικών αλλαγών, όμως μελλοντικοί ερευνητές θα μπορούσαν να ασχοληθούν πιο επισταμένα με τη συμβολή του γερμανικού κλαμπ στην ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας του Αμβούργου, καθώς και την επιρροή του στην ευρύτερη ποδοσφαιρική κουλτούρα της Γερμανίας. Ένα επιπρόσθετο πεδίο έρευνας που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης, αποτελούν οι πρακτικές βιωσιμότητας και οι δράσεις για το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή. Ακόμη, η ενασχόληση με την ΕΚΕ, σε σχέση με την πολυπλοκότητα της εξισορρόπησης των εμπορικών πιέσεων και τη στρατηγική που ακολουθεί ο σύλλογος, ώστε να ξεπεράσει τις προκλήσεις, συνιστά ένα ερευνητικό κίνητρο. Επιπλέον, η οικονομική επίδραση του σωματείου στις τοπικές επιχειρήσεις και στην ανάδειξη του τουρισμού αποτελούν γόνιμο έδαφος ερευνητικών αναζητήσεων.

Βιβλιογραφία

Al-Busafi, M., Banafa, A.A. (2012). Global trends and local needs – The trouble with sport “globalization”, 83-97

Αντωνοπούλου, Π. (2008). Αθλητισμός, πολιτική και ΜΜΕ. Αθήνα, Δρακόπουλος

Αντωνοπούλου, Π. (2012). Ο αθλητισμός ως «ψευδοβίωμα» και ο ρόλος των ΜΜΕ στη διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών. 13ο Συνέδριο Διοίκησης Αθλητισμού και Αναψυχής, Σπάρτη

Armstrong, G. Dart, J., Winter, A. (2016). Politics, Protest, and Participation: Exploring the Role of Football in Social Movements

Arnheim, R. (1969). Visual thinking. Berkeley, CA: University of California Press

Βαβουρανάκης, Χ. (1986). Στοιχεία πειραματικής Παιδαγωγικής. Αθήνα: αυτοέκδοση

Balsam, S. & Miller, A. (2018) “Athlete Activism and Sports Social Responsibility” Journal of Legal Aspects of Sport 28: 118-120

Belk, W. R. (1990). *The Role of Possessions in Constructing and Maintaining a Sense of Past*, Routledge

Bell, J. (1997). Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας. Αθήνα: Gutenberg. Ελληνική απόδοση: Ρήγα, Α. Β.

Blackshaw, T. (2008). Contemporary community theory and football, σελ. 325-345
<https://doi.org/10.1080/14660970802008959>

Blake, H., Calvert J. (2017). *The Ugly Game: The Corruption of FIFA and the Qatari Plot to Buy the World Cup*, Scribner

Boniface, P. (2008). Ποδόσφαιρο και παγκοσμιοποίηση, Εκδόσεις Παπαζήση (2008)

Boostrom, R. (1994). Learning to pay attention. Qualitative studies in education, 7(1), 51-64

Bradley, J.M. (2007). The Gaelic Athletic Association and Irishness in Scotland: History, Ethnicity, Politics, Culture and Identity, Argyll Publishing

- Bromberger, C. (1998). *Football, la bagatelle la plus sérieuse du monde*, (1998), Bayard
- Brown, A., Crabbe, T. Mellor, G. (2008). Introduction: football and community - practical and theoretical considerations, σελ. 303-312
- Cárdenas, A. (2014). *The Global Journey of Football: From the origins of the beautiful game to its recent use as a social catalyst*, Anchor Academic Publishing
- Carson, B., Malman, L., Igo, M. (2017). Sport Globalization: Positives. Ανακτήθηκε από: <https://prezi.com/xf0pbht9ufq/sport-globalization-positives/>
- Cazden, C. (2000). 'Taking Cultural Differences into Account'. In B. Cope & M. Kalantis (Eds.) *Multiliteracies: Literacy, Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge
- Chadwick, S. (2009). Corporate social responsibility in football: An overview, *Soccer & Society*
- Chandler, D. (2011). Evading the challenge. The limits of global activism, Thomas, Olesen ed. *Power and Transnational Activism*, London: Routledge σελ. 34-50
- Chandler, D., Chadwick, S. (2014). *Corporate Social Responsibility in Professional Football Clubs: Exploring Fans' Perceptions*
- Chism, N. V. N., Douglas, E., & Hilson Jr, W. J. (2008). *Qualitative research basics: A guide for engineering educators*. Rigorous Research in Engineering Education
- Γκαλέανο, Ε. (1998). *Τα χίλια πρόσωπα του ποδοσφαίρου*, Ελληνικά Γράμματα
- Cleland, J. (2018). *Collective Action and Football Fandom. A Relational Sociological Approach*. London: Palgrave Macmillan
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας. Μεταφραστές: Σταύρος Κυρανάκης, Ματίνα Μαυράκη, Χρυσούλα Μητσοπούλου*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Cohen, L., & Manion, L. (1992). *Research Methods in Education*, 3 rd Edit. In London: Routledge. Coleman, A. & Conaway, B.(1984). Burnout and school administrator. A Review of the literature. *Small school forum* (Vol. 6, No. 1, pp. 1-3)
- Cunningham, P.A., Lab, S.V. (1991). *Dress and Popular Culture*, Columbus, Popular Press

- Daniel, P., & Kassimeris, C. (2013). The Politics and Culture of FC St. Pauli: from leftism, through anti-establishment, to commercialization. *Soccer & Society*, 14(2), 167–182
- Davidson, N. (2014). *Pirates, Punks & Politics FC St. Pauli: Falling in Love with a Radical Football Club*, SportsBooks Ltd
- Della Porta, D., Diani, M. (1999). *Social Movements: An Introduction*. Massachusetts: Blackwell Publishers Ltd
- Dickson-Swift, V., James, E. L., Kippen, S., & Liamputtong, P. (2009). Researching sensitive topics: Qualitative research as emotion work. *Qualitative research*, 9(1), 61-79
- Doidge, M. (2013). The birthplace of Italian communism: political identity and action amongst Livorno fans. *Soccer & Society*, 14(2), 246–261
- Donnelly, P. (2008). Sport and human rights, *Sport in Society*, 11 (4), σελ. 381-394
- Drury, R., Homewood, K., & Randall, S. (2011). Less is more: the potential of qualitative approaches in conservation research. *Animal conservation*, 14(1), 18-24
- Dubois, L. (2018). *The Language of the Game: How to Understand Soccer*, Basic Books
- Eagleton, T. (2010). *Football, A Dear Friend to Capitalism*
- Eisner, E. W. (2017). *The enlightened eye: Qualitative inquiry and the enhancement of educational practice*. Teachers College Press
- Elam, G., & Fenton, K. A. (2003). Researching sensitive issues and ethnicity: lessons from sexual health. *Ethnicity and Health*, 8(1), 15-27
- Φίλιας, Β. (1996). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. Αθήνα: Gutenberg
- Finlay, L., & Gough, B. (Eds.). (2008). *Reflexivity: A practical guide for researchers in health and social sciences*. John Wiley & Sons
- Flick, U., Von Kardorff, E., & Steinke, I. (2004). What is qualitative research? An introduction to the field. *A companion to qualitative research*, 3-11
- Foer, F. (2004). *How Soccer Explains the World: An Unlikely Theory of Globalization*, HarperCollins

- Gabler, J. (2010). *Die Ultras: Fussballfans Und Fussballkulturen in Deutschland*. Neue Kleine Bibliothek 156. Köln: PapyRossa.
- Galeano, E. (1995). *Soccer in Sun and Shadow*, Bold Type Books
- Giulianotti, R. (1999). *Football: A Sociology of the Global Game*. Cambridge: Polity Press.
- Giulianotti, R. (2002). Supporters, Followers, Fans, and Flaneurs: A Taxonomy of Spectator Identities in Football. *Journal of Sport and Social Issues* 26(1): 25–46
- Giulianotti, R., Robertson, R. (2009). *Globalization and sport*. Blackwell Publishing
- Giulianotti, R., Stebbins, R. (2000). *Football: A Sociology of the Global Game*
- Goldblatt, D. (2020). *The Age of Football: Soccer and the 21st Century*, W. W. Norton & Company
- Goldblatt, D. (2015). *The Game of Our Lives: The Meaning And Making Of English Football*, Viking
- Griggs, G. (2011). “Carlsberg don’t make football teams... but if they did’: the utopian reporting of FC St Pauli in the British media. *Soccer & Society*, 13(1), 73–82. doi:10.1080/14660970.2012.627170
- <https://sci-hub.se/10.1080/14660970.2012.627170>
- Griggs, G. (2012). Carlsberg don't make football teams... but if they did: The utopian reporting of FC St Pauli in the British media, *Soccer and Society* 13(1):73-82
- Haasen, C. (2018). FC St. Pauli: Antifascist, Antiracist. Solidarity. A socialist, feminist, anti-racist organization
- Hammarberg, K., Kirkman, M., De Lacey, S. (2016). Qualitative research methods: when to use them and how to judge them. *Human reproduction*, 31(3), 498-501
- Himelfarb, A., Lane, A. (2018). *Corporate Social Responsibility in Football: A Critical Review*
- Hornby, N. (1998). *Fever Pitch*, Riverhead Books

- Hourcade, N. (2013). Ultras και αναπλάσεις γηπέδων στη Γαλλία. Στο βιβλίο «Ποδόσφαιρο και Κοινότητες Οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας», επιμέλεια: Γιάννης Ζαϊμάκης και Νίκος Κοταρίδης. Αθήνα: Εκδόσεις Πλέθρον
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
- Jack, M. (2021), *You call this democracy? FC Saint Pauli supporters, football chants, and the police*
- Jack, M. (2019). *Deviant Subjectivities: The Ultra Movement and the Governance of Public Affects*
- Kandola, B. (2018). *Racism at Work: The Danger of Indifference*, Pearn Kandola Llp
- Κάππος, Θ. (2015). *Το ποδόσφαιρο και η Αριστερά*, Καστανιώτης
- Karapin, R. (2007), *Protest Politics in Germany*, σελ. 195.
- Karydis, E. (2019), *Freedom through Football*, Chapter 2. Introduction to Football Fan Activist Culture
- Kassimeris, C. (2007). *European Football in Black and White: Tackling Racism in Football*, Lexington Books
- Kassimeris, C. (2010). *Football Comes Home: Symbolic Identities in European Football*, Lexington Books σελ. 57
- Kaufman, P. & Wolff, E.A. (2010) “Playing and Protesting: Sport as a Vehicle for Social Change”, *Journal of Sport and Social Issues* 34(2): 154–175
- Kennedy, D. (2013). A contextual analysis of Europe’s ultra football supporters movement. *Soccer & Society*, 14(2), 132–153
- Kennedy, P., Kennedy D. (2013). *Fan Culture in European Football and the Influence of Left Wing Ideology* (Sport in the Global Society-Contemporary Perspectives), Routledge
- Kennedy, P. (2013). “Left wing” supporter movements and the political economy of football. *Soccer & Society*, 14(2), 277–290

- Kidd, B. (2008). A new social movement: Sport for development and peace, *Sport in Society*, 11(4), σελ. 370-380
- Kilcline, C. (2017) “Sport and Protest: Global Perspectives”, *The International Journal of the History of Sport*” 34 (3-4), 157-161
- Korte, J. (2015). *FC St. Pauli-Football as a Social Movement*
- Κουν, Γ. (2020). ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΚΡΑΤΟΥΣ: Περί ποδοσφαίρου και ριζοσπαστικής πολιτικής, γράμματα εκδόσεις
- Kuhn, G. (2020). *Ποδόσφαιρο εναντίον κράτους. Περί ποδοσφαίρου και ριζοσπαστικής πολιτικής*, 24γράμματα
- Kuper, S. (1994). *Football Against The Enemy*, Orion Paperbacks
- Kvale, S. (1996). *Interviews, an introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, SAGE Publications
- Λαγουμιντζής, Γ., Βλαχόπουλος, Γ., & Κουτσογιάννης, Κ. (2015). *Μεθοδολογία της έρευνας στις επιστήμες υγείας*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
- Ladkin, D. (2005). ‘The enigma of subjectivity’ How might phenomenology help action researchers negotiate the relationship between ‘self’, ‘other’ and ‘truth’?. *Action Research*, 3(1), 108-126
- Lestrelin, L. (2012). Entering into, staying, and being active in a group of football supporters: a procedural analysis of engagement. The case of supporters of a French football club, *International Review of Sociology*, 22(3): 492-513
- Lippmann, W. (1988). *Κοινή γνώμη*. Αθήνα, Κάλβος
- MacClancey, J. (1996). *Nationalism at Play: The Basques of Vizcaya and Athletic Bilbao*, Sport, Identity and Ethnicity, Oxford: Berg
- Martin, B. (2007). Activism, social and political, *Encyclopedia of Activism and Social Justice*, Sage, pp. 19-27 <https://www.bmartin.cc/pubs/07Anderson.html>

- McDougall, W. (2013). Kicking from the left: the friendship of Celtic and FC St. Pauli supporters. *Soccer & Society*, 14(2), 230–245
- Meier, H. E., Chatrath, S. (2016). Sports for All? Social and Environmental Responsibility in German Football
- Melucci, A. (1988). Social Movements and the Democratization of Everyday Life, J. Keane ed. *Civil Society and the State: New European Perspectives*, London: Verso, 245-261
- Melucci, A. (1996a): *Challenging Codes: Collective Action in the Information Age*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Merkel, U. (2012). Football fans and clubs in Germany: Conflicts, crises and compromises, *Soccer and Society* 13(3):359-376
- Michea, J. C. (2020). *Το ομορφότερο γκολ ήταν μια πάσα, Μάγμα*
- Millward, P. (2011). *The Global Football League: Transnational Networks, Social Movements and Sport in the New Media Age*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Montalban, M.V. (2010). Ποδόσφαιρο, μια θρησκεία σε αναζήτηση Θεού – Μια θρησκεία σε χέρια πολυεθνικών, *Μεταίχμιο*
- Moreno, J. (2010). El St. Pauli, un club distinto. en *Deport.pe*,
- Navarro, J. T., Brey, E. (2012) Sports and Politics in Spain - Football and Nationalist Attitudes within the Basque Country and Catalonia, *European Journal for Sport and Society*
- Nufer, G., Kruger, A. (2012), FC St. Pauli a cult club on the rise? A study of relationship between sport and politics in German football
- Numerato, D. (2014). Who Says “No to Modern Football? Italian Supporters, Reflexivity, and Neo-Liberalism. *Journal of Sport and Social Issues*, 39(2), 120–138
- Offe, C. (1985): *New Social Movements: Changing Boundaries of the Political*. *Social Research*, 52, 817-868
- Παπαγεωργίου, Π. (1998). (Επιμ.) *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*. Αθήνα: Τυπωθήτω
- Παπαγεωργίου, Δ., Μαυροφίδης, Θ. (2015). Σύγχρονο Ποδόσφαιρο και Οργανωμένες Ομάδες Οπαδών: Επικοινωνιακά συστήματα και εκδοχές της βίας. Στο βιβλίο «Κοινωνία και αθλητισμός

στην Ελλάδα. Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις», επιμέλεια: Ελένη Φουρναράκη και Γιάννης Ζαϊμάκης. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια

Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε.-Α. (2016). Διδάσκοντας φιλοσοφία σε μη φιλοσόφους: μια εμπειρική έρευνα. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις αδελφών Κυριακίδη

Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. Α. (2019). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας: συνεντεύξεις και συνεντεύξεις μέσω διαδικτύου Τόμ. 15, Αρ. 2

Perdana, K. E. (2016): Football as a New Form of Political Communication for St. Pauli Football Club Supporters. *Dinamika Global* Volume 1 (2) σελ. 44-57

Prüß, C. Corporate Social Responsibility im FC St. Pauli von 1910 e. V. (σελ. 179-185)

Ramonet, I. (1999). Η τυραννία των ΜΜΕ. Αθήνα, Πόλις

Ραπίδης, Δ. (2022), *More than a game*, εκδόσεις Απρόβλεπτες

Reifsnnyder, L.K. (2018) "Jocks for Justice: How Sports Media Reflects and Propagates Societal Narratives", CMC Senior Theses, 1810.

Rossmann, G. B. (1993). Building Explanations across Case Studies: A Framework for Synthesis

Rowe, D. (2003), Sport and the Repudiation of the Global. *International Review for the Sociology of Sport* 38, no. 3: 281–94

Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (2011). *Qualitative interviewing: The art of hearing data*. London: Sage

Santos, M. M. Maria Celeste Reis Lobo Vasconcelos, C. R. L, Laureano, R. CSR and Sports Sponsorship: A Study of Football Fans' Perceptions

Sarver Coombs, D. & Cassilo, D. (2017). "Athletes and/or Activists: LeBron James and Black Lives Matter", *Journal of Sport and Social Issues* 41(5): 425–444

Scheidler, T.R. (2020). "Is Athlete Activism a Predictor of Resilience?", *Theses and Dissertations-Kinesiology and Health Promotion*, 71.

Schuftan, C. (1996). The Community Development Dilemma, 260

- Schuster, M. (2013). Club Atlético Revolución Sankt Pauli, el equipo «anticapitalista»
- Schutz, A. (1967). *The phenomenology of the social world*. Evanston, Northwestern University Press
- Schwaab, B. (2018). “Celebrate Humanity: Reconciling Sport and Human Rights Through Athlete Activism”, *Journal of Legal Aspects of Sport* 28: 170-207
- Shapin, S. (2012). The sciences of subjectivity. *Social Studies of Science*, 42(2), 170-184
- Smith, L.R. (2019). “Stand Up, Show Respect: Athlete Activism, Nationalistic Attitudes, and Emotional Response”, *International Journal of Communication* 13: 2376-2397
- Spaaij, R., & Viñas, C. (2013). Political ideology and activism in football fan culture in Spain: a view from the far left. *Soccer & Society*, 14(2), 183–200
- SPORTPSYCH WORKS (2017, Σεπτέμβριος). Society for Sport, exercise & performance psychology Volume 5: Supporting the Athlete in Society, Issue 3: Athlete Activism. Ανακτήθηκε από: <https://www.apadivisions.org/division-47/publications/sportpsych-works/athlete-activism.pdf>
- Stuckey, H. L. (2013). Three types of interviews: Qualitative research methods in social health. *Journal of Social Health and Diabetes*
- Sugden, J., Tomlinson, A. (2002). *Theory and Method for a Critical Sociology of Sport*
- Surya, A. (2019). *The kneel for social justice: Colin Kaepernick, Megan Rapinoe and the Black Lives Matter movement*, School of Kinesiology & Health Studies Graduate Theses
- Tarek K. Abdelhamid, T. K., Rashwan, D. The Effect of Corporate Social Responsibility on Fan Loyalty: Evidence from European Football Clubs
- Totten, M. (2014). Sport activism and political praxis within the FC Sankt Pauli fan subculture. *Soccer & Society*, 16(4), 453–468
- Totten, M. (2015). Football and community empowerment: how FC Sankt Pauli fans organize to influence. *Soccer & Society*, 17(5), 703–720

Totten, M., Lashua, B., Ratna, A. (2011), *Freedom through Football; A Tale of Football, Community, Activism and Resistance*

Totten, M., Partington, J. (2012). *Community sports projects and effective community empowerment: a case study in Rochdale*, σελ. 29-46

Τσιώλης, Γ. (2011). Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες: Από την πολεμική των «παραδειγμάτων» στις συνθετικές προσεγγίσεις. Στο Δαφέρμος, Μ. Σαματάς, Μ. Κουκουριτάκης, Σ. Χιωτάκης (επιμ.) *Οι κοινωνικές επιστήμες στον 21ο αιώνα: Επίμαχα θέματα και προκλήσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο, 56-84

Vigarello, G. (2004). *Από το παιχνίδι στο αθλητικό θέαμα: Η γέννηση ενός μύθου*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 68-99

Vinas, C., Parra, N. (2020). *St. Pauli: Another Football is Possible*, Pluto Press

Wahlbeck, K., Pack, S. (2018). *Corporate Social Responsibility in Sport: The Case of FC St. Pauli*

Walters, G., Tacon, R. (2014). *Corporate social responsibility and the football industry: Towards a framework for understanding the adoption of sustainable practices*. *Sport Management Review*

Walters, G., Tacon, R. (2011). *Corporate social responsibility and environmental management in professional football clubs: Towards a conceptual framework*, *Journal of Sport and Social Issues*

Walzel, S., Breitbarth, T. (2016). *Corporate Social Responsibility in Professional Sports: An Analysis of German Football Clubs*

Watt, D. (2007). *On becoming a qualitative researcher: the value of reflexivity*. *Qualitative Report*, 12(1), 82-101

Webber, D. M. (2015). “Playing on the break”: Karl Polanyi and the double-movement “Against Modern Football.” *International Review for the Sociology of Sport*, 52(7), 875–893

Williamson, T. (2006). *Conceptual truth*. In *Aristotelian Society Supplementary Volume* (Vol. 80, No. 1, pp. 1-41). Oxford, UK: Oxford University Press

Wilson, J., Auclair, P., Honigstein, R., κ.α., (2011). *The Blizzard-The Football Quarterly (Issue Zero)*, Blizzard Media Ltd

Χαλικιάς, Μ., Λάλου, Π., Μανωλέσου, Α. (2015). Μεθοδολογία έρευνας και εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Yilmaz, K. (2013). Comparison of quantitative and qualitative research traditions: Epistemological, theoretical, and methodological differences. *European Journal of Education*, 48(2), 311-325

Ζαϊμάκης, Γ. (2017). Η κοινωνική συγκρότηση των οπαδικών αντιπαλοτήτων: κυριαρχίες και αντιστάσεις στους βιόκοσμους των σπορ

Zaimakis, Y. (2016). Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity era. *Soccer & Society*, 19(2), 252–270

Ζαϊμάκης, Γ. (2013). «Πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα: Εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση».

Ζαϊμάκης, Γ., Κοταρίδης, Ν. (επιμ.), (2013). Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας. Αθήνα, Πλέθρον, 27-58

Ζαϊμάκης, Γ. (2005). Το φαινόμενο της βίας στο ελληνικό ποδόσφαιρο

Zheng, J., & García, B. (2017). Conclusions: The Rising Importance of Supporter Activism in European Football. *Football and Supporter Activism in Europe*, 277–285

Ziesche, D. (2017). Well Governed? Fan Representation in German Professional Football Clubs. *Football and Supporter Activism in Europe*, 89–120

Zirin, D. & Earp, J. (2010). *Not Just a Game: Power, Politics & American Sports, Film, 20th Century*

Ηλεκτρονικές πηγές

Αβραμίδης, Α., Κουκουμάκας, Κ. (2014, Ιούνιος 16). Οι Ποδοσφαιρόφιλοι που Δεν Είδαν τον Αγώνα Ελλάδα – Κολομβία στο Μουντιάλ. Ανακτήθηκε από: <https://www.vice.com/el/article/9a9pv8/ellada-kolomvia-mountial>

Ali, N. (2020, Δεκέμβριος 9). Tackling racism in football: from silence to speaking out. Ανακτήθηκε από: <https://theconversation.com/tackling-racism-in-football-from-silence-to-speaking-out-151265>

Αλληλεγγύη από τους οπαδούς της Ζανκτ Πάουλι στα Εξάρχεια. (2019, Αύγουστος 28). Ανακτήθηκε από: <https://www.voria.gr/article/allilengii-apo-tous-opadous-tis-zankt-paouli-sta-exarchia>

Βαφειάδης, Θ. (2021, Σεπτέμβριος 7). Ομάδες με άλλες συνδέσεις. Ανακτήθηκε από: <https://grdiscovery.com/omades-me-alles-sindeseis/>

Boateng, K. P. (2020, Ιούνιος 23). To my white brothers and sisters. Ανακτήθηκε από: <https://www.theplayerstribune.com/articles/kevin-prince-boateng-soccer-racism>

Γαλανοπούλου, Χ. (2021, Ιανουάριος 27). Το άγριο κοριτσάκι της St. Pauli: Η ιστορία του σκίτσου που διχάζει το φεμινιστικό κίνημα. Ανακτήθηκε από: <https://www.lifo.gr/now/world/agrio-koritsaki-tis-st-pauli-i-istoria-toy-skitsoy-poy-dihazei-feministiko-kinima>

Campbell, P. I. (2021, Ιούνιος 21). Taking the knee in football: why this act of protest has always been political. Ανακτήθηκε από: <https://theconversation.com/taking-the-knee-in-football-why-this-act-of-protest-has-always-been-political-162541>

Γιατί ο κόσμος αγαπά την Sankt Pauli και γιατί θα πρέπει να είναι η δεύτερη ομάδα σου... (2017, Οκτώβριος 3). Ανακτήθηκε από: <https://www.kar.org.gr/2017/10/03/giati-o-kosmos-agapa-tin-sankt-pauli-ke-giati-tha-prepi-na-ine-i-defteri-omada-sou/>

Γνωρίστε τα club οπαδών της St. Pauli που ξεφυτρώνουν σε όλη την υδρόγειο (2017, Φεβρουάριος 4).

Cotard, H. (2020, Απρίλιος 24). The impact of globalisation on CSR in football. Ανακτήθηκε από: <https://medium.com/@henricotard/the-impact-of-globalisation-on-csr-in-football-46f2393f6d1f>

Dart, J. (2018, Ιούλιος 9). Sport may be an opium of the people - but it matters. Ανακτήθηκε από: <https://www.leedsbeckett.ac.uk/blogs/expert-opinion/2018/07/0718-sport-may-be-an-opium-of-the-people-but-it-matters/>

Δημάκας, Θ. (2021, Φεβρουάριος 12). Τρία τάκλιν στα ποδοσφαιρικά μας συναισθήματα. Ανακτήθηκε από: <https://kaboomzine.gr/tria-taklin-sta-podosfairika-mas-syna/>

Δημάκας, Θ., Σταματόπουλος, Γ. (επιμ.), (2020, Αύγουστος 21). Το passing game ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό. Ανακτήθηκε από: https://www.efsyn.gr/tehneseis-biblia/256508_passing-game-enantia-ston-neofilelytherismo

Δημιολάς, Σ. (2010, Οκτώβριος 9). Όταν το ποδόσφαιρο συνάντησε τη... διαφορετική Ζανκτ Πάουλι. Ανακτήθηκε από: <https://www.kathimerini.gr/athletics/407276/otan-to-podosfairo-synantise-ti-diaforetiki-zankt-paouli/>

Doidge, M. (2016, Σεπτέμβριος 30). Depressed by football greed? Find hope in how the game welcomes refugees. Ανακτήθηκε από: <https://theconversation.com/depressed-by-football-greed-find-hope-in-how-the-game-welcomes-refugees-66328>

EFDN. Ανακτήθηκε από: <https://www.efdn.org/blog/member/fc-st-pauli/>

Εικόνες: Τα νέα αποδυτήρια της Ζανκτ Πάουλι είναι βγαλμένα από την κόλαση! (2016, Ιούλιος 20). Ανακτήθηκε από: <https://www.protothema.gr/sports/article/596626/eikones-ta-neo-apodutiria-tis-zankt-paouli-einai-vgalmena-apo-tin-kolasi/>

Ένα φάντασμα πάνω από το “Modern Football”: Η Ζανκτ Πάουλι!. Ανακτήθηκε από: <https://menshouse.gr/bala/117498/ena-fantasma-pano-apo-to-modern-football-i-zankt-paouli>

Ζαν Μαρκ Μποσμάν: 27 χρόνια από τότε που ένας άγνωστος Βέλγος άλλαξε για πάντα το ποδόσφαιρο. Ανακτήθηκε από: <https://www.bnsports.gr/retro-stories/articles/627271/zan-mark-bosman-27-xronia-apo-tote-pou-enas-agnostos-velgos-allakse-gia-panta-to-podosfairo>

Ζανκτ Πάουλι: Ένα διαμάντι του γερμανικού ποδοσφαίρου. (2020, Δεκέμβριος 26). Ανακτήθηκε από: <https://www.rosa.gr/athlitosmos/zankt-paouli-ena-diamanti/>

Ζαχαριάδης, Α. (2020, Νοέμβριος 23). Do it Yourself: Η οικολογική κίνηση της Ζανκτ Πάουλι που ανατρέπει τα δεδομένα. Ανακτήθηκε από: <https://pass-world.gr/do-it-yourself-h-oikologikh-kinsh-ths-zankt-pauli/>

Zipp, S. (2018, Μάιος 18). Celtic FC leads way in tackling period poverty, now other clubs need to follow. Ανακτήθηκε από: <https://theconversation.com/celtic-fc-leads-way-in-tackling-period-poverty-now-other-clubs-need-to-follow-96748>

Zirin, D. (2020, Μάιος 28). The Critical Role of Athletes in Fighting White Blindness, The Nation, Ανακτήθηκε από: <https://www.thenation.com/article/society/george-floyd-athletes/>

Η άγνωστη ιστορία της Ζανκτ Πάουλι πριν γίνει αυτό που είναι σήμερα. (2021, Αύγουστος 1). Ανακτήθηκε από: <https://italians.gr/afieromata/11480/i-agnosti-istoria-tis-zankt-paouli-prin-ginei-afto-pou-einai-simera/>

Η νέα φυσούνα της St. Pauli είναι η είσοδος της κόλασης για τις αντίπαλες ομάδες (2016, Ιούλιος 20). Ανακτήθηκε από: <https://luben.tv/abaluben/85812>

Η ομάδα που έδωσε φωνή σε όσους δεν είχαν... (2016, Νοέμβριος 13).

“It’s our responsibility to adress these issues”. (2019, Μάρτιος 31). Ανακτήθηκε από: <https://www.fcstpauli.com/news/csr-leiter-michael-thomsen-im-interview/>

Κούλογλου, Σ. (2021). Στον καπιταλισμό, η μεγάλη ομάδα τρώει τη μικρή. Ανακτήθηκε από: <https://tvxs.gr/apopseis/arthra-gnomis/ston-kapitalismo-i-megali-omada-troei-ti-mikri/>

Lazeretti, C. (2023, Μάιος 18). Most Influential Social Activists in Sports History. Ανακτήθηκε από: <https://www.stadiumtalk.com/s/most-influential-athlete-activists-changed-society-cfd0aedd8cf9428f>

Λαζάρου, Β. (2021, Απρίλιος 22). Against modern football. Ανακτήθηκε από: <https://grdiscovery.com/against-modern-football/>

Lewis, T. (2020, Σεπτέμβριος 6). Game changers: the new wave of athletic activism shaping Britain. Ανακτήθηκε από: <https://www.theguardian.com/world/2020/sep/06/game-changers-the-new-wave-of-athletic-activism-shaping-britain>

Λιαργκόβας, Δ. (2017, Μάιος 13). Η πολιτική στο ποδόσφαιρο. Ανακτήθηκε από: <https://www.sport-fm.gr/article/thema-i-politiki-sto-podosfairo/3357046>

Μανιάτης, Κ. (2022). Ο όρος «οπαδικό κίνημα» χρησιμοποιείται καταχρηστικά στην Ελλάδα. Ανακτήθηκε από: <https://www.news247.gr/magazine/o-oros-opadiko-kinima-xrisimopieitai-kataxristika-stin-ellada/>

McGee, D. & Ortega, S. (2018, Ιούλιος 6). World Cup provides plenty of drama - but football must not forget its social responsibility. Ανακτήθηκε από: <https://theconversation.com/world-cup-provides-plenty-of-drama-but-football-must-not-forget-its-social-responsibility-99061>

Μετά από 16 χρόνια κλείνει το club της Ζανκτ Πάουλι στην Αθήνα γιατί η ομάδα στηρίζει το Ισραήλ. Ανακτήθηκε από: <https://www.gazzetta.gr/football/bundesliga/2271877/meta-apo-16-hronia-kleinei-club-tis-zankt-paoyli-stin-athina-giati-i>

Minshull, P. (2010, Μάιος 3). St Pauli Ready to Hoist the Jolly Roger over the Bundesliga. Ανακτήθηκε από: https://www.bbc.co.uk/blogs/philminshull/2010/05/st_pauli_ready_to_hoist_the_jo.html

Μπράτσος, Κ. (2018, Σεπτέμβριος 30). Ο μύθος της Ζανκτ Πάουλι δεν χτίστηκε από τα ντέρμπι με το Αμβούργο, αλλά από τους πανκ. Ανακτήθηκε από: <https://www.contra.gr/podosfairo/stpauli-hamburg-bundelsliga.7421408.html>

Ο άνθρωπος που άλλαξε για πάντα το ποδόσφαιρο. Ανακτήθηκε από: <https://tvxs.gr/istoria/san-simera-istoria/o-anthropos-poy-allakse-gia-panta-podosfairo/>

Ο πρόεδρος της Ζανκτ Πάουλι στα εγκαίνια του νέου «σπιτιού» της ΑΕΚ στα Λιόσια. (2021, Οκτώβριος 9). Ανακτήθηκε από: <https://www.gazzetta.gr/basketball/basket-league/2049972/o-proedros-tis-zankt-paoyli-sta-egkainia-toy-neoy-spitiy-tis-aek>

Οι Antifa των γηπέδων: Ο Πανιώνιος και οι άλλοι. (2018, Απρίλιος 28) Ανακτήθηκε από: <https://www.sportime.gr/basket/panionios-bc/oi-antifa-ton-gipedon-o-panionios-kai-oi-alloi/>

Οι πολιτικοποιημένες κερκίδες της Ευρώπης. (2015, Μάρτιος 13) Ανακτήθηκε από: <https://www.newsbeast.gr/weekend/arthro/798939/oi-politikopoiimenes-kerkides-tis-europis>

Οπαδοί ενάντια στο μοντέρνο ποδόσφαιρο (2015, Απρίλιος 18). Ανακτήθηκε από: <https://www.newsbeast.gr/weekend/arthro/810944/opadoi-enadia-sto-moderno-podosfairo>

Πάλλας, Β. (2019, Ιανουάριος 27). Ομάδες με αριστερές καταβολές στην ιστορία του ποδοσφαίρου.

Πανταζίδης, Ν. (2016, Φεβρουάριος 12). Ζανκτ Πάουλι: «Όχι φασίστες στο ποδόσφαιρο»!. Ανακτήθηκε από: <https://left.gr/news/zankt-paoyli-ohi-fasistes-sto-podosfairo>

Παπανδρόπουλος, Α. (2022). Μουντιάλ: Η μπάλα και η παγκοσμιοποίηση. Ανακτήθηκε από: <https://www.ot.gr/2022/11/16/apopseis/opinion/mountial-i-mpala-kai-i-pagkosmiopoiisi/>

Παπαπαντελής, Ν. (2021). Η παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου και οι αντιστάσεις των οπαδών του.

Perryman, M. (2017, Οκτώβριος 2). Ενάντια στο μοντέρνο ποδόσφαιρο ή για ένα ποδόσφαιρο των «από κάτω»; Ανακτήθηκε από: <https://tvxs.gr/news/blogarontas/enantia-sto-monterno-podosfairo-i-gia-ena-podosfairo-ton-apo-kato>

Πετρίτη, Ν. (2018, Μάρτιος 3). Οι αθλητές που τσάκισαν το ρατσισμό, Με πληροφορίες από το Al Jazeera, Ανακτήθηκε από: <https://tvxs.gr/news/athlitika/oi-afro-amerikanoi-athlites-roy-apsifisan-fyiletiko-ratsismo-kai-allaksan-gia-panta-to>

Petroni, M. (2015). Ανακτήθηκε από: <https://athens.indymedia.org/post/1552942/>

Περίδης, Κ. (2022), Πίσω από την κουρτίνα του οπαδισμού. Ανακτήθηκε από: <https://www.epohi.gr/article/42553/piso-apo-thn-koyrtina-toy-opadismoy>

Read, S. (2022, Αύγουστος 11). Diversity and conclusion From Carson Pickett to Colin Kaepernick, these activist athletes are making a change. Ανακτήθηκε από: <https://www.weforum.org/agenda/2022/08/sports-athletes-activism-equality-diversity/>

Richardson, A. (2022, Μάιος 1). Marcus Rashford MBE - Football Hero and Hunger Campaigner. Ανακτήθηκε από: <https://myhero.com/marcus-rashford-mbe-football-hero-and-hunger-campaigner>

Richardson, L. (2022, Ιούλιος 13). Sadio Mane. Ανακτήθηκε από: <https://myhero.com/sadio-mane>

Σαρρής, Θ. (2020, Ιανουάριος 22). Η σημαία της Ζανκτ Πάουλι είναι επικηρυγμένη. Ανακτήθηκε από: <https://www.koutipandoras.gr/article/i-simaia-tis-zankt-paoyli-einai-epikirygmeni>

Σαρρής, Θ. (2019, Μάρτιος 10). Οι δύο κόσμοι του Αμβούργου. Ανακτήθηκε από: <https://www.gazzetta.gr/planetfootball/afieromata/article/1333220/oi-dyo-kosmoi-toy-amvoyrгой?fbclid=IwAR2M0k49rTynmfrxfjeXrbGBSodW4sU0YYfSM-E9VvPvx3qzbD1DzTdiqg>

Σιαμπλής, Σ. (2023, Αύγουστος 10). Γκράφιτι στη μνήμη του Μιχάλη από οπαδούς της Ζανκτ Πάουλι!. Ανακτήθηκε από: <https://www.sport-fm.gr/article/podosfairo/bundesliga/aek-opadoi-tis-zankt-ptaouli-timisan-ti-mnimi-tou-mixali/4902300>

Σμυρνής, Σ. (2020, Φεβρουάριος 6). Η Ζανκτ Πάουλι δεν είναι ομάδα, αλλά ιδέα κι οι ιδέες δεν πεθαίνουν ποτέ. Ανακτήθηκε από: <https://provocateur.gr/locker-room/18149/h-zankt-ptaouli-den-einai-omada-alla-idea-ki-oi-idees-den-pethainoyn-pote>

Σπυράκης, Β. (2019, Οκτώβριος 17). Η πιο αντιρατσιστική ομάδα του πλανήτη. Ανακτήθηκε από: <https://www.koutipandoras.gr/article/i-pio-antiratsistiki-omada-toy-planiti>

Στεφανάκη, Ε. (2020, Ιανουάριος 2). Πες μου τι ομάδα είσαι να σου πω τι ψηφίζεις. Ανακτήθηκε από: <https://www.fosonline.gr/podosfairo/diethni/article/78516/pes-moy-ti-omada-eisai-na-soy-po-ti-psifizeis>

Stones, J. (2019, Οκτώβριος 19). St. Pauli: Οι Γαλάτες του “Modern Football”. Ανακτήθηκε από: <https://www.athensfinest.com/stories/st-pauli-oi-galates-tou-modern-football/>

St. Pauli Athens Klub. Ανακτήθηκε από: <https://fcstpauliathensclub.wordpress.com/about/>

St. Pauli: Η καλτ γερμανική ομάδα που θέλει να αλλάξει το ποδόσφαιρο για πάντα. (2020, Ιούνιος 23).

St. Pauli: Η πιο ροκ ομάδα έκανε... και αυτό! (2020, Νοέμβριος 25).

St. Pauli Install Beehives at Ground to Produce Their Own Honey (2016, Απρίλιος 5). Ανακτήθηκε από: <https://www.vice.com/en/article/vv9zpb/st-pauli-install-beehives-at-ground-to-produce-their-own-honey>

Szczepanik, N. (2010, Απρίλιος 26), St Pauli in a world of their own making. Ανακτήθηκε από: <https://www.thetimes.co.uk/article/st-pauli-in-a-world-of-their-own-making-mppgsg57pqq>

Vooris, R. (2010, Αύγουστος 30). 10 Athletes Who Made Bold Political and Social Statements. Ανακτήθηκε από: <https://bleacherreport.com/articles/446420-ten-athletes-who-made-major-political-and-social-statements>

Whitener, M. (2021, Νοέμβριος 8). A history of athletes and activism. Ανακτήθηκε από: https://www.yardbarker.com/general_sports/articles/a_history_of_athletes_and_activism/s1__32219363#slide_1

Whiting, K. (2019, Ιούνιος 12). How Mo Salah may have reduced Islamophobia in Liverpool. Ανακτήθηκε από: <https://www.weforum.org/agenda/2019/06/how-mo-salah-might-have-reduced-islamophobia-in-liverpool/>

Wulf, S. (2019, Ιανουάριος 30). Athletes and activism: The long, defiant history of sports protests. Ανακτήθηκε από: <https://andscape.com/features/athletes-and-activism-the-long-defiant-history-of-sports-protests/>

FARE. <https://www.efdn.org/blog/partner/fare/>

Ψύχας, Γ. (2020, Οκτώβριος 13). Το «Against Modern Football» και η κουλτούρα του Fanzine. Ανακτήθηκε από: https://www.athensvoice.gr/sport/sports/685810_against-modern-football-kai-i-koyltoyra-toy-fanzine

<https://www.fcstpauli.com/en/>

<https://fcstpauliathensclub.wordpress.com/about/>

8 footballers who are fighting for a better world. (2022, Νοέμβριος 16). Ανακτήθηκε από: <https://www.one.org/international/blog/world-cup-football-activism/>

<https://www.cairn-int.info/journal-societes-2015-4-page-105.htm>

Οπτικοακουστικό υλικό

Al Jazeera English. (17 Φεβρουαρίου 2021). The Fans Who Make Football: FC St Pauli / Featured Documentary- Al Jazeera English [Βίντεο]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=HTwrCEN2L5w>

BBC News. (16 Ιουνίου 2020). Marcus Rashford tells of childhood poverty in campaign for free school meals- BBC News [Βίντεο]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=vyHZ8rbJQUQ&ab_channel=BBCNews

Blackuroi gr. (19 Ιουνίου 2014). Αντιφασιστικός φιλικός αγώνας (Προο-st.pauli)- Blackuroi gr [Βίντεο]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=0iKWFkzBqlk>

Chomsky's Philosophy. (7 Ιουνίου 2015). Noam Chomsky Activism and Organization- Chomsky's Philosophy [Βίντεο]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=buNcurSMa3k>

COPA90 Stories. (3 Απριλίου 2015). St Pauli Punks Fight for the Football Club They Want!- COPA90 Stories [Βίντεο]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=FzhEt7VXS_c

COPA90 Stories. (9 Δεκεμβρίου 2021). FC St Pauli: A Decade of Ups and Downs- COPA90 Stories [Βίντεο]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=KobdvrZ8stw>

Grant, A. (4 Μαΐου 2023). The St Pauli way: Fans against modern football / A documentary by Avi Grant- Avi Grant [Βίντεο]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=bTyXIVH-cyQ&t=2s&ab_channel=avigrant

KTVU FOX 2 San Francisco. (10 Ιουλίου 2019). 'We have to be better:' Megan Rapinoe gives speech at World Cup parade in New York- KTVU FOX 2 San Francisco [Βίντεο]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=oYSeNR39t18&ab_channel=KTVUFOX2SanFrancisco

NewsPoint 360. (21 Δεκεμβρίου 2020). Dr. Shaun Anderson on professional sports and athlete activism in 2020-NewsPoint 360 [Βίντεο]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=ayU0sdlAkVQ>

NowThis News. (25 Μαρτίου 2021). Athlete Megan Rapinoe Delivers Powerful Remarks on Equality- NowThis News [Βίντεο]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=mEO6fSN09bM&ab_channel=NowThisNews

Petros D. (8 Μαρτίου 2014). ΑΦΙΕΡΩΜΑ SANKT PAULI- Petros D [Βίντεο]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=CXyk7q3EkmA>

The Guardian. (6 Απριλίου 2011). FC St Pauli: a socialist football club in Hamburg's Red Light District- The Guardian [Βίντεο]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=4gkqL0I20sI>

Trans World Sport. (28 Μαΐου 2020). Have You Heard of German Football's Cult Club? FC St Pauli- Trans World Sport [Βίντεο]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=kXE_73r5eds

UN Human Rights. (20 Μαρτίου 2020). [#FightRacism](#): Interview with British football star Raheem Sterling- UN Human Rights [Βίντεο]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=sVwsTw6xDYs&ab_channel=UNHumanRights

VICE Sports. (21 Μαΐου 2015). FC St. Pauli – Germany's Progressive, Punk Soccer Club- VICE Sports [Βίντεο]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=9efuiQUC4dc>

Worsseling, P. (14 Αυγ 2016). St Pauli entering the field (hell bells) 13-08-2016- Peter Worsseling [Βίντεο]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=mxJGScfVOkQ>